MEDDELANDEN

FRÅN

NORDISKA MUSEET

1898.

Dit skall den Vise stundom vandra opp
att grunda tyst på slägtets lefnadslopp,
och konstnärn dit skall ofta ställa stegen
att se den färg och form, som är vår egen.
Dit skall en skald i tankar gå ibland
och värmas vid en bild från Utmeland;
dit skall en rosig pilt vid moderns sida
utöfver minnestemplets trappor skrida,
och när de fädrens slöjd och verk bese,
hon hviskar: »blif en riktig svensk som de!»

CARL DAVID AF WIRSÉN.

UTGIFNA

AF

ARTUR HAZELIUS,

NORDISKA MUSEETS STYRESMAN.

STOCKHOLM 1900.

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Gåfvor till Nordiska museet emottagas med tacksamhet. Från landsorten insändas de under adress *Nordiska museet*. I Stockholm kunna de inlämnas i en hvar af museets afdelningar, Drottninggatan 79, Drottninggatan 71, Drottninggatan 88 och Skansen å Djurgården. Vid hvarje föremål böra fyndort och gifvarens namn, titel och adress samt i öfrigt hvarje upplysning, som kan vara af vikt, så fullständigt och tydligt som möjligt angifvas.

För dem, som ej närmare känna museets plan, bör anmärkas, att det samma är ämnadt att belysa *alla* samhällsklassers lif, således icke endast allmogens, och att därföre med nöje äfven föremål emottagas, som afse borgerskapet eller ståndspersonsklasserna öfver hufvud, äfvensom minnen efter framlidna utmärkta personer, som i olika riktningar främjat vårt fosterlands utveckling och ära.

Erinras bör ock, att ehuru samlingarna äro i några afseenden tämligen fullständiga, så förefinnas i många andra stora luckor, som böra fyllas. Hvad exempelvis allmogeafdelningen angår, kan museet af det forna lifvet i flere af våra bygder ännu gifva endast en alt för svag och ofullkomlig bild.

Då erfarenheten gifvit vid handen, att många låta afhålla sig från att till museet insända föremål, emedan de föreställa sig, att flere exemplar där redan förut finnas af de samma, må här framhållas, dels att likartade föremål dock ofta äro så skiljaktiga, att denna skilnad bör åskådliggöras, dels att många exemplar i flerfaldiga afseenden underlätta forskningen och möjliggöra säkra slutsatser. Den ofta hörda anmärkningen om ett öfverflödigt antal exemplar har altså sin grund i en bristande insikt om, hvad frågan här gäller, och bör därföre på det kraftigaste motarbetas, då hon utan tvifvel hindrar museet att fylla sin uppgift.

MEDDELANDEN

FRÅN

NORDISKA MUSEET

1898.

Dit skall den Vise stundom vandra opp
att grunda tyst på slägtets lefnadslopp,
och konstnärn dit skall ofta ställa stegen
att se den färg och form, som är vår egen.
Dit skall en skald i tankar gå ibland
och värmas vid en bild från Utmeland;
dit skall en rosig pilt vid moderns sida
utöfver minnestemplets trappor skrida,
och när de fädrens slöjd och verk bese,
hon hviskar: »blif en riktig svensk som de!»

CARL DAVID AF WIRSÉN.

UTGIFNA

AF

ARTUR HAZELIUS,

NORDISKA MUSEETS STYRESMAN.

STOCKHOLM 1900.

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

MEDDELANDEN
FRÅN
NORDISKA MUSEET
1898.

ARTUR HAZELIUS.

1.

1. Lucia på Skansen.

I.

Lussi.

Freyja á mörg nöfn; en sú er sök til þess, at hon gaf sér ýmis heiti, er hon fór með okunnum þjoðum at leita Óðs.

GYLFAGINNING 36.[1]

Senare tiders naturforskning har fäst uppmärksamhet vid ett egendomligt naturdrag, hvilket af zoologerna hänförts under benämningen »skyddande likhet», och som består däri, att med undergång hotade arter ikläda sig i deras närhet förekommande, mer gynnade arters yttre utseende: en maskering, hvarigenom de lyckas så att säga öfverlefva sig själfva. Äfven å etnologiens verksamhetsfält anträffas en dylik företeelse, hvilken, ehuru där föga uppmärksammad, helt visst på sitt håll spelar en ej mindre rol än hennes antydda naturmotsvarighet gör inom djurriket. Den »skyddande likheten» uppenbarar sig för etnologen eller folkloristen däri, att sägner, sånger, seder och bruk, hvilka till sitt verkliga väsen, sin egentliga innebörd tillhöra förgångna odlingsskeden, genom att tillegna sig skenet af en med nyare tids uppfattning förenlig ande-

[1] *Edda Snorra Sturlusonar.* Þ. JÓNSSON gaf út. Kaupmannahöfn 1875. S. 39.

mening på detta sätt föra en oantastad fortvaro eller åtminstone undgå tillintetgörelse. Denna företeelse kan med ganska stor lätthet påvisas icke allenast flerstädes inom det hvardagliga lifvet, utan ock inom hvarje mer utvecklad religionsform och följaktligen äfven inom kristendomen.

Hvad särskildt beträffar de germanska folken, sågs böjelsen att vid nämda trosläras införande mer eller mindre omedvetet omhölja det gamla i ny dräkt och på en gång så att säga dyrka forna och nya gudar af de kristna prästerna med en förvånande fördragsamhet. Ja, det lägre prästerskapet hade till och med mången gång svårt nog att frigöra sig själft från fädernas tro, och man vet, att på 700-talet funnos i Tyskland präster, hvilka samtidigt offrade åt Donar och döpte i Jesu namn.[1] Hvad åter det högre andliga ståndet beträffar, så ingick det i dettas plan att icke för brådstört bryta med de hedniska sedvänjorna. Så t. ex. förordnar ett påbud af Gregorius den store rörande angelsachsarne, att de hedniska högtiderna böra endast småningom förvandlas till kristna, och att man i många stycken bör efterlikna dem.[2]

Likasom den helige Barbatus omgöt longobardernas gyllene ormbeläte till ett kärl för nattvardens sakrament, sökte de andlige sålunda mer att småningom omdana än på en gång tillintetgöra hedendomen. De hedniska gudomligheterna omformade de till kristna helgon, de hedniska högtiderna till kristna helger, eller läto de kanske till och med någon gång nöja sig med att helt enkelt åsätta dem en kristen hallstämpel genom att utan vidare gifva dem ett nytt namn. Särskildt skulle bland de vid tidskiften och viktigare märkesdagar i vår kalender införda helgonen en närmare undersökning helt visst vida oftare, än mången anar, uppdaga en hednisk gudomlighet under helgondräkten. Vi ämna i det följande söka påvisa ett exempel ibland de många, som mer eller mindre påtagligt intyga detta.

---

[1] V. Rydberg: *Medeltidens magi.* Stockholm 1865. S. 101, 102.
[2] V. Rydberg: anf. arb. S. 101, 102.

Åtminstone alt sedan 700- eller 800-talet bär den 13 december namn efter den heliga Lucia,[1] och detta namn kvarstår såsom ett arf från medeltiden äfven i vår almanacka. För öfrigt anträffas namnet Lucia för nämda dag ännu i så väl germanska som romanska kalendrar, och helgonet självt är fortfarande i de romersk-katolska länderna föremål för ifrig dyrkan.

Om Lucia förmäler legenden, att hon, emedan hon skänkt sin hemgift åt de fattiga, af sin egen blifvande brudgum angifvits såsom kristen för den romerske prefekten, hvilkens namn skall hafva varit Paschasius. Denne sökte då tvinga henne att afsvärja sin tro, i det han hotade föra henne till ett skökohus, men när han genom ett underverk hindrades att bringa denna sin afsikt till verkställighet, lät han sätta »brinnande furubloss» omkring henne. Då emellertid genom en högre makts tillskyndelse icke häller dessa skadade den anklagade, blef hon af bödeln med svärd genomborrad och sålunda aflifvad. Detta skall hafva timat i Syrakusa den 13 december 304 eller något annat år i början af det fjärde århundradet. Äfven en annan saga om Lucias martyrskap är dock till finnandes, nämligen den, att hon själf stuckit ut sina ovanligt vackra ögon och låtit bära dem till en ung man, hvilkens lidelse hon härigenom velat afvärja. Vid förrättandet af sin andakt skall hon sedan af Gud hafva erhållit nya ögon, ännu skönare än de förra varit.[2]

Denna senare berättelse, hvilken tyckes ega mer mytisk anstrykning än den föregående, anses vanligen vara anledningen till att den bildande konsten framställer Lucia bärande sina ögon på ett fat och har anförts såsom skäl för de troende att i henne se så väl den lekamliga[3] som den andliga synens meddelerska och helbregda-

---

[1] Enligt Karl den stores Calendarium, anfördt i E. Schnippel: *Ueber einen merkwürdigen Runenkalender des Grossherzoglichen Museums zu Oldenburg*, sid. 90, i *Bericht über die Thätigkeit des Oldenburger Landesvereins für Altertumskunde*. H. IV. Oldenburg 1883.

[2] *Förklaring öfver Almanackan och Calendern*. Stockholm 1820. S. 89. — *Nordisk Familjebok. Konversationslexikon och realencyklopedi*. B. 10. Stockholm 1886. S. 167. — M. fl.

[3] Jfr J. Tuchmann i *Mélusine*. D. VIII. Paris 1897. Sp. 195.
De offergärder, som bringas Lucia, äro af röd färg.

görerska. Emellertid torde hvad som är orsak och hvad som är följd här af många skäl kunna sättas i fråga. Lucia betraktas också såsom ljuset personliggjordt — Lucia är bildadt af det latinska ordet *lux*, som betyder ljus, belysning, sken — och kan äfven af denna anledning af mytbildningen hafva satts i förbindelse med människans förmåga att förnimma ljuset. Såsom dettas och den saliggörande kunskapens — det himmelska ljusets — bringerska afbildas helgonet med en brinnande lampa i handen.

Onekligen finner man i sist berörda uppfattning ett äfven inre sammanhang mellan vår under årets mörkaste tid firade luciafest och det från historisk synpunkt sedt högst obestämbara helgonet, men något rätt innerligt samband dem emellan lär dock näppeligen från någon af anförda sagor kunna omedelbart framletas.

För vårt ämne mer upplysande torde däremot ett par »legender» från vårt eget land vara.

Den ena af dessa sägner, antecknad från Ångermanland, är af följande märkliga innehåll. »Adam hade före Eva en hustru vid namn Lucia. Denna misshagade honom emellertid på något sätt, hvarför äktenskapet upplöstes och hon och hennes afkomma af Gud dömdes att blifva osynliga[1]. Då det i bibeln omtalas, att Kain for till främmande land och tog sig hustru, så var det hos detta släkte; och från hans efterkommande, som bo fyra alnar under jorden, skola vättarne leda sitt upphof.»[2] Det är att märka, att vättarne i samma landsdel likasom äfven i andra svenska orter sägas tillhöra Lucifers släkte,[3] hvadan en sammanställning af Lucia och Lucifer tydligen egt rum. Här må ock påpekas, att i Beovulfsången, således redan

[1] Enligt en norrländsk anteckning, som vi påträffat, blefvo Lucias barn med Adam, vitrorna, dömda till osynlighet, därför att deras moder blygdes för sitt moderskap. Hon ville altså behålla sitt jungfruliga anseende och fick behålla det.

[2] J. Nordlander: *Om trolldom, vidskepelse och vantro hos allmogen i Norrland*, sid. 139, 140, i *Svenska fornminnesföreningens tidskrift*. H. 11. Stockholm 1879.

[3] J. Nordlander: anf. upps. S. 139. — Jämför C. Linnæi *Öländska och Gothländska Resa Åhr 1741*. Stockholm 1745. S. 312. — O. Hermelin: *Vidskepelse och öfvertro bland svensk allmoge*, sid. 37, 38, 728 i *Förr och Nu*. B. 3. Stockholm 1872. — J. P. Wallensteen: *Vidskepelser, vantro och huskurer i Danderyd och Lidingö i slutet af 1700-talet*. Stockholm 1899. S. 4. — M. fl.

i slutet af första årtusendet af vår tidräkning, Kain uppgifves vara alla alfers och jättars fader.[1] Äfven den förste åkermannen, som ock var den förste brodermördaren, har således i likhet med Lucifer och Adam ställts vid sidan af de underjordiskas moder.[2] Vidare må i detta sammanhang läsarens uppmärksamhet fästas därvid, att Dante i sin gudomliga komedi[3] låter Lucia i högsta empyrén innehafva plats midt emot Adam och altså på sätt och vis efterträda Eva, hvilken den anförda svenska sägnen däremot låter henne hafva företrädt. Onekligen kan härför anföras den katolsk-kyrkliga förklaringen, att liksom Eva bragte mänskligheten den fördärfbringande, bringar Lucia den saliggörande kunskapen, men saken är icke dess mindre i hög grad beaktansvärd, så mycket mer som däraf framgår, hvilket högt anseende man på 1200- eller 1300-talet tillade Lucia, nämligen — om man bortser från den heliga jungfrun själf jämte dennas moder — den främsta platsen bland de kvinliga helgonens skara.

Den andra ofvan antydda svenska sägnen, hvilken finnes antecknad från Värmland, förmäler, att under en svår hungersnöd långt till baka i tiden en kvinna — eller om det nu var en gudinna — vid namn Lucia uppenbarat sig i ljusgestalt å ett skepp på Vänern. Med detta, hvilket var lastadt med fläskmat och öl, skall hon hafva färdats från strand till strand för att utdela sina håfvor åt de behöfvande, och är det till hennes åminnelse och ära, som sedan lussifesten med sin rikliga förplägning uppstått.[4] Äfven denna saga har sannolikt ett lika så fornartadt kynne som den förut anförda, men då hon ej tyckes göra anspråk på att afse *helgonet* Lucia, vilja vi tills vidare endast hafva henne här omtalad för att längre fram därtill återkomma.

En urartad sägen, äfven den från Värmland, hvilken emellertid just genom sin urartning intygar den sist anförda sagans åldrighet,

[1] *Beovulf.* Sång 1.

[2] I Ångermanland omtalas t. o. m. en jättinna vid namn Lucia. J. Nordlander: *Mytiska sägner från Norrland*, sid. 176, i *Svenska fornminnesföreningens tidskrift.* H. 14. Stockholm 1882.

[3] Afdelningen *Paradiset.* Sång 32.

[4] N. P. Ödman: *Hemma och Borta.* Stockholm 1896. S. 4.

må af denna anledning här slutligen inrymmas. Denna förtäljer, att under en hungersnöd en rik spanior vid namn Lucien kommit till Sverge med en skeppslast spannmål, och att det är till minne af honom, som luciadagen firas.[1] Det tyckes förtjäna beaktande, att här i stället för den kvinliga en åtminstone namnbefryndad manlig skepnad möter oss.

Gå vi till vår almanackas föregångare, runstafvarna, finna vi den 13 december alltid utmärkt med från vanliga dagar särskiljande, ehuru å olika stafvar växlande tecken: en sax, ett brinnande ljus, ett bloss eller en pärta, en eld, en bröstbild af en kvinna, ett kors och en palmkvist, ett hjul eller en solskifva, ett tjur- eller kohufvud, en tjur- eller kofot.[2] Tills vidare uppskjutande alla försök att tyda flertalet af dessa teckens innebörd, vilja vi dock genast nämna, att korset och palmkvisten visa sig vara af otvetydigt kristet ursprung; att ljuset likasom väl äfven blosset och bålet närmast torde hänsyfta på helgonets namn Lucia och de senare också på hennes martyrskap; samt slutligen, att kvinnobilden väl påtagligen är ämnad att föreställa nämda blodsvitne, äfven om ingen ting synes hindra att däri se bilden af hvilken kvinna som hälst, vore det ock en hednisk gudinna. Omöjligt synes för öfrigt ingalunda vara, att äfven flere bland de nämda kristna sinnebilderna i själfva verket äro ombildade ställföreträdare för sådana af hedniskt kynne. Till och med korset och palmen hafva visat sig lämpliga för detta syfte.

Att luciadagen, allmännast kallad lusse- eller lussidagen, sedan långt till baka i tiden varit för det svenska folket mycket märklig, bevisa utom tecknen på runstafvarna äfven de för denna dag egendomliga bruk, som flerstädes intill senare tid bestått. Visserligen äro dessa nu i de flesta orter nära nog utplånade till och med ur folkminnet och i andra alldeles ospårbara, men äfven i dessa senare landsdelar kvarstå dock ofta ett och annat enstaka

[1] Meddeladt af riksdagsmannen Jan Magnusson å Granbäckstorp.

Enligt nämde sagesman förklaras ock lussifirandet i Värmland så, att det sker till åminnelse däraf, att »en mycket elak förnäm fru dött just den natten».

[2] P. J. Lindal: *Våra förfäders märkedagar*, sid. 107, i *Hemvännen 1882*. Stockholm 1882. — E. Schnippel: anf. upps. S. 106. — M. fl.

drag eller åtminstone talesätt, som tyckas antyda, att lussifirandet äfven där en gång varit rådande. De landskap, hvarest denna högtid bäst och längst bevarats, och där, hvad beträffar vårt land, dithörande seder kanske äfven i alla tider mest iakttagits, synas vara Värmland, Dalsland, Västergötland och Småland samt därnäst, så vidt oss är bekant, Halland, Bohuslän och Östergötland och bilda altså ett sammanhängande område. I några delar af Norge hafva ock flere högst ålderdomliga bruk för denna dag bibehållit sig, och äfven i Finland har dagen firats. Dess utom anträffas Lucia (Frau Lutz) i Bayern och de tyska delarna af Böhmen, äfven där iförd hvit dräkt och uppträdande på luciadagen.[1] I andra delar af Tyskland motsvaras hon af de på trettondagen eller under julen sig uppenbarande Berchta (namnet, besläktadt med svenska ordet bjärt, betyder likasom Lucia: den skinande, den hvita), Frau Holle m. fl. i skilda orter olika benämda gudinnegestalter, och altså äfven af den af ett romantiskt skimmer omväfda hvita frun (die weisse Frau), som äfven heter Berta, den skinande, den hvita, och från hvilken anmoder flere furstesläkter enligt sägnen leda sin härkomst.[2] Den julianska kejsarätten i Rom ansåg sig på samma sätt härstamma från Venus.

Sammanfogas de i Norden bevarade lämningarna af den gamla lussihelgen till ett helt, ter detta följande drag.

Till lussi skulle efter häfdvunnen sed all trösk vara undangjord,[3] och det samma gälde äfven all mäld samt spånaden för året, hvilket sistnämda förhållande den å runstafven ristade saxen närmast torde antyda.[4] Denna dag ansågs nämligen, på samma gång

[1] J. Grimm: *Deutsche mythologie.* 3 aufl. Göttingen 1854. S. 1212. — J. N. Sepp: *Die Religion der alten Deutschen.* München 1890. S. 354.

[2] Se J. Grimm: anf. arb. S. 257.

[3] B. Olsen: *Stedsevarende kalendere i Lunds kulturhistoriske museum*, sid. 103, i *Kulturhistoriska meddelanden 1894.* Lund 1894.

[4] Jfr G. O. Hyltén-Cavallius: *Wärend och Wirdarne.* Stockholm 1864, 1868. D. 1. S. 186.

Hvad beträffar förbudet att spinna på luciadagen, anträffas detta så väl i Sverge som i Österrike. Se A. Kullander: *Det forna skogbyggarelivet i Edsve-*

han ursprungligen var en fest för helt afslutadt arbete med åkerns äring, såsom en inledning till julen,[1] och under jultiden fick på inga vilkor något slags *kringgärning* ega rum. På de frisiska öarna anfördes fordom det skäl, att vid julen själfva tidens hjul stod still, och man undanlåste före »den långa natten», hvilken där förlades till den 21 december, omsorgsfullt alla redskap, som voro förbundna med något slags kringgående rörelse.[2] I Sverge förekommer den tron flerstädes, att under jul och äfven midsommar vid en viss tidpunkt solen stannar, och all lagbunden verksamhet inom naturen för några ögonblick upphör.[3] Denna tidpunkt kallas *solhvarfvet* eller *stabraket*, och har man då något för händer, misslyckas detta, synnerligast om det är förbundet med kringgärning, hvilket verksamhetsätt man särskildt synes hafva tillagt naturens personliggjorda alstringskrafter och dessas herskare. Det var otvifvelaktigt också under denna stund, då ej endast alla människors kvarnar utan äfven själfva världskvarnen stannade, som de underbara tilldragelser, hvilka folktron tillägger nämda årshögtider, egentligen timade, nämligen att vattnet i källorna byttes i vin, att framtidens slöja lyftes, att helgrinden öppnades för att utsläppa de hädangångna, o. s. v.

Lussidagen ansågs såsom årets kortaste dag och var altså enligt folkföreställningen en solhvarfs- eller stabrakstidpunkt. En sägen förtäljer, att kon under den förutgående natten biter tre gånger i båsbalken af hunger, och en annan saga mäler, att djuren den tid de kunde tala därom fält följande utlåtanden. »Lussinatt är svåra lång», började kon. »Hon är som två», inföll väduren. »Fördömdt att hon fins», sade geten. Från Nordtyskland finnes antecknad den

---

dens skogstrakter. Stockholm 1896. (= *Bidrag till kännedom om de svenska landsmålen.* XI, 10.) S. 21. — E. H. Meyer: *Deutsche Volkskunde.* Strassburg 1898. S. 252.

[1] J. Sundblad: *Gammaldags bruk. Kulturbilder från Westergötland.* Göteborg 1881. S. 128.

[2] C. Jensen: *Die Nordfriesischen Inseln.* Hamburg 1891. S. 376.

[3] G. O. Hyltén-Cavallius: anf. arb. D. 2. Tillägget sid. XVI. — R. Dybeck: *Runa 1844.* Stockholm 1844—1845. S. 117. — M. fl.

möjligen sinnebildliga sägnen, att tuppen denna natt ramlar från sin vagel.[1]

Det förhållande, som blef en följd af den julianska kalenderns felaktighet, att ungefär vid reformationstiden lussinatt inträffade vid vintersolståndet — ja vid den gregorianska kalenderns införande i Sverge till och med ett par dagar senare än detta — har sålunda ännu efter tidräkningens ändrande bibehållit sig orubbadt i folkets föreställning. Emellertid vore lätt förklarligt, om denna åsikt skulle befinnas ega till och med århundraden äldre anor. De gamla tidernas tidmätare voro ganska bristfälliga, och särskildt torde detta varit fallet, när bestämningen gälde en så mörk och mulen årstid som den här åsyftade. Då man känner, hvilken förvirring var rådande till och med inom den romerska årsräkningen ända till dess Julius Cæsar år 45 f. K. införde den egyptiska, må man ej förvånas, om brister äfven vidlådit den nordiska. Också finner man, att i detta hänseende ännu långt fram i tiden en förbistring rådt. Sålunda sätter en almanacka af år 1567[2] vintersolståndet till den 11 december (!), under det en dylik af 1665[3] riktigare förlägger det till den 13 december. I en 1683 utkommen, men redan 40 år dessförinnan efter utländsk förebild (J. Coleri Calendarium perpetuum oeconomicum. Wittenberg 1613) utarbetad hjälpreda för landtbefolkningen förlägges vintersolståndet än till den 11 eller 12 december, än till »några Dagar för Luciæ Fäst», men såsom den förherskande meningen framgår, att det inträffar vid Lucia.[4] Att luciadagen redan under medeltiden betraktats såsom vintersolståndsdagen, bekräftas ock af tysk sagesman.[5]

Det är också såsom sådan och altså i själfva verket äfven såsom dag för det naturliga årsskiftet, som luciadagen å några run-

[1] E. Schnippel: anf. upps. S. 90. — Jfr författarens uppsats *Brödets helgd hos svenskarne*, sid. 27, i *Samfundet för Nordiska museets främjande 1893 och 1894*. Meddelanden, utgifna af A. Hazelius. Stockholm 1895.

[2] *Then Swenska Psalmboken förbätrat* o. s. v. Tryckt i Stockholm aff Amund Laurentzson A. D. 1567.

[3] *Then Svenska Psalmboken*. Tryckt hos Ignatius Meurer. Stockholm 1665.

[4] *M. Joh. Coleri Oeconomia, Thet är, Hushåldz Undervijsning, För 40. åhr sedan Förswänskat af Isaaco Erici*. Stockholm 1683. S. 370 o. f.

[5] W. Mannhardt: *Wald- und Feldkulte*. Berlin 1875, 1877. D. 2. S. 186.

stafvar betecknas med ett hjul eller en solskifva. Äfven saxen å en del runstafvar har förklarats hafva denna betydelse, »at långa nätterne blifwa nu afklipte»,[1] men då ingen »afklippning», utan endast en helt småningom fortskridande ändring inträder, synes denna tydning tämligen oantaglig. Däremot skulle man möjligen kunna drista tänka sig, att likasom världsmalaren, Mundilföre, då för en kort tid hvilar från sin verksamhet, tills han begynner det nya årets mäld, äfven en gudinna tänkts samtidigt hvila sig från *sin* kringgärning, spånaden, och afklipt det förgångna årets tråd för att inom kort börja det nyas. Likasom alfherskaren, hvad namn man än må hafva tilldelat honom, var malaren framför andra gudomligheter,[2] var alfherskarinnan spinnerskan framför andra, och stjärnbilden Orions bälte kallas än så väl i Sverge som Danmark Fröjas eller Friggs eller ock med kristen ombildning vår frus eller jungfru Marias spånten.[3] För öfrigt synes äfven saxen, som i äldre tider hade knifform (jämför Hekate), hafva varit ett bland den nordiska vanagudinnans utmärkelsetecken, ehuru den samma sedan jämte sländan öfvergick i den från lifs- och dödsgudinnan framgångna treenigheten ödesgudinnornas händer.

Antydningar saknas icke, att julen, det vill säga den gamla nyårsfesten, i forna dagar ingått med luciadagen. Sålunda uppgifver prosten Trogill Arnkiel i Åbenrå, att en de hedniska nordboarnes årsofferhögtid inträffade Lucias dag och hölls under sju dagar till gudinnan Fröjas ära. Denna fest kallades »Juel» af solens hjul, hvilket ansågs vid den tiden hålla sitt så kallade stillestånd (»ihren so genandten Stillstand»), och var denna helg deras nyårsfest.[4] Men äfven en vida äldre sagesman, nämligen Snorre Sturlasson, bestyrker det samma, då han förtäljer, att Håkan gode omkring medlet af 900-talet i Norge utfärdade den lagen, att man

[1] *Kort och Tydelig Underwisning, Huru man skal förstå och bruka Runstafwen.* Upsala 1743.

[2] Jfr V. Rydberg: *Undersökningar i germanisk mythologi.* Göteborg 1886, 1889. D. 2. S. 36. Världskvarnens herskare hette eljest i Norden Frode, det är Frö.

[3] G. O. Hyltén-Cavallius: anf. arb. D. 1. S. 237. — J. Grimm: anf. arb. S. 279, 280. — M. fl.

[4] Trogillus Arnkiel: *Cimbrische Heyden-Religion.* D. 1. Hamburg 1702. S. 155.

skulle börja julfirandet på samma tid som de kristna, och därvid tillägger, att förut höllos gillen vid *haknatten* eller midvinternatten och firades i tre dygn. Samma natt har af allmogen flerstädes kallats *modernatten*, enligt Arnkiel af den anledning, att hon såsom en moder föder det nya året. Med lussi börjar i Västergötland »den lilla goda räppen som räcker till 20-de dag jul»,[1] hvilken dag enligt ett gammalt folkrim »kör julen ut»; och i Västmanland har lussidag till och med kallats »lilla jul», en benämning, som eljest plägat allmänt tilläggas tomasmässodagen, den 21 december. Lussidagen, den 13 december, tyckes således hafva betraktats såsom den gamla julmånadens och julfridens första dag och knutsdagen, den 13 januari, såsom hans sista.

Ett bruk, hvilket tydligt utmärker lussihögtiden såsom i forna tider en af årets viktigaste, är seden att under lussinatten *gå årsgång*,[2] det vill säga att fastande och under fullkomlig tystnad begifva sig till en korsväg för att där erhålla uppenbarelser och förebåd om under det stundande året timande händelser. Vare i förbigående påpekadt, huru underjords- och ödesgudinnan Hekate dyrkades vid korsvägar, af hvilken anledning hon ock skall hafva erhållit binamnet *Trivia*, och äfven huru hinduernas dunkelhöljda Mâtris (modergudinnor), bland hvilka urmodern Ma-Adja var den förnämsta, å samma platser åkallades.[3] I Småland ansågs bland årets fem eller sex årsgångnätter, hvilka alla mer eller mindre sammanföllo med årsskiftet, den första bland dessa, lussenatt, vara den förnämsta.[4] Lussinatten är för öfrigt i likhet med dem, som föregå jul-, nyårs- och äfven midsommardag, också i andra hänseenden en varselnatt. För att genom en uppenbarelse få skåda sin blifvande make läste ungmön följande åkallan:

---

[1] B. Olsen: anf. upps. S. 103. — Jfr J. Sundblad: anf. arb. S. 128.

[2] L. F. Rääf: *Samlingar och anteckningar till en beskrifning öfver Ydre härad i Östergötland.* (D. 1.) Linköping 1856. S. 106. — M. fl. (Se nedan, not 4.)

[3] A. E. Wollheim da Fonseca: *Mythologie des alten Indien.* Berlin 1856. S. 87.

[4] R. Dybeck: *Runa* (1842—43). Stockholm 1842—1843. H. 4. S. 82. — G. O. Hyltén-Cavallius: anf. arb. D. 1. S. 186.

Lucia, den blida,
skall låta mig veta,
hvems säng jag skall breda,
hvems barn jag skall bära,
hvems käresta jag skall vara,
och hvems famn jag skall sofva uti.[1]

I Danmark förekommo dessa verser mer regelrätta så till rim som versmått, hvadan det tyckes som om de svenska därifrån vore ett lån. Den danska ordalydelsen är denna:

Lucie, du blide
skal flye mig at vide,
hvis Dug jeg skal brede,
hvis Seng jeg skal rede,
hvis Kjærest jeg skal være,
hvis Barn jeg skal bære,
hvis Arm jeg skal sove i.[2]

Under upprepandet af denna bön skulle flickan vara helt allena i rummet och med ett ljus i hvardera handen stirra mot en spegel, hvari den af ödet bestämdes anletsdrag då omsider skulle framträda. Egendomligt nog anträffas en härom erinrande sed till och med i Ryssland, men utan åkallelse af Lucia, och det är där under julen, som bruket iakttages, hvarvid spegeln belyses icke af ljussken utan af månen.[3] I sist anförda fall är det således månens gudomlighet, som meddelar orakelsvaret, och så torde, att sluta af den allmänsvenska seden att spå af nyårsnyet, äfven en gång hos oss varit förhållandet.

Ett par andra drag, särdeles egnade att kännetecknа lussihelgen såsom en gång en af nordboarnes största högtider — en solhvarfsfest — äro dels det, att enligt folktron vid en viss timme under lussinatt vattnet i alla källor vändes i vin; dels det, att, såsom vid stora kyrkliga helger, äfven den föregående aftonen firades, dock i detta fall utan all religiös prägel, »med gille och lekar».[4]

[1] L. F. Rääf: anf. arb. och del. S. 107, 108. — G. O. Hyltén-Cavallius: anf. arb. D. 1. Tillägget. S. XI.

[2] T. Lund: *Danmarks og Norges Historie i Slutningen af det 16:de Aarhundrede.* I. Bog 7. Kjøbenhavn 1885. S. 22.

[3] Se A. Puschkin: *Eugen Onegin.* Öfvers. af A. Jensen. Stockholm 1889. S. 114. (Sång 5, st. 9.)

[4] G. O. Hyltén-Cavallius: anf. arb. D. 1. S. 186.

I Norge var lussinatten fruktad, emedan de dödas andar då drefvo sitt spel och foro fram i det vilda tåg, som där bär namnet *jolareiden*. Mötte någon den frambrusande skaran, rycktes han med. Här och där visste man att förtälja om personer, särskildt flickor, som på detta sätt försvunnit. För att skydda julölet för dessa andeväsen, hvilka man i Norge likasom äfven här i Sverge ansåg lystna efter denna dryck, plägade man utgjuta något däraf öfver *tuntræets*, *vættetræets* eller, såsom det i Sverge kallas, *boträdets* rötter.[1] Genom denna gärd hade man betryggat sig för hemsökelse, i det man frivilligt bragt offer åt familjens och äfven folkstammens anor och skyddsandar, och väl äfven samtidigt åt de underjordiskas herskarinna och varelsernas urmoder, hon, som egde i sin makt att låta dessa återkomma vare sig i andlig skepnad såsom vålnader och gengångare eller i kroppslig gestalt genom att låta dem födas å nyo till människor. Det var hon, som sedan blef den vilda jaktens ledarinna, trollens, spökenas och häxornas drottning. I Tyskland anses flerstädes luciadagen vara en dag, då häxorna äro i rörelse, och man ritar därför till skydd kors öfver fähusdörrarna.[2]

Själfva lussidagen begynte i Sverge i likhet med juldagen med ottefirande, hvilket emellertid i detta fall hade en helt okyrklig prägel.

Redan under förnatten hade husets kvinliga medlemmar i hemlighet vidtagit sina förberedelser för högtiden, och vid »första hanegället» — det vill, att döma efter olika uppgifter, säga någon tidpunkt mellan kl. 1 och 4 på morgonen — inträdde den vackraste bland gårdens flickor i sofrummet, där husets manliga medlemmar ännu lågo till sängs. Flerstädes skall Lussi vid sitt uppträdande hafva sjungit en sång;[3] ty värr sväfva vi i okunnighet om hvilken eller hvilka sådana, som förekommit, och kunna här endast använda

[1] T. Lund: anf. arb. och del. S. 21, 22.

[2] *Niederlausitzer Mittheilungen*. B. V. Guben 1898. S. 66. — E. H. Meyer: anf. arb. S. 252.

[3] Så i Värmland, enligt meddelande af riksdagsman J. Magnusson, och äfven i Västergötland, enligt A. Kullander: anf. arb. S. 21.

tillfället att ifrigt uttala den önskan att, i fall det någonstädes än låter sig göra, dessa må antecknas. Dräkten utgjordes af en hvit nystärkt kjortel samt lif af samma färg. Kring midjan var stundom virad en gördel af något rödt tyg. Det utslagna och, om så tarfvades, krusade håret smyckades af en krona af ståltråd, bleckplåt eller dylikt, hvilken dock doldes af omflätadt lingonris och guldpapper, och hvari flere, i regeln nio, brinnande ljus voro anbragta. I en skål bar den hvita, ljusstrålande ungmön något slags upplifvande traktering, vanligen *glögg*, det är med kryddor och socker, honung eller sirap försatt, uppvärmdt och sedan antändt bränvin, eller ock å en bricka kaffe och »dopp», hvarmed en hvar förplägades. (Bild 1.) Att före nämda drycker något slags öl eller mjöd användts är tydligt. Mycket troligt är, att man brukat uppvärmdt gammalt och starkt porsöl, försötmadt med honung och kryddadt med kummin eller ock med anis och ingefära, hvilken dryck fordom ofta tillreddes, då man önskade något stimulerande. Under hela den tid hon bar den hvita dräkten och kronan, fick flickan ej nämnas vid sitt egentliga namn, utan endast kallas *Lussi*, *Lusse* eller *Lussi-bruden*.

När denna första fägnad för dagen utdelats till alla, aflägsnade sig åter den håfvobringande uppenbarelsen för att i regeln ej mer det året blifva synlig. Undantagsvis deltog hon dock någon gång i frukosten, vid hvilket mål särskildt barnen synas hafva tillgodosetts. Vid denna måltid, till hvilken man infann sig så fort man hunnit kläda sig, voro många ljus tända, och stekt fläsk fans jämte annan fläskmat i rikligt mått framdukadt; ett öfverflöd, som otvifvelaktigt, hedniskt nog, egt rum äfven under den katolska tiden, oaktadt adventstiden såsom ett »tempus clausum» med sin fasta och sitt förbud mot offentliga lustbarheter då ingått. Enligt gammal häfd skulle också julölet nu afsmakas.

Men förplägningen sträckte sig icke endast till husets hjon, äfven sämre lottade grannar skulle hafva del af fägnaden i en så kallad *lussebit*, ja, till och med husdjuren fingo, hvart och ett efter sin natur, bättre foder än eljest.[1] I Västmanland utgjordes —

[1] J. Sundblad: anf. arb. S. 127.

något som synes särdeles märkligt, då vi häri anträffa en motsvarighet till julgalten och julölet — lussebiten eller »Luciebetan», såsom den där kallades, af en bit stekt fläsk, beledsagad af en sup bränvin, och tilldelades redan mellan klockan 1 och 2 om natten husets egna hjon såsom en första måltid för dagen.[1]

Efter här skildrade första måltid lär man mångenstädes hafva åter gått till sängs för att vid åttatiden stiga upp till en andra frukost vid samma bord. Det tyckes således hafva varit rent af en sträfvan att denna dag inmundiga så mycket som möjligt af hvad då vankades; och att det vid denna högtid gått rundligt till, kan man sluta däraf, att uttrycket *fira lusse* alt ifrån Bleking till Gästrikland blifvit användt såsom liktydigt med att festa grundligt, att ta sig ett rus — ett talesätt, som altså till sin uppkomst erinrar om det af det svenska låneordet jul bildade finska ordet *julet*, hvilket har samma betydelse. Enligt en gammal författare trodde man, att »så öfverflödigt man firade luciadagens högtid, så stort öfverflöd skulle ock det nya året medföra».[2]

För öfrigt var man, där gammal sed iakttogs, hela lussidagen ledig från arbete, eller ock bedrefs åtminstone endast lindrigare sådant.

Likasom vid julottan är brukligt, skulle äfven vid lussiottan alla husets fönster vara upplysta till dagningen, och i likhet med hvad som om juldagen flerstädes sker genom de å kyrkovallen hopkastade blossen samt å valborgsmässoaftonen eller vid midsommaren genom ordentligt sammanförda bål, antändes i Värmland äfven denna dag högtidseldar, vanligen framför logen eller vedskjulet.[3] Den bekante björnjägaren, engelsmannen Lloyd, hvilken ådagalagt ett vaket och varmt intresse för det svenska folkets seder och lefnadsätt, uppgifver, att man på lussidagen plägat fiska och skjuta vid skenet af bloss, gjorda af torrvedstickor, »men jag vet icke hvarför man på det sättet roar sig just på denna morgon», tillägger han.[4]

[1] E. Bergenskiöld: *Nora Bergslag Vid 1784 Års slut*, sid. 81, i J. Johansson: *Om Noraskog*. D. 1. Stockholm 1875.

[2] Trogillus Arnkiel: anf. arb. S. 155.

[3] Meddeladt af med. doktor P. J. E. Piscator i Sunne.

[4] L. Lloyd: *Svenska allmogens plägseder*. Öfvers. Stockholm 1871. S. 152.

Om också ej häller vi bestämdt veta detta, våga vi dock här ett försök till förklaring: likasom julbrasans och julljusens sken allmänt och intill senaste tid ansetts välsignelsebringande, så har också lussielden helt visst haft detta förmenta inflytande, och vi se, under förutsättning att denna förmodan är riktig, häri ett nytt vitnesbörd om, att luciadagen en gång varit en af fornnordboarnes mest betydande högtider, ty att den ända till baka i den ariska enhetstiden rotade eld- och ljuskulten vid dessa utgjort en högst viktig beståndsdel, skönjes snart vid en något mer inträngande granskning.

Tilläggas må här slutligen, att det flerstädes blef plägsed att förlägga lussifirandet till tredje söndagen i adventet samt att framskjuta förplägningen till middagen, men att detta var ett senare tiders påfund torde ej behöfva påpekas. Att under den katolska tiden luciadagen, huru världsliga drag den än i föregående skildring tett, dock icke alldeles saknat en religiös prägel framgår af den ännu brukliga benämningen *lussimässa;* och den därmed liksom under medeltiden med flere andra mässor förbundna marknaden förekom åtminstone ännu under 1700-talet flerstädes, såsom t. ex. i Alingsås, Vimmerby och Värnamo och väl äfven i Karlstad, där den 13 dec. i slutet af förra århundradet anges såsom stor torgdag.[1] Ej alldeles omöjligt vore dock, att denna marknad har äldre ursprung och härstammar från en större hednisk offerhögtid; man erinre sig, hurusom distingsmarknaden i Uppsala i forna tider var förbunden med den högsta gudinnans, »Disas», blotfest.

Enligt gammal regel, vedertagen så i Sverge som Finland, skulle vid lussi skolorna afsluta sin verksamhet.[2] Luciafesten vardt därför för ungdomen en med förkärlek omfattad högtid, hvilken firades i skolorna med otta, förenad med illumination och sång. Denna ottefest var ock sedan långt till baka bruklig i Stockholm och föranledde där redan på 1600-talet ordnande bestämmelser af vederbörande myndigheter.

[1] Se E. Fernow: *Beskrifning Öfver Värmland.* B. 2. Götheborg 1779. S. 649, noten.

[2] Jfr N. P. Ödman: anf. arb. S. 6.

Bland sånger, som vid medlet af 1700-talet här sjöngos, finner man salmen: »Ljus af ljus, o morgonstjärna» (nr 356 i den gamla, 426 i den nya salmboken),[1] hvilken synes hafva utträngt en äldre latinsk hymn till frälsaren: »Ave maris stella, divinitatis cella»,[2] som ännu ungefär samma tid vid socknegång under jultiden sjöngs af djäknarne i Växiö.[3]

Vi torde icke vara för dristiga, om vi uttala den förmodan, att nämda katolska hymn i sin tur åter en gång vid skolorna fått träda i stället för ett gammalt, af allmogen brukadt och därför de lärde djäknarne mindre värdigt kväde, nämligen en staffansvisa eller någon därmed befryndad sång. Af ett par källor framgår nämligen, att flerstädes yngre personer på lussimorgonen färdats omkring med den eljest från annandagjul — staffansdagen — och trettondagjul — den katolska epifania, i Tyskland kallad Perchtenabend eller Hollenabend[4] — bekanta stjärnformiga, på en lång stång burna papperslyktan, för hvilken så väl i Norden som i Tyskland (Bayern, Schweiz) är regel, att hon skall hållas i beständigt kringrullande rörelse — en kringgärning, som vid denna tid altså, trots det eljest gällande förbudet däremot, ej endast var tillstadd, utan rent af föreskrifven. Stjärngossarne kallades därför ock i Tyskland *Sterndreher*.[5]

Den ena af nyss antydda källor är ett af borgmästare och råd i Örebro 1777 utgifvet påbud, hvari vid straff och böter förbjudes att lucia-, annandagjul- och nyårsmornar »gå omkring med sång på Gatorna och utanför Husen, jemväl och med oskicklige upptåg af Stjernan och den så kallade Juhlebåcken».[6] Den andra källan förmäler, att i Värmland stjärngossarne fordom gått omkring på lussidag, och att de den tid de under vårt århundrade i Stock-

[1] C. Lundin och A. Strindberg: *Gamla Stockholm*. Stockholm 1882. S. 312—314.

[2] Se vidare Theodoricus Petri Nylandensis: *Piæ cantiones ecclesiasticæ et scholasticæ*. Gryphisvaldiæ 1582. Blad 14, 15.

[3] S. Ödmann: *Hågkomster från hembygden och skolan*. 4 uppl. Örebro 1861. S. 47.

[4] E. H. Meyer: anf. arb. S. 254.

[5] Jfr *Des Knaben Wunderhorn*. Leipzig (Reclams Universal-Bibliothek. Nr 1251—1256). S. 793.

[6] —d: *Luciafesten* i *Nya Dagligt Allehanda 1892*. Den 13 december. Se äfven *Stockholms-Tidningen 1893*. Den 13 december.

holm ännu gästade husen hafva, ehuru detta uppträde här då endast tillhörde julen, dock fortfarande kallats lussigossar.[1]

Den sång, som stjärngossarne i alla tider hos oss mest sjungit, är den gamla staffansvisan, hvilken, utom i ett flertal svenska former, finnes upptecknad äfven från England, Danmark och Färöarna, och hvars hedniska kynne länge sedan blifvit af forskare ådagalagdt. Sången handlar i sin nordiska form om »Staffan stalledräng», hvilken vid denna mörka årstid jämte sin egen vattnar solspannets fyra hästar vid underjordsherskarens brunn, och som själf såsom förridare på sin appelkastade skymmel färdas framför detta i rymden. Hos kaldeerna synes det hafva varit planeten Merkurius, på kaldeiska Nebo eller Nabu, det är förkunnaren,[2] gudarnes härold och de himmelska härskarornas väktare, som man tillade förelöparens kall. Planeten Venus var däremot hos dem och assyrerna likasom hos romarne kärleksgudinnans stjärna.[3] Hos grekerna likasom hos hinduerna[4] och ursprungligen troligen äfven hos germanerna[5] personliggjordes sistnämda planet såsom en manlig gudomlighet. Hos förstnämda folk kallades han såsom morgonstjärna Fosforos, det är ljusbringaren, och betraktades altså såsom dagsbebådaren, den, som bär fram dagens ljus. I visan om den välsignelse af alt slag medförande Staffan, sådan denna sjunges eller sjungits å flere orter,[6] bland andra i Uppland och väl äfven i Södermanland[7], säges det uttryckligen om staffansstjärnan:

Ingen dager synes än,
fast eder tyckes så:

---

[1] C. Lundin och A. Strindberg: anf. arb. S. 36.

[2] Ordet Nebo är närbesläktadt med den ebreiska och arabiska benämningen för siare, profet. Se E. Tegnér: *Ninives och Babylons kilskrifter*. Stockholm 1875. S. 98.

[3] E. Tegnér: anf. arb. och sid.

[4] Hos dessa personifierades han såsom den vise Sukra, Bhrigus son, de hinduiska titanernas (dajta's) lärare, efter hvilken fredagen, Sukra-vara, har sitt namn.

[5] Jfr V. Rydberg: *Germ. myth.* D. 1. S. 577, 578.

[6] Se E. G. Geijer och A. A. Afzelius: *Svenska folkvisor*. Ny uppl. utg. af R. Bergström och L. Höijer. D. 2. Stockholm 1880. S. 355, 356.

[7] Jfr G. Upmark: *Julvisorna om Jesus och Maria, om Betlehemsstjernan och Sankte Staffan*, sid. 90, i *Läsning för Folket*. 36 årg. Stockholm 1875.

det är den klara stjärnan,
som framför dagen går[1]

och en annan staffanssång, upptecknad från samma landskap, begynner:

Utaf Sankte Staffan en stjärna upprann.[2]

Utom den omnämda hymnen »Ave maris stella» till frälsaren finnes äfven en annan och väl än äldre katolsk sång »Ave maris stella, dei mater alma», ställd till den heliga jungfrun. Men »stella maris» eller »stella matutina», såsom hon i katolska hymner också nämnes, kallades på hedniskt latin än Lucifer, ljusbringaren, än åter Venus, skönhets- och kärleksgudinnan, och blef under den äldre kristna tiden, innan hon tillades fursten i Hels boning, en sinnebild af så väl frälsaren som den heliga jungfrun.[3] Man märke, att »stella maris» i den katolska hymnen i likhet med Lucia bringar de i mörker varande (»de blinda») ljusets gåfva. »Profer lumen cæcis!» ljuder mariahymnens bön. Lucia torde altså äfven så till vida vara en Lucifers kvinliga motsvarighet — en Lucifera.

I det föregående hafva vi sökt i hufvuddrag sammanfoga en helbild af lussihelgen. Af åtskilliga ur sitt närmaste sammanhang lösryckta och här ännu ej anförda spillror vill det emellertid synas, som om denna bild är mycket bristfällig och ingalunda ter sig i hela sitt forna skick. Dessa skärfvor, dem vi i det följande ämna söka på lämpligaste sätt inpassa, tyckas nämligen vara tillfälligtvis tillvaratagna rester af väsentliga hithörande delar, som i öfrigt skattat åt förgängelsen.

Bland runstafstecknen för den 13 december hafva vi omnämt ett ox- eller, såsom vi dristat föreslå, ett kohufvud och en ox- eller, enligt vår förslagsmening, en kofot. Detta tecken finner man hos

[1] Anteckning från Uppland af förf.

[2] E. G.: *Staffanssjungning och Staffansvisor inom Uppland* i *Svenska Dagbladet 1898*. Den 25 december.

[3] V. Rydberg: *Germ. myth.* D. 2. S. 575, 576.

Olaus Worm uttydt på det sätt, att lussinatt vore så lång, att oxen af hunger skulle vilja uppäta sina egna klöfvar.[1] Förklaringen låter onekligen långsökt och konstlad. Möjligen skall det följande åvägabringa en mer tillfredsställande belysning.

I Västergötland var brukligt, att Lussi, företrädd af blossbärare, för hvarf besökte grannarnas boningar, sjöng en luciasång och »trakterades med öl ur en snibbskål».[2] En här förut anförd författare omtalar emellertid från samma landskap en ännu märkligare sed, nämligen att man »i Vings församling i Elfsborgs län ledt en qviga eller ko en hel mil på Lussenatten för att låta henne med en ljuskrona mellan hornen och på annat sätt utklädd spela Lucia på ett rikt grannställe». Han tillfogar i en not följande anmärkning, hvilken vi af skäl, som framdeles skola visas, endast med förbehåll återgifva: »Här åter en hednisk kult, hvars betydelse man glömt. Den utklädda kon var ej annat än en förändrad form af thorsbocken, som till oss öfvergått som julbock.»[3] Också finner man verkligen en bockskepnad omtalad såsom uppträdande vid lussi.

Från Värend förmäler sålunda vår främste folksedforskare, att ej endast vid jul utan äfven vid lussi på hans tid »en förklädnad, eller skråpuk med ragg och horn» förekommit. Äfven han sätter, och väl af större skäl, denna bockgestalt i samband med Tors bockar samt förklarar denna skråpuks förekomst på Lucias dag så, att detta skett »väl på grund af namnets likhet med Lucifer, Lussefer — medeltidens med horn och klöfvar utrustade Satan».[4] En »blind» bock torde ock hafva förekommit bland runstafstecknen för den 13 december.[5] Sträcka vi vår undersökning utom Nordens landamären, finna vi i Schweiz (Entlebuch i Luzern) en om Lussi erinrande gudinna uppträda sista torsdagen före jul i en gammal gummas

[1] Olaus Worm: *Fasti Danici.* Hafniæ MDCXLIII. S. 118.

[2] A. Kullander: anf. arb. S. 21. Det vill synas både af Lussis uppträdande på andra håll och äfven af det anförda ställets öfriga ordalydelse, som om här föreläge ett skrif- eller tryckfel, och att *trakterades* bör läsas *trakterade.*

[3] J. Sundblad: anf. arb. S. 127.

[4] G. O. Hyltén-Cavallius: anf. arb. D. 1. S. 231.

[5] E. Schnippel: anf. upps. S. 106.

eller ock en gets skepelse,[1] och i Böhmerwald omkringledes vid juletid af en fantastiskt utstyrd förare en i en hvit linneduk och med horn till get förklädd person, hvilken bär namnet Luzia.[2]

Vända vi våra blickar till de fornnordiska myterna, möta vi där en gudasinnebild i getgestalt. En sådan är nämligen på sätt och vis våra förfäders Hebe och altså ungdomsgudinnan Iduns vederlike.[3] Det mjöd, som drickes af de salige kämparne i Valhall, flyter nämligen ur en underbar gets, Heidruns (af *heidr*, klar, och *runi*, flöde, ström), spenar. Då vi veta, att den ambrosia motsvarande föda, som förtärdes, var fläsk af en gudomlig galt (Sährimner) och erinra oss, att galten var egnad Fröja och Frö, ligger det ej så aflägset att tänka sig den get, som skänkte det nektarliknande mjödet, i något slags förhållande till nämda gudinna. I sången om Hyndla framkastar denna lifsgudinnans »väninna och syster», hvilken Fröja vid »skymningarnas skymning» märkligt nog inbjuder till Valhall, skönjbarligen en försåtlig antydan, då hon jämför gudinnan vid denna get. Och denna Hyndla själf, denna »möars mö»,[4] hvars skarpblick genast varsnar Ottar-Od i den galt, på hvilken Fröja rider, hvem är hon egentligen? Är icke äfven hon starkt befryndad med Heidrun? Är hon icke den allvisa valan, som till och med Oden själf måste rådfråga; är hon icke möjligen den kvinliga Loke, som bär de för en jättinna sällsamma namnen Heid (den klara), Gullveig och Aurboda (den guldskimrande, jäsande drycken) samt äfven Angrboda (ormfradgan)?[5] Är hon icke den underjordiska lifsdryckens förvarerska — hon, som annanstädes möter under namnet Gunnlöd?

Beträffande lifsgudinnans förhållande till bocken må slutligen erinras därom, att hon någon gång framställes ridande på en sådan.[6]

[1] J. Grimm: anf. arb. S. 886.

[2] W. Mannhardt: anf. arb. D. 2. S. 187.

[3] Likasom Heidrun har, enligt *Forspallsljód*, äfven Idun sitt säte i världsträdets topp.

[4] Jfr Gefjun. Se följ. sida.

[5] V. Rydberg: *Germ. myth.* D. 1. S. 176. Det bör betonas, att i begreppet Angrboda ej låg något för den fornnordiska uppfattningen egentligen vidrigt. Trolldryck, beredd af ormetter eller ormspad, framställes så väl i de nordiska fornhäfderna som i våra folksägner såsom bibringande öfvernaturlig kraft och visdom.

[6] N. M. Petersen: *Nordisk mytologi.* Öfvers. Stockholm 1869. S. 340.

En jämförelse med den ofvan antydda galten Gullinburste liksom äfven med Fröjas kattspann, om hvilket vidare i det följande, erbjuder sig här.

Men återvändom till den nämda lussikon. Likasom bocken såsom en alstringskraftens sinnebild[1] tillagts åtskilliga gudar alt ifrån den fornegyptiske Mendes och den hinduiske Puschan till de helleniske Pan och Dionysos, den italiske Faunus och i viss mån den nordiske Tor, så har ock kon såsom en näringskraftens sinnebild tilldelats ett stort antal gudinnor, alt för många att här ens tillnärmelsevis uppräknas. Exempelvis må anföras de fornegyptiska Hator och Isis, den semitiska Astarte, de hinduiska Ma-Adja och Lakshmi, den frygiska Kybele, den efesiska Diana, den pelasgiska Demeter. Ja, den frodiga helleniska mytbildningen har, påtagligen i främsta rummet för att förklara denna företeelse, till och med skapat en särskild saga, nämligen om den till en hvit ko förvandlade och genom Hermes ur den tusenögde Argos' (vinternattens) våld befriade gudinnan Ios irrfärder genom Europa och Asien, tills hon omsider anlände till det fruktbara Egypten, där hon återfick sin egentliga gestalt och dyrkades under namnet Isis.[2] Har denna kogudinna utsträckt sin färd äfven till Norden?

Vi hafva redan i ett föregående häfte af Nordiska museets årsmeddelanden ej tvekat att besvara detta jakande,[3] och vi vilja här endast bifoga ännu några bestyrkande uppgifter.

Bland de nordiska gudinnorna finnes en med namnet Gefjun, hvilken ter drag, som antyda, att hon egentligen varit den samma som den ursprungliga vanagudinnan.[4] Liksom gifta kvinnor efter döden ansågos komma till Fröja, kommo de ogifta till Gefjuns boning. Om henne förtäljes, att hennes söner antogo tjurgestalt. Bland Fröjas många binamn anträffas ett, Gefn, som erinrar om Gefjun,

[1] Jfr W. MANNHARDT: anf. arb. D. 2. S. 155 o. f.

[2] Egendomligt nog har Albrecht Dürer framstält en ko vid åsnans sida å sin etsning »Flykten till Egypten».

[3] Se förf:s anf. upps. *Brödets helgd* o. s. v. S. 21. — Jfr S. NILSSON: *Skandinaviska Nordens Ur-invånare*. B. 2. 2 uppl. Stockholm 1862—1864. S. 35, 36.

[4] Jfr N. M. PETERSEN: anf. arb., sid. 155, samt äfven P. A. MUNCH: *Norrøne Gude- og Helte-Sagn*. Ny Udg. Christiania 1880. S. 30. Anm.

hvilken enligt en mytanteckning var kulturbringaren Skölds maka och altså stammoder för Danmarks första konungaätt, likasom väl Gerd genom sitt giftermål med Frö (Yngve) var stammoder för Ynglingaätten.[1] Ett talande bevis för en under kogestalt dyrkad gudinnas förekomst i Norden är för öfrigt det, att än i denna dag skogsfrun eller huldran, huru bedårande fager hon än för öfrigt må vara, är behäftad med lytet att bära kosvans.[2]

Innan vi lämna undersökningen om lussikon, må till sist påpekas ett märkligt förhållande. I Sverge lekes än i dag en välbekant lek, som kallas *blindbock*, och som ursprungligen särskildt tillhört julen. Men denna lek heter i Tyskland *die blinde Kuh*, den blinda kon. Man märke, att Lucia, likasom — vare det i förbigående sagdt — enligt den färöiska visan äfven Staffan, hade sina ögon för någon tid utstungna, men sedan återbekom sin syn. Meningen med denna tillfälliga förlust af synsinnet är otvifvelaktigt, att den åsyftade eller bakomstående gudinnan under denna tid är mörkrets lifsfiendtliga makter underlägsen eller i deras våld. Ja, om vi få tro den gåtfulla försången till Vegtamskvädet, skiftar växtlighetsgudinnan under deras menliga inflytande icke endast skepnad utan äfven hug och blir dolsk och illasinnad som de.

Till och med den fornegyptiske ljusguden Horos (Her) var en tid blind och sökte sitt öga, hvilket sedan återställdes honom;[3] och om Oden veta vi, att han haft sitt öga pantsatt hos underjordsherskaren.

Ett annat drag, äfven detta, så vidt vi funnit, helt tillfälligtvis antecknadt, hvilket styrker vår förmodan, att Lussi till sitt innersta väsen är en hednisk gudinna, är följande. En skildrare af lussihögtiden omtalar, huru »i Göteborg hörde till plägseden att alltid vid denna fest bjuda ett särskildt bakadt, egendomligt formadt bröd, som benämdes *döfvelskatt*».[4]

[1] Jfr sid. 7 i det föreg. om »hvita frun» och Venus. Märk ock *Lokasenna*, st. 32.

[2] Jfr om *Froalid* i J. E. Rietz: *Ordbok öfver svenska allmoge-språket*. D. 1. Lund 1867. S. 166 (under *Froa* och *Vafferda(g)en*). Därmed må samställas sid. 5, not 2 i det föregående af denna uppsats.

[3] Le Page Renouf: *Om Ägyptens fornreligion*. Öfvers. Upsala 1881. S. 78.

[4] —d: anf. upps. i *Nya Dagligt Allehanda*.

Vi hafva satts i tillfälle[1] att här meddela en afbildning af detta på lussimorgonen i senare tid till kaffedopp, men påtagligen fordom till ibetning i öl, använda bröd (bild 2).[2]

Katten var, såsom bekant, egnad Fröja, hvilken till och med bar binamnet katternäs herskarinna (eigandi fressa). Det torde vara egentligen detta förhållande, som förorsakat, att nämda djur, särskildt då det är af svart färg, blifvit tillagdt häxor och trollkvinnor såsom följe: Fröja var nämligen sejdens och spådomskonstens gudinna. Ja, katten själf har fått sig tilldelad häxnatur. »Und die Katz' ist eine Hexe», anförtror i Heines Harzreise bärgbons lilla dotter den svärmande skalden. Samma åsikt återfinnes äfven i vårt land likasom i Norge[3] samt hos svenska befolkningen i Estland,[4] och vida kring världen anträffas den tron, att katten står i förbindelse med troll och andar samt stundom är hamn för någon dylik varelse. I hvarje fall bör han därför med omsorg och försiktighet behandlas, och för ladugården och stallet är hans trefnad af stor vikt. En svart katt bringar lycka i huset, säger man i Gironde,[5] och i Sverge likasom i Danmark[6] och Tyskland[7] är han den, som först bör inträda i det nya hemmet. Äfven för ogifta kvinnor är det nödigt att med honom lefva på god fot, och likasom hos oss säger man äfven i

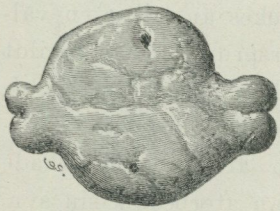

2. Döfvelskatt.
Lussibröd från Göteborg.
1/4 af nat. storl.
Origin. i Nordiska museet.

[1] Genom folklifsskildraren, med. doktor A. Bondeson.

[2] Man erinre sig, hvad här sid. 15 anförts om lussibiten. Vid jul och bröllop har öl med ibetadt bröd flerstädes i vårt land förekommit såsom en fornärfd, betydelsefull traktering.

[3] P. C. Asbjørnsen: *Norske Folke- og Huldre-Eventyr i Udvalg.* Kjøbenhavn 1879. S. 170 o. f.

[4] C. Russwurm: *Eibofolke oder die Schweden an den Küsten Ehstlands und auf Runö.* Reval 1855. D. 2. S. 199.

[5] F. Daleau: *Notes pour servir à l'étude des traditions de la Gironde.* Bordeaux 1889. S. 31.

[6] I. M. Thiele: *Den danske Almues overtroiske Meninger.* Kiøbenhavn 1860. S. 31.

[7] E. H. Meyer: anf. arb. S. 209.

Tyskland om en brud, som har vackert väder på sin bröllopsdag, att hon väl plägat och skött katten.[1]

Är det menligt att vanvårda katten, är det naturligtvis ännu farligare att förgripa sig på hans lif. I Lausitz tros, att den, som gör sig skyldig att ihjälslå en katt, mister en ko;[2] i Estland förlorar »missdådaren» för alltid all lycka med hästar,[3] och i Sverge likasom äfven i Danmark[4] blir den bössa, med hvilken en katt skjutits, för alltid obrukbar för sitt ändamål. Det gifs endast ett dödssätt, genom hvilket en katt, utan skada för dödaren, kan aflifvas, nämligen dränkning. Katten hör nämligen necken och väl äfven sjörån till. I Danmark kastade mjölnarne en katt i kvarnen för att få lycka,[5] och den, som vill af necken lära dennes spelkonst, skall åt honom offra en svart katt; ja, i Helsingland kallas till och med vattnets gudomlighet *strömkatten*.[6] Ej sällan tillägger man likasom åt necken äfven åt katten en rent satanisk anstrykning, och uttrycken »fy katten» och »ta' mig katten» äro likasom »fy necken» och »ta' mig necken» hos oss lindrigare eder, hvilkas gröfre motsvarigheter här ej behöfva angifvas.[7]

Egendomligt nog anträffas hos elddyrkarne i Persien, de så kallade gebrerna, den åsikten, att katten liknar djäfvulen.[8] I folksagorna spelar, såsom bekant, katten mången gång en betydande rol genom öfvernaturliga egenskaper. I Pommern gick under jultiden en den svenska julbocken motsvarande utklädd mansperson omkring, väpnad med ett spö. Stundom red han på en bock. Denna skräckgestalt kallades *der Bullkater*, det är tjurkatten.[9]

[1] J. Grimm: anf. arb. S. 282.

[2] *Niederlausitzer Mittheilungen*. B. V. Guben 1897. S. 63.

[3] C. Russwurm: anf. arb. D. 2. S. 199.

[4] I. M. Thiele: anf. arb. S. 54.

[5] B. Olsen: anf. upps. Forts. i *Kulturhist. meddel. 1895—1896*. S. 61.

[6] G. O. Hyltén-Cavallius: anf. arb. D. 2. Tillägget sid. XV. — S. M. Lampa: *Om folklig öfvertro*. Upsala 1896. S. 22.

[7] Det är att märka, att äfven necken uppträder under lussinatten. Mal någon då, bryter necken sönder hans kvarnhjulstock. G. O. Hyltén-Cavallius: anf. arb. D. 1. S. 186. Jfr denna uppsats sid. 7 o. f.

[8] S. Hedin: *Konung Oscars Beskickning till Schahen af Persien år 1890*. Stockholm 1891. S. 431.

[9] E. M. Arndt: *Julfesten*. Öfvers. Fahlun 1820. S. 27. — W. Mannhardt: anf. arb. D. 2. S. 173, 174.

Zoologerna anse sig icke hafva lyckats så utforska något af våra vanliga däggande husdjurs härkomst som huskattens. Dennas ursprungliga hemland är Nubien och södra Egypten,[1] i hvilket senare land han hölls tam och helgades Isis' dotter, fruktsamhets- och barnbördsgudinnan Bubastis (Bast). Hos greker och romare synes han hafva varit rätt ovanlig ända till inemot vår tidräkning,[2] och till Norden kom han påtagligen ej förr än ganska långt fram i järnåldern.

Det torde icke hafva undgått läsarens uppmärksamhet, att katten, synnerligen om han bär den af häxorna utkorade färgen, är till sin hårbeklädnad påfallande elektrisk, till följd hvaraf vid smekning ett svagt knastrande ljud förnimmes från de genom denna gnidning framkallade gnistorna, som i mörker äfven blifva fullt synliga. Det är alldeles påtagligt, att detta fenomen för om naturlagarna okunniga människor förefallit i hög grad underbart och gjort katten mer än de flesta djur till en sinnebild af den första eldbringaren, hvilken väl först var blixtens gudomlighet, som öppnar molnet, så att dess välsignelse nedströmmar öfver landet, och för öfrigt äfven lika så väl till en bild af åskmolnet själft.

Hvad slutligen benämningen döfvelskatt å det ofvan omtalade lussibrödet[3] beträffar, är *döfvel* (djäfvul) tydligen tillagdt af kristne vedersakare, för hvilka sejdgudinnan Fröjas dyrkan, likasom vanareligionen i sin helhet, otvifvelaktigt och af giltiga skäl mer än annan hedendom var en »djäfvulens styggelse». »Tig du Fröja, du är en trollkvinna full af slemhet!» utbrister Loke i dikten om Ägers gästabud, och i sången om Hyndla utfar denna Lokes kvinliga motsvarighet och Fröjas underjordiska motbild i likartade anklagelser. Det låter dock samtidigt tänka sig, att »döfvel» här förmedlats af namnet Lucifer, hvilket man satt i samband med namnet Lucia.

I det föregående har omtalats en sägen från Värmland, att Lucia uppenbarat sig i ljusgestalt å ett skepp, från hvilket hon utdelat

[1] *Brehms Tierleben.* 3 Aufl. B. 1. Leipzig 1890. S. 424, 425.
[2] Han förekommer dock afbildad redan bland Mykene-fynden.
[3] Rörande sinnebildliga bröd se förf:s anf. upps. *Brödets helgd.*

närings- och vederkvickelsemedel. Båda dessa drag, så väl det att färdas å ett skepp som det att utdela upplifvande håfvor, tillhöra äfven hedniska gudinnor.

Vällustifrig
ror Odens hustru,
den sköna, på jordens skepp

heter det i Solsången,[1] och det förefaller af de egenskaper, som här tilläggas gudinnan, såsom om denna utsaga lika mycket afsåge Fröja som Frigg — för så vidt vi nu vid en folkloristisk-mytogonisk undersökning böra så mycket fästa oss vid sådana vanskligheter som mytologiska namn, hvilka för ett och samma gudomsväsen kunna vara snart sagdt oräkneliga. Antagandet, att äfven Fröja likasom Frigg haft ett skepp, stödes för öfrigt däraf, att ett sådant, Skidbladner, tillägges Frö,[2] hvilken står Fröja synnerligen nära. Åfven underjordsgudinnan har ett skepp: Naglfar. Skeppet synes således ursprungligen hafva varit ett vanagudarne eller den främste vanagudomligheten tillagdt attribut. Redan Tacitus[3] omtalar, att hos ett germanskt folk, sveverna, ett skepp, till formen liknande ett liburniskt sådant, varit helgadt såsom sinnebild åt en gudinna, hvilken han på grund häraf och icke osannolikt äfven af andra ej anförda skäl sammanställer med Isis, hvilken, vare det tillagdt, grekerna enligt Herodotos kallade Demeter. I det gamla Egypten brukades processionsbåtar, stundom med hjul under, vid flere gudomligheters dyrkan. I Grekland och Rom, dit mot slutet af den förkristliga tidräkningen Isisdyrkan infördes, plägade man, då sjöfarten på våren åter började, bringa ett skepp (navigium Isidis) åt Isis, om hvilken myten förtäljer, att hon, likasom Fröja irrande kring världen sökte Od, farande vida omkring sökte den förlorade Osiris. Det är tydligen detta romerska bruk, som föresväfvat den romerske historieskrifvaren, hvilken, om han varit i tillfälle att närmare lära känna den germanska gudinnan, sannolikt i henne

[1] *Edda.* På svenska af P. A. Gödecke. 2 uppl. Stockholm 1881. S. 131.
[2] Enligt *Ynglingasaga*, kap. 7, tillhörde det åter Oden.
[3] *Germania.* Cap. IX.

skulle hafva igenkänt den moder Jord (Terra mater) eller Nertus, det är Njärd, han annanstädes omnämner.[1] Huruvida denna upptäckt skulle föranledt honom att utesluta sammanställningen med Isis, må emellertid lämnas osagdt.

Om Njärds son Frö säger en gammal angelsachsisk dikt, att han, Ing, »var först hos östdanerne, tills han vände till baka öfver böljan, och vagnen följde honom». Då nu Frö enligt de nordiska myterna eger skeppet Skidbladner, hvilket ej endast likt molnen kan minskas eller förstoras, utan ock, likt dem, kan gå öfver vatten som land, har man förmodat, att vanakulten tillagt Frö ett skepp å hjul, och att det är på en dylik sinnebild den angelsachsiska dikten anspelar.[2] Kanske bör ej häller alldeles förbigås, att Njärds boning heter Noatun, skeppshemmet, samt äfven att hans maka heter Skade, hvilket namn väl får tolkas med dimman.[3]

Å en gent emot Scheldes mynning belägen ö hafva under åren 1647 till 1870 af hafsvågorna framspolats ur sanden mer än tjugu votivstenar helgade en gudinna Nehalennia, hvilken afbildas med ett skepp såsom attribut,[4] och vid Nors i Tisteds amt i Danmark hafva anträffats ej mindre än omkring ett hundra små votivbåtar af guldbleck, hvilka anses förskrifva sig från slutet af bronsåldern, men dock sannolikt äro att hänföra till samma kult. Ännu år 1133 blef hos de ripuariske frankerna ett skepp bygdt, hvilket af människor drogs å hjul först till Aachen och sedan till Maastricht, där det försågs med mast och segel för att sedan föras vidare från ort till ort i landet. Alla städer öppnade sina portar för detta landskepp (terrea navis), och det mottogs med jubel och dans.[5] Ett i Ulm 1530 af rådet utfärdadt påbud förbjuder kringfarande med dylika skepp vid straff af en gulden.[6] Ännu långt senare har dock detta

[1] Anf. arb. Cap. XL.

[2] P. A. Munch: anf. arb. S. 19.

[3] Jfr svenska landsmål: *skadda*, *skådda* o. s. v., dimma, töcken; fornhögtyska: *scato*, moln, skugga; tyska: *schatten;* engelska: *shadow*.

[4] F. Kauffmann: *Deutsche Mythologie*. 2 Aufl. Leipzig 1898. S. 106.

[5] Jfr Tacitus skildring af Nertus-tåget: »Læti tunc dies, festa loca, quæcumque adventu hospitioque dignatur.»

[6] J. Grimm: anf. arb. S. 237—242.

landskepp gått igen vid karnevalsartade vårfester, och man finner till och med bland förslagen till förklaring öfver ordet karneval, att detta skulle härleda sig från ett dylikt hjulskepp: en *carrus navalis*.

Påtagligen är det samma skepp, som på ett helt annat håll, nämligen hos lapparne, förekom under julen. Dessa, hvilka i en forntid öfvertagit ej obetydligt af så väl nordiskt språk som äfven religion, hade ännu vid slutet af 1600-talet för sed att juldagen å ett träd utsätta ett litet näfverskepp fyldt med mat åt julfolket, som de förmenade då färdas fram genom luften.[1] Vi återfinna här således jämte skeppet, fyldt med mat, äfven motsvarigheter till det förut från Norge omtalade offret vid ett träd åt den frambrusande jolareiden,[2] hvilken i Tyskland kallas das wütende Heer eller die wilde Jagd, och som där ledes af den gudinna, hvilken än kallas Diana, än Holda, än Herodias, hon, som äfven anför häxornas tåg. Fröja delade ju de fallne med Oden — hvilken ock samställes med Holda såsom den vilda jaktens ledare — på samma gång som hon var sejdkonstens gudinna.

Vi böra kanske ej så hastigt förbigå det egendomliga offret på luciaaftonen till bo- eller vätteträdet. Likasom den nordiska mytologien tänkte sig den första lifnärerskan såsom en ko, från hvilkens jufver lifsformerna drucko sin näring, förestälde hon sig ock de kosmiska näringskrafterna såsom ett träd, från hvars löfverk, molnen, lifvande safter neddroppade till jorden. Med sina rötter sträckte sig detta träd till underjordens lifskällor, och i dess topp betade den mjödmjölkande geten Heidrun[3] vid sidan af den underbara hjorten Eiktyrner.[4] Från ett eller tvänne träd härstamma ock enligt så väl fornarisk som fornnordisk åskådning det första människoparet. I Orienten förekommo träd i en mycket långt aflägsen tid icke endast såsom motbilder till det mytiska lifsträdet,

[1] G. von Düben: *Om Lappland och Lapparne.* Stockholm 1873. S. 220. (Efter S. Rehn.)

[2] Jfr sid. 13.

[3] Jfr sid. 21.

[4] Man erinre sig, att hjorthornet blef Frös vapen.

utan ock såsom sinnebilder af lifsgudinnan, ett förhållande, hvaraf vi i de så kallade klassiska folkens sägner om trädgudinnor, dryader, troligen hafva ett något förbleknadt minne. Redan från 13:de århundradet före vår tidräkning finnes å en egyptisk grafsten en målning, som framställer, huru den aflidnes själ från den med öfre hälften af sin kropp ur en sykomor[1] framträdande lifsgudinnan erhåller lifvets vatten (se bild 3, sid. 38).[2] Hos västsemiterna synes Astarte hafva dyrkats i gestalt af träd,[3] och hos hellenerna framställdes de älsta bilderna af Artemis och Demeter på ett den nyss skildrade fornegyptiska gudinnegestalten liknande sätt, nämligen såsom trädgudinnor.[4] Betraktades månne träd- och lifsgudinnan en gång såsom människors och gudars urmoder?[5] Äfven kon (urkon) är ju, såsom vi sett, hennes sinnebild.

Hvad beträffar det i den värmländska sägnen omtalade utdelandet af håfvor, hvilken handling äfven för öfrigt är utmärkande för lussibruden, är detta för en närings- och lifsgudinna, vare sig nu denna representerar jorden, molnen eller någon annan naturföreteelse, en gärning så öfverensstämmande med hennes väsen, att hon ej tarfvar vidare förklaring. Idun och Frigg-Fulla utdela lifsäpplen; Isis, Ceres och Demeter skänka folken äring; Fortuna utsår välsignelse ur sitt ymnighetshorn; om den indiska Bhavani förtäljes, att hon en gång för att häfva en hungersnöd, som hemsökte folken, lät ur sin kropp framkomma allahanda frukter;[6] och om den grekiska jordgudinnan Gaia förmäler en myt, att ur hennes sköte uppspirat det träd, som bar de underbara hesperiska äpplena.

Men det är allra minst för den på en ursprunglig ståndpunkt stående människan kännetecknande att vilja betrakta sig såsom på

---

[1] Likasom hos hinduerna *Ficus religiosa* var hos fornegypterna *Ficus sycomorus* sinnebild af det mytiska lifsträdet.

[2] Jfr Le Page Renouf: anf. arb. S. 95.

[3] Jfr *2 Konunga-boken* 16: 4; 18: 4; 21: 7; 23: 6 samt *2 Krönike-boken* 14: 3; 34: 4—7, m. fl.

[4] M. Collignon: *Mythologie figurée de la Grèce.* Paris 1885. S. 10.

[5] Jfr förf:s uppsats: *Om smöjning och därmed befryndade bruk*, sid. 41—43, i *Samfundet för Nordiska museets främjande 1891 och 1892.* Meddelanden, utgifna af A. Hazelius. Stockholm 1894.

[6] A. E. Wollheim da Fonseca: anf. arb. S. 85.

något sätt oafhängig af naturen. Naturens fruktsamhetsgudinna blir därför också människornas, den gudinna, som närer lifsfröna i naturen, är ock den, som underhåller och utvecklar lifsgnistan hos människan, ja, som vid porten till en kommande tillvaro räcker henne lifsförnyelsens gudadryck.

Som vi redan (sid. 11 o. f.) omtalat, åkallas Lucia af mör såsom kärleksgudinna, men hon är i de katolska länderna ock ett helgon för gifta kvinnor och anropas vid barnsbörd. Man har af denna anledning sammanstält Lucia med Lucina, under hvilket namn hos romarne så väl Juno som äfven Diana vid berörda tillfällen åkallades. Vare sig nu man tolkar Lucina med »den till ljuset bringande» eller »den ljus bringande», hafva vi otvifvelaktigt full rätt att jämte detta ord ställa namnet Lucia i jämförelse med ordet Lucifera, den ljusbringande, hvilket binamn af romarne tillades Diana och hos grekerna under formen Dadukos, det är fackelbärerskan, tilldelades Artemis. Men facklan tillades äfven Ceres och Demeter. Det är ock just i dessa gudinnor, i Diana och Ceres, på grekiska Artemis och Demeter, som gamle författare, hvilka omtalat nordisk hednatro, vid sidan af Venus velat igenkänna den förnämsta kvinliga gudomligheten hos våra förfäder, hon, som framför andra nämdes dis, disa eller vana-dis. Sålunda yttrar Olaus Magnus[1], att de tempel man i Norden hade för kvinliga gudomligheter voro helgade Diana och Ceres samt de tre ödesgudinnorna. Framför alt är det dock Diana, som de återfunnit i julens gudinna. Så t. ex. anföres hos J. Grimm[2] en utsaga af en dominikanermunk från början af 1400-talet, hvari omtalas, huru under de tolf julnätterna en gudinna, som några kalla Diana, med sitt följe färdas omkring. Det vill synas, som om tidigare germanske författare varit mer böjda att förena den nordisk-germanska gudinnan med Venus — i en angelsachsisk predikan från 800- eller 700-talet nämnes »den skamlösa gudinna, som kallas Venus och på danska Frycg»[3] — men som om man

[1] *Historia de gentibus septentrionalibus.* Romæ MDLV. Lib. III. Cap. X.
[2] Anf. arb. S. 885.
[3] P. A. Munch: anf. arb. S. 29.

senare alt mer, om ock ej utslutande, härtill utkorat Diana. Det är ock detta namn man redan långt till baka i medeltiden tillade den gudinna, som anförde de osaliga andarnas tåg, den vilda jakten, norrmännens oskereid eller jolareid.

Den under Lucias dräkt dolda gudinnan står Diana nära. Lucias fest har också, såsom sid. 6 omtalats, till runstafstecken bland annat ett bloss eller en fackla, och lussibruden här i Västergötland företrädts af blossbärare, medan hon själf där såsom annanstädes burit ljuskronan på sitt hufvud. Tolkas åter runstafvens fackeltecken såsom en lyssticka eller *pärta*, finna vi här rent af en teckenskrift — en »rebus» — för den germanska gudinnan Perchta, Perta, Bärta.[1] Lucia är således också hon, om någon, en Lucifera, hvilket Dianas binamn å nyo återför tanken till den upproriske och fallne ängeln, den störtade titanen,[2] som blef fursten i underjords- och dödsgudinnan Hels boning. Såsom vi i det föregående påvisat, ställes Lucia ock dels vid sidan af Adams älste son, den förste åkermannen, Kain, dels äfven vid sidan af människornas stamfader, Adam själf. Märkligt är, att inom den helleniska mytologien den förste eldbringaren, titanen Prometeus, framställes såsom människornas upphof eller skapare,[3] likasom åter i de fornhinduiska religionsurkunderna den förste eld- och äfven odlingsbringaren Jama, hvilken sammanfaller med Manu och morgonstjärneguden Sukras fader Bhrigu, är på en gång människornas stamfader och dödsrikets herskare. Han var det ock, förmodligen jämte systern Jami, som ledde de dödas tåg, då dessa vid midten af den indiska regntiden — dessa orters vinter och mörkaste tid — lämnade sitt rike för att under denna så kallade fritid sittande å det omkring offret utbredda gräset (jämför julhalmen) taga del af de håfvor, som på jorden ännu lefvande fränder då bragte dem.[4]

---

[1] Jfr. sid. 7.

[2] Jfr sid. 4 o. f.

[3] Vid hans sida stod därvid enligt en myt Pallas, hvilken med i en skål från Olympen hemtad nektar ingöt lif i titanens skapelse.

[4] Jfr E. Hardy: *Indische Religionsgeschichte.* Leipzig 1898. S. 27. — A. Z. Collin: *Om och ur Rig-veda.* II. Stockholm 1878. S. 5—9.

Ett annat namn, redan strax i början af det andra årtusendet tillagdt den vilda jaktens ledarinna, är Herodias, hvilken än i öfverensstämmelse med Matteus- och Markusevangelierna framstäldes såsom Herodes gemål, än åter, och oftast, såsom hans dotter. Såsom Herodes dotter kallades den vilda jaktens ledarinna däremot i Italien Befana, bildadt af epifania (grekiska ἐπιφάνεια), det katolska namnet på trettondagjul.[1] En egendomlig sägen är tilllagd denna biblisk-mytiska gestalt. Det förtäljes nämligen, att hon, intagen af obesvarad kärlek till Johannes, som kallas förelöparen, vill kyssa hans hufvud, hvilket hon bär på ett fat, men att detta flyr oupphörligt undan henne.[2] Ehuru sistanförda drag torde synas endast aflägset beröra vårt ämne, har det dock ett visst intresse. Det är nämligen att märka, att den vägbanande profeten, som om sig själf yttrade: »Honom (Jesus) bör växa till, men mig bör förminskas», var att förlikna vid den för solen slocknande morgonstjärnan. Här må ock påpekas, att i den engelska i början af 1400-talet upptecknade staffansvisan likasom äfven i danska och en del svenska staffanssånger Staffan sammanställes med Herodes såsom dennes hofsven. Den forna hedniska julgudinnan och den till helgonet Staffan omgestaltade hedniske julguden mötas således äfven här vid den kristendomsfiendtlige konungens hof.

Sammanfatta vi nu de slutsatser, till hvilka vi vid vår undersökning kommit, blifva dessa följande. Helgonet Lucia har inom katolska länder sedan långt till baka åtnjutit ett anseende, som på intet sätt kan förklaras af den om henne danade jämförelsevis rätt obetydliga och högst apokryfiska legenden. Hennes fest, hvilken ansågs såsom en årings- och årsskifteshögtid, bar en gång, för så vidt man får sluta af efterlefvande folkseder, flere märkliga drag af ett kynne, som, helt okyrkligt, hänvisar på hednisk härkomst.

[1] Jfr sid. 17 om epifania = Perchtenabend.
[2] J. Grimm: anf. arb. S. 260 o. f.

En nattoffermåltid, vid hvilken förtärdes fläsk[1] och öl, hölls till hennes ära, och bål tändes på hennes högtidsdag. Lucia själf framstår enligt nordisk folkuppfattning såsom en välgörande, jungfrulig kärleksgudinna, som ljusomstrålad och hvitklädd vid årets mörkaste tidpunkt uppenbarar sig, därvid ur en skål utdelande en lifvande dryck. Kon, geten och katten äro henne helgade, och ett skepp synes hafva tillagts henne såsom attribut eller sinnebild. Offer till henne utgötos vid träd. Hon var hustru åt människornas urfader, den förste åkermannen, hvilken en fornuppfattning synes hafva tänkt sig såsom de underjordiska väsendenas herskare och må hända äfven såsom morgonstjärnans gudom; hon var herskarinna öfver underjorden och dennas väsen samt öfver sejdkonstens prästinnor; hon var, ehuru jungfru, de personifierade naturkrafternas, alfers och vättars, moder, och hon torde af förkristlig åskådning hafva under annat namn betraktats såsom allmodern själf.

Man kan, såsom vi ock upprepade gånger i det föregående påvisat, ej undgå att återfinna dessa egenskaper hos flere de gamla kulturfolkens gudinnor. Vi hafva anträffat ett eller annat likhetsdrag redan hos Venus och Juno, men vi finna dem mer och mer märkliga och samlade hos *en* person, i den mån vi nalkas Orienten. Redan hos Diana-Artemis, särskildt i dennas asiatiska gestalt såsom allnärerskan (Polymamma), blir väsenslikheten vida större, och det samma gäller den i Hellas ursprungligen pelasgiska Demeter. I Egypten te de till sitt väsen otvifvelaktigt nära sammanfallande Isis, Hator, Bubastis sällsamma beröringspunkter med den vid Nordens vintersolstånd dyrkade gudinnan, och stanna vi slutligen på semitisk mark, synes det, som om vi i den semitiska Astarte, särskildt i den skepnad hon under egyptiskt inflytande hos fenikerna och kartagerna iklädde sig, rent af möta urgestalten för den germanska lifsdrycksbringerskan.

Vi finna nämligen, att den semitiska kärleks-, krigs- och odlingsgudinnan dyrkats i trädgestalt; att kon varit henne helgad och efter egyptiskt föredöme sannolikt äfven katten eller åtminstone

[1] Jfr utom i det föregående anförda källskrifter T. G. Rudbeck: *Femtiofyra minnen från en femtiofyra-årig lefnad.* Stockholm 1864. S. 123.

något till kattsläktet hörande djur; att hon afbildas å fenikisk-kartagiska minnesmärken med halfmånens skepp[1] och en däri liggande stjärna eller ock med ett klot (solen?) i ett halfmånformigt eller båtlikt kärl såsom attribut. Planeten Venus tillhörde henne, och de semitiska kvinnorna bragte henne bröd såsom offer.[2] Hennes älskling är Tammuz (Adonis), växtlighetens gud.

Särskildt för vårt ämne upplysande är en myt om Istar-Astarte, hvaraf vi finna ett eko i sagorna om så väl Afrodite och Adonis, Isis och Osiris samt Demeter och Kore (Ceres och Proserpina) som äfven i myten om Fröja och Od. Antydda semitiska gudasaga, hvilken anträffats bland episka sånger, som Sardanapal lät afskrifva efter kaldeiska original från 17:de århundradet före vår tideräkning, förtäljer enligt Lenormant följande. Lifvets son Duzi (Tammuz-Adonis), Istars make eller enligt annan text hennes son, är död. Istar nedstiger då för att åt sin älskling hemta lifvets vatten, ledsagad af underjordens väktare, till jordherskarinnans boning, men hon blir där kvarhållen, sedan hon förut under vägen beröfvats sin dräkt och sina smycken. Då upphör i naturen all alstring. Gudarne befalla därför, att Istar skall frigifvas, och hon träder åter genom underjordens sju portar, vid hvilka hon får till baka sin skrud, upp i ljuset medförande lifsvattnet, hvilket hon stänker på Duzi, som härigenom väckes till lif.[3]

Det är tydligt, att anförda tilldragelse ansetts tima vid årets ofruktbaraste tid, hvilken i här ifrågavarande länder inträffade under den torraste och hetaste årstiden. I Norden blef det däremot under den mörkaste tiden på vintern, som man ansåg naturens lifskraft domnad eller död, den tid då, för att använda fornskaldens ord, växtalferna och dvärgarne domna; då Fenrers föda, snön, faller trött öfver Rinds, den frusna jordens, fält; då helhästen(?) ofta fäller

[1] Under senare medeltiden afbildades den heliga jungfrun med barnet farande å himmelen i halfmånens skepp. Se t. ex. A. Schultz: *Deutsches Leben im XIV. und XV. Jahrhundert.* 2 Halfband. Wien 1892. Fig. 450.

Halfmånen med stjärnan blef ett under äldre medeltiden ofta äfven inom kristenheten använd tecken.

[2] *Jeremia* 7: 18.

[3] W. Mannhardt: anf. arb. D. 2. S. 275. — Jfr ock E. Tegnér: anf. arb. S. 112.

människor; då tanken är en tung och omtöcknad Dains dröm och alla väsens vishet är dold i Mimers underjordiska brunn.[1] Det är ock vid detta mörkrets och köldens öfverhandtagande, vid »skymningarnas skymning», som Fröja besöker den visa valan Hyndla (Heid-Angrboda) för att erhålla lifsmjöd åt »galten» sin.[2] Det är då, som föryngringsgudinnan Idun, nedsjunken från Yggdrasils krona, dväljes hos gudinnan Natt i Mimers vid trädets rötter belägna boning. Det är då, som enligt mytframställningen ej endast Idun utan äfven Fröja, »Ods mö», är gifven i jättevåld,[3] hvarifrån hon dock, då utan hennes bistånd till och med själfva gudarne skulle gå under, snart befrias af den bland desse, som besitter det härför nödiga vapnet.

Är icke den från gård till gård vandrande lussibruden (ljusbringarens brud?) månne en gengångerska af den hedniska gudinnan, som befriad vändt till baka till den öfre världen för att åter utdela lifsförnyelsens näringsämne? Förtälja ej till och med våra fornhäfder om, huru lifsgudens gemål uppträdt i mänsklig gestalt, i det att Frös prästinna på samma gång var gudens maka?[4] Äro vi för djärfva, om vi påstå, att en folksägens, folkseds eller folktros egentliga ålder lika litet är beroende af den tid, då den samma upptecknas, som ett fornredskaps af den tid, då det samma uppgräfves ur jorden?

Hela Europas materiela odling hänvisar så hvad beträffar åkerbruk som användning af metaller till Orienten såsom det område, hvarifrån den samma spridts inåt vår världsdel. Hvarför skulle då icke äfven inom den forntida andliga odlingen ett inflytande från samma håll förspörjas? Skulle det vara omöjligt, att den vanakult, som kristendomen här i Norden hade att bekämpa, till sitt innersta väsen var den samma som, eller kanske hällre genom åldrig förbindelse mycket nära befryndad med den västsemitiska Astartedyrkan, mot hvilken de ebreiska reformatorerna många århundraden förut inom sitt land ifrat? Visst är, att, kan äfven en historisk förvandtskap mellan dessa båda religionsformer ej påvisas, den psykiska

[1] *Forspallsljód.*
[2] *Hyndluljód.* Jfr sid. 21.
[3] *Völuspá* st. 29. — *Bragaroedur.*
[4] *Fornmannasögur.* B. 2. Kaupmannahøfn 1826. S. 73—77.

släktskapen dock är så genomgripande, att de ömsesidigt förklara hvar andra. Ja, denna inre frändskap är så stor, att den samma till och med tager sig uttryck i yttre drag. Hvem kan undgå att mellan den babyloniska Istar, som bär kärlet med lifsvattnet, den kartagiska Astarte, som framför sig i ett halfmån- eller båtformigt kärl håller solens kula (?), den tyska sägnens Herodias, som på ett fat bär Johannes döparens hufvud, och Lucia, som antingen bär den med mjöd eller flammande glögg fylda bålen eller sina ögon[1] på ett fat eller ock den skålformiga brinnande lampan, finna en viss, om ock gåtfull äfven yttre öfverensstämmelse?

Emellertid äro vi för vår del böjda att i anförda likheter se mer än en blott psykisk släktskap, och vi drista tro, att på fornforskningens område flere stöd för denna vår åsikt kunna framletas, likasom nog äfven inom de nordiska myterna och folksederna, därest dessa i detta syfte närmare skärskådas.

De begå helt visst ett stort misstag, som anse, att våra förfäders hednatro, sådan denna i våra fornhäfder framställes, ej redan i en mycket aflägsen tid genomgått utvecklingsskeden, därvid upptagande främmande beståndsdelar, hvilka med anpassning så väl efter natur- och språkförhållanden som efter förut rådande föreställningar måst så att säga acklimatiseras och därvid småningom ändrat gestalt. Likasom andra mer utvecklade folks religionsurkunder liknar äfven den nordiska mytologien sammanfattad en palimpsest — icke *en* utan flere gånger omskrifven, men som dock här och där har en eller annan sats, ett eller annat ord kvar af äldre texter, där sådana utan att för mycket förrycka sammanhanget kunnat förblifva outplånade.

Hvad angår begreppet om uppkomsten af våra förfäders likasom för öfrigt äfven andra hedniska folks naturmyter, torde man vidare ej så sällan begå ett annat, ej mindre misstag, då man antager, att uteslutande ett enda visst naturföremål eller naturfenomen alltid och oföränderligen hos hvarje folk förbundits med och personliggjorts i en viss gudomlighet eller åskådliggjorts i en viss sinnebild. Förhållandet torde nämligen vara, att i detta hän-

[1] Jfr *Völuspá*, st. 24, — samt äfven *Forspallsljód*, st. 5.

seende flere uppfattningar efterträdt hvar andra eller kanske till och med funnits samtidigt jämte hvar andra. Vid danandet af naturmyterna är det personliga gudomsbegreppet otvifvelaktigt det ursprungliga, det till grund liggande. Naturmänniskan kunde på sin ståndpunkt omöjligt fatta naturföreteelserna, framför alt naturens alstringsprodukter, annat än såsom verk af en eller flere för henne dolda personligheter. Snart nog framstodo bland dessa före de öfriga tvänne personliggjorda principer: en lifväckande, aflande och en närande, ammande — en manlig och en kvinlig. Först senare inställde sig krafvet att bland naturens företeelser finna, hvar dessa gudomligheter dvaldes, och därvid gjorde sig otvifvelaktigt under skilda naturförhållanden och vid olika utvecklingsstadier skiljaktiga meningar gällande. Den lifgifvande guden kunde förläggas till himmelen, blixten, solen o. s. v., den närande gudinnan till jorden, molnet, den enligt folktron lifsdagg gifvande månen eller morgongryningen o. s. v.; ja, där språkförhållandena såsom t. ex. hos germaner och nordbor gåfvo det vid handen, otvifvelaktigt äfven till solen. Ännu i dag fortlefver på sätt och vis denna gudinna i tanke, tal och skrift, ehuru de flesta torde vara helt omedvetna därom. Hon kallas nu Naturen.

Bild 3 (se nedan) framställer efter egyptisk förebild från 1200-talet f. K., huru den döde af lifsgudinnan annammar lifvets dryck. Se denna uppsats sid. 30 o. f.

Efter: *Tenth annual report of the Bureau of ethnology to the secretary of the Smithsonian institution 1888—89.* Washington 1893. Fig. 1001.

EDVARD HAMMARSTEDT.

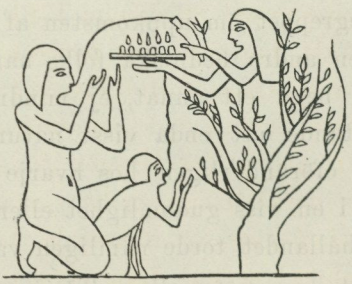

2.

Om lapparnes sätt att hälsa.

Bland de många egendomligheter i lif och sedvänjor, som man finner hos lapparne, intager deras sätt att hälsa på hvar andra ett icke alldeles oviktigt rum. Numera har visserligen en stor del af deras egendomligheter i detta afseende försvunnit så godt som i alla trakter, men ännu kan likväl en uppmärksam iakttagare göra ganska intressanta observationer rörande hälsningsättet äfven bland de mest civiliserade af de nomadiserande lapparne.

För närvarande hälsa lapparne vanligen genom att taga hvar andra i hand och på samma gång uttala någon hälsningsformel. I de sydligaste lapptrakterna (i Härjedalen och Jämtland) lyder denna hälsning (ungefär) *buärek* eller *buärak;* någon enda gång höres ett *buörest.* Från Vilhelmina socken i Åsele lappmark har jag fått den uppgiften, att man säger *buäreik*, endast då man hälsar flyktigt och utan handslag, men *buörest* eller *buörē biejjē*, då man hälsar »riktigt», d. v. s. då man på samma gång tar i hand. Lindahls och Öhrlings *Lexicon lapponicum*, Stockholm 1780, hvilket omfattar det sydlapska skriftspråket, har formerna *puoraik* och *puorest.* I Arjeplog, Pite lappmark, begagnas enligt Halász: *Pite lappmarki szótár és nyelvtan*, Budapest 1896, endast *puoraik* som hälsning vid ankomst, under det att *puorist*, *pūrist* eller *viesū p.* betyder »farväl»; denna uppgift torde dock säkerligen bero på något missförstånd, i det att väl endast *viesū puorist* kan betyda »farväl», jfr också uppgifterna hos Læstadius (nedan) från samma trakt. I Lule lapp-

mark begagnas i allmänhet *puöris* (eller *puöris puöris*), äfven *puörrē peivē*, någon gång *puörāik*. I norska Finmarken heter det *burist* (eller *burist burist*) eller *buörre bæivve*, äfven *dærvvan* (eller *dærvvan dærvvan*), hvarpå ofta svaras *Ibmel adde* (= Gud är den, som gifver; eller möjligen = Gud gifve!) En annan hälsning är *rafhe vissui* (= frid i huset!), hvilken användes, då man inträder i en stuga. I Enare säger man *puöre pæive*, hvarpå svaras *Ibmel addelus* (= Gud gifve!), jfr Lönnrot: *Über den Enare-lappischen Dialekt*, i *Acta Soc. Scient. Fenn.* IV, Helsingfors 1855, sid. 196. På Kolahalfön slutligen begagnas i Ter-dialekten *tīrn jālak* (= du lefver frisk), i Kildin *tīrv tonn* (= frisk du!, hell dig!), i Notozero *tierv*.

Betydelsen af det ofvannämda *buārek*, *buārak*, *buāreik*, *puoraik*, *puörāik* är icke fullt tydlig; möjligen kan uttrycket ha uppkommit genom någon sammandragning af *puörrē aikē*, »god tid». Ordet *buörest*, *buörest*, *puorest*, *puorist*, *pūrist*, *puöris*, *burist* är ett adverb och betyder egentligen »väl, bra»; i vissa dialekter har denna betydelse ännu bibehållit sig, men i allmänhet har den dock undanträngts af betydelsen »god dag». Hälsningsformeln *buörē biejjē*, *puörrē peivē*, *buörre bæivve*, *puöre pæive* betyder det samma som det svenska och norska »god dag!»; mycket möjligt är väl också, att denna formel uppstått genom skandinavisk inverkan. På samma sätt öfversättas också rätt ofta uttrycken »god morgon!» och »god afton!» till lapska; sålunda t. ex. i lulelapskan *puörrē itiet* och *puörrē iehkēt*. Hälsningsformeln *dærvvan*, *tīrn*, *tīrv*, *tierv* slutligen hör till sammans med adjektivet *dærvas*, »frisk». Då denna formel endast användes i trakter, där det finska språket i nyare tider utöfvat stort inflytande på lapskan, torde man kunna med visshet antaga, att den är ett lån från den finska hälsningsformeln *terve*. På samma sätt är svarsformeln *Ibmel addelus* (och eventuelt *I. adde*) en ren öfversättning af det finska *Jumal' antakoon*, »Gud gifve!».

Såsom nyss påpekades, hälsa lapparne för närvarande vanligen genom att taga i hand och samtidigt uttala någon hälsningsformel. Om de skola hälsa på någon herreman, göra de också ett försök att lyfta på mössan, åtminstone inom de svenska lappmarkerna. Mera än ett försök blir det dock knappast, hvilket likväl ingalunda beror

på medveten ohöflighet, utan väl mest på svårigheten att manövrera den mjuka och skärmlösa hufvudbonaden. Kvinnorna taga för öfrigt aldrig af sig mössan, annat än då de skola tvätta eller kamma sig. Bugningar och nigningar äro också rätt ovanliga bland de svenska lapparne.

I forna dagar fann man emellertid bland lapparne äfven helt andra sätt att hälsa än det allmänmänskliga sättet att taga hvar andra i hand. Ännu kan man visserligen här och där finna spår af dylika gamla hälsningsmetoder, men i allmänhet måste man genomsöka literaturen för att finna noggrannare upplysningar om dem. De uppgifter jag i denna fråga funnit i literaturen om lapparne, sammanställer jag här i geografisk ordning (från söder till norr) och meddelar på samma gång ett par egna iakttagelser.

Från Pite och Lule lappmarker skildrar PETRUS LÆSTADIUS lapparnes hälsning på följande sätt:[1] »Helsningen sker, Lappar imellan, med näsan. Strax man kommer, så säger man: *Puorist!* (Väl! Goddag!); sedan träder man närmare till hvarandra och sätter ihop nästibbarna samt säger dervid ännu en gång med långsammare och uttrycksfullare ton: *Puorist!* Detta kallas helsa med näsan, *kyssas med näsan*, ett talesätt, lika allmänt i Lapskan, som *kyssa på hand* eller på mun i Svenskan. På en Svensk helsar Lappen endast med handslag, kanske ock bland Lappar på någon, som han icke alls känner.» HOGGUÉR, som en gång ledsagade LÆSTADIUS till lapparne i Arjeplog, skildrar hälsningen på ett något annorlunda sätt:[2] »Das Wort *puorist* heisst: sei mir gegrüsst; indem die Lappen es aussprechen, reichen sie sich einander die Hand, wiederholen diese Grüssung und legen Nase an Nase, endlich rufen sie es zum dritten Male laut aus, indem sie die Nasenspitzen schnell an einander reiben; dies ist die zärtlichste, in Lappland übliche Liebkosung.»

HÖGSTRÖM ger en noggrann beskrifning på lulelapparnes sätt att hälsa:[3] »Handtagande är så hos dem, som det hos oss warit, almänt

[1] P. LÆSTADIUS: *Journal för första året af hans tjenstgöring såsom missionaire i Lappmarken.* Stockholm 1831. S. 392. Jfr också sid. 463 och II, sid. 13, Stockholm 1833.

[2] HOGGUÉR: *Reise nach Lappland und dem nördlichen Schweden.* Berlin 1841. S. 143.

[3] HÖGSTRÖM: *Beskrifning Öfwer de til Sweriges Krona lydande Lapmarker.* Stockholm 1747. S. 150 o. f.

i bruk: hwarwid de wid hälsningar altid bruka det ordet *buerist* eller *puorest*, hwilket betyder så mycket som salve eller hell, säll. Det en del i somlige Lapmarker begynt bruka *pure peiwe* (god dag), *pur' iddet* (god morgon), *pur' ecked* (god afton), *Jubmel waddus* (Gud gifwe), etc. sådant hafwa de lärdt antingen af oss eller Finnarna. Ty deras rätta hälsnings formul i alla Lapmarker både norr och söder är det omtalte *puorest*. — — — At kyssa hwarandra, besynnerligen wid hälsningar, lärer ej wara hos Lapparna något nytt maner det de lärdt af andra, utan gammalt och nationält, emedan det ej allenast brukas öfwer alt, utan är ock til wissa omständigheter åtskilligt ifrån andra folks sätt och bruk i dy mål. Ty, som de eljest wid sina anors och slägtliniers i akttagande äro mycket noga, så hafwa de ej allenast, som ock förr är nämt, på hwar slägt et besynnerligit namn, utan ock emot hwar och en, en besynnerlig ärebewisning, efter som de äro längre eller närmare skilda. Då altså twänne råkas, som äro kötslige Syskon, så kyssa de hwarandra på munnen. Längre ifrån, som twänne Syskonebarn, på kindbenet. Men längre i slägten sätter den ena sin näsa emot den andras: warandes ock somligstädes i akt tagit, at de göra någon skildnad då skyldskapen är på fäderne och möderne, i det de lämpa sig mer antingen åt högra eller wänstra sidan, o. s. w.»

Äfven Linné omtalar näskyssen såsom förekommande bland lulelapparne, då släktingar hälsa på hvar andra.[1] J. Engström såg likaledes lulelappar sätta »nästibbarne emot hvarandra, med det vanliga *puorist!*»[2] Numera torde näskyssen ha kommit fullständigt ur bruk i dessa trakter; att man likväl ännu vet, hur den utföres, visas däraf, att jag själf där hört lapska mödrar på skämt säga till sina barn *vattsēh*, *vattēh njunjēu!* (gå och gif näsan!), hvilken uppmaning dock förblifvit utan verkan.

Som ett tecken på djup underdånighet tog en lulelapp »af mössan, neg, lutade ned hufvudet, och darrade med händren mot bröstet, mumlade litet med munnen, liksom af största veneration, viljat dånat», såsom det berättas af Linné, *Ungdomsskrifter*, II, sid. 127.

[1] Carl von Linnés *Ungdomsskrifter*. II. Stockholm 1889. S. 112.

[2] J. Engström: *Resa genom Norrland och Lappland*. II. Stockholm 1834. S. 55.

De læstadianska lapparne i Gellivare hälsa vanligen på hvar andra på så sätt, att den ene lägger sin högra hand på eller på baksidan af den andres vänstra axel eller öfverarm, hvilket af den andre besvaras på motsvarande sätt med den vänstra handen. På samma gång uttalas någon hälsningsformel. Resultatet blir sålunda ett slags half eller så att säga ensidig omfamning, vid hvilken den enes vänstra och den andres högra arm icke deltaga. Denna hälsning begagnas äfven af de læstadianska tornefinnarne. Till sitt ursprung är den kanske lapsk, åtminstone påminner den rätt mycket om det slags omfamning, som förekommer bland lapparne i norska Finmarken (jfr nedan). Enligt Düben[1] brukar man i Gellivare och Torne lappmark till hälsning taga hvar andra om lifvet med högra armen på samma sätt som i norska Finmarken; åtminstone för Gellivares vidkommande torde dock detta bero på något missförstånd (Düben hade icke själf besökt dessa trakter).

Äfven från Torne lappmark omtalas näskyssen af Scheefferus efter Johannes Tornæus: »Han hælsar med næsan moot næsan, och mun emoot mun, elliest tycke the intet hafvva hælsat.»[2]

Regnard beskrifver ett annat slags hälsning från denna trakt: »Nous y rencontrâmes deux Lapons, que nous saluâmes en leur donnant la main, et leur disant, *Pourist*, qui est la salutation lapone, qui veut dire *bien venu*. Ces pauvres gens nous saluèrent de même, et nous rendirent le salut par le mot de *Pourist oni*, *soyez bien venu aussi*. Ils accompagnèrent ces mots de leur révérence ordinaire, qu'ils font à la mode des Moscovites, en fléchissant les deux genoux.»[3]

Från norska Finmarken finnas många uppgifter om lapparnes sätt att hälsa.

Peter Dass omtalar, huru lappen »knæbøjet staaer, og krummer myge Krop» eller »staaer nedbukket og nejer» framför präster och »krumrygget staaer, sig nejer ned mod Jorden» inför officerare.[4]

[1] G. v. Düben: *Om Lappland och Lapparne*. Stockholm 1873. S. 180.

[2] Scheefferus: *Lapponia*. Francofurti 1673. S. 281.

[3] *Oeuvres de Regnard*. IV. Paris 1805. S. 271. 1 uppl. 1731. Resan företogs 1681.

[4] Peter Dass: *Omstændelig, sandfærdig Beskrivelse over de norske Finlappers Sæder, Skikke, Levemaade, Klædedragt, Boliger, Gudsdyrkelse, tillagte Trolddomskonster, m. v.* Andet, meget forbedrede Oplag. Köpenhamn u. å. S. 62.

Leem säger: »Naar de hilse hinanden, tage de hverandre i Favn, sigende: Buurist! Danice: Vær hilset!»[1]

Rode har följande beskrifning: »Finnernes Maade at hilse paa er original. Naar de møde hinanden, lægger den Ene Armen omkring Ryggen paa dens Andens Skulder. Dette er altsaa en Art af Omfavnelse, som dog er meget ulidenskabelig og som fra begge Sider ledsages af Ordet 'Burist'. Dette er et finsk Adverbium, som betyder: 'vel, godt'. De fornødne Ord for at supplere Meningen ere lette at underforstaae; stundom høres ogsaa hele Sætningen fuldstændig f. Ex. naar den mod Aftenen Bortgaaende siger til de Tilbageblivende: Ibmel addasji Digjidi burri Ia, d. e. Gud give Eder en god Nat. Hiin Maade at hilse paa bruge imidlertid Finnerne kun indbyrdes imellem sig; naar de komme ind til Embetsmændene eller hvemsomhelst Anden, som de ville vise deres Agtelse eller Hengivenhed for, neie de, saavel Mænd som Qvinder, sig for ham og række ham derpaa deres Haand, efterat de først selv have kysset den, med Ønsket om Guds Fred for ham selv og hans Huus.»[2] På ett annat ställe[3] säger han, att då man möter en lapp, denne tager af sig mössan, bockar eller niger på sitt sätt och säger: Guds fred, god dag!

Stockfleth beskrifver lapparnes hälsning på så sätt, att då man först får syn på hvar andra, hälsar man hvar andra med *diervan, diervan,* »og naar man saa derefter kommer hinanden ind på Livet, saa sker en halv Omarmelse med den ene Arm, og da raabes *burist, burist!* og alle disse Hilsener ligesaavel ude i Kulden og Snefokket, som i en varm Stue».[4]

Tromholt säger: »Lapperne hilser i Regelen hinanden med: 'buorre bæive' (god Dag), hvortil den Tiltalte svarer: 'Ibmel adde' (det er Gud, som giver den); derpaa følger en Slags halv Omfavnelse, idet hver lægger sin høire Arm om den andens Liv, og ofte rystes Hænderne ovenpaa med gjentagne: 'burist, burist' (vel, godt).»[5]

[1] Leem: *Beskrivelse over Finmarkens Lapper.* Köpenhamn 1767. S. 378.
[2] Rode: *Optegnelser fra Finmarken.* Skien 1842. S. 252.
[3] Rode: anf. arb. S. 204.
[4] Stockfleth: *Dagbog over mine Missionsreiser i Finmarken.* Kristiania 1860. S. 28. Jfr också sid. 14.
[5] Tromholt: *Under Nordlysets Straaler.* Köpenhamn 1885. S. 157.

Från Utsjoki i finska Lappland berättar ANDELIN, att då en lapp skall hälsa på någon, som han högaktar, slickar han först sin flata hand, innan han sträcker fram den till hälsning.[1] Detta är tydligen en variant till det af RODE omtalade sättet att först kyssa sin egen hand, innan man hälsar.

I Enare försiggår enligt MALM hälsningen på så sätt, »att den ene lägger sin venstra, och den andre sin högra hand, på hvarandras högra och venstra skuldra, hvarvid de niga och under djupt allvar säga: Buoris, Buoris».[2]

Bland de grekisk-katolska skoltlapparne på södra sidan af Varangerfjorden, hvilka i allmänhet bevarat många ålderdomliga plägseder, synes äfven näskyssen ännu vara i bruk. FRIIS berättar (på tal om deras bröllopsceremonier) därom på följande sätt: »Inkomna, framför talmannen först den allmänna lappska helsningen till alla i allmänhet: '*Rafhe vissui!*' 'Fred i huset!' — hvartill alltid svaras: '*Ibmel addi!*' 'Gud är den, som skänker den!' Därpå helsar man särskildt på hvarandra, på lappskt vis med en half omfamning, i det man lägger högra handen på hvarandras venstra skuldra, stryker kind mot kind, och nästipp mot nästipp med önskan: '*Därvan, därvan!*' (Väl, väl!).»[3] Hos QVIGSTAD og SANDBERG, *Lappiske eventyr og folkesagn*, Kristiania 1887, sid. 29, heter det: »Nu for tiden er hilsen med næsen neppe brugelig uden hos skoltelapperne, hvor man endnu i omsorgsfulde mødres mund kan høre påmindelsen til den opvoksende ungdom: '*Vads oud njune!*' (gå og giv næsen!).»

I olika trakter har man sålunda haft olika sätt att hälsa. Mycket spridd är (och har varit) ett slags half *omfamning*, på något olika sätt utförd i olika trakter samt ofta kombinerad med någon annan hälsningsmetod; man finner den från Gellivare i söder till norska Finmarken i norr och Enare och skoltlapparnes område i öster. Ungefär samma utbredning synes *nigning* hafva haft; numera synes den icke förekomma annat än möjligen i Enare, i öfrigt har den

[1] ANDELIN: *Kertomus Utsjoen pitäjästä*, i *Suomi 1858* (18:e årg.). Helsingfors 1859. S. 206.

[2] MALM: *En vinter och tvenne somrar bland fjellen*. Göteborg 1851. S. 35.

[3] FRIIS: *En sommar i Finmarken, Ryska Lappland och Nordkarelen*. Öfvers. Stockholm 1872. S. 148. Jfr också sid. 149 och 157.

kommit ur bruk, kanske i följd af den munterhet, som den säkerligen alltid väckt hos grannfolken, hos hvilka endast kvinnorna och icke männen bruka niga. *Kyss* på munnen eller kinden omtalas från Lule lappmark som en fordom bruklig hälsning mellan nära släktingar; äfven tornelapparne ha känt till den. I norska Finmarken har man äfven känt till bruket att *kyssa sin egen hand, innan man räcker fram den till hälsning;* detta hälsningsätt torde dock vara importeradt från grannarna, hvilket äfven framgår däraf, att det endast begagnades gentemot herremän. Äfven från Utsjoki omtalas ett liknande sätt att hälsa. Den egendomligaste hälsningsmetoden är likväl den s. k. *näskyssen*, hvilken omtalas från Pite, Lule och Torne lappmarker samt från skoltlapparne, och hvilken ännu ej tycks vara fullständigt utdöd. Den förekommer äfven hos ett par andra arktiska folk, nämligen eskimåerna och samojederna; att af denna omständighet draga några slutsatser rörande dess möjliga uppkomstort o. s. v. torde dock vara förhastadt. Slutligen bör påpekas, hurusom lapparne i allmänhet hälsa olika på olika slags personer. De äkta lapska hälsningarna begagnas endast gentemot lappar, under det att personer af andra nationaliteter hälsas på något mera internationelt sätt. Det noggranna och intresserade iakttagande af olika släktskapsgrader, för hvilket lapparne öfveralt utmärka sig, gör sig äfven gällande i afseende på hälsningen, i det att närmare släktingar hälsas på ett något annorlunda sätt än aflägsnare sådana; detta har särskildt påpekats från Lule lappmark, men har nog förekommit äfven i andra trakter.

Vid *afskedstagandet* bry sig lapparne icke om många ceremonier. Från lapparne i Lule lappmark och i våra sydligaste lapptrakter från och med Härjedalen till och med Vilhelmina i Åsele lappmark har jag i själfva verket fått det intrycket, att en lapp i regeln *icke* tager något som hälst afsked, då han lämnar ett ställe, åtminstone då det varit lappar han gästat. Han kan visserligen, om han varit där någon längre tid eller i något mera maktpåliggande ärende, vid affärden tacka för den undfägnad och det vänliga mot-

tagande han fått, men något egentligt afskedstagande förekommer icke, utan, sedan han tackat, försvinner han efter en stund utan att säga ett ord och utan att man egentligen lägger något vidare märke till hans affärd. De nedan angifna hälsningsformlerna vid afskedstagande begagnas också icke (i de nyssnämda trakterna) så synnerligen ofta, och mycket sällan händer det, att en lapp (i samma trakter) tar farväl af en annan lapp medelst handslag. Lätt förklarligt är det då äfven, att dessa hälsningsformler i allmänhet synas vara af främmande ursprung.

Icke häller literaturen om lapparne synes känna till något om deras sätt att taga farväl af hvar andra. De enda uppgifter man får ur den samma, gälla de hälsningsformler, som begagnas vid afskedstagande. Detta torde väl kunna få anses tyda på, att äfven i andra trakter än de ofvannämda lapparne öfver hufvud taget icke begagna något egentligt afskedstagande, utan skiljas åt utan ceremonier, endast med uttalande af en eller annan hälsningsformel.

De lapska uttrycken för »farväl» äro: i Härjedalen och Jämtland (ungefär) *gaunete*, *gounete* eller *gounede;* från Frostviken i Jämtland är upptecknadt ett *kōnāt* och från Stensele i Lycksele lappmark ett *kaunete*, från Sorsele i samma lappmark *gōnaht*, från Pite lappmark *kūnāt*, från Lule lappmark *kunáhta* och *kūnāt*, från Tysfjorden i Norge *gōnaht* och från Vesterålen i Norge *go-naht*. Dessa ord härstamma tydligen från det svenska och norska *god natt*. På samma sätt kan man äfven få höra *farväl* och det finska *hyvästi* använda af lapparne, det senare i de trakter, där den bofasta befolkningen är finsk. Något mera nationela äro möjligen det sydlapska skriftspråkets *orro puorest* (= var väl!), Pite lappmarks *viesū puorist* (= lef väl!), det i norska Finmarken brukliga *bace dærvvan* (= stanna frisk!), hvarpå den kvarstannande svarar *mana dærvvan* (= gå frisk!), samt det rysk-lapska *kȳtty tīrn* (= stanna frisk!), hvarpå svaras *vāryt tīrn* (= res frisk!). Till sin betydelse stå dessa uttryck dock mycket nära det svenska *lef väl* och det finska *jää hyvästi* (= stanna väl!). Det rysk-lapska *poruist* eller *pōroist* torde väl få jämföras med de öfriga lapparnes *burist*, *puorist* o. s. v. och sålunda betyda »(lef) väl!» Från svensk-lapska dialekter anföras af

STOCKFLETH, *Norsk-lappisk Ordbog*, Kristiania 1852, sid. 147, f. formlerna *tast ain, tebe tist, te goit ta bali, te goit tan palen.* Dessa äro likväl inga egentliga hälsningsuttryck, utan kunna närmast öfversättas med »nu få vi ge oss i väg, nu är det nog för denna gången». Det äfvenledes af STOCKFLETH anförda *kitto poddo-lokost* kan öfversättas med »tack för den här tiden!».

Bild 4 (se nedan) återgifver ett i Nordiska museets ego varande lappsmycke af silfver, från Arjeplogs socken i Pite lappmark. Nat. storl.

KARL BERNHARD WIKLUND.

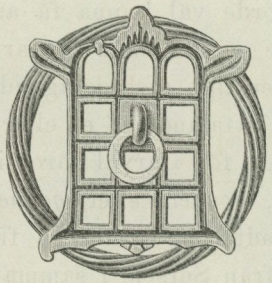

3.

Ett bondbröllop i Danderyds socken i Uppland 1786.

Af

J. P. Wallensteen.

Bondebröllop hållas med mer och mindre stât. De förra, därvid bruden viges med krona på hufvudet kallas kronbröllop, inskränkas efter hand, emot hvad de fordom varit brukelige, i anseende till tidernes dyrhet, och detta i synnerhet i Danneryds församling, där oförmögenhet mer hindrar allmogen från dylike kostnader än annorstädes, hvarest de äga egen eller kronans jord. Några gånger har det dock händt under min tjenstetid i Församlingen, nemligen d. 22 Octob. 1786, d. 29 Octob. 1786, d. 4 Sept. 1791 och d. 16 Octob. 1791. Af hvilka de 3 senare blifvit påkostade af Ståndspersoner, som deraf haft sitt nöje, men det första den 22 Octob. 1786 på egen bekostnad af då varande Arendatorn på Käfvinge, kyrkovärden Johan Larsson. Detta Bröllops beskrifning införes efter den då af mig hållne anteckning. De öfrige skilja sig derifrån allenast i någon obetydlighet med bettre eller sämre music eller någon ändring i maträtterne efter andras smak.

Den 21 October Lördagen eller dagen för sjelfva Bröllopsdagen ankomo de närmaste Slägtingar och mera långväga bort budne Gäster. Anrättningar voro för dem af Bränvin, Öl, Skinka, Kött, Fisk, Hvit Gröt, Ostkakor, Tortor, Risgrynskakor, Stek af Oxe, Kalf, Två Svin, till ett öfverflöd på bord updukade. 2:e Marskalkar betjenade, den ene med drycker, den andre med matvarorne. Värd och värdinna hade endast beställa med anskaffandet. Andre utsedde ungkarlar voro hela Lördagen syslesatte med Granars upsättande vid alle portar och grindar där genomfart kome att ske till kyrkan, samt vid alla manhusdörar, på kyrkobacken och vid kyrkogårdsporten. Desse vid kyrkan och mangården voro hela stamar, 7 à 8 alnar högt beklädde med Lingonris, Skrif- Guld- och silfverpapper, ömsom ombundne med röda och hvita parduband[1]. Alla Granar skulle vara de rätaste och vackraste som kunde fås till vid 10 à 12 alnars högd, stamen afbarkades till vid pass 7 à 8 alnars högd, där ofvanför lemnades en krona af gröna riset qvar. Härtill åtgingo 18 st. granar. Alla Gärdesgårdar brede vid vägen besattes med smärre granrisqvistar. Mot aftonen fördes Bruden till Mörby för att klädas till Söndagen, hvilket besvär (anförtrotts) Herr Kronobefallningsmannen Östmarks fru, där föga hvila gafs om natten för hårets tillagning och öfrige granlaga prydnader passande till följande dagen.

Söndags morgon kl. 8 möttes hela Bröllops Karla sällskapet, både de som Lördagen redan samlats vid Käfvinge och de som från närmare håll i socknen voro budne, till ett antal af 33 personer vid Rinkeby till häst med kyrkoherden. Kyrkoherden hade tillförene för att förekoma det hiskeliga ridandet och skjutandet under en sådan färd vanligt, öfvertalat sine Sockneboar till all anständighet, då man icke hade någon fiende att hvarken fly för eller förfölja, och fått deras samfäldta löfte att rida sakta och icke lossa ett enda skott, utan alle följa sin kyrkoherdes exempel, och icke åtskiljas, och derest utsoknes till sama ordning icke ville beqväma sig, måtte de heldre utgöra sin egen Corps. Detta blef ock i det nogaste värkställdt. Antogandet skedde till Össby för att därifrån

[1] Ett slags bomullsband.

beledsaga nämndemannen Eric Anderssons son Brudgumen Anders Ericsson. Genvägen togs dit åt Nyby, men Nyby ängsgrind vid Båtsmanstorpet Grindstugan var stängd med lås. Åboen på Nyby, ehuru till Bröllopsfolket hörande, hade för att förekoma ridandet öfver sin äng tillstängt denna grind utan att derom underrätta. Han hade för att icke vara nu följaktig förskaffat sig marschalksyslan vid Össby. En allmän vrede bemägtigade sig skarans sinnen. I en hast med svordomar kastade sig större delen af sine hästar, för att icke allenast söndersplittra grinden utan kullkasta gärdesgården. Största möda hade kyrkoherden att kunna förekoma detta våldsama utbrott. Man steg i hast till häst; och utan att afbida öfverenskomelse om annan väg, skildes sällskapet i sporrstrek från hvarannan i smärre hopar de vägar och gångstigar hvar och en för sig i största hast kunde finna till Össby. Allenast några få blefvo kyrkoherden följagtige den större vägen. Vid ankomsten till Össby, var där lika öfverflöd på mat och dryck anrättad till frukost, som ofvan är nämndt om Lördagsanrättningen vid Käfvinge. Man skulle till bords. Där blefvo ock snart de söndrade sinnen förenade. Man åt och man drack. Men föreningen varade icke längre än under måltiden. Det vanliga skjutandet och ridandet var för kärt att afstå ifrån. Ingen brudfärd kunde vara utan denna väsendtelighet. Mine Sockneboar började återgå till denna sin förra mening, och ända till att förtretas deröfver att de låtit förleda sig till en annan ny. Brudfärden liknade nu en likfärd till skam för dem, för Brudhuset, och till åtlöje för hela verlden. Förgäfves var att tala om de mångfaldiga olyckor, som vid dylika ursinniga färder sig tilldragit ehuru de flere voro i friskaste minne. De voro icke fulle de viste hvad de gorde. Förgäfves att tala om konungens visa förordning och om plikt för skotten, den plikten vore man redo att ärlägga. Men då med alfvarsamare röst man förestälde skamen att vara lagbrytare, den aldrig någon nyckter och förnuftig människa söker, hedern och sällheten af laglydnad m. m. och derest denna brudskara deraf icke ville gifva ett efterdöme så mycket hederligare som kan hända det första i sitt slag, förklarade jag mitt oryggeliga beslut att i ögnablicket skilja mig

ifrån densama, och icke förr låta se mig än i kyrkan, samt att aldeles icke infinna mig vid brölloppet, då hvar och en kunde lik fulle och ostyrige skjutspojkar rida och skjuta bäst han ville m. m. började man gifva gehör. Mine sockneboar förnyade sin öfverkomelse med löfte att den icke mer bryta, utsocknes mumlade. Ett kort tal hölts derpå om vigten af denne vår Brudgums färd, den vi alle som gifte som man förmodat för oss sjelfve besinnat och de ogifte borde betänka, och att vi borde visa vår anständiga alfvarsamhet härmed som fullmogne män och icke i dryckenskap, stoj och skri, helst vi ock ämnade oss till Herrans heliga hus på en Zabbaths dag, den där bör helgas Herran m. m. Man aftogade derpå 2 och 2 i ledet, Kyrkoherden och Brudgumen främst till Mörby för att emottaga och ledsaga Bruden till kyrkan.

Där var samlad en myckenhet till Brudens sällskap hörande. Utom Fru Östmark, som skulle föra Bruden i Öfvertäckt, skulle hon ledsagas af 12 Brudriddare ogifte karlar prydde med band rosor af boxbom, guld och silfverpapper på armar och bröst, uplagdt och pudradt, alle till häst kring vagnen, 12 st. Brudpigor klädda med band och blomor, uplagdt pudradt hår, och krantsar af boxbom med guld och silfverpaper bundna med röde och hvite siden band på hufvudet, Bruden med krona och all den granlåt af guld, silfver och ädla stenar som kunde rymas på henne från hufvudet till fötterne, musiken af Violer, Clarinetter och Vallhorn mötte oss här. Gården blef af desse 2 Brudskaror och en mängd åskådare samt vagnar Chaisar och kärror ganska trång. I denna trängsel lossades 2:e skott likasom i ett. Min häst ganska rädd ända till för den minsta krutlukt gorde ett språng af flere alnars högd och längd, kullkastade i språnget 2:e andra med sine karlar. En häst för Chaise gorde ett baksprång och sköt en annan under hjulen. Omöjeligen kunde jag höra, hvarest skotten lossades eller se minsta rök. Med all den allfvarsamaste efterfrågan som ett uprördt sinne och saken fordrade kunde ingen uptäkt göras om desse skotts Lossare. Alla tego och viste intet. Min häst gaf jag sporrarne för att skilja mig vid sällskapet. En af de beskedeligare bönder en kyrkovärd i Danneryd skyndar sig och begär mitt samtal. Han

bedyrar hela sällskapets förtrytelse öfver händelsen, att lagbrytaren skulle af dem mangrant framhafvas, så snart de komo till Bröllopsgården för att inför hela sällskapet göra offentelig bekännelse och afbön, allenast att nu finge ordenteligare och stilla efter öfverenskomelse tillgå. Han gaf mig hand om fullbordan af sitt löfte, jag återvände, såg sällskapet bestört men tillika tillfredsställdt utom en enda som behölt sitt ansiktes färg fullt med blygsel. Brudgumen af mig anförd helsar sin Brud. Bruden anförd af sin Brudsäta eller Brudfräma, så kallas den som kläder bruden, Fru Östmark emottager och svarar. Antogandet skedde i den ordning att främst åkte Musiken, dernest red Brudgumen med Kyrkoherden, sedan 2 och 3 till häst, 15 par, derefter bruden i öfvertäckt vagn med sin Brudsäta, vagnen omgifven af de 12 Brudriddarne till häst, derefter de 12 Brudpigorne på öpna vagnar och efterst en skara af vagnar med qvinfolk och barn hörande till slägten. Vid ankomsten till kyrkan intog musiken sitt rum öfver det innan för kyrkodörren af bräder bygda lilla vapenhus, som här förestälde en liten läktare dit en stege sattes. Brudgume och Brud framledde hvarannan till Altaret åtföljde närmast af Kyrkoherden och Brudsätan till Choret, där frammanför Altaret 2 ländstolar voro satte och frammanför dem närmare Altaret 2 dylike motvände beklädde med guld och silfvertyg, samt på golfvet en dyrbar med guld och silfver besydd matta. Vigseln och Gudstjensten förrättades enligt handboken, under psalmerne gick musiken. Pellen af guld och silfvertyg upphölts af 4 de längste karlar dertill utsedde och prydde.

Toget från Kyrkan till Bröllopsgården Käfvinge skedde i sama ordning som till kyrkan, sakta ordenteligen och utan skott. Brud och Brudgume voro knappast med de främste af sällskapet inkomne i Brudhuset, förrän en utsocknes bonde anmanar sine kamerater att göra en ritt med sine hästar kring gården, Ladugården och något åt Landtvägen. Anmaningen antogs af några, men i grinden slår han hufvudet i tvärstången emellan stolparne, att han föll baklänges afdånad af hästen. Somlige gäckade, somlige ömkade hans uptog och hela ritten blef all. Efter handboken skedde den åter-

stående förrättningen af vigseln och efter smak och hvar och ens förmåga förrättningen vid bordet. 83 personer spisade vid 3 särskildte bord i 3 särskildte rum. Servietter voro lagde endast för Brudfolket och ståndspersonerne hvaraf några först nu infunno sig. Silfverskedar knif och gaffel hadde flere af allmogen sjelfve med sig, men på tenskedar, knif och gaffel var tillräcklig tillgång af Värdfolket anskaffad. Tillräckelige dukar voro på alla borden. Tenfat brukades till all matens inbärning. På Ten- porcellain- och stentallrikar åts ömsom. Ölet dracks ur silfverbägare och Tenkannor. Bränvinet söps ur silfvertumlare. Häraf söps vid hvar kötträtt. Maten bestod af Skinka, Bringa, Fisk af Gädda, Abborre, Mört, Simpa, Hvit Kåhl med kött, korf och fläsk uti, Köttsoppa tjock af hvetemjölsklimpar med ägg saffran och Corinther uti, samt kött, korf, morötter, palsternackor och potatoes. Stek af Oxe, Kalf, Får och Gris, Tortor, Risgryns Kakor, morotskakor och bakelser. Under måltiden ansåg en utsocknes Ståndsperson sitt eget nöje vara andras nöje att förtälja åtskillige försmädande historier om Präster och att sjelf beledsaga sine berättelser med det bittraste åtlöje, samt att göra mig sjelf åtskillige tillvitelser om min ungdom och den myndighet jag mig i dag iklädt under anförandet af en Brudskara att föreskrifva dem lagar, och deremellan med spörsmål ur Bibelen samt om flere Bibliska ords rätta förstånd, förundrandes sig öfver, hvadan den prästerne beviste och äfven af dem sjelftagne hedern härkom att altid i dylike samqväm intaga för hederligare folk främsta rumet m. m. Länge afhördes desse otidigheter än med stillatigande än med saktmodige och förargelse afböjande svar, men sluteligen då intet uppehåll blef förkunnar jag honom att derest han straxt icke tiger skall hvarken han sjelf eller någon annan behöfva undra, de skulle få sitt välförtjenta rum utom dörren. Hettan blef å ömse sidor den aldra häftigaste, hans och min socken började att deri deltaga mot hvarannan, men då jag utan att längre ordkastas hastigt upsteg med Tallriken i den ena handen och knif och gaffel i den andra och under häftigaste hotelse förkunnade honom straxt tystnad eller olycka, (men) att tyst och fredlig äger han sitt rum att spisa i fred,

teg han och hans medhållare straxt utan att mer yttra ett ord. Hela sällskapets både mat och dryckeslust liksom försvan och tystnaden blef allmän och ledsam. Lycka var att steken skulle skäras, då efter landsens sed prästen skulle hålla tal. Detta skedde. Bröllopslaget började koma till sig igen under skålars drickningar och lyckönskningar. Derefter skedde insamlingar till Bruden, de stego till 31 Rd 16 sk. 2:e fat kringburos af marschalkarne till Gästerne därpå gåfvorna lades i pengar. Sedermera gordes insamling till Socknens fattige. Måltiden räckte från kl. 2 till ½ 5 eftermidd. Cafée dracks sedan, och dantsen började så snart bord och mat var undanröjd. Ett obehageliget sorl hade emellertid låtit höra sig. Mine och den nämnde Ståndspersonens sockneboar hade åter komit till ordkastning om händelsen vid bordet. Ståndspersonen sjelf hade gömt sig undan och blef icke synlig, förr än jag genom föreställningar hunnit blidka de uprörde parterne. Alla blefvo då nöjde öfver den stiftade föreningen, och till att betyga sitt allmänna bifall blef i det sama den mannen framhafd, en öfverdådig Ryttare från en annan socken, som lossade skotten vid Mörby. Han bekände, det han med båda pistolerne i en hand på en gång lossatt dem under buken på min häst af förtrytsamhet för att kasta mig af hästen. Han afbad sitt brott. Å nyo kom man öfverens att icke skjuta. Bruden upböds till dants af Kyrkoherden och Brudgumen af Brudsätan, derefter bjuder Brudgumen sin Brud, sedermera dantsade Bruden med sin far och Brudgumen med sin mor, och ytterligare med sine Svärföräldrar. Upbuden skedde sedan af Sällskapet så långt rumet tillät. Kl. 10 dukades ett bord i ett särskildt rum, därvid gästen spisades ömsom under det i dantsrumet dantsades. Oaktadt all förtäring af dryckesvaror öfverlastade sig likväl ingen. Munterhet var allenast, den man på det gladaste sökte förklara genom dants och skämtsamt dock icke anständighet och frid stötande tal. De äldre, som blefvo trötte, fingo i ro söka sin hvila i annat rum, de yngre uthöllo med sine nöjen. Men Bruden den stackars Bruden måste uthärda dantsa med alla. Lycka att den dantsen icke fordras af henne mer än en gång på lifstid och då hon äger sin största styrka och munterhet. Med

Caffée trackterades å nyo och derefter Theevatten. Kl. 2 om natten bortdantsades brud och brudgume. Bruden skulle då dantsa med hvar ogift flicka särskildt. Efter förrättad dants uphöjes hon på Flickornas armar och dricker ur en bägare deras skål under ett allmänt deras Hurra. Alla Hustrurne framrusa då för att taga henne ifrån Flickorne, som lotsa att icke vela mista henne. Kläderna rifvas härvid ofta ifall någon våldsam flicka eller hustru är med i leken. Hon dantsar då med hvar hustru särskildt, uphöjes sluteligen och dricker alla hustrurs skål under besvarande af hurra, hvarpå hon föres i enrum, afklädes sin Bruddrägt och iklädes Hustrudrägt efter allmänt bruk. Sama dants först med ungkarlarne, sedan med gifta männerne måste Brudgumen dantsa, uphöjas och dricka. Om man icke tillförene öfverenskomer om sättet att mottaga Brudgumen af Ungkarlarne föröfvas ofta våldsamheter ända till slagsmål. Brudgumen afklädes sin granlåt, iklädes en röd nattmössa på hufvudet, röd halsduk, ylletröja, klädesbyxor, hvita ullstrumpor, röda strumpeband, pumpsskor[1] med spännen uti. Bruden i sama alfvarsama eller hushållsdrägt efter sitt stånd och kön. Så klädde inkomo de, mannen med silfvertumlare på en Tentalrick i ena handen och bränvinsflaskan i den andra för att bjuda gästerne, hustrun med en korg smörgåsar. Derefter inkomer mannen med nye lerpipor till hvar gäst af manspersonerne, hustrun med en korg äpplen till fruentimerne och efter någon stund börjar man tala om Brudfolkets sängledning. Härvid fela icke flere skämtsama utlåtelser. Föräldrarne, Brudfräman och Prästen föra dem till sitt sängrum och tillsluta dörren om dem för att lemna dem i ro. Klockan var då 4 om morgonen. De närmast boende förfogade sig till sine hemvist och under afskedstagande går musiken.

Om måndags morgon kl. 10 ankom en beskickning af 4 bönder till häst, 2 insocknes och 2 utsocknes, med musik till prästegården, för att å Brudfolkets vägnar bjuda till middagen. De undfägnades. Emellertid hade emellan 2 stockar alla de gevär blifvit fästade, som voro medhafde, för att på en gång afskjutas, men min

[1] Med pumpsning förstods, att skons ofvanläder medelst söm med becktråd fästes vid sulan.

ankomst skedde för hastigt just i det sama luntan till en tändning utbars. Den olycka som visserligen annars händt blef förekomen, ty vid efterseende finnas gevärens pipor fylde nära ändan med krut. Jag emottog dem alla med åtmaning i mitt förvar, hvartill ägarna på föreställning läto beqväma sig, utkratsade och förstörde krutet. Middagen var lika talrik som gårdagen. Eftermiddagen tillbragtes med sama nöjen af välfägnad och dants till sent på natten, då man vid affärden blef buden till gäst följande dagen. Den sama tillika med Onsdagen, Torsdagen och Fredagen åts och dracks oafbrutet, men dantsen och gästernes antal minskades efter hand till des om Fredagen alle åtskildes. Utom ofvannämnde utgift till Bruden och de fattige anställdes sama afton visse lekar där plikten tillföll musikanterne, kokerskan och tvätterskan, hvilka blefvo väl betalte. Såsom att med förbundne ögon i en ring af upstälde personer upsöka sin käreste. Den man träffade blef aldrig den rätta. Plikta måste man för sitt mistag. Att dantsa kring stubben därvid 2 personer höllo hvar annan under dants i hand, och hindrade hvarannan att sätta en sax eller gaffel i en ring liggande på stubben, m. m. d. För hvarje gång man felade måste pliktas.

Att förtäringen härvid varit högst ansenlig säger sig sjelft. Det nöje gästerne tro sig göra sitt värdfolk är att öfverflödigt äta och dricka, och dessas tillbaka är att på det högsta truga enom all slags förtäring. Till dylike Bröllop medföra väl Gästerne allehanda mat af kött, fisk, kakor och mera, som de kalla förning, men icke dess mindre förtärdes efter Värdfolkets egen upgift En Gödd oxe, En ko, 2 Gödde Svin, 6 årsgamla Grisar, 6 L℔ färsk fisk, 4 t:r malt till dricka, 2 t:r Rågmiöl till bröd, 1½ t:a Hvetemjöl, 1 t:a korn till gryn, 2 L℔ Cabillo, 2 L℔ Gråsidor, 1 L℔ stockfisk, 2½ L℔ Såcker, 2 L℔ Caffée, 1 ℔ Thée, 1 ℔ Starkpeppar, 1 ℔ Kryddpeppar, 40 kannor bränvin, 2 ℔ Corinther, 5 ℔ Russin, 10 ℔ Sviskon, 2 lod Saffran, 5 lod Canel, 4 muskott, 1 kanna hvitt och 1 kanna Rödt vin, Såckerskorper 1 Rd, 6 st. Carduser, 100 st. lerpipor, ½ t:a Äpplen, med åtskilligt mera, som utom denna tillredning kunde finnas i huset.

Föregående beskrifning öfver ett allmogebröllop nära Stockholm i slutet af 1700-talet är hemtad från en Danderyds kyrkoarkiv tillhörig handskrift i folio, hvilken bär titeln: *Danderyd och Lidingö församblingars antiquitets bok 1772.* Ur denna foliant har förut genom Nordiska museets försorg såsom nr 7 i serien *Bidrag till vår odlings häfder*, utgifna af A. Hazelius, i tryck offentliggjorts J. P. Wallensteen: *Vidskepelser, vantro och huskurer i Danderyd och Lidingö i slutet af 1700-talet*, Stockholm 1899, och tillåta vi oss att här hänvisa till de såsom inledning till nämda arbete anförda biografiska uppgifterna om författaren. Vi inskränka oss att här nämna, att W. föddes 1750 och dog 1820, samt att han tjänstgjorde såsom kyrkoherde i Danderyd från år 1783 till år 1800.

Då hvarje slags stilbearbetning otvifvelaktigt skulle inverka försvagande på tidsfärgen, hafva vi icke tillåtit oss några väsentligare ändringar, ej ens där skrifsättet någon gång lider brist på följdriktighet, enär ju äfven denna egenskap kan vara af ett visst språk- och kulturhistoriskt intresse.

Bild 5 (se nedan) återgifver en i Nordiska museets ego varande brudkrona af förgyld mässing, från Hacksta socken, Trögds härad, i Uppland. 1/3 af nat. storl.

EDVARD HAMMARSTEDT.

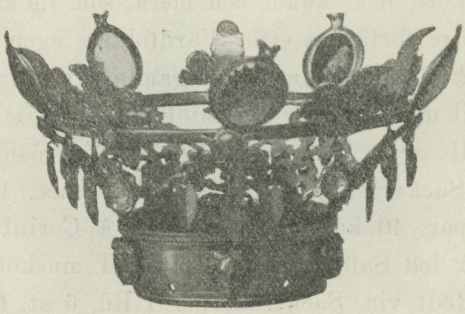

4.

Gotlands fårmärken.

I *Samfundet för Nordiska museets främjande 1893 och 1894*, meddelanden utgifna af A. HAZELIUS, förekommer å sid. 39 o. f. en uppsats af dr F. SVENONIUS om lapparnes renmärken, och påvisar författaren i den samma, huru en slående likhet förefinnes mellan dessa och de isländska fårmärkena. Vi ega sådana likheter närmare inom Sverges landamären — bland annat och i synnerligen genomfördt skick på Gotland.[1]

Gotlänningen har, sedan man vet ej huru lång tid till baka, egt ej blott sina på redskap och döda ting ristade samt senare under dokument i stället för namnet tecknade bomärken utan ock sina i lammens (och ursprungligen äfven i andra utegående husdjurs) öron inklipta märken. Redan den gamla Gutalagen, sådan vi hafva honom upptecknad från omkring midten af 1300-talet, talar i flere kapitel om dylika egendomstecken för djur.

Dock äro de helt visst af ännu vida högre ålder. I arf hafva de gått från far till son släktled efter släktled genom många århundraden. Skriftliga uppteckningar af de samma torde ock i jämförelsevis äldre tid hafva funnits bland folket, ehuru man nu ej känner någon sådan. P. A. SÄVE omförmäler visserligen i sina

[1] Endast Västergarns socken saknar helt och hållet fårmärken (troligen beroende därpå, att där ej funnits någon större fårafvel).

Gotländska samlingar, del 3, sid. 233 och följ. under nr 387, rubriken »Gotländska gårdsmärken», att han på Slite hos en handlande J. V. Ekman påträffat en rätt gammal *Boskaps-märke-Bok*, skrifven i 8:o med gammal svensk stil och omfattande norra häradet, för hvilket den gamla landsindelningen uti ting, hälfter och fjärdingar vid bokens utarbetande följts — en indelning, som dock ingalunda klyfver jämt hvarken socknar eller pastorat. På grund af Säves anteckningar om och ur sagda bok drar jag dock den slutsatsen, att här föreligger ett intressant om ock mindre väl lyckadt försök af någon lärd gotlänning från 1700-talet att omarbeta eller möjligen vetenskapligt systematisera de gotländska fårmärkena. Sådana arbeten hafva för öfrigt framkommit i nyare tid äfven från folkets sida. Så inlämnade en F. Palmqvist i Eke (enligt Säve) 1866 och 1867 till Gotlands landsting ett förslag till i system satta, nya boskapsmärken, hvilket dock slutligen vardt afslaget.

För den fullständiga kännedom vi ega om märkena, sådana de varit från urminnes och sådana de fortfarande bibehålla sig bland fårodlande gotlandsbönder, ha vi att tacka den ej länge sedan aflidne Hesselby-Olle, en begåfvad man af gamla stammen,[1] hvilken lärt sig sin skrifkonst genom att rita med pinne i de ambulerande skolornas sandbänkar och genom att pränta efter tryck, och hvilken hade mera lust för funderingar än för skötandet af fädernegården vid Hesselby i Linde, den han ock måste lämna för skuld. Då han ej hade råd eller tillfälle att ge ut sin märkbok från trycket, skref han i stället det ena exemplaret efter det andra och sålde dessa sedan till ett pris af 1 krona 72 öre per styck. Det berättas, att åtgången var så god, att »han ej hann skrifva före»; och kunde det då hända, att han hjälpte sig ur bryderiet genom att låna hem något redan såldt exemplar för att helt enkelt än en gång sälja detta. Få exemplar äro nu något så när i behåll. Alldeles helt torde endast det i Gotlands i Uppsala studerande nations biblioteks samling befintliga exemplaret vara — ett märkligt papper

[1] Han var så minnesstyf, att han kunde på rak arm redogöra för 1,904 gotländska gårdsegares fårmärken.

redan i afseende på sin utstyrsel för öfrigt. Detta exemplar är dagtecknadt den 7 juni 1881, omfattar 66 onumrerade sidor i långt katekesformat, och är bundet i ett stycke gammal kartong, tagen från

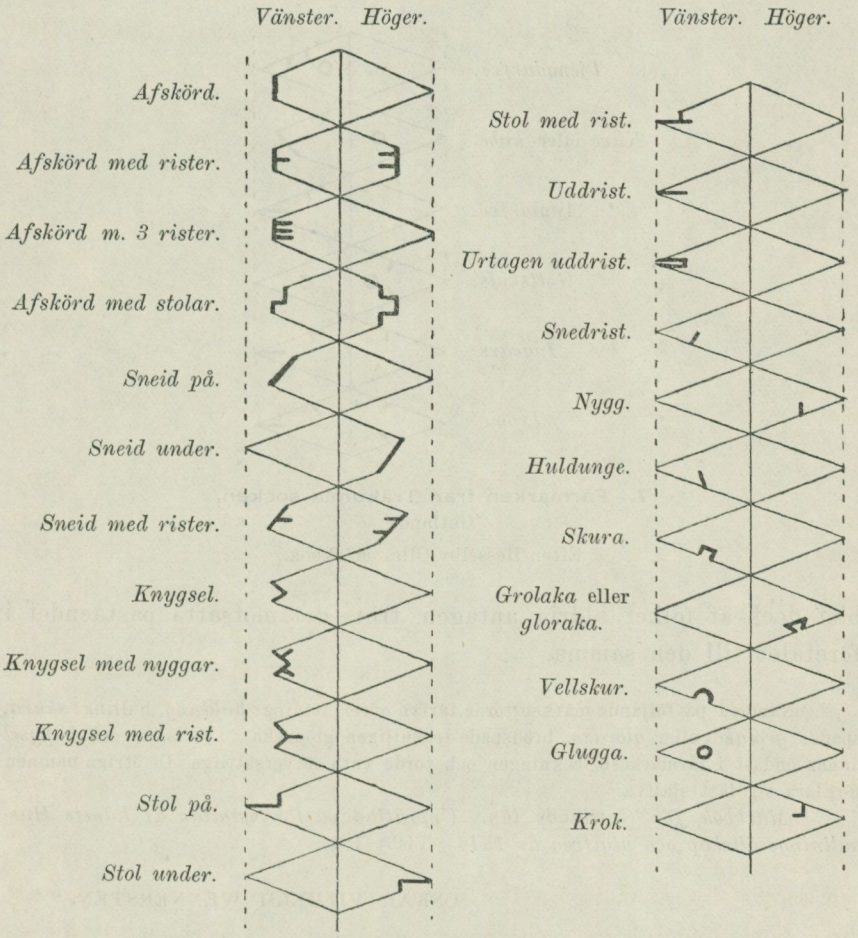

6. Gotländska fårmärken.
Efter Hesselby-Olles märkbok.

någon förstörd ask. Pärmen tjänstgör på samma gång som titelblad. Arbetet afslutas med en förteckning öfver olika märkens namn och med ett sammandrag efter jordeboken rörande Gotlands socknar och

hemmantal. Vi anföra här de olika enkla märkenas namn (bild 6)[1] samt en kopia af märkena för Träkumla socken (bild 7).

Slutligen må anmärkas, att 1844 utgafs på föranstaltan af länets hushållningsällskap en märkbok för Gotlands län.[2] Denna

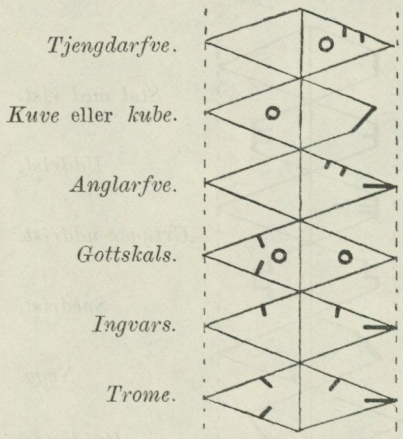

7. Fårmärken från Träkumla socken,
Gotland.
Efter Hesselby-Olles märkbok.

blef dock af folket aldrig antagen, trots det motsatta påståendet i företalet till den samma.

[1] Namnen på följande märken torde tarfva öfversättning: *huldung*, hulling; *skura*, spade; *grolaka* eller *gloraka*, brödspade (egentligen glödraka). *Vellskur* och *knygsel* finnas endast i fårmärkesbeteckningen och torde vara oöfversättliga. De öfriga namnen förklara sig lätt själfva.

[2] *Märkbok för Gottlands län. Upprättad på föranstaltan af Länets Hushållningssällskap och utgifven år 1844.* Visby 1844.

OSKAR VILHELM WENNERSTEN.

5.

Conterfeije och Målare Skråå,

Hwarefter the ſig vthi alla Städer i Sweriges Rijke rätte och regulera ſkole. förfatadt vthi efterföliende Artickler.

Förſte Artickell.

Conterfeije och Målare Embetedt, ähr en frij konſt. Och alle the ſom vthi be:te Conterfeije och Målare Embetett wele komma, the ſkole wara af then rätte ſanne Chriſtelige troo och Religion, aldeles lijkmätig medh den här i Swerigis Rijke genom gudz nådige beſkydd widh macht holles och brukes, och icke medh någhen fremmendhe och ſkadeligh Sect wardha bekaiadh och förgiffwen.

Till thet Andra. Conterfeije och Målare Embetett, efterlathes, att hafwa ſitt gille och ſammankompſt hoos the andre förordnade Embeters gille, Och opå then dagh och tijdh tijtkomma ſom the medh the andra Embeter

ähre

ähre förlijkte och samsatte, Som och tijt höra till att haffwa sine rådslagh, opå thett eene ty andra icke ähr till hinders, när the något rådslå skole som theres Embete widkommer, anten thet ähr Embetes bröderne emellen, eller någon vth om Embetett. Haffuer emott någen i Embetet, Så skall ther allt slijtas, Stadz och landzlag oförkrenckt.

Till thett Tridie. Niuter thett Hus så wäl för theres skuldh then frijheet som för the andhre Embeter tillhöra, att then som ther vthi boor, han skall wara frij för Brygningh, Bakning, gästningh och Dagzwärker.

Till thett fiärde. Måge the och haffwa sine Inlagu till att få honom Penninger som ther vthi boor, till att kiöpa Tysktt, Swensktt ööl och Brändewijn, Men icke något annet Wijn, Och lathe honom vttsällia innan Hus och vthan, Och hwadh som aff theres innelagde Capitale warder förtient om Åhret, ther skall then som i Huset boor, göre them om Walborgmäße, reede och räkningh före, när han gör the andre ämbeter räkningh. Sedhen förtieniften som fallen ähr af theres Capitale eller inlagu, thett tager Conterfeije och Målare Ålder mann till sigh sampt saakören som faller vthi theres Embetes Lådha. Den andre halfparten bekommer heele Embetet til hopa, till att lathe beskenckie sigh före vthi theres gille, när them lyster. Kunne och Huset förpachtes till någen annen, tå niute eij deste mindre thett Huset föreschrefne frijheet, för Brygningh, Bakningh, gästningh och Dagzwärker. Sedhan hwadh af Huset för vttappandhe vttgiffwes, thett deeles lijka på hwartt Embete som tijtt hörer, Och sedan komme samma förtieniſt bredhe widh theres Saköres brott, halfparten i theres Lådha, Och then andre halfparten taghe Conterfeije och Målare Ållderman medh heele Embetett till att latha beskenckie sigh i sitt gille, som förbe:tt ähr.

Till thett fempte. Så skall och Conterfeije och Målare Embete och Teckn warda Måladh opå en Tafla, bredhe widh the andhres Märke och teckn på samme Tafla som vthengies för theres gille.

Till thett Siätte. Vthi thett Hus skall och theres Lådha warda förwaradh, ther the sine Skråå, priuilegier, Bref, Peninger och annet vthi hafwe, Ther till skall theres Ålderman hafwa en Nyckell, och den andre äldste

Bisittiaren,

Bisittiaren, Hwilken Lådha han som i Gillett boor, skall wara förplichtet grannerligen gömma, och vttså Åldermannen och Bisittiaren när the begäre, Och åter i förwaringh taghe, när the begäre.

Andre Artickel.

Först. ingen Stadh i Konungadömett kan hafwa någen Skråå allene, Med mindre ther finnes Fyra Mästare vthi Conterfeije och Målare Embetett. Och så lenge the icke ähre så starke, Så skole the lyde vnder then Skrå som ähr i Stockholms Stadh, så länghe the kunne så starke bliffwe. Men strax thett skeer, Så blifwe the widh sin eghen Skrå, Och the Städher som ähre i samme Furstendömme och inthett ähre så starcke, lydhe tå vnder then Skrå så lenghe the warde och så starcke. Alle the som i the förordnade Fläcker boendes ähre i dette Embete, Och till the Städer, som liggie förordnade till Skrån, the skole och lyde vnder denne Skråå.

Till thett Andre. Ingen må Mästare warda vthan han haffwer sitt Erlige Börßbref och lährobref, och dedh opwisse. Och i den Staden han will Mästare warda, skall han ett åhr hoos en Mästare städes bliffwe, och föreståå Mästarens Wärkstad. Sädhan skall han när tidhen ähr om, äfkia Embetett, och giffwe vthi Lådan en Daler. Och vttlofwa, att han innan Otto dagar der effter, will vthi Åldermannens och Bisittiarens samptt heele Embetes närwaru sitt Mästerstycke göre, Hwilket skall wara ett Krusifix med Ollio eller Watufärga. Kan han dedh icke göre, stände hans straff hoos Åldermannen och Embetet, Och tiene så lenge han sitt Mästerstycke och ellest sine saker fixtt lärdtt haff:r. Men kan han görad, då gifwe han i Lådan Sex daler, och Fyre daler till gästabodh i Stockholms Stadh.

Män i andre Städher i Rijkett, giffwer han Fyre daler i Lådhan, och twå till gästabodh. Sammaledes Mästare Sönner eller the som så Mästare Döttrar eller Enkior, giffwe inthett heller mere ähn Fyre daler i Lådhan, och

twå

twå daler till gästabodh, och göre sitt Mästerstycke i Embetett, som förbemältt ähr.

Inge Mästerstijken kunne och göres vthan der tree Mästare ähre i en Stadh, Och fördenskuld hwar icke tre Mästare ähre i någen Stadh af dette embetett, Då skall den samme som will Mästare wara, göre och opwijse sitt Mästerstycke för Conterfeije och Målare Ålderman sampt heele embetet her i Stockholms Stadh, effter Skråns lydellse.

Sedhan han Mästare worden ähr, Då föllie honom Åldermannen på Rådstuffwun in för Borgmästaren och Rådh i den Stadh han boendes ähr, Och gifwe tilkenne att han ähr Mästare worden, Och will winna Burskap efter som lagh sägher, Och ther swäria Konungen och Staden sin troheett.

Till thett Tridie. När Ålderman eller Bisittiare waal skee skall, Skole alle i embetett wällia twå för hwar och en som Vttages skall, om så ämpne ähr i Staden, Der taghe Fougdten på Kon: M:tts wägne och Borgmästere och Rådh en af, then som skickeligest ähr, han skall blifwe. Män ther icke så empne ähr å Mannom tå bliffwe mindre, Och skall thed blifwe theres Eedh som Ålderman och Bisittiere blifwer.

Jagh N. Bedher migh så Gudh hullan, att iagh dette mitt antagne Åldermans eller Bisittiere Embette, skall ährligen och troligen föreståå, Minom Embetzbrödrom Käranden så wäl som Swaranden, rätt och skääl pläga, effter ytterste och bäste samweti mino, Och effter ty vthi wår Skrå ähr författadt. Och i synnerheet lofwar iagh, der någen vthan om embetett med en Embetzbroder eller hans folck något vttestående haffwer, att iagh honom vthan något anseende, rätt will skepa så wijdt saken mitt Embetz Skrå widkommer, Och hwadh der vttöffuer skeer, migh icke medh befatte vthan till Rådstuffu och tingh hänwijse, Så hielpe migh Gudh till Lijff och Siääl.

Till thett Fiärde. Then som nekar till will ey Embetet wedertage, böte förste gånghen twå daler, Annen gången Fem daler, tridie gången bindes aldrigh thett embetett mere.

Till thett Fempte. Then som emot Åldermannen eller Bisittiaren medh förachtelig ordh eller Siwördning grofweligen förseer, Han böte förste

gången

gången Sex Daler, Annen gången förwijſes embetett, Vthan heele embetet beder för honom och han ſigh ſtorligen ödmiukar.

Till thett Siätte. Then ſom till Ålderman eller Biſittiere walder ähr blifwe ſålenge han lefwer, Med mindre han för laga förfall kan komma ther ifrå, anthen för någen groff bewijslig misgerningh, Siukdom, fattigdom, ſtoor förſummelſe i Embetet, eller Åldher. Och hwar någen af dhem vthi dedt ſom embetet länder till gagn och godo ſigh förſummer eller bryter emot Skrån, böte en daler i Lådan för hwar gångh, till deß han ſå grofft handler, att han kan lagligen affatt blifwe, Han ſkall och Åldermannen wara förplichtet att holle en reen Tenkebook, opå alle the ſaker ſom i Embetett förefalle kunne.

Till thett Sinende. Then ſom Vngebroder worden ähr, Han ſkall när Åldermannen honom tillſäger, löpa Embetzärender, wid ſtraf hwar gång han tredſkas två mark i Lådhan. Förſummar ſigh och någen af Embetz-bröderne och icke kommer på hwilken ſtundh eller time honom tilſagdt warder, Och icke medh laga förfall bewijſes, böte förſte gången en Marck i Lådhan, Annen gången dubbeltt ſå offta han thett gör.

Till thett Ottonde. Skole och inge flere Mäſtare i dette Embetett ware her i Stockholm, ähn Otto, medh hwar ſin Mäſterſwän och lährodreng på thet the ſigh deſte bättre nähre och ſin borgerlig rättigheet vttgöre kunne, Vthan ſå hände att Ståthollere ſampt Borgmäſtere och Rådh framdeles kunne pröffwe, att flere kunde tilſatte warde.

Till thett Nijonde. Ingen Embeetzbroder antage någott arbete ſom tilförende betingad ähr medh någen annan hans Embetzbroder, Medmindre han ded förſt kundgiör embetet, och den andre ſäger ſigh lagligen ifrå ſom förſt förtingede, och bröderne giffue ther till ſitt ſamptyckio, Hwar her emot gör, böte för hwar gångh thett ſkeer, Fyre Daler i Lådhan.

Till thett Tijonde. Ingen Mäſtare må förderfwe annars arbete, Vthan fylle honom gått ighen, och böte hwar gångh klagad warder, två marck i Lådhan.

Till thett Eloffte. Alle Bönhaſar aff dette embetett ſom fångas i någon Stadh, the ſkole ſättias i Fengelſet, och altt arbete ſom löſt ähr, och

theres

theres wärktygh samptt Färgor och arbetzlöhn, falla till Embetet, Och om then som them sådant sick till arbetes icke kan swäria allene, att han inthett wiste rättere, än denne war en Embetzbroder, gånge sitt qwitt eller lösat effter Åldermannens witzordom, Så skole och alle Bönhasar drifwes ifrå then ene Staden till then andra, Så lenge the förlijke sigh med embetet, och blifwe affstraffadhe. Doch såsom mäst i alle förnemnste Städher i Tyskland skeer, Måge och Conterfeijere sitt arbete idka som the bäst kunne, Doch till hörsamheet præsentere sigh först hoos Åldermannen, och till wederkennelse giffwe Otto Daler i Lådhan, Stadzens rätt oförsummadt åhrligheu.

Till thett Tolffte. Så skole och alle Conterfeijere wara förbuditt, något sådant arbete företaghe, som sielfwe Målare embetet widkommer och egenttligen hörer, widh boot Fyre Daler i Lådhan, Hwar gångh han warder der medh beslagen.

Till thett Trettonde. Hwar och så hände, att Kon: M:tt nådigest teckes någen Mästare af Embeetzbröderne, Conterfeijere eller Målare vthi sin tienist vndan Stadzens tunga och beswär antage, Och honom serdeles medh löhn och Vnderholdh förströe, Då skall den samme lathe sigh der medh åttnöije, Och han ware förplichtet alleneſt Kon: M:tz arbete ehwar som helst ded behöfues och honom pålagdt warder, att göre, Och ingen af Stadzens Målere skole der till nödgadhe blifwe, Medmindre thet synnerligen kan fordres, Och då ägghe alle för Kon: M:tt arbeta för skäligh betalningh, wid boot, then som då tredskas när klagad warder, tre daler i Lådhan, Och icke deß mindre arbetet wedertage. Så skall och den samme som således i Höghe Öffuerhetennes tienist antagen blifuer, warde förbudit att arbeta i Städerne eller på Landzbygden så wijdt Stockholms Lähn sigh strecker, widh straf Fem Daler i Lådhan förste gången, Annen gången Tyio Daler så offta han warder der medh beslagen, Medmindre han will leggias i Skatt, och göre Konungen och Stadhen sin rättigheett.

Till thett Fiortonde. Så skall och icke heller någen Mästare her i Staden, eller theres Swänner eller drengier drage vth på landet till Adelens, Präster, Fougdtar, Schriffwere eller andre gårder, och arbete hoos dem, med mindre the wardha der till af någen serdeles fordrad, Och thet skall skee medh Stätthollerens eller och Borgmästernes minne, Och taghe theres Paß och bewijs,

Och

Och ingalunda driffwe något arbete hoos någhen bondhe, wid ſtraff twå daler, På dädh the Målare ſom vthi the förordnadhe Fläckar på landet boendes ähre, dem icke motte, i någhen måtto ſkee meen och förſongh vthi theres embette.

Till thett Femptonde. Så ſkall och Åldermannen medh Embetz= bröderne, när någen twiſt eller ſaack kan wara kommen på Målare arbetet hoos någen, antingen förtingatt eller oförtingatt arbete, och thet warder Eſkiadt, gå på proff och wärderingh, Och grannerligen beſe, hos hwilken ſkuldhen finnes, antingen hoos Mäſtaren, eller then ſom arbeta lather, och thet ſedan rätte.

Till thett Sextonde. Skole och Glasmäſtare och Snidkare, wara her medh förbuditt något färga ſom Målare embetett medh Penſellen wid= kommer, Vthan hwar bruke ſin eghen gerning, widh förluſt till Stadhen thet han brukar, och Fyra daler i Lådhan förſte gången, Annen gången Otto daler, och thett han brukar.

Till thett Siuttonde. Enckior vthi detta embetet, måghe effter theres Mäns dödh, icke lenger oppeholle embetett, än ett åhr, Medmindre hon ſerdeles ähr i minne och öffuereens medh Bröderne, och ſigh ährligen förholler.

Till thett Adertonde. Ingen tage meer än ſom ſkäligit och rätt ähr för ſitt arbete, Och then ochriſteligen tager af ſin näſte, Och thet warder klagad för Åldermannen, ſtraffes effter theres dom och ſaken ähr till, och få honom ſitt ighen.

Till thett Nittonde. Ingen Embetzbroder fördriſte ſigh att antage någon dreng ſom ifrå en annen ſin Embetzbroder olofwandes förlupen ähr, medmindre thet må ſkee med Åldermannens och heele Embetes ſamptyckie, Hwilken elliеſt gör, böte i Lådhan Fem daler, och then andre tage ſin dreng ighen.

Till thett Tiugunde. Hwilken ſom fäſter och förbindher ſigh medh någen Huſtru ſom berychtat ähr, och icke kan befrije ſigh medh ährlige Män och Dannegwinnors wittne, och medh godh ſkääl ſådant ifrå ſigh leggie, Han ähr deß Broderſkap eij wärdh. Såſom och icke heller någen Embetzbroder ſom någen groſ bewijslig misgerningh begångit haffwer, må icke heller i Embetett lijden warda.

Till

Till thett Tiugu Första. Skall och inthett Samqwemd vthij embetett hollas, eller Skråån opläsen warda, medmindre Åldermannen och Bisittiaren ähre medh tilstädes, widh boot huar reesa thett skeer, twå Daler i Lådhan.

Till thett Tiugnandra. Måge Embetzbröderne hafwa machtt, att förschriffwe Målare ifrå Vpstäderne, när Cronones arbete, vnderstundom så fordras, att Embetzbröderne sielfue med sitt folck, icke kunne vttstå, och till rätt sagdan tidh fulländhe, så monghe som the behöfue kunne.

Till thett Tiugutridie. Then som gör oliudh i gille, eller ohöfwe= ligen ställer sigh, Bäär Dart eller Weria i gillett, böte hwar gångh tuå ℳ och förbryte Dartten och Werian till gillett.

Till thett Tiugu Fiärde. Ingen laste sin Broders arbette, vthan Åldermannen skådhe sådantt när klagan kommer, wid boot en dal:r.

Till thett Tiugu Fempte. Drager någon knijff ått sin Embetzbroder i stempno eller oppenbara dryckesmål medh wrett modh, och gitter eij skada göra, böte för hwar gångh han thet gör, tuå marck, gör han skadha, straffes effter laghen.

Till thett Tiugu Siätte. Hwilken Embeetzbroder som öffwerfaller den andre medh Skeldz ordh, böte en daler, Såsom och der någen Mästersswän skäller sin Mästare för Skelm, och kan thet icke bewijse, böte Fyra daler. Kommer han offtare ighen, förwijses Embetett.

Till thett Tiugu Siuende. Öffwerfaller then ene Embetzbroderen then andre på gatan eller andra ortter, böte tre daler. Öffuerfaller han honom vthi sitt eigit Huß eller Wärkstadh och brukar woldzwärkan, eller på hwadh sätt thett hände kan, straffes effter Åldermannens och Embetes Dom, och saken ähr till.

Talar och någen på en förlijkt saak, böte twå Daler förste gången, Annen gånghen tree Dal., tridie reesan Fyra, så offta han thett giör.

Tredie Artickel.

Förſt. Ingen Mäſtare göre annars mäſterſwän eller lähredreng af= ſpennigh, widh boot Fem daler i Lådhan.

Till thett Andra. Ingen Mäſtare bruke mer ähn en Mäſterſwän tillijke, widh ſtraf tre daler i Lådhan. Faller honom något mere arbete till, än han i tidh hinna och göre kan med ſitt eigit folck, Då må han taghe någen af ſine Embetzbröder till hielp, och han arbette till helfften medh honom.

Till thett Tridie. Ähr någen i Adelens tieniſt af dette ſlagz embette, tå drage in i näſte Stadh, och förlijke ſigh medh embetet, och tiene för Mäſter=ſwän och icke för Mäſtare, och icke heller lähre någhen Drengh, ſå lenge han ſigh medh embetett förlijker, Och drage ſedhen för Mäſterſwän i åhrstieniſt hoos ſin Juncker, och arbete allene hoos honom, och icke någen annen.

Till thett Fiärde. Alle Mäſterſwenner ſkole bekomme theres förtingade löhn, widh boot om klagad wardher, en daler, Och ſkole the i ſin tieniſt ſigh ähriigen förholle, Och icke wara bortte vthur Wärkſtadhen Måndagen eller Tijsdagen, Och hwar dagh han förſummar ſin Mäſtares arbette, och Mäſtaren drager ſkada der aff, då arbete twå daghar för en ått Mäſtaren för inthett.

Till thett Fempte. Skall och ingen Mäſterſwän eller lähredreng fördriſte ſigh att taga ſin Mäſtares färgor, guldh, Pänſler eller ehuad thet helſt ware kan, vthan ſin Mäſtares weetſkap och willie, att bruke ſigh till nytto och fårdeel, Hwilken thett gör ſtraffes ſom för annet tiuffwerij.

Till thett Siätte. Hwilken fremmande Mäſterſwän ſom reſandhe kommer, Han ſkall ſigh förſt angifwe för Åldermannen och Biſittiaren på Gillett, Och Embetzbröderne tilfråges, Hwem honom kan behöffwe, Behöffwer ingen hans tieniſt, Så må han wandra annorſtädes hwart honom helſt ſynes. Doch ſå, att Embetett betencker honom med en Rikzdaler till täre Penninghar.

Män

Män kommer någhen widh den tijdhen ſom arbetett faller ſom bäſt enom före, Då må dhen Mäſtaren honom behöffuer, antaghe och pröfwe honom hwadh han kan hafwa lärdtt, och giffwe honom ſin Wekulöhn, Nembligen till twå mark, tiugu öre, eller tre Marck, effter ſom the kunne ſigh der om för lijke, och han kan wara flitigh att arbeta till, Och högſt en daler den aldra bäſte, ſamptt Maat och Öl.

Till thett Sinende. Hwar och någen Embetzbroder giffwer ſin Mäſterſwän mere Wekulöhn än ſom nu ſagdt ähr, böte i Lådhan tuå marck för hwar weka thett ſkeer, Den Mäſterſwän ſom och mere tager än ſom priuilegierne förmå, böte han i lijke måtto för hwar weka dedh ſkeer, tuå mark i Lådhan.

Till thett Ottonde. Inghe Mäſtär ſwenner fördriſte ſigh att liggie uthur theres Mäſtares Huß eller gårdh Nattetijdher öffwer, ſom eſomoffteſt ſkee pläger, medmindre thet må ſkee medh Mäſtarens minne, eller ther kan finnas laga orſak till, Såſom eij heller locke eller tubbe Lähredrengierne medh ſigh, Hwilken Mäſterſwän her emott gör, böte en halff daler i Lådan, hwar gångh thet ſkeer. Och drengen blifwe ellieſt af Mäſtaren afftraffedt.

Till thett Nionde. Ingen Mäſterſwän drage ifrån ſin Mäſtare olofwandes, Vthan han taghe Paß af Åldermannen i ſamme Stadh, Och giffue derföre i Lådhan, en marck, och fyre Öre ſchrifwarelöhn, Drager han annars, drifues tilbake ighen, Och förlyke ſigh medh ſin Mäſtare, Och få ſedhen Paß ſom förbemältt ähr.

Fierde Artickel.

Förſt. Ingen dräng må lähra öffwer ſine Sex åhr, och dem vttſtå. Åhr han ſnäll och lärachtigh af ſigh, lähre på Fyre åhr. Kan Mäſtaren lähre twå, tå må Mäſtaren antaghe en till lähra dertill, när then andre haffuer halfft lärdt. Haffuer han och Son ſom lährer, Så må han tillijke lähre honom bredhe widh drenghen.

Till thett Andra. Then drengh ſom icke haff:r vttlärdt ſine Fyre eller Sex åhr tilfylleſt, tå vttbiudhe ſigh om hans Mäſtare döör hoos en annen Mäſtare, Och vttſtände ſine åhr tilfylleſt, ellieſt warder han inthet godh erkändh.

Till thett Tridie. Alla dräng̃iar ſkole antagas in för Åldermannen vthi Gillett, Och hafwa ſitt Börßbref, att han af echta Sängh och ährlige Föräldrer kommen, Och thett läggz i Lådhan. Och ſkall han hafwa twå godhe Män i lyffte för ſigh, att han ſine läre åhr troligen vttſtå ſkall, och blifwe inſkrifwen vthi Embetes tenckebook, och giffue inſkriffningz Penninger i Lådhan, en Daler, Förmå han eij, gifwe tå Mäſtaren, och Drengen förtiene thett ſedhen af honom igen. Der hoos ſå ſkall han och vttfäſte till lähre Penninger Sex daler, Och hwar Drengen löper bortt för än hans lähre åhr vthe ähre, Då betale lyfftesmännerne Koſten och ſkadan, och hwad ſom vttlofwet war, eller och förſkaffa drengen tilſtädes ighen.

Till thett Fiärde. När drengen ſine lähre åhr troligen vttientt haſuer, ſkall han blifue giord till Mäſterſwän, Och blifue hoos ſin Mäſtare och tiene för Mäſterſwän ſå lenge the kunne ſigh der om förlijkas, Och tå opbäre han ſin Weku löhn, Och gifue tuå daler till gäſtabodz.

Till thett Fempte. Hwilken Mäſtare ſom vthan lagligh orſak och embetet owitterligen förſkiuter ſin lähredreng, för än hans wiße tidh och åhr, åhr om, böte i Lådhan en daler.

Fempte Artickel.

Förſt. Ingen Broder gånge aff ſtempno, för ähn ſom Åldermannen hafuer orloff gifwitt, widh boot en Marck.

Till thett Andra. Then ſom olydoger ähr och gör oliudh i Stempno, när Åldermannen till liudz klappar, böte förſte gången en Marck, Annen gången dubbeltt ſå offta han thett gör.

Till thett Tridie. Then ſom kallar ſin Broder eller Broders Huſtru i embetett oqwädens ordh, böte en daler, Kommer thet ordet förwunnen till, böte Sex Marck.

Till thett Fiärde. Then ſom kaſtar ſin broders huſtru några otuchtelige ſaker före, ſom longo ſedhen ähre förlijkte böte tre Daler.

Till thett Fempte. Then ſom opreppar then ſaak ſom i Embetett ähr lönlighen afftaledh, och tu wittne till ſom honom öffwertyger, böte Fem daler och fly Embetett, Vthan han niuter heele Embetes nådher.

Till thett Siätte. Then ſom vndanleijer androm Huß, Vthan ſom lagh ſäger, böte tuå dal:r.

Till thett Siuende. Then ſom drager Håår, ſlår Puſt, böte för hwar gångh tre marck.

Till thett Ottonde. Klagar någen på någen om gäldh, thå ſeye Åldermannen honom till widh boot hwar gångh klagad warder tuå marck, Och lickwäl betale honom, eller förnöije med Pantt eller Penninghar.

Till thett Nionde. Ingen truge ſigh något till i gilled, widh boot när klagad warder, hwar gångh, en Marck.

Till thett Tionde. Faller någon af Embetzbröderne vthi Alderdomsſwagheet, fattigdom, Siukdom eller annen olycko och mottgångh, då ſkall honom

vthur

vthur Embetzlådhan effter nödtorfften hulpett warda, Och hwar Gudh tå teckes kalla honom, Sammaledes till Jorden ährligen förhielpe.

Till thett Eloffte. När någon warder döder af Embetzbröderne eller Syſtrarne eller och theres barn, thå ſkole Broder och Syſter ware förplichtadhe att föllie Lijkett till ſin Lägerſtadh. Döör och någhen Enckia, emädhan hon ährr i Embetett, Henne ſkall göres lijka rätt ſom bonden ſielff, widh boot huar gång, en Marck, vthan medh laga förfall bewijſes.

Till thett Tolffte. Hwilken Embetzbroder ſom ſpiller ſå myckett Ööl på bordett eller golffwett vthi ſamqwembet när embetet latther beſkenckie ſigh, att han med ſin hand eller foot thet icke kan öffuerteckie, böte en mark, för hwar gångh thett ſkeer.

Till thett Trättonde. Then ſom Swär widh Gudh, hans döödh, nämpner den ondhe, eller annet ſådantt, böte hwar gångh Fyre Öre, Och thett ſkall giffwes till Danewijkz Hoſpitaell.

Och emädan i denne Skrå, monge böter ſtå, Så ſkall her holles, Att i alle Saköres brutt, ſom ährr Slagzmål, Skeldzordh, falſk, Flärd, Bönhaſerij och annett ſlijkt ſom lagh förmå, Att lijka myckett ſom bötes i Embetett, Lijka myckett ſkall han och giffwa på Rådſtuffw eller Landztingh. Hwarföre ſkole Borgmäſtere och Rådh ſå förordne, att en Rådman ährligen aff Rådſtuffwe ſkall altidh wara Embetett till hielp i deres gille, Och taghe han wara på Stadzens Saköre, att hon icke bliffuer nederlagdtt.

Denne Conterfeij och Målare Skråå,

Haffwe wij Efftterſchrefne Gabriell Oxenſtierne Göſtaffſon, Swerigis Rijkes Rådh, Landzhöfdinge öffwer Nylandh, Ståthollere på Stockholms Slott, Frijherre till Kimitto och Tyrisöö, Laße Skytte till Sätra, Ståthollere på Stockholms Slott och vttöfuer deß lähn, och Vice Gubernator vttöfuer thet Swenſke

Swenſke Handlingz Compagnij, Sampt Borgmäſtere vthi Stockholms Stad och Norre Malms Förſtadh, Doctor Olaus Bureus till Boo, Erich Ingemundßon och Oloff Anderßon, Ssså och Mattz Troſt och Hans Bagge, Vthi Rådens närwarelſe, ſampt theres Ålderman och Biſittiere, lathett ſammanfatte, öffuerſee och för Embetet på Rådſtuffwun opläſe, opå H. Kon: M:ttz widere ratification.

Till wißo medh eghne Hender Vnderſchrifwit.

Datum Stockholm den 1 Septembris: Anno Ettuſendh Sexhundradhe tiugu tu:

Gabriel Oxenſtierna	Lasse	Olaus
Guſtaffſonn	Skytte	Bure D.
Oluff Anderſon	Mattias Troſt	Hans Bagge.

Originalet till här återgifna skråartiklar, som ursprungligen tillhört Stockholms målarämbete, består af 16 pergamentsblad, fördelade på fyra lägg eller häften i kvart, och sex pappersblad, inhäftade vid handskriftens början och slut, tre å hvartdera stället, och alla liksom det sista pergamentsbladet oskrifna. Med undantag af namnunderskrifterna, som tvifvelsutan äro gjorda af de i skråartiklarnas slut nämda personerna, är skriften utförd af *en* hand, sannolikt en skicklig yrkesskrifvares. Härför tala den vackra, rediga och drifna stilen samt de med snirklar och annan för 1600-talets handskrifter egendomlig utstyrsel prydda initialerna och rubrikerna.

Till bokens utstyrsel hör vidare ett praktband af svart skinn, med prässning i guld, framställande å frampärmen: svenska riksvapnet med två lejon såsom sköldhållare och omgifvet af symmetriskt ställda frukter och blommor, i oval stämpel; å bakpärmen: en kvinnobild — justitia — med svärd och vågskål, i oval barockomfattning.

Handskriften är en gåfva till Nordiska museets skråafdelning af målarmästaren S. WAGNER i Stockholm och har nr 38,098 g i museets hufvudliggare.

Bild 8 (se nedan) återgifver målarnes vapen efter en tuschlavering å första bladet i ämbetets protokollsbok från 1761, förvarad i Nordiska museets skråarkiv.

PER GUSTAF VISTRAND.

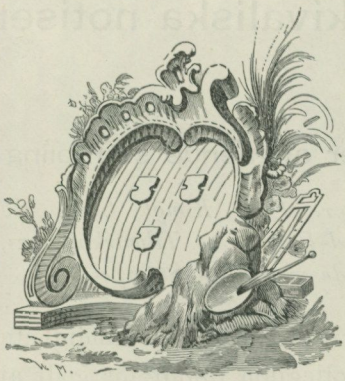

6.

Arkivaliska notiser.[1]

1.

Bestämmelser angående stämpling af speglar.

Den 7 Apr. 1764 Kongl. Slotts Cancelliets Publication, angående Spegel-Fabriques Tilwärkningars, så ock Solfjäder-Arbetens teknande med Hall-Stämpel.[2]

Som, i anseende til förekomne omständigheter, Kongl. Maj:ts och Riksens Commercie-Collegium funnit för godt at fastställa, det alle här i Staden förfärdigade, så wäl Spegel-Fabriques tilwärkningar, som Solfiäders arbeten, hädanefter skola af Hall- och Manufactur Rätten stämplas, de förre med en dertil utsedd swart stämpel uppå Ramarne och de senare med en dylik stämpel inpå sielfwa papperet, så ock, at de uti Meuble Addresser och flerestädes til salu utsatte Spegeltillwärkningar, nu genast en sådan stämpling böra undergå; Så wardt på wälbemälte Kongl. Collegii begäran til wederbörandes underrättelse härmed allmänneligen kungiordt, at förenämde slags

[1] Bristen på en svensk konsttidskrift, i hvilken dylika meddelanden af konsthistoriskt eller konstindustrielt intresse lämpligen kunde finna plats, har föranledt mig att i Meddelanden från Nordiska museet bereda dem en fristad, öfvertygad som jag är, att de för forskare i vår konst- och kulturhistorias häfder skola blifva välkomna. *A. H.*

[2] Jfr *Utdrag Utur alla ifrån 1758 års slut utkomne Publique Handlingar, Placater, Förordningar, Resolutioner och Publicationer* o. s. v. D. 7. Stockholm 1766. S. 5713.

tilwärkningar och arbeten hädanefter icke ostämplade uti öpne bodar och Meuble Addresser få hållas til salu, utan i sådan händelse ej mindre än andra ostämplade Manufactur-waror, enligit Hallordningens 8 Art. 8 §., för confiscable äro at anse.

Til hans Excellence Riks Rådet, Öfwerståthållaren och Commendeuren herr Baron Carl Sparre ang:de Spegel Ramars stämpling til utmärckande af förgyllningens beskaffenhet. [1]

Då hall och manufactur rätten företagit sig en närmare granskning af spegel tilwärkningen här i staden, samt huruwida Idkarne deraf förswarligen betjena allmänheten, har rätten ibland annat inhemtat, att oäckta samt blandning af äckta och oäckta förgyllning på spegelramar i sednare tider mera än tilförene kommit uti bruk.

Att en sådan förgyllning är mindre wahracktig än den äckta, det är wäl utom fråga; men såwida derigenom winnes besparing på guldet och allmänheten derjemte får någon lindring uti Spegel priserna, så har rätten trodt sig destomindre böra lägga hinder i wägen, wid fortfarandet, med ett dylikt förgyllning sätt, som i en tid, då förgylta Spegelramar blifwit nog allmänna, en så beskaffad hushållning uti det rena guldets förbrukande synes wara nödig. I det stället har rätten warit omtänkt deruppå, huru den eller de, som köpa speglar, måtte kunna blifwa i stånd satte at åtskilja den äckta förgyllningen från den oäckta, samt att så medelst undwika det lidande, hwarföre en derom okunnig köpare lätteligen är blottställd. Rätten har jämwäl i sådant afseende — sedan Spegel Fabriques Idkarne hörde blifwit och sig dermed nögde förklarat, widtagit den författning; Att alla Speglar med förgylta rahmar, hwars glas hålla 12 tumm eller derutöfwer, som, för innewarande År och alt framgent, hos hall Rätten warda af stämplade, skola efter förgyllningens beskaffenhet blifwa åtskilde och märkte nemligen: Speglar med aldeles oäckta förgylde rahmar genom twenne under den wan-

[1] Ur *Hall- och Manufacturrättens afgångna bref 1776—1780.* Rådhusets arkiv.

liga hall rätts stämpeln inbrände Kors; de åter som hafwa blandning af äckta och oäkta förgyllning, med ett sådant Kors; och änteligen de helförgylte endast med hall rätts stämpelen.

Denna widtagne anstalt, har rätten ansedt dess skyldighet likmätigt, att hos Tit. i all ödmiukhet anmäla, samt att derhos i lika ödmiukhet anhålla, det tacktes Tit. höggunstigt lata en allmän Kundgiörelse derom köpare och säljare til efterrättelse utfärda.

Stockholm d: 14 Jan: 1778.

Printzell. Segerström. Kautzon. Hardt.

Särensten.

På grund af och i öfverensstämmelse med denna hall- och manufakturrättens framställning utfärdades den 12 februari 1779 »Öfwer-Ståthållare-Embetets Kungörelse, angående de serskilte Stämplar, som hädanefter komma at utsättas på Spegel-Ramarne, til skilnad af äkta och oäkta samt blandning af äkta och oäkta förgyllning».[1]

JOHN BÖTTIGER.

2.

Till silfverfuntens i Slottskyrkan historia.

Ur handlingar i Nordiska museets skråarkiv, hvilka tillhört Stockholms guldsmedsämbete.

Wälb: H:r Ränttemestare Nils Schönbergh.

Såsom Hans Kongl. May:tt Wår Nådigste Konung; genom dess bref till Oss af d. 20 Jan: nästl: i nåder befaller, att alt det Silfret

[1] Jfr *Utdrag Utur alla ifrån 1776 års slut utkomne Publique Handlingar, Placater, Förordningar, Resolutioner och Publicationer* o. s. v. D. 11. Stockholm 1783. S. 681.

som af den Summatriske mallmen är blefwit uthdragit, skall lefwereras till Håf Conthoret, emedan Hans Kongl: Maij:tt will låta Employera det samma till een Funtz förfärdigande i Slåtz-Kiyrkian; altså wille H: Ränttemästaren till underdånigst föllie der af låta uppå H: Kongl. Rådetz och Öfwerste Marskallkens Högwälborne Grefwe Johan Gabriel Stenbocks Disposition afföllia samma Söllfwer, anammandes der på Hof Cammererarens Adlerfeltz och Håf-Casseuren Holms quittencer som derföre hafwa att giöra wijd Håf Statz booken richtig Rähning(!), Stockholm d: 1 Febr. A:o 1696.

Vppå Hans Kongl. Maij:tz Nådigste Befallning sampt dragande Kall och Embetes wägnar

Fabian Wrede

G: Wallrave

J Jeger Th: Teuterström.

Till Kongl: Håf Cassan är af Ränttemästaren Wälborne H: Nils Schönberg Lefwererat efter föregående Kongl. Statz Conthoretz Assignation fölliande Silfwer, sädan det på Kongl. myntet är Lagerat till fijnt 15 lodig och femb green nembl. Trehundradhe Siuttijo m/k Ett lodh sillf:r hwar af Een fundt till Kongl. Slåttz Kyrkian skall forfärdigas, hwilka 370 m/k 1 Lod Silf:r hermed af Oss Quitteres, Stockholm d: 4 April 1696.

C. Adlerfelt

B: Holm.

Ehuruwähl iagh her åfwanföre hafwer quitterat trehundradhe Siuttijo m/k ett Lodh Brutto Silfwer, som dock bör efter Mynttemästarens Vthräckning icke mehre wara quitterat än 353 m/k 5 Lodh $13\frac{2}{16}$ g. netto, alltså warda bemt:e Trehundradhe fembtijo Tre m/k 5 Lodh $13\frac{3}{16}$ g. netto som är rätta Summan her medh af mig quitterade d. 4 April An° 1696.

B. Hm.

Wälb: H: Ränttemästare Nills Schönberg.

Det har hans Kongl: Maij:tt genom dess Bref till oss af d. 6: hujus i nåder resolverat, att den fransöske Gullsmeden Cousinell [1] skall undfå 100 Rdr i afbetahlning på det Gullarbete han för hans Kongl. Maij:tt under händer hafwer; altså wille H:r Ränttemästaren af 1695 åhrs Wijborgz Store Siö Tull, som i Kongl. Räntte Cammaren influten är, till Håf-Cammareren Carl Adlerfelt emot qvittens låta affölla sådane 100 Rd. ell:r Twåhundrade dahler S:M:t, hwilken har att tillställa bemelte Gullsmed de samma, och sedan wijd arbetetz fullbordan beräckna och wijd afbetahlningen Observera.

Stockholm d. 9 April A:o 1696.

Vppå Hans Kongl. Maij:tz Nådigste befallning samt dragande Kall och Embetes wägnar.

Fabian Wrede.

G: Wallrave

J: Jeger Th: Teuterström.

Carl med Gudz nåde, Sweriges, Giöthes och Wändes Konung, Storfurste till Finland, Hertig uthi Skåhne, Estland, Lifland, Carelen, Brehmen, Verden, Stettin, Pommern, Casuben och Vänden: Furste till Rügen: Herre öfwer Jngermanland och Wissmar: så och Pfaltz-Grefwe wid Rhein i Bayern, till Jülich, Clewe och Bergen Hertig etc.

Wår synnerlige ynnest och nådige benägenhet med Gud alzmächtig, Troman, Wår Råd, H:r Grefwe och Öfwerstemarskalk: Såsom den fransöske Gullsmeden Jean François Cousinel är i wärket begrepen att förfärdiga en fundt af sölfwer till Wår Slottz Kyrkas förnödenhet effter den dessein och modell som däruppå är affattat:

[1] Själf skref han sitt namn Cousinet å arbetsbetyg och andra handlingar i museets skråarkiv, hvilka han utfärdat under åren 1695—1711.

williandes Wij bestå honom Sex mark Kopparmynt i arbetzlöhn för hwart Lod han där till förarbetar, hwaremoth han skall wara förplichtat densamma med största flijt att förfärdiga, jämwähl så mycket Sölfwer uppå Wår myntewicht af samma halt att lefwerera till bakars, som honom på bem:te wickt är wordet tillwägit, eller och förwänta, att bristen på arbetzlöhnen för honom blifwer afräknat; altså och emädan det will falla honom swårt att uppehålla sin wärkstad med mindre han effter handen som arbetet avancerar, unfår någon försträkning, hafwandes Wij allaredan för detta befalt Wårt Stats-Contoir, att detsamma i afräkning på arbetzlöhnen icke allenast strax skall tillställa honom Trehundrade Rijkzdahler, uthan och effter handen låta honom afföllia så mycket som han med Hoff Cammererarens attest bewijsar sig hafwa förtient på bem:te arbete i ty är härmed till Eder Wår nådige willie och befallning, att I beordren Hoff Cammererarен, det han, hwar gång sådant af honom begiäres, besichtigar bem:t arbete, och sedan med dess attest verificerar hwad ber:de Gullsmed effter handen med arbetet avancerar och därföre kan hafwa förtient, på det han i föllie af ofwanb:t Wåre till Stats-Contoiret afgångne ordres, däreffter må kunna upbära arbetzlöhnen. Hwarmed Wij befalle Eder Gud Alzmächtig synnerligen nådeligen. Af Carlberg d: 20 Maj A:o 1697.

Vppå högstbem:t Hans Kongl: Maij:ts respective Wår Elskelige K: Herr Sone Sons; så och allernådigste Konungs och Herres vägnar.

Hedeuig Eleonora.

Bengt Oxenstierna, G. Gyllenstierna Fabian Wrede

N. Gyldenstolpe L. Wallenstedt

Denna Kungl: Maijestet Nådigste Förordningh ställer sigh Håff Cammereraren till underdåhnigh Effterrättelse

Jahan Gabriel Stenbock

C: Piper

Af dessa handlingar angifva sig de första genom påtecknadt »Copia» som afskrifter; sannolikt äro de dock, såsom äfven handstilen anger, ungefär samtidiga med dagteckningen. Den tredje åter är originalskrift på helark, hopviket på fyra ställen till bref, med följande utanskrift: »Till oss Elskelig Wår Troman Råd och Öfwerstemarskalk wälborne Grefwe Jahan Gabriel Stenbock synnerligen.» Brefvet har varit försegladt med ett stort sigill i svart lack, men af det samma återstår endast några få spår, af hvilka dock framgår, att stampen haft kungligt vapen.

För dopfunten, som blef färdig först år 1707, lämnades, såsom synes, till guldsmeden från Kungliga myntet 370 skålpund silfver. Funten tillhör Kungl. husgerådskammaren och användes ännu i dag vid kungliga barns dop.

PER GUSTAF VISTRAND.

3.

Stenhuggarämbetets i Stockholm mästarlåda.

Ur handlingar i Nordiska museets skråarkiv, hvilka tillhört Stockholms stenhuggarämbete.

Det lofl. Steenhuggar Embetet
Debet.

Ehuruwähl H: Åldermannen och Bisittiarne wid det lofl: Stenhuggar Embetet sidstledne Sammar med mig om en wiss Summa accorderade för deras Embetz lådas förfärdigande, Nembl: 36 plåtar eller 216 dr Kopptt, förutan beslagh och fotralet, så hafwa de gode H: lijkwähl sedermehra, hoos mig giort den påminnelsen, att wijd samma lådas förfärdigande ingen flit ospard lembnas måtte, med försäkran att så framt Embetet funno(!) där wijd sitt nöije, min möda och flijt deremot icke häller skulle wara förgiäfwes anwändt har altså i anseende der till iag å min sijda icke lembnat någon flijt ospard, och som iag nu här wid eij sökt min nytta eller profit

så lära och så de gode H:r der emot icke kunna begiära min Skada, ty opföres sielfwa lådan med sitt beslag för d:r 300 K:mt
För Fotralet med sitt Beslagh 60

D:r 360: K:mt

Stockholm d: 3 Decembr A:o 1726.

Pasch Kloth.

A:o 1726 d. 3 Decembris præsenterades denna rechn. i Bilt- och Stenhuggare Ämbetet och accorderade Ämbetet med Mr Pasch Kloth om förberörde Ämbetslåda til 340 dr Kmt.

Ehreborne och högtwälachtat Hr: Ållderman så och Samtel. Hr: Bisittiare uthi det lofl. Stenhuggar Embetet.

Det lärer Hr: Ållder Mannen och det lofl. Stenhuggar Embetet draga sigh till Minnes att hoos migh är pantsatt en Silfwer præsenter-Tallrick[1] för den rest som iagh för Embetz lådans förfärdigande ännu har att fordra Nembl. 234 dr 10 ·/. Kopptt, och som effter lofl: Stenhuggar Embetets försäckran iagh giort migh det wissa hopp att samma peng: skulle sidstleden påskhelg blifwit bethalt, som nu icke skiedt är, fördenskull är till H:r Ållder Mannen och det lofl: Stenhuggar Embetet min tienstd. begiäran de behagade wara af den godheet, och förbemt:e Silfwerpant ifrån migh inlösa, i annor händelse nödgas iagh det samma på något ställe för penningar pantsättia, då intresset som der å faller lärer blifwa det lofl. Stenhuggar Embetet beräcknat, förblifwer det

lofl:a Stenhuggar Embetets
Tienstskylldigste Tienare

Stockholm d: 8 Maij 1727.

Pasch Kloth.

[1] Enligt räkenskapen för 18 nov. 1726 en konfektsilfverskål.

Den här ifrågavarande ämbetslådan, som i maj 1893 inköptes för Nordiska museets samlingar på hammerska auktionerna i Köln, är ett litet synnerligen vackert prof på hvad 1720-talets snickarmästare kunde åstadkomma, och en bland de dyrbaraste museet eger i sin samling för skråväsendets historia. Hon är gjord af ek med valnötsfaner och rikt ornerad med listverk samt inläggningar i hvitt och svart. Å locket läses årtalet 1726 samt initialerna till då varande åldermannens och bisittarens namn. Insidan af locket är prydd med en korintisk kapitäl och del af en refflad pelarsockel, alt fastlimmadt å en af hopplister inramad rektangulär ebenholtsskifva. Sannolikt är det detta ornament, som åsyftas i en utgiftspost i ämbetets räkenskaper, där det heter: »1726, Decemb. 3 Vtgafs till den bewiljade ny Mästarelådan åt Snickaren och Modelleuren Pasch Klaut i afräkning efft:r accordet och protocollet jämte Capiteletz inberächnande (som) inunder låcket blef utstuckit — 120,12 Koppmt.» Lådan har nr 77,168 i museets samlingar.

PER GUSTAF VISTRAND.

4.

Mässingslagare och gördelmakare.

Ur handlingar i Nordiska museets skråarkiv, som röra mässingslagarämbetet i Stockholm.[1]

Extract af Protocollet hållet i Stockholms Stads Ämbets och Byggning Collegio den 16 Februarii 1731.

S: D: företrädde Mässingslagare Ålderman M:r Niclaes Brösell med Bijsittiaren M:r Magnus Duncker och M:r Johan Norling å egne och Mässingslagarnes i Norkiöping som under detta Ämbetet höra M:r David Werners, M:r Daniel Zerls och M:r Mathias Holmstedts wägnar, beswärandes sig däröfwer at giördellmakare Ålder-

[1] Nr 16,262 h i Nordiska museets samlingar.

man M:r Olof Korp skal åtagit sig at förfärdiga 150 stycken Mässing trumor, hwartil Mässingen wid Skulltuna Bruk blifwit beställd och slagen, med hwilcket arbete skal så wida wara hint, at 25 stycken Trummor redan äro färdige, men resten ännu icke fulbordad. Och som Ålderman Korp således antagit et arbete, som honom icke tilkommer, utan endast och allenast Mässingslagarne, som grundeligen förstår at hambra och handtera Mässing, hwartill Giördellmakarne icke hafwa sådanne wärcktyg, ej eller wetta med detta arbete rätteligen at umgå; ty påstår Mässingslagare Ämbetet, at Ålderman M:r Korp måtte förbiudas, med detta sitt omtagne arbete at fortfahra och därjemte the redan förfärdigade trumor utan betallning ifrån sig gifwa, samt därhos umgälla hwad Kongl. Maijts. förnyade allgemene Skråordning i detta måhl påbiuder. Härpå förklarade sig Ålderman M:r Olof Korp närwarande, tilståendes at han för Södermanlandz Infanterie Regemente arbetat och förfärdigat allenast 16 stycken Mässingtrummor som hos honom bestälte blifwit, dem han ock ifrån sig lefwererat. Och ehuruwähl M:r Korp will påstå, at detta arbetet tilhörer Giördellmakare Ämbetet, efttersom the i Tyskland skohle som ofttast på Mässing trummor drifwa wapn eller andre Zirater som Mässingslagarne här i Rijket icke kunna eller tilkommer at giöra: Men så kan M:r Korp icke wijsa at Giördelmakarne i Tyskland jdka Mässing slagare handtwärcket, hwilcket om än skie skulle, så är dock härstädes Giördellmakare och Mässingslagare twänne särskilte Ämbeter, och äfwenwähl en skillnad dem emellan giord hwad the hwarför sig arbeta skola, och fast än däruti icke står infört om Mässingtrummor, hwilcketdera af desse Ämbeter skal dem förfärdiga; så finner dock Collegium skiäligit at tillägga Mässingslagare Ämbetet samma arbete såsom dem egenteligen tilhörande, emedan the wetta detta arbete rätteligen at handtera och för detta wijst behörigt prof och ärfarenhet af Mässingtrummors förarbetande til Kongl. Maijts. Lijf Garde til fot, blifwandes altså Giördellmakare Ämbetet härmedelst förbudet, at hädaneftter icke befatta sig med ofwanber:de Sort trummors förfärdigande wid bot, som Kongl. Maijts. förnyade allgemene Skråordning af åhr 1720 art: 10 § 21 påbiuder: Men hwad the Mässingtrummor

angår, som M:r Korp redan färdige giordt och lefwererat, så låter Collegium därwid för denna gången bero. ut Supra

Nomine Collegii
And: Smedberg
Colleg: Not.

ABRAHAM AHLÉN.

5.

Förgyllarne och målarämbetet.

Ur handlingar i Nordiska museets skråarkiv, som röra målarämbetet i Norrköping. [1]

Högädle, Ädle och Högachtade samt widt Lagfarne Herrar Borgmästare och Råd!

Hänwisas tilbaka til Lofl. Målare Ämbetet at upta behörigt bewis om den påstådde skillnaden emellan Förgyllarnes och Målare Ämbetets tilhörande arbeten, innan Magistraten kan sig häröfwer widare utlåta. Norrkiöpings Rådhus d 23 Julii 1770

ad mandatum
A: Glanström

Uppå förgyllaren Lagberg här hos återföljande Jnlaga får Målare Ämbetet then ähran härmedelst aflemna thes ödmiukaste förklaring.

I stöd af Kongl: Skråordningen har Ämbetet, genom thes Ålderman, begjärt gunstig handräckning och med then samma hos Lagberg anstäldt jagning samt then omrörde Skildten, såsom ett fuskare arbete, borttagit af then grund:

1:o Att målningen blifwit gjord olofligen utaf Mäster Pettersons gesäll, utan thes Mästares wettenskap och utan at Mästaren therföre en enda fyrk undfått, så att följackteligen Målare arbetet äfwen war ett fuskerie, då Lagberg i löndom betjent sig utaf then, hwilken

[1] Nr 19,243 d i Nordiska museets samlingar.

ej hade frihet sådant arbete för sin enskildta räkning förfärdiga; men förnämligast skjedde jagningen och Confiscationen

2:do, för den orsaken, at, det betydeligare arbetet, nemligen förgyllningen ingalunda tilkommer Lagberg, utan är en Målarehandtwärket tillhörig arbetsgren; ty, änskjönt Lagberg äger privilegium uppå Spegel-Fabriquen, hwarom fult bewis ej blifwit af honom företedt enär Wälloflige Hall- och Manufactur Rättens stadfästelse eller tillstånd ej wordet bilagdt; så tillkommer dock honom, såsom glantzgulds förgyllare, ej annat förgyllningz arbete, än endast det, som skjer på kritgrund; Hwaremot Målare professionen tillhörer sådan förgyllning, som, efter teck- och ritning förut, påmålas med schattering, och just sådan förgyllning war samt ei annan blifwa kunde på Skräddaregesällernas Skildt, emedan Leijon, Sax och bokstäfwer, med mera, icke annorledes, än efter teck- och ritning, kunde tilsättjas genom målning och schattering, hwilket gjöremål Lagberg aldeles icke tillhörer eller han thermed äger sig befatta, utan har i alla tider sådant warit och ännu är en gren af Målarehandtwärket.

Nu aldenstund förgyllaren Lagberg således högst obefogadt öfwer jagningen och Confiscationen beswär anfördt samt ther uti icke mindre nyttjat stickande skrifart, än gjordt ganska missfirmeligit påstående emot Ämbetets Ålderman, som bewakat Ämbetets rättigheter; förthenskull, och som Lagberg fuskat i Målare Ämbetetz Handtering, anhålles i största ödmiukhet, icke allenast, at Skildten måtte gunsträttwisligen förklaras för Confiscabel och Ämbetet tillfalla, utan ock at Lagberg, eftter Kongl: Resolutioner på Städernes beswär såsom fuskare måtte plicktfällas samt desutom warda ansedd med plickt för Åldermannens missfirmande och den stickande skrifarten.

Med fullkomligaste wördnad framhärdar Målare Ämbetet städse Ädle och högtärade Magistratens

Ödmiukaste tjenare

All. Hiort

I: Hasselgren Joh Fried Pettersen Hend: L: Torrwedær

Mag: Petri Westein.

ABRAHAM AHLÉN.

6.

Förgyllare, spegelfabrikörer och målarämbetet.

Ur handlingar i Nordiska museets skråarkiv, som röra målarämbetet i Norrköping. [1]

På Lofl. Målare Ämbetets i Norkiöping anmodan och begäran kan Målare Ämbetet härstädes eij annat än sanningen til styrkio betyga, att emellan Målare Ämbetet och Förgyllare samt Spegel Fabriquerne här i Staden har, hwad sielfwa Förgyllning arbetet angår, så mycket mindre någon fråga sig yppat, som detta arbetssättet är en fin konst, och ömsom af Målare och Förgyllare idkas; Men så snart på förgyllningen behöfwes den minsta tekning, färg och målning med Pensell, har ännu icke någon Förgyllare el:r Spegel Fabriqueur budit till, att sådant arbete företaga och förrätta, så wida det ifrån urminnes tider warit och än är ett Målare ämbetet enskylt och egenteligen tilhörande arbets sätt, att med Pensel måla alt hwad målas kan, hwilket med förgyllning påläggande icke någon gemenskap äger.

Detta warder med Ålderman och Bisitjares underskrifter, samt Ämbetes sigill, å samtelige Ämbetets wäg:r bekräftat. Stockholm d. 7:de September 1770.

Joh: Westling Petter Thunberg J. G. Franck
Ålderman

(Ämbetets sigill i vax.)

I målarämbetets i Norrköping protokoll har jag icke funnit något vidare yttrande eller beslut i ifrågavarande sak, men då detta Stockholms målarämbetes utlåtande sannolikt begärts med anledning af striden i Norrköping, torde också slutdomen blifvit fäld i öfverensstämmelse härmed.

[1] Nr 19,243 d i Nordiska museets samlingar.

ABRAHAM AHLÉN.

7.

En tobaksdosa från frihetstiden.

I den redogörelse öfver nya förvärf, som finnes intagen i dessa meddelanden för åren 1895 och 1896 framhålles bland andra föremål en i Sverge under slutet af 1700-talet tillverkad tobaksdosa af mässing, hvilken utom sin prässade ornering var försedd med följande rimmade inskrifter:

WI KLAGA FÄGRING ÄR SÅ KORT
ATT WÅREN KNAPT SIN BÖRIAN HUNNIT,
ATT SOMMARN EI HOS OS FRAMRUNNIT,
FÖRÄN DE FRÅN OS SKYNDA BORT.

THE KULNA DAGAR DÄREMOT
SOM HÖST OCH WINTER OS BEBÅDA
DEM FÅ WI LÄNGE NOG BESKÅDA
NÖIT SINNE ÄR WÅR IÄMMERS BOT.

En intressant notis rörande just en sådan dosa hafva vi funnit i ett bref från den unge kronprinsen Gustaf, sedermera konung Gustaf III, skrifvet i Avestad den 17 september 1768 till modern, drottning Lovisa Ulrika. Med sitt öppna och emottagliga sinne skildrar prinsen här sina intryck från denna sin resa i Bergslagen,

hvilken under då rådande olyckliga politiska förhållanden ej torde varit odeladt angenäm. Brefvet gifver äfven ett talande vitnesbörd om nöden i landet och det växande missnöjet bland befolkningen. Det lyder i öfversättning från franska sålunda:[1]

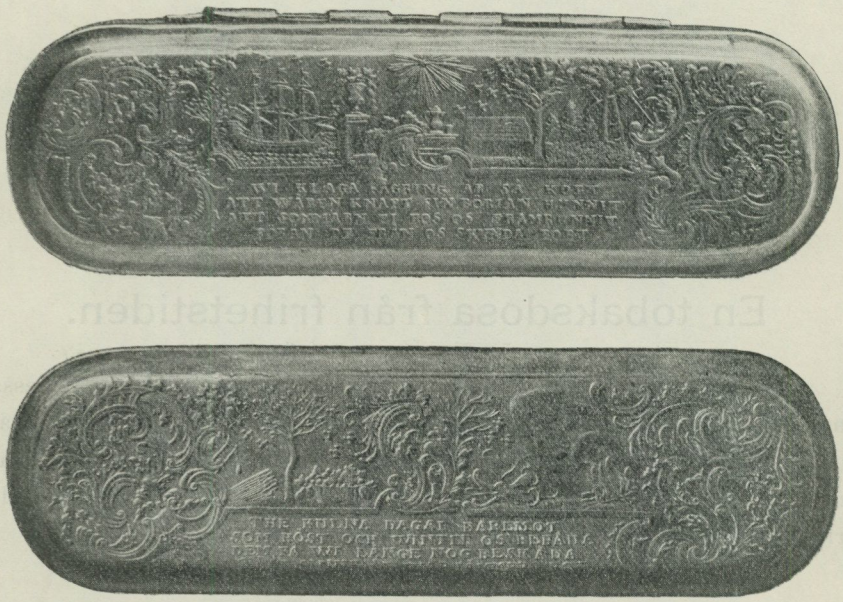

9. Tobaksdosa af mässing.
Lock och botten.
3/4 af nat. storl.
Origin. i Nordiska museet.

Madame!

— — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — —

Missnöjet och eländet hafva här nått sin höjdpunkt. Jag har tillåtit mig att delgifva Konungen det sorgliga tillståndet på denna plats, som för en kort tid sedan var en af de mest blomstrande i detta landskap. Men är eländet stort, äro också klagomålen hög-

[1] Se *Riksrådet och fältmarskalken m. m. Grefve Fredrik Axel von Fersens historiska skrifter.* Utgifna af R. M. Klinckowström. D. 3. S. 381.

ljudda och så allmänt utbredda, att jag själf förvånas däröfver. Man låter på olika slags föremål trycka eller ingravera deviser, uttryck för den allmänna misstämningen; jag har på *Bjurfors mässingsbruk*,[1] som jag besökte just denna eftermiddag, funnit inskrifter i tidens anda, anbragta på allahanda saker af förgyld mässing, på tobaksaskar bland annat följande inristade, hvilka jag på grund af deras egendomliga innehåll afskrifvit. (Här äro de ofvan aftryckta stroferna återgifna.)

Min kära moder får medgifva, att försäljningen af dylika deviser till småfolket i en tid, då man för att indrifva skatterna måste plundra det in på bara kroppen, är väl vågad, och att den nästan liknar ett upprorsförsök; ett sådant skall åtminstone icke skada konungamakten. — — —

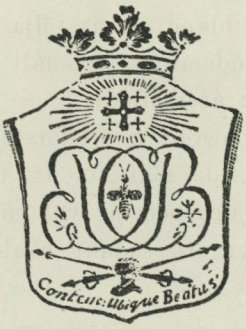

8.

En märklig bokstämpel i Nordiska museet.

Det gifves tre olika slag af bokegarmärken: 1. *pärmstämplar*, framställande vapen, monogram, namn eller initialer, anbragta i guldtryck å frampärmen; 2. *ex-libris*, små, egaren angifvande blad, utförda i träsnitt, litografi, kopparstick och på senare tid oftast i fototypi, i allmänhet infästa å frampärmens innersida; 3. *färgstämplar* i växlande färger, med namn eller initialer, anbragta å försittsblad eller titelblad. Till denna klass af de enklaste bokegarmärken kan man äfven räkna små typtryckslappar med ordet »tillhörig» och namnet.

Den afbildning, som synes ofvanför dessa rader (bild 10), och som gifvit anledning till de samma, framställer en pärmstämpel. Uti en sköld med adlig krona ses öfverst ett strålande jerusalemskors, därunder i spegelmonogram C U B och i midten däraf en insekt, nedanför

en hjälm med två där bakom korslagda tornérlansar, och längst ned devisen: *Content: Ubique Beatus* (den nöjde är alltid lycklig). Stampen, som inköptes för Nordiska museets räkning på Bukowskis auktion den 25 sept. 1895, är upptagen i auktionskatalogen (nr 95) bland pitschaft m. m., som tillhört framlidne finske senatorn A. H. Falck. Hans tidigare öden hafva emellertid först nyligen blifvit kända.

I ett enskildt bibliotek påträffades nämligen för kort tid sedan en bok med följande titel: Trattato delle piante & immagini de Sacri Edifizi di Terra Santa, Firenze 1620, fol. (Cat. Bibl. Ups.: Amico Bernhardino). Å ett fodral, i hvilket denna bok förvaras, är den ofvannämda stämpeln aftryckt i guld. Den i pergamentband bundna boken har äfven haft en stämplad inskrift, som man synes hafva försökt utplåna, hvilket dock ej lyckats bättre, än att man kan läsa:

STORMÄSTARENS
AF
KL. SV. EV. JOS. TPL. ORDENS
CONCLAVE-BIBLIOTHEK
N 24

och därunder å nyo samma vapenstämpel C U B.

Egaren, *stormästaren*, var *Claes Urban Bodinsson*, son till häradshöfdingen i Roslagen, hofsekreteraren Jonas Bodin Carlsson; född i Ume 1766; student i Uppsala 1783; disputerade under Boëthius 1786 och kallas då Bodin samt 1788 och hette då Bodinsson; fil. mag. 1788; anställdes i Kungl. kansliet 1794; blef sedan konduktör vid Kungl. museum med titel af kungl. sekreterare och står som sådan i statskalendern till och med 1805, som torde varit hans dödsår.[1]

Den i monogramet tecknade insekten framställer en *broms* och finnes där af den anledning, att Bodinsson härstammade på

[1] Om Bodinsson såsom vitter författare se L. Hammarsköld och P. A. Sondén: *Svenska vitterheten*. 2 uppl. Stockholm 1833. S. 431. — G. Ljunggren: *Svenska vitterhetens häfder efter Gustaf III:s död*. D. II. Lund 1875. S. 513. — P. Wieselgren: *Sveriges Sköna Litteratur*. D. 4. Uppsala 1847. S. 749.

kvinnosidan från borgmästaren i Lübeck *Bröms*, som förhjälpte Gustaf Vasa på flykten från Danmark och därigenom kan sägas hafva bidragit till lutherska reformationen i Sverge. Bodinsson ansåg sig ock på grund af denna härstamning hafva arfsrätt till stormästarskapet i *Kongl. Svenska Evangeliska Josephiner Tempel Orden*, för korthetens skull eljest kallad *Josephinerorden*. Denna orden, som härledes från Josef af Arimatia, skulle nämligen hafva återupplifvats i Lübeck af borgmästaren Nils Bröms[1] och af Bodinsson, hans afkomling, i Sverge. Som stormästare skref sig Bodinsson: »Förste Riddaren af Stora röda Korset i Templet Guldbrömser af Brömse och af Normandiet, General Stormästare af Kongl. Svenska Evangeliska Lutherska heliga Christi grafs Josephiner Orden».

Med Bodinssons bortgång upphörde äfven Josephinerorden, om hvilken för öfrigt antagligen hittills ej något varit synligt i tryck.

Bodinssons stämpel är, som synes, af särskildt intresse såsom en illustration till svenska ordenshistorien.

[1] Så skrifver Bodinsson hans namn. Tegel skrifver *Niclas; — Sveriges historia från äldsta tid till våra dagar*. D. 3. Stockholm 1878. S. 24: *Claus Brömse*. Men Nicolaus innefattar ju så väl *Nils* som *Claus*, hvilka egentligen äro samma namn. Bodinsson heter ju ock *Claes*.

CARL MAGNUS CARLANDER.

9.

Till Gripsholmservisens historia.

Kungörelse.

Genom offentlig Auction å Gripsholms Kongl. Slott den 9:de näſtkommande Februarii och följande dagar förſäljas åtſkillige dels förſlitne dels för Slottet umbärlige Inventarier och Materialier, beſtående af omkring 30 Skeppund Stångjern, lemningar af en Porcellains-Service, en större mängd Tallrickar med flere pjeſer af tenn, diverſe Meſſingskärl, Sängkläder, Linne, Sängtäcken af ſiden och kattun m. m. ſom allt kan på ſtället före Auctionen beſes. Säkre och kände köpare lemnas 14 dagars anſtånd med betalningen, hwarförinnan warorne ej få afhämtas. Nyköping i Lands-Cancelliet den 28 December 1818.

P. E. Skjöldebrand.

G. Engeſtröm.

I öfverensstämmelse härmed hölls också 1819 den 10 och 11 februari vid Gripsholm auktion å åtskilliga för slottet obehöfliga föremål. Spekulanter hade infunnit sig från städerna Mariefred, Strängnäs och Eskilstuna, äfvensom från landsbygden kring den gamla kungaborgen — från Åker, Enhörna o. s. v. — till ett antal öfverstigande 70 personer, ty så många ungefär voro enligt det

ännu bevarade auktionsprotokollet köparne.[1] Allmänheten, ej ovan att vid liknande tillfällen för en ringa penning förvärfva ännu användbart husgeråd, bjöds denna gång på en brokig mängd föremål. Utom hvad i kungörelsen redan omtalats, fans där sålunda också möbeltyg af siden, guldgaloner, speglar, lampetter, kullerstolar, en stor pråm m. m.

Försäljningens hufvudnummer utgjordes emellertid sannolikt af de s. k. »lemningarna af en porcellains-service», hvilka enligt auktionsprotokollet uppgingo till ej mindre än 304 pjeser — de flesta, som det vill synas, ännu ganska brukbara, då, efter protokollet att döma, endast ett fåtal af föremålen var skadadt. Ehuru det kanske skulle kunna hafva sitt intresse att efterse, hur många af kungörelsens »piecer af tenn» af de besökande efter auktionsdagarna hemfördes, lämna vi här denna kalkyl ur räkningen, åtnöjande oss med att konstatera, att vid detta tillfälle en hel skara af dessa föremål vandrade ut i världen kring Gripsholm, lämnande rum för rörstrandsfabrikens skörare, men modernare alster.

För oss har den gamla servisen mera intresse. Han omfattade, som sagdt, 304 pjeser af olika slag. Honoratiores bland publiken — kyrkans tjänare, lagmän, militärer, handlande, inspektorer och ej mindre än 7 fruar, om hvilkas ställning i samhället historien för öfrigt intet har att meddela, fingo hvar sin större eller mindre del. Murare, skomakare, vaktmästare m. fl. gingo ej häller lottlösa.

In alles delades servisen på 42 händer, om man frånräknar de tre poster, som betalades vid klubbslaget. Lejonparten (41 pjeser) inropades af en major Norlin. Närmast kommo grosshandlar Stenberg med 26 och inspektor Rundlöf med 20 pjeser. Handlanden Elg, provisor Ekerman och inspektor Håkanson erhöllo respektive 19, 17 och 15 stycken.[2]

[1] Jfr bilaga A: *Räkning öfwer Inkomster och Utgifter wid Gripsholms Slott och Djurgård för A:o 1819.* Slottsarkivet.

[2] Jag har här nedan efter auktionsprotokollet i alfabetisk ordning sammanfört de olika köparne med angifvande af deras inköp.

Pastor Agerholtz: 2 desserttallrikar. Pastor Anderson: 2 aflånga fat. Jan Anderson i Ärja: 1 terrin med fat, 2 aflånga fat. Pastor Anell: 6 par tekoppar med fat. Fru Bergman: 2 compotierer, 2 aflånga och 2 runda fat. Fru Bergstedt: 2 aflånga

Prisen å de olika pjeserna framgå af auktionsprotokollet; hela försäljningsumman uppgick till 304 rdr 14 sk. 6 rst. banko.

När den korta februaridagens skymning föll öfver slottets borggård, och de auktionsbesökande återvände hvar och en till sitt, borde egentligen den gamla servisens historia varit slut. Han hade fylt sin hufvuduppgift — sin tjänstgöring vid hofvet så att säga — blifvit använd och kasserad samt skulle under sin återstående tid draga sig till baka till privatlifvets lugn. Men det är egentligen först under denna senare period hans historia begynner.

Vi begära ej, att läsaren utan vidare skall kunnat fatta intresse för den servis, om hvars »sortie» från porslinsköket å Gripsholm vi nyss berättat. Med benäget tillstånd skola vi därför föreställa honom. Vi måste emellertid, för att detta skall kunna ske,

fat, 6 st. tefat. Hofkvartermästar Biedenweg: 1 såsskål. Fru Dahlström: 6 dessert-tallrikar, 2 fruktkorgar med fat. Provisor Ekerman: 1 terrin med fat, 4 runda fat, 5 flata och 6 djupa tallrikar, 1 skål med lock. Handlanden Elg: 1 terrin med fat, 4 runda fat, 3 salladskålar, 2 desserttallrikar, 2 spilkummar, 1 gräddkanna, 1 tekanna, 5 par tekoppar med fat. Fru Forsberg: 1 rundt fat, 2 fruktkorgar med fat, 2 gräddkannor. Inspektor Grandin: 1 terrin med fat, 7 st. tefat. Fänrik Grandinsson: 1 terrin med fat, 2 snäckor. Grewesmühl på Horn: 2 punschbålar med fat, 2 cuvetter, 2 fruktkorgar med fat. Grewesmühl på Räfsnäs: 6 flata tallrikar, 2 salladskålar, 2 fruktkorgar med fat. Pehr Jonsson i Ärja: 1 rundt fat. Rådman Hagrelius: 6 konfekt-tallrikar. Fältkamrer Hedin: 12 flata tallrikar. Fru Herrström: 2 snäckor, 1 chokoladkanna. Magister Holmlin: 2 smöraskar. Inspektor Håkanson: 6 aflånga fat, 1 såsskål, 8 st. tefat. Hofpredikanten Hückert: 4 konfekttallrikar, 2 fruktkorgar med fat, 1 sockerask. Direktör Lennander: 6 aflånga fat. Murar Lindblad: 2 desserttallrikar. Kamrer Ljungman: 2 konfekttallrikar. Kyrkoherden Lotsch: 2 runda fat. Kronobefallningsman Lundgren: 1 fruktkorg med fat. Lagman Malmborg: 2 aflånga fat, 1 smörask, 2 desserttallrikar, 2 skålar med lock. Major Norlin: 1 punschbål med fat, 2 terriner med fat, 2 salladskålar, 4 saladierer, 2 smöraskar, 6 desserttallrikar, 24 crêmekoppar. Kamrer Oldenburg: 1 smörask. Handlanden Pose: 2 aflånga fat, 2 saladierer, 2 såsskålar. Inspektor Rundlöf: 2 aflånga fat, 1 smörask, 10 dessert-tallrikar, 2 spilkummar, 5 par grepkoppar med fat. Handlanden Rydberg: 1 såsskål. Inspektor Sandberg: 1 karott, 1 såsskål. Fru Skotte: 3 fruktkorgsfat. Handlanden Stenberg: 12 desserttallrikar, 1 såsskål, 1 sockerask, 12 par tekoppar med fat. Lagman Sturnegk: 2 desserttallrikar, 5 cuvetter, 2 spilkummar. Vaktmästar Vallin: 2 st. aflånga fat (söndriga). Orgelnisten Wallin: 8 aflånga, 2 runda fat. Fru Wattrang: 2 runda fat. And. Zetterström: 2 chokoladkannor (söndriga). Skomakar Zetterström: 4 djupa tallrikar. Kontant till obekant(a) köpare: 2 compotièrer, 2 runda fat, 1 sockerask.

gå något till baka i tiden. Vi vända oss då till slottets äldre inventarier, hvilka — vi drista ej säga omvårdnaden om gamla handlingar, men den slump, som ofta är vänligare än människor — åt oss bevarat.

Man finner då i 1818 års »Inventarium öfver Kongl. Maj:t och Kronan tillhörige Meubler och öfrige effecter vid Gripsholms Slott»[1] bland afskrifna föremål en hel del »porcellaine», som, enligt hvad förteckningen utvisar, är det samma, som såldes i februari 1819. Gå vi sedan till närmast föregående inventarium — det härstammar från anno tretton[2] — upptager detta (fol. 165) just de porslinspjeser, som år 1818 blefvo afskrifna och 1819 sålda på ofvan omtalade auktion. De omnämnas nu under titeln *»porcellaine Ostindiskt med Svenska vapnet och Gripsholm»*. Om läsaren behagar erinra sig det ännu i museer och samlingar bevarade, från Kina införda porslin, som mot hvit, af kronor öfversållad botten är dekoreradt med tre kronor inom en lagerkrans (se slutvignetten) samt bär inskriften GRIPSHOLM, torde det vara klart, att de 304 i februari år 1819 afyttrade porslinspjeserna tillhörde den för våra dagars konstvänner ej obekanta så kallade *Gripsholmservisen*. Härmed lär presentationen kunna anses gjord.

Gripsholmservisen — vi anse oss nu ega rätt att kalla honom så, så mycket mera som han äfven i inventarierna bär detta namn — kan genom dessa handlingar, i hvilka han också benämnes K. M:ts servis, följas till baka till år 1781,[3] då vi för första gången finna honom omtalad och vid detta tillfälle såsom *»tillkommit Chinesiskt porslin sedan år 1772»*, d. v. s. det år, då närmast föregående inventarium uppgjordes. Man kan med stöd af denna anteckning taga som gifvet, att servisen mellan 1772 och 1781 kommit till Gripsholm.

[1] Slottsarkivet.

[2] *Inventarium öfver alla Kongl. Maijt och Kronan tillhörige Möbler och annat slags husgeråd vid Gripsholms Slott, uprättadt 1813 till följd af Kongl. Brefvet den 19 Junii 1811.* Slottsarkivet.

[3] Bilaga B: *Inventarium uppå Hans Kongl: Maij:ts Meubler och Sängkläder samt Husgeråds och Linne-Persedlar uti Gripsholms Slått, uprättat År 1781.* Fol. 107. Slottsarkivet.

Ehuru det väl nu mera är omöjligt att bevisa, torde det vara sannolikt nog, att det just var detta porslin, som i en faktura öfver Svenska ostindiska kompaniets skepp Terra Novas återfrakt från Kanton till Göteborg, daterad den 14 december 1775, finnes omtaladt under rubriken »*Théer och Porcellainer för Kongl. Hofvet: 5 Kistor och 1 Tubb med En Taffel, Thée och Caffe Service*», och som där upptages till ett värde af 600 Tael, motsvarande 3,204 kronor i vårt mynt. [1]

Skeppet, som i januari 1775 afseglade från Göteborg, [2] »återlände» dit enligt stadens tidningar tisdagen den 9 juli 1776, och dess afmönstrade besättning »tracterade sig» några dagar senare »efter vanligheten hos fru Stjerna i masthugget». [3] Var Gripsholmservisen verkligen med bland de 272 kistor, 15 lådor, 103 »tubbar» och 643 »bundlar» porslin, som rymdes under Terra Novas däck, borde den samma hunnit till Gripsholm vid den tid på hösten 1776, då hofvet från Strömsholm dit öfverflyttade. [4]

Får man tro slottets handlingar, kunde Gripsholm vid denna tid nog behöfva en ny servis. Ehrensvärds skildringar från »detta ohyggliga och ledsamma» ställe, »där fattigdomen syntes i alt — i fatbur, i husgerådskammare, i alla rum och där knapt fans en stol att sitta på eller en säng att ligga uti», [5] äro åtminstone i ofvannämda hänseende ej alt för öfverdrifna. Inventariet från år 1772

---

[1] W. Berg: *Om införseln till Sverige af Kinesiskt porslin under Svenska ostindiska kompaniets tredje oktroj åren 1766—1786.* En keramisk studie. Göteborg 1879. S. 15.

Originalhandlingen, i Göteborgs stadsbibliotek, har titeln: *Canton den 14 December 1775. Factura öfwer Retour Laddningen med Skeppet Terra Nova, som Commenderas af Capitainen Charles Chapman, destinerad till Götheborg för Swenska Ost Indiska Compagniets räkning,* och har genom kammarherre Carl Lagerberg godhetsfullt blifvit ställd till författarens förfogande.

[2] *Förteckning, som wisar Tiden enär Swenska Ost-Indiske Compagniets Skepp Afseglat och återländt til Götheborg jemte Skeppens namn och Lästetahl för Åren 1774, 75, 76, 77 och 1778.* Riksarkivet.

[3] *Götheborgska Nyheter För År 1776.* Utgifna och tryckta af Immanuel Smitt. Nr 29. — *Götheborgs Allehanda.* Tredje årgången. Göteborg. Nr 54. Jfr nr 57.

[4] *Dagboksanteckningar förda vid Gustaf III:s hof af friherre Gustaf Johan Ehrensvärd.* Utgifna af E. V. Montan. Stockholm 1878. D. I. S. 154.

[5] G. J. Ehrensvärd: anf. arb. och del. S. 155, 322.

omtalar nämligen endast ett fåtal porslinsföremål, några te- och chokoladkoppar med fat samt ett par spilkummar i brunt och guld eller rödt och grönt med märket H E, den gamla riksänkedrottningens från slottsbyggnader till trästolar välkända signatur. I denna brist skulle väl närmaste anledningen till den nya servisens anskaffande vara att söka. Vi känna emellertid intet rörande den sammas förhistoria. Då hofkassaböckerna, som ofta innehålla uppgifter om inköp af »Ostindiskt porslin» från handlande i Stockholm,[1] icke, så vidt jag kunnat finna, omtala något rörande Gripsholmservisen, men den samma däremot finnes upptagen i Gustaf den tredjes bouppteckning,[2] har porslinet varit konungens privata egendom. Må hända har det samma i underdånighet öfverlämnats till monarken af Ostindiska kompaniets direktion — man skulle vara frestad att gissa som tack för att »Hans Majestät täckts förunna Compagniet dess höga protection samt i nåder täckts förklara sig vilja med onåde anse eho som på ett eller annat sätt söker skada Compagniets credit».[3]

Som bekant omfattade ofta de från Kina genom Ostindiska kompaniets försorg inkomna serviserna ett stort antal pjeser. Af den ofvannämda fakturan synes, att en bordservis i blått och hvitt och värderad till 36 Tael innehöll 248 stycken; en annan till 28 Tael 205 pjeser; en kaffeservis i guld och färger till 2 Tael 6 [-?] omfattade 15 stycken, en teservis till ungefär samma pris 23, o. s. v. Hur stor var månne en gång Gripsholmservisen, som, om det var den i Terra Novas fraktlista omtalade, betalats med 600 Tael? Inventariet af år 1781 torde i detta hänseende lämna oss den bästa ledningen. Det upptager: *bålar* med fat; *terriner* med lock och fat, runda och aflånga (2 sorter); *små soppskålar* med lock och fat; *fat*,

[1] Enligt 1774 års hofkassabok (Slottsarkivet) köptes t. ex. af Anders Berg 1774 29½ dussin blå och hvita »ostindiska porcellaines-tallrikar», flata, 45 DK., 6¼ dussin djupa à 45 DK., 20 dussin emaljerade »ostindiska» kaffekoppar à 48 DK., 3 st. blå och hvita thékannor à 16 DK., 3 bruna à 9 DK., 6 mjölkkannor à 6 DK.

[2] Riksarkivet.

[3] *Directionen af Ostindiska Compagniet, Confirmation på dess privilegium af den 7 Juli 1762.* Handlingar rörande Ostindiska kompaniet. Riksarkivet.

runda (5 sorter) och aflånga (5 sorter); *tallrikar*, flata och djupa; *konfekt-* (= dessert-) *tallrikar*, flata och djupa; *fruktkorgar* med fat; *compotierer*, runda (2 sorter), aflånga, fyrkantiga, snäckformiga; *såsskålar; smöraskar* med lock och fat; *vinkylare* (2 sorter); *saladièrer* (2 sorter); *spilkummar* med fat; *sockeraskar* med lock och fat; *tekoppar* med fat; *kaffekoppar* med fat och grepar; *kaffekannor* med lock och fat; *tekannor* med lock, utan fat (2 sorter); *mjölkkannor* med lock och fat; *crêmekoppar; »tub»* — till sammans öfver 700 pjeser af ett 40-tal olika typer.[1]

Porslinets öden under de närmaste åren finnas tecknade i slottets inventarier. Men vi skola ej trötta läsaren med att år efter år följa anteckningarna om servisens förminskning. Nog af, redan konung Gustaf III:s boupptecknings (1792) omtalar af konungens servis ej mer än 318 pjeser, och i en af Gudmund Carl Liungman ett par år senare uppgjord förteckning[2] förekomma blott 316 stycken, hvilket antal visserligen vid senare inventeringar under samma årtionde befans oriktigt, i ty att några pjeser sedermera tillrättakommit, och hela antalet sålunda t. ex. 1798 upptages till 336;[3] men förstörelsen hade, som man kan se, gått raskt nog ändå — omkring 400 pjeser under 38 år — och det på ett slott, som endast vissa tider af året beboddes. Förklaringen ligger dels i människonaturens inneboende vandalism — en blandning af tanklöshet, okunnighet och bristande (slumrande) skönhetsinne, dels i den omständigheten, som också flerstädes i inventarierna antydes, att delar af servisen utlämnades till användning äfven utom slottet. Särskildt synes den varit i bruk i de s. k. kungsbyggnaderna i Mariefred, i

[1] I ofvan nämda antal ingå, som läsaren ser, egentligen tre olika serviser, hvilket jämte priset i sin mån synes bekräfta vårt antagande, att porslinet är den i Terra Novas faktura år 1775 omnämda, för hofvet bestämda taffel-, te- och kaffeservisen.

[2] *Förteckning på det Ostindiska Porcellaine af Gripsholms Servicen, som finnes i behåll den 8 Junii 1795.* Slottsarkivet.

[3] *Inventarium öfver Konungens Meubler och Husgeråds Persedlar vid Dess Lust Slott Gripsholm, uprättadt år 1798.* Fol. 105, 107. Härmed kan jämföras några å ett löst blad förekommande anteckningar rörande en den 27 och 28 augusti 1797 företagen inventering af porslinet.

hvilka vid de kungligas besök både hoffolk och komedianter voro inhysta. Sålunda bortkommo under hofvets vistelse på Gripsholm år 1801 inalles 47 pjeser, hvilka 1805 blefvo afskrifna, och som fem år senare följdes af ännu ett 70-tal, o. s. v. Hur det gick återstoden, känner läsaren redan.[1]

Gripsholmservisen har sedermera, likt mycket annat af det man i början af detta århundrade såsom värdelöst skräp[2] anförtrodde åt klädståndsfruar eller lumphandlare, åter kommit till heders. Från sina undangömda platser på vindar, i kök eller skafferi ha de terriner och fat, tallrikar och crêmekoppar, som tiden skonat, letat sig väg till samlarens väggar eller väl skyddade skåp, och priser betalats, som i själfva verket ej stå i rimligt förhållande till föremålens konstvärde. Den summa, för hvilken hela servisen såldes, har nog redan mer än en gång blifvit utbetald för en enda pjes ur samma servis. En soppskål med fat har sålunda, enligt författarens anteckningar, betingat 350, en annan gång 270 kr.; en fruktkorg med fat har betalats med 250 kr.; 5 stycken kaffekoppar med fat med 500 kr.; en såsskål med 50 kr.; ett litet fat med 53 kr.; en tallrik med 50 kr., o. s. v.

---

[1] Egendomligt nog undgick en del af servisen auktionen 1819. I inventariet öfver Gripsholms kungl. slotts tillhörigheter, upprättadt år 1866 (Slottsarkivet) upptagas nämligen: 9 tallrikar (flata och djupa), 21 crêmekoppar, 1 stor soppskål med lock och fat, 3 fat (större och mindre), 2 fruktkorgar med fat, summa 36 pjeser, af hvilka sedan 1866 försvunnit 17 stycken. De beskrifvas i nämda handling såsom försedda med blå kronor, guldkant, Sverges vapen samt ordet Gripsholm och tillhörde sålunda tvifvelsutan denna servis. Gripsholms slott har haft många gömslen, som tjänat såsom tillflykt både för porslin, väfda tapeter och annat, som eljest kunnat vara lämpligt att sälja på auktion.

[2] De kungliga slottens räkenskaper från dessa år, särskildt 1818—1824, omtala årliga auktioner å Svartsjö, Haga, Drottningholm, Ulriksdal, Uppsala slott och från husgerådskammarens magasin i Stockholm. Det torde icke lida något tvifvel, att en stor del af statens älsta och dyrbaraste mobilier vid denna tidpunkt gick under klubban. Auktionsprotokollen äro i all sin ordkarghet vältaliga. Kinesiskt, sevrès och saxiskt porslin, kristallkronor (ensamt från Ulriksdal 11 stycken för 10 à 12 Rd. stycket), taflor (från Drottningholm 1820 bland annat ett 40-tal dörrstycken), möbler med broderadt siden, savonnerie eller gyllenläder, himlar af guld- och silfvertyg, kabinettskåp, gamla ur, lampetter, väfda tapeter, dyrbara hästmunderingar, fanor m. m. framletades och såldes för en spottstyfver. Man kan blott beklaga, att med sådana varor och sådana pris det icke i dessa samlarnes gyllene dagar fans — ett Nordiskt museum!

Flertalet pjeser finnes nu å Stockholms slott (83 st. tillhörande H. M. konungens samling, 19 st. tillhörande K. husgerådskammaren); men äfven Nationalmuseum, Nordiska museet och enskilda konstvänner inom och utom landet kunna fröjda sig af att ega en eller annan pjes.

Men hvarför, frågar läsaren kan hända, hvarför i himlens namn såldes då denna servis, som, om han också ej längre var ny, dock hade ett historiskt värde och därtill ännu var fullt användbar? Då svaren kunde blifva många och oangenäma, skola vi låta handlingarna själfva tala.

Den 22 okt. 1818 inkom till K. riksmarskalksämbetet följande »ödmjuka memorial»: [1]

Under nu förrättad inventering härstädes har jag funnit några lemningar af en gammal Porcellaine Service och en mängd tallrickar med flere piecer af thenn, några mässings kärl samt åtskilliga utslitna Inventarier tillika med omkring 30 Skeppund stångjern m[m] för Slottet ganska umbärliga (persedlar), hvadan, då Slottet är i behof af en Porcellaines Service och andra nödiga meubler, jag härmedelst får ödmjukeligen anhålla, at nämnda öfverflödiga och odugliga persedlar måtte å allmän auction härstädes få försäljas och de derföre inflytande medel till berörda ändamål emot redovisning användas.

Gripsholms Slott den 12 October 1818.

P. SKJÖLDEBRAND.

Riksmarskalkens svar [2] lyder med uteslutande af ingressen:

— — — hvad Herr Landshöfdingen och Ståthållaren sålunda anmäldt och hemstält har Jag funnit vara nyttigt, och behagade Herr Landshöfdingen och Ståthållaren altså om verkställigheten deraf besörja. Jag befaller Herr Landshöfdingen, Ståthållaren och Commendeuren Gud Alsmäktig.

Stockholm den 27 October 1818.

På Riks Marskalks Embetets Wägnar

CLAES FLEMING.

E. M. Kuylenstjerna.

---

[1] *K. Riksmarskalks Embetets Handlingar 1818. Inkomna handlingar.* Slottsarkivet.

[2] *K. Riksmarskalks Embetets Handlingar: Diarium & Register samt Concept-Expeditioner för år 1818.* Slottsarkivet.

Och så reste ståthållaren eller något hans ombud under den allsmäktiges beskydd till Stockholm, när det blef öppet vatten fram på våren, och köpte där af herr G. Hoffman en stor, ny rörstrandservis, som bland sina 406 pjeser, omfattade både handfat, kannor och annat, som den hederlige gamle kinesen ej kunnat uppvisa. Betalningen erlades i maj med 359 rdr banko,[1] och den servisen kan ännu efter 80 år få beses i Gripsholms slotts konditori — men, så vidt jag vet, är det just ingen, som frågat efter honom.

Sens moral: Nichts ist schrecklicher als eine thätige Unwissenheit.[2]

JOHN BÖTTIGER.

---

[1] *Räkning öfver Inkomster och Utgifter wid Gripsholms Slott och Djurgård För År 1819.* Fol. 174. Slottsarkivet.

[2] Goethe.

Bilaga A.

År 1819 den 9, 10 och 11 Februarii förrättades, till följe af Konungens Befallningshafwandes derom utfärdade Kungörelse den 28:de December förledit år, Auction å Gripsholms Slott uppå nedanskrefne persedlar.

— — — — — — — — — — — — — — — —

			Banco.		
63	1 Pounschs Bål med fat .	Grefwesmyhl på Horn	15:	8	—
64	1 st. D:o m: D:o	D:o Köpare	12:	33	—
65	1 st. D:o m: D:o	Major Norlin	6:	4	—
66	1 Terrin med fat	Fendric Grandinsson	2:	36	—
67	1 st. D:o m: D:o	Inspector Grandin	2:	8	—
68	1 st. D:o m: D:o	Major Norlin	5:	15	—
69	1 st. D:o m: D:o	D:o Köpare	5:	12	—
70	1 st. D:o m: D:o	Provisor Ekerman	5:	6	—
71	1 st. D:o m: D:o	Handelsman Elg	6:	13	—
72	1 st. D:o m: D:o	Jan Andersson i Erja	5:	8	—
73	2 st. Compotièrer	Contant	2:	16	—
74	2 st. D:o	Fru Bergman	2:	27	—
75	2 st. Fat, aflånga	D:o Köpare	2:	—	—
76	2 st. D:o	Fru Bergstedt, Mellösa	2:	6	—
77	2 st. D:o	Orgelnisten Wallin, Åker	1:	32	—
78	2 st. D:o	D:o Köpare	1:	32	—
79	2 st. D:o	Directeur Lennander	1:	33	—
80	2 st. D:o	Orgelnisten Wallin, Åker	2:	—	—
81	2 st. D:o	D:o Köpare	1:	21	—
82	2 st. D:o	Directeur Lennander, Åker	1:	23	—
83	2 st. D:o	D:o Köpare	1:	23	—
84	2 st. D:o	Jan Andersson i Erja	2:	6	—
85	2 st. D:o	Inspector Håkansson	2:	16	—
86	2 st. D:o	D:o Köpare	2:	16	—
87	2 st. D:o	Pastor Andersson i Strängnäs . . .	1:	14	6
88	2 st. D:o	Hand. Pose	1:	24	—

			Banco.		
89	2 st. Fat, aflånga	Inspector Håkansson	2:	3	—
90	2 st. D:o	Lagman Malmborg	2:	4	—
91	2 st. D:o	Inspector Rundlöf	2:	2	—
92	2 st. D:o Söndriga	Waktmäst. Wallin	—	16	—
93	2 st. D:o Runda .	Fru Wattrang på Närlund	2:	25	6
94	2 Runda Fat	Provisor Ekerman	2:	6	—
95	2 st. D:o	Orgnisten Wallin, Åker	2:	4	—
96	2 st. D:o	Kyrkoh: Lotsch	2:	6	—
97	2 st. D:o	Hand. Elg	2:	32	6
98	2 st. D:o	Contant	3:	18	—
99	2 st. D:o	Hand. Elg	3:	—	6
100	2 st. D:o	Fru Bergman	2:	6	—
101	1 st. D:o	Provisor Ekerman	1:	16	6
102	1 st. D:o	Pehr Jonsson i Årja	1:	17	—
103	1 st. D:o	Provisor Ekerman	1:	19	—
104	1 st. D:o	Fru Forssberg	1:	2	—
105	6 st. flata Tallrikar . . .	Fältkamr: Hedin à 27 sk.	3:	18	—
106	6 st. D:o	D:o Köpare à 26. 6 rst.	3:	15	—
107	6 st. D:o	Grefwesmyhl på Räfsnäs à 18. 6 . .	2:	15	—
108	5 st. D:o	Provisor Ekerman à 21 sk.	2:	30	—
109	6 st. Djupa D:o	D:o Köpare à 28. 6 rst.	3:	24	—
110	4 st. D:o	Skomak. Zetterström, Åker	1:	16	—
111	3 st. Sallade Skålar . . .	Hand: Elg	2:	24	—
112	2 st. D:o d:o . . .	Major Norlin	4:	7	6
113	2 st. D:o . . .	Grefwesmyhl på Räfsnäs	4:	13	—
114	2 st. Snäckor	Fru Herrström	1:	19	—
115	2 st. D:o	Fendric Grandinsson	—	46	—
116	2 st. Salladierer	Major Norlin	2:	21	6
117	2 st. D:o	D:o Köpare	2:	17	6
118	2 st. D:o	Hand. Pose	2:	12	—
119	1 st. Carotte	Inspector Sandberg	—	33	—
120	1 st. Smörask m: fat . . .	Major Norlin	3:	24	—
121	1 st. D:o . . .	D:o Köpare	3:	24	—
122	1 st. D:o . . .	Lagman Malmborg	3:	25	—
123	1 st. D:o . . .	Inspector Rundlöf	3:	28	—
124	1 st. D:o . . .	Kamerer Oldenburg	2:	25	6
125	1 st. D:o . . .	Magister Holmlin, Strängnäs	4:	—	—
126	1 st. D:o . . .	D:o Köpare	3:	42	—

			Banco.		
127	2 st. Confect Tallrick: . .	Kamerer Ljungman	1:	36	6
128	4 st. D:o D:o . .	Hof Pred. Hyckert	1:	27	—
129	6 st. D:o D:o . .	Rådman Hagrelius	2:	34	—
130	4 st. Desert D:o . .	Inspector Rundlöf	1:	29	6
131	2 st. D:o . .	Lagman Sturnegk	—	34	—
132	2 st. D:o . .	Pastor Agerholtz	—	32	—
133	2 st. D:o . .	Murare Lindblad	—	37	6
134	2 st. D:o . .	Hand: Elg	—	39	—
135	6 st. D:o . .	Grosshand. Stenberg à 17 sk. . . .	2:	16	—
136	6 st. D:o . .	Major Norlin à 16. 6	2:	3	—
137	6 st. D:o . .	Fru Dahlström à 16. 6	2:	3	—
138	6 st. D:o . .	Grosshand. Stenberg à 18 sk. . . .	2:	12	—
139	6 st. D:o . .	Inspector Rundlöf à 18. 6	2:	15	—
140	2 st. D:o . .	Lagman Malmborg	1:	4	—
141	1 Skål m: Låck	D:o Köpare	2:	32	—
142	1 st. D:o	D:o Köpare	2:	38	—
143	1 st. D:o	Provisor Ekerman	2:	8	—
144	1 Sauce Skål	HofQwarterm: Biedenweg	—	40	—
145	1 st. D:o	Hand. Pose	—	41	—
146	1 st. D:o	Grosshand. Stenberg	—	45	—
147	1 st. D:o	Hand. Pose	1:	7	—
148	1 st. D:o	Hand. Rydberg	—	46	—
149	1 st. D:o	Inspector Håkansson	—	46	—
150	1 st. D:o	D:o Sandberg	1:	—	—
151	1 st. Cuvette	Grefwesmyhl på Horn	1:	25	—
152	1 st. D:o	D:o Köpare	1:	31	—
153	2 st. D:o mindre . . .	Lagman Sturnegk	2:	2	—
154	2 st. D:o	D:o Köpare	1:	17	—
155	1 st. D:o	D:o Köpare	1:	—	—
156	2 st. Fruckt Korgar med fat	Grefwesmyhl på Horn	5:	18	—
157	2 st. D:o D:o	Grefwesmyhl på Räfsnäs	6:	24	—
158	2 st. D:o	Fru Dahlström	4:	13	—
159	2 st. D:o	Fru Forssberg	3:	8	—
160	2 st. D:o	Hofpred. Hyckert	2:	33	—
161	1 st. D:o	Kronb. Lundgren	—	34	—
162	3 st. D:o Fat	Fru Skåtte	1:	1	—
163	2 st. Spilkummar	Hand. Elg	3:	7	—
164	2 st. D:o	Lagman Sturnegk	3:	—	—

			Banco.		
165	2 st. Spilkummar	Inspector Rundlöf	3:	8	—
166	6 st. Crêmkoppar	Major Norlin	2:	6	—
167	6 st. D:o	D:o Köpare	2:	1	—
168	6 st. D:o	D:o Köpare	2:	—	—
169	6 st. D:o	D:o Köpare	2:	—	—
170	1 Chocolade kanna	Fru Herrström	1:	—	—
171	2 st. D:o söndriga	And. Zetterström	—	16	—
172	1 st. Greddkanna	Hand. Elg	—	40	—
173	2 st. D:o	Fru Forssberg	—	41	—
174	1 st. Thekanna	Hand. Elg	—	44	—
175	1 st. Såcker Ask	Contant	2:	4	—
176	1 st. D:o	Grosshand. Stenberg	2:	9	—
177	1 st. D:o	Hofpred. Hyckert	2:	12	—
178	6 par The Koppar med fat	Kyrkoherden Anell à 34 sk.	4:	12	—
179	6 par D:o	Grosshand. Stenberg à 20 sk.	2:	24	—
180	6 par D:o	D:o Köpare à 28 sk.	3:	24	—
181	5 par D:o	Hand. Elg à 13. 6	1:	19	6
182	5 par Grep D:o D:o . . .	Inspector Rundlöf à 29 sk.	3:	1	—
183	6 st. Thefat	Fru Bergstedt, Mellösa	—	40	—
184	7 st. D:o	Inspector Grandin	1:	—	—
185	4 st. D:o	D:o Håkansson	—	40	—
186	4 st. D:o	D:o Köpare	1:	—	—

Gripsholms Slott ut supra.

A. LUNDBERG.
Rådman.

A. GUSSANDER.
Rådman.

Bilaga B.

Utdrag ur Inventarium Uppå Hans Kongl: Maij:ts Meubler och Säng Kläder samt Husgeråds och Linne-Persedlar uti Gripsholms Slått, uprättat År 1781. Fol. 107.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Hans Kongl. Maij:ts Service. Efter förteckning.

3:ne st: runda fat til Pounch Boularne.
2:ne runda Terriner med lock och fat.
4 aflånga d:o d:o d:o. 1:sta sort.
4 aflånga Terrinfat 2:dra sort.
5 st: små Soppskålar med låck och fat.
12 st: aflånga Compotièrer.
4 st: runda fat, 1:sta sort.
4 st: d:o d:o 2:dra sort.
8 st: d:o d:o 3:die sort.
10 st: d:o d:o 4:de sort.
16 st: d:o d:o 5:te sort.
3 st: aflånga fat, 1:sta sort.
5 st: d:o d:o 2:dra sort.
7 st: d:o d:o 3:die sort.
10 st: d:o d:o 4:de d:o
15 st: d:o d:o 5:te d:o
7 ställ fruktkorgar med fat 3 per ställ.
10 Sauceskålar.
7 smöraskar med lock och fat.
190 flata tallrickar.
57 djupa d:o
3 vinkylare 1:sta sort.
5 Dito 2:dra d:o
4 sockeraskar med lock och fat, höra til The et Coffe Servicerne.
4 st. Terriner med lock, 2:dra sort.
25 st. diupa Confit: tallrickar.
30 flata d:o d:o
57 The koppar och fat.

2 Caffe kannor med lock och fat.
59 Caffe koppar och fat med öron.
8 fyrkantiga Compotierer.
9 Snäck Façon dito
14 runda d:o 1:sta sort.
18 Dito 2:dra d:o
9 runda Salladierer, 1:sta sort.
9 dito d:o 2:dra d:o
6 spillkummar med fat.
2 The kannor med lock och fat, 1:sta sort.
1 Dito d:o d:o utan fat, 1:sta sort.
2 Dito d:o d:o 2:dra d:o
4 miölkkannor med lock och fat.
52 Creme Koppar.
En Tubb, 3:ne st. Pounch Boular.

Bild 11 (se nedan) återgifver efter en crêmekopp i Nordiska museet ett å Gripsholmservisen vanligt ornament.

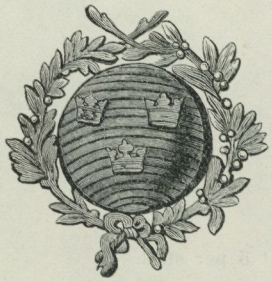

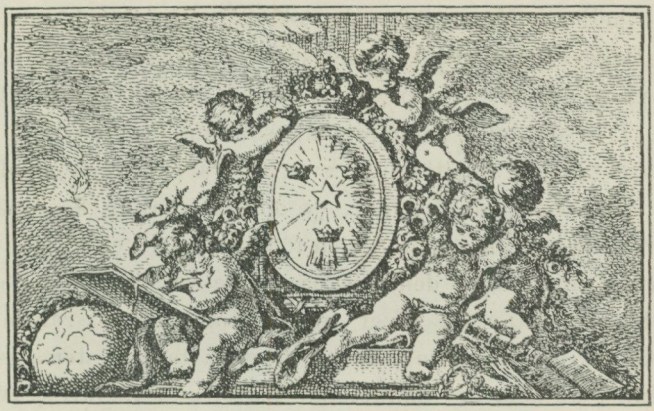

10.

Om kopparsticksamlingar.

Deras betydelse och deras ordnande.

1.

Hvar och en, som något närmare inträngt i den moderna konsthistorien, icke blott genom galleristudiernas allmänna stråkväg, utan äfven genom ströftåg i hennes särskilda underafdelningar, har ej kunnat undgå att lägga märke till den styfmoderlighet, hvarmed kopparsticks- och träsnittsvetenskapen behandlats ända till senaste tid. Alt mera har i den allmänna konsthistorien en historiskt granskande och kritiserande metod börjat vinna terräng på bekostnad af ett föråldradt, fruktlöst estetiserande betraktelsesätt; men i hvilken mån kan väl detta tillämpas på den allmänna kopparsticksliteraturen? Af de äldre skriftställarne på detta område hafva flere visserligen utfört sitt arbete med mycken kritik, men

Bild 12 (se ofvan) återgifver en af P. G. Floding för Kungl. vetenskapsakademiens handlingar graverad vignett.

tills vidare ingen med den strängt vetenskapliga metod, som kunnat verka skolbildande och blifva normgifvande för gravyrforskningen i hennes helhet. Monografier ha skrifvits i mängd, och enskilda gravörkataloger upprättats — det må erkännas, flere af betydande vetenskapligt värde — men sins emellan förete de så vidt gående olikheter i afseende å principiel uppsättning, att de knappast äro användbara till att fullständiga hvar andra. Därigenom blir deras ändamål till stor del förfeladt, ty om en samling konstnärsmonografier icke kunna användas såsom förarbeten till en allmän kritiskt vetenskaplig historik af den ifrågavarande vetenskapsgrenen i hans helhet, hvari består då öfver hufvud taget deras »raison d'être»? Sedan Adam Bartsch utarbetade sin storartade systematiska sammanställning af hela det omfattande materialet för all gravyrforskning, har ingen dristat sig upptaga hans penna för att fullständiga universalverket. Man har inskränkt sig till nationela specialkataloger och kortare tidsskeden, utan egentlig tanke på, att delarna borde göras så, att de en gång kunde fogas samman till ett helt. Ett grundligt genomträngande af materialet och därpå grundad principfast uppställning hafva ända till våra dagar varit ett önskningsmål, hvilket man sällan sett uppfyldt i den monografiska och katalogiserande kopparsticksliteraturen. Därpå beror äfven det otrefliga förhållandet, att de mest vidt skilda — ofta ytterst godtyckliga — system tillämpats vid ordnandet af så väl offentliga som privata gravyrsamlingar.

Emellertid har på senaste tid krafvet på mera allmänt genomförda katalogiseringsgrundsatser gjort sig gällande öfveralt, där gravyrkunskapen tagit större uppsving, och har man därför småningom enats om vissa hufvudprinciper, hvilka, först tillämpade vid kopparstickskabinetten i Berlin och London, för närvarande hålla sitt intåg vid alla större museer i Europa. Under en studieresa har jag varit i tillfälle att särskildt i Berlin noggrant sätta mig in i alla arbeten vid kopparstickskabinettet, och vill jag i det följande lämna en kort redogörelse för de hufvudsynpunkter med afseende å katalogiseringen, som där tillämpades vid materialets bearbetning.

Dock, innan jag öfvergår till detta mitt hufvudämne, vill jag egna några ord åt kopparstickets (inberäknadt originaltråsnittets och litografiens) konst- och kulturhistoriska betydelse. Bättre förtjänt än någon annan gren af de bildande konsterna vore kopparsticket af en utförligare apologi än jag här är i tillfälle att meddela, ty blott alt för ofta betraktas det af en oförstående allmänhet med öfverlägsen ringaktning som simpelt tryckalster, och samlandet af dylika saker som ett tämligen betydelselöst »Liebhaberei».

Lämna vi för ett ögonblick den rent konstnärliga synpunkten å sido, kan hvarje kopparstick, liksom hvarje konstverk öfver hufvud taget, betraktas såsom en allmän historisk urkund. Lika väl som ett skrifvet dokument berättar oss om en viss handling eller ett visst betecknande drag ur en persons eller nations lif, belysande för dennas historia, så bär äfven hvarje kopparstick vitnesbörd om upphofsmannens begåfning och karaktär samt därtill om hans tekniska färdighet. Samlade i större mängd enligt ett visst system efter perioder och skolor gifva kopparsticken sålunda en omedelbar inblick i hela konstnärsgenerationers tänkande och kännande. Lättare och må hända tydligare än någon annan konstgren låta de oss följa den allmänna konstutvecklingen hos en enskild nation i full analogi med urkundsamlingarnas national- eller personhistoriska undervisning. Att den ena personen fört grafstickeln, där den andra användt fjäderpennan vid utformandet af sina tankar, betyder i själfva verket föga, då det gäller att lära sig förstå de gångna släktenas lif och åskådningsätt; båda sätten äro ju lika omedelbara uttryck för ett personligt innehåll, och dess utom — huru ofta fullständiga ej framställningarna i ord och bild hvar andra!

Såsom en hjälpvetenskap till historien, fattad i vidaste mening, eger kopparstickskunskapen sålunda en fullt ut lika stor betydelse som diplomatiken, de juridiska aktstudierna eller hvilken som hälst annan underdisciplin. Analoga grundsatser vid materialets sammanställning och bearbetning inom dessa historiens hjälpvetenskaper äro därför äfven i hufvudsak tillämpliga. Men frånsedt alt detta, ega kopparsticken ofta sitt särskilda värde på grund af den fram-

ställda situationens eller föremålets historiska eller kulturhistoriska intresse.

I forna tider, på 1500-, 1600- och 1700-talen, då de bekväma fotografiska reproduktionsätten ännu icke funnos till, voro grafstickelkonsten jämte träsnittet de enda medel, som användes i alla de fall, där i våra dagar mekaniska afbildningar, tack vare sin prisbillighet, vunnit insteg. Man får nu för tiden ofta höra fotografien prisas på bekostnad af kopparsticket, man tillmäter den absolut trohet och förmåga att återge hvarje ögonblickets skiftning hos föremålet, hela världen använder den, ingen är nog obetydlig, intet nog obetydligt att ej förevigas af en fotograf — åtminstone en amatör. Grafstickelgravyren har trängts långt i bakgrunden af denna allmänhetens förklarade gunstling, men den lefver likväl och har på de allra senaste åren åter börjat visa tecken till nytt lif. Och säkert är, att så vidt personlig känsla, intelligens och smak äro de egenskaper, som skänka lif och behag åt en bild, så vidt som öfver hufvud taget alla de funktioner, hvilka bilda en konstnärstalang, äro mer värda än en sinnrik mekanisk attiralj, så skall äfven gravörens fria öfversättning af originalet skattas högre och lefva längre än en aldrig så »trogen» fotografisk kopia. Den beprisade troheten är för öfrigt, inom parentes sagdt, ganska relativ, i ty att fotografien — om det exempelvis gäller reproducerandet af en målning — aldrig rätt kan återgifva de olika färgvalörernas inbördes förhållande till hvar andra, just det som ger taflan hennes säregna karaktär, under det att däremot gravören genom en konstnärlig behandling af sina två toner, genom förenkling och beräkning, kan frambringa effekter, hvilka särskildt i afseende å ljus och skugga äro fullt motsvariga originalets.

Striden mellan gravyrkonsten och fotografien kan, såsom Henri Delaborde slående påvisat i sin bok »La Gravure», betraktas såsom ett utslag af den gamla tvekampen mellan idealistiska och materialistiska strömningar. Fotografien förblir alltid en konst för blotta ögat, gravyren däremot — åtminstone i sina bättre uttryck — ett verk af individuel skaparkraft, en konst, som talar till känsla och förstånd.

Som sagdt, tider — långa tider — hafva funnits, under hvilka gravörerna ersatte det nittonde århundradets fotografer. Hvar och en, som önskade se sina drag bevarade åt eftervärlden, men ej ville kosta på en oljemålning, vände sig till en gravör. Hvarje minnesvärd tilldragelse, hvarje kär plats eller särskildt betydelsefull byggnad, hvarje bokillustration, ja hvarje mönster eller ornament, som skulle mångfaldigas och spridas, alt föll på kopparstickarens lott att utföra; han var den ende, som snabt och för ett jämförelsevis billigt pris kunde lämna ett tillfredsställande arbete. Lifvet och människorna, sådana de voro ute och hemma, i helg och söcken, är det ständiga ämne, som möter oss i de mera anlitade gravörernas arbetsportföljer.

Den, som gör sig mödan att genomgå en gravörs sådan som Chodowieckis samlade verk, hvilka stiga till den icke obetydliga summan af 950 blad, han skall icke blott finna en undervisande ledning genom hela den samtida tyska literaturen i bokillustrationerna och lära känna i bild en stor del af de intressanta personligheter, som lefde i slutet af förra århundradet, utan ock på samma gång få en förtrolig inblick i de borgerliga hemvanorna, i kostymhistorien med alla hennes dårskaper ända från rokokons yra självsvåld till empirens stela pseudoklassicism, i den konstlade allegorien och den dekorativa ornamentiken samt »last but not least» lära känna de kulturens ogräs och drifhusplantor, som lockade mästaren till satiriska kompositioner. Med ett ord, man kan genom studium af Chodowieckis arbeten få en klar, underhållande och omfattande inblick i människornas sätt att lefva och tänka i Tyskland under senare hälften af 1700-talet, en kulturhistorisk lektion mera omedelbar och därför äfven af större värde än någon bok förmår meddela. Det må medgifvas, att få gravörer hafva varit så mångsidiga och gripit så djupt in i det allmänna kulturlifvet som Chodowiecki, men hvad hindrar att samtidigt egna sig åt studium af två eller flere kopparstickares arbeten, hvilka inbördes fullständiga hvar andra så väl i konst- som kulturhistoriskt afseende.

Detta blir nödvändigt, om vi vända våra blickar mot Norden och söka att ur Chodowieckis svenska yrkeskamraters arbeten bilda

oss en föreställning om människorna och kulturlifvet här uppe under senare hälften af 1700-talet.

Gravyrkonsten räknar i Sverge inga sådana gamla anor, som i landen söder om Östersjön. Detta ligger i sakens natur. Ända in mot vårt århundrade lefde ju konsten hos oss uteslutande på kunglig nåd och understöddes endast i mån af sin användbarhet för de kungliga byggnadsföretagen. Utländska målare och bildhuggare inkallades i mängd i och för utsmyckandet af den nya slottsbyggnaden, men af gravörer gjorde sig för detta ändamål intet omedelbart behof gällande. De uteblefvo fullkomligt. Intresset för kopparstickskonstens uppodlande i Sverge vaknade hos de styrande — karakteristiskt nog för frihetstiden — först i sammanhang med den ovanliga omsorg man egnade industrien. Då Konstakademien inlämnade till 1766 års ständer sin första petition för erhållande af statsanslag till upphjälpande af den försummade gravyrkonsten genom inrättandet af en offentlig skola, framhölls i motiveringen framför alt det gagn fabriksdriften och handslöjderna skulle hafva däraf. Där talas visserligen om gravyrens betydelse såsom illustrationsmedel för de olika vetenskaperna, men i synnerhet betonas dennas nödvändighet för olika slag af handtverkare och manufakturister, för »arbetare i guld, silfver, stål och andra metaller, juvelerare, brodörer, ciselörer, gördelmakare, sadelmakare, vagnmakare, ebenister, snickare m. fl., som sedan någon tid tillbaka upparbetat sina tillverkningar till den godheten och prydliga anseende, att de föga eller intet gifva utlänningen efter».[1] En så väl gjord motivering slog naturligtvis an på högsta ort, ett tillräckligt anslag beviljades, och från denna tid vidtog för den svenska gravyrkonsten en halfsekellång blomstringsperiod, under hvilken förmågor utbildades, som, om än icke jämnstora med de samtida franska och engelska gravörerna, likväl äro väl värda att ihågkommas och studeras af svenska samlare och forskare.

[1] L. Looström: *Svenska Konstakademiens historia under första århundradet af hennes tillvaro 1735—1835*. Stockholm 1887.

13. Jean Erik Rehn.
F. 1717. D. 1793.

Efter en gravyr af J. Ph. Le Bas i Kungl. biblioteket.

Det första mera betydande svenska namn, som möter oss inom denna konstgren, är Jean Erik Rehn. Redan på 1740-talet hade han rest till Paris för att där lära sig så väl att föra grafstickeln som att begagna skedvattnet, d. v. s. etsa. Här utbildade han snabt under Le Bas goda ledning sina ovanliga konstnärsanlag, men fick ledsamt nog efter hemkomsten aldrig helt egna sig åt kopparsticket. Hans mångsidiga begåfning och grundliga bildning gjorde honom ytterst användbar, och hans krafter togos snart i anspråk för de mest olikartade uppdrag. Såsom mönsterritare för kungliga slottsbyggnadens väfvare, som arkitekt, som dekoratör vid högtidliga tillfällen, samt ej minst såsom vicepræses i Konstakademien har han inlagt förtjänster i den svenska konstens historia, hvilka alltid skola bevara »den snälle och muntre hofintendentens» namn lika äradt och aktadt hos eftervärlden, som det en gång var hos hans samtid. Sin största betydelse som gravör eger han dock må hända i egenskap af lärare.

Att hans båda elever, Per Floding och Jakob Gillberg, förvärfvat sig platser i allra främsta ledet af svenska gravyrkonstnärer torde i lika hög grad få tillskrifvas den samvetsgranne lärarens grundliga undervisning som deras egen begåfning och energiska flit, uppeggad af deras oförsonliga rivalskap. Genom Rehns undervisning invigdes de strax vid början af sina studier i den franska konstsmaken; och då de samma år, 1755, spände ränseln på ryggen och drogo ut för att vidare utbilda sig i konsten, gälde resan naturligtvis Paris. Gillberg återvände till hemlandet redan om tre år, Floding däremot dröjde borta i tre gånger trenne, därunder utvecklande sig, ledd af »de habilaste mästare», långt förbi sin medtäflare. När han slutligen kom hem, och frågan uppstod, hvem af de båda, som skulle få sig ledningen af den nyinrättade gravyrskolan anförtrodd, var det icke mer än rätt och billigt, att Floding utgick som segrare ur den ytterst hätska, af personlig bitterhet uppeldade tvekampen mellan Sverges grafstickelhjältar. För att dock icke synas sämre än sin hatade medtäflare uppsatte Gillberg en privat gravyrskola, och sålunda kom det sig, att i Stockholm under en följd af år tvänne gravyrskolor verkade samtidigt,

båda meddelande en undervisning, som stödde sig helt och hållet på franska traditioner. Intet under att den svenska gravyrkonsten tog ett starkt uppsving inom den franska skolans gränser!

Studera vi de båda gravörernas arbeten, skola vi lära känna i Floding en betydligt mångsidigare och mera utvecklad talang än Gillberg. Han tecknar säkert, och med grafstickeln har han utfört blad, hvilka i afseende å precision och fasthet i tekniken stå på höjden af hvad öfver hufvud taget åstadkommits i denna genre i Sverge. Gillbergs manér är stundom må hända något mjukare, men ytterst ojämt, och dess utom röjer han ofta osäkerhet i teckningen. I kulturhistoriskt afseende kan han ej häller tillmätas samma betydelse som Floding; ty under det hans konstnärliga verksamhet hufvudsakligen inskränker sig till porträtt, några landskapsvyer samt ett färre antal blad i det aldrig fullbordade praktverket »Gustaf III:s medaljhistoria», graverade Floding, förutom en mängd briljanta porträtt och figurframställningar, en stor mängd titelblad, vignetter, planscher, ex-libris och dylikt.

Af större betydelse än dessa mästares egna elever var den något senare gravörgenerationen, i hvilken J. F. Martin, A. U. Berndes, M. R. Heland och F. Akrell äro de mest bekanta namnen. Deras hufvudsakliga verksamhet, särskildt Berndes och Helands, hör ju egentligen till det 19:de århundradets konsthistoria, men vi måste dock egna dem en flyktig uppmärksamhet för att fullständiga vår resumé af de förnämsta svenska kopparstickarne under senare hälften af 1700-talet.

I motsats till hvad fallet varit med medlemmarna i den tidigare, helt och hållet franska gravyrskolan, hemtade dessa yngre gravörer sina mönster från England. Där hade under det förflutna seklet det s. k. svartkonstmanéret eller mezzotintogravyren vunnit en alt större fulländning, och så småningom blefvo de engelska gravörernas arbeten, tack vare sina behagliga, sammetsmjuka toner, en lika ifrigt eftersökt som ofta eftergjord konstprodukt öfver hela Europa.

J. F. Martin försummade ej häller, då han 1770 kallades till London af sin äldre broder Elias, att noggrant sätta sig in i de olika moderna manéren; främst gälde hans studier Earloms och

14. Per Gustaf Floding.
F. 1731. D. 1791.
Efter en lavering af J. T. Sergel i Nationalmuseum.

Greens härliga svartkonstblad samt därjämte punktermanéret hos Bartolozzi. Skada nog egde han dock hvarken tillräcklig uthållighet eller noggrannhet för att kunna i någon högre grad draga nytta af sina utmärkta förebilder. Han gaf sig sällan tid att verkligen genomarbeta sina plåtar, utan tryckte dem fast mer ofta i ett tillstånd, som knapt kan kallas halffärdigt. Därigenom fyldes hans portfölj med ett stort antal värdelösa blad, under det att de tekniskt fulländade smälta i hop till ett fåtal. Vackrast och intressantast äro otvifvelaktigt de stads- och landskapsvyer, som han utförde dels fritt efter naturen, dels efter sin broders teckningar. För kännedomen om 1700-talets Stockholm med dess idylliska omgifningar samt de kungliga lustslotten finnes öfver hufvud taget ingen bättre källa än bröderna Martins gravyrer. Genom deras verksamhet fick den topografiska konstgravyren ett anseende och en betydelse, som den bibehöll långt in i vårt århundrade. Men äfven i annan genre har »lilla Martin», ofta understödd af sin äldre broder, graverat ett stort antal blad. Med särskild förkärlek synes han ha utfört de af samtiden mycket omtyckta små, naift moraliserande genrescenerna, till hvilka han inspirerats af den känslosamma smakriktning, som i slutet af förra århundradet grasserade i den engelska konsten och literaturen. De äro ofta rätt täcka, men slarfvigt utförda och ega sitt största intresse som kulturhistoriska vitnesbörd.

J. F. Martins förnämsta lärjunge M. R. Heland gick fullkomligt i lärarens fotspår, graverade mest utsikter, de vackraste efter ritningar af Elias Martin, vanligen i akvatintamanér med tillsats af ett par eller tre färgtoner; men äfven som fortsättare af det efter Gillbergs död afstannade monumentalverket »Gustaf III:s medaljhistoria», är han minnesvärd. Dock detta hör egentligen ej hit, ty först vid början af 1800-talet nådde Helands smidiga konstnärstalang sin fulla utveckling. Så var äfven fallet med A. U. Berndes; hans vackra och mjuka akvatintaporträtt tillkommo hufvudsakligen under första årtiondet af 1800-talet. Däremot tecknade F. Akrell, Vetenskapsakademiens specialgravör, redan under 1700-talets sista årtionden sina väldiga himmelsglober och stjärnkartor. Genom studium af hans gravyrarbeten kan man erhålla en rätt god inblick i de

medel och metoder, som användes af den fysikaliska och astronomiska forskningen under förra århundradet. Hans son C. F. Akrell, som, ehuru i aktiv militärtjänst, med intresse och framgång på lediga stunder egnade sig åt faderns yrke, har särskildt som topografisk kartgravör förvärfvat sig en enastående plats bland svenska gravörer.

Af de kortfattade antydningar ur svenska kopparstickets historia under senare hälften af 1700-talet, som ofvan meddelats, torde redan framgått, huru betydelsefull och varmt omhuldad denna konstgren tidvis varit i Sverge. Den, som vill mäta de svenska gravörernas arbeten med de mått, som tillämpas på de samtida stora utländska mästarne, skall helt säkert känna sig besviken i de flesta fall; men sedda i relatift förhållande till konstens utveckling öfver hufvud taget i Sverge på denna tid, fylla gravörerna fullt ut samma mått, som målarne och skulptörerna — om vi glömma Sergel. Genom sin mångsidighet och genom gravyrkonstens användbarhet i det dagliga lifvet, i literaturen, vetenskaperna samt alla slag af manufakturier och handslöjder hafva kopparstickarne däremot en ojämförligt större kulturhistorisk betydelse än målarne och bildhuggarne. Deras arbeten äro icke blott historiska dokument — i samma mening som hvarje konstverk öfver hufvud taget — hvilka tala om upphofsmannens karaktärsanlag och tekniska färdighet, de ega i flere fall på grund af innehållets vare sig mera allmängiltiga eller mera vetenskapliga intresse ett oersättligt värde vid studiet af gångna släktleds kulturlif. I hvad mån detta omdöme kan tillämpas på de mera betydande svenska gravörernas arbeten, torde läsaren på grund af den korta öfverblicken själf lätt finna. Jag inskränker mig därför till att ännu en gång påpeka, att svenska kopparsticket sådant vi lärt känna det under dess skönaste blomstringstid vid slutet af förra århundradet, om än väl förtjänt af konsthistorikerns uppmärksamhet, dock städse skall förbli af ojämförligt större betydelse för den inhemska kulturhistorien.

Af alt det sagda framgår omedelbart, af hvilken betydelse det är att vid anläggandet af kopparsticksamlingar söka hopbringa

15. Anton Ulrik Berndes.
F. 1757. D. 1844.
Självporträtt, blyertsteckning i enskild ego.

blad från samma tidsskeden och af samma nationela ursprung, icke blott därför, att en samling öfver hufvud taget eger större värde om den är fullständig inom vissa gränser, än om den innehåller spridda blad från vidt skilda skolor och tider, utan fast mer på grund af kopparstickens analoga karaktär med historiska aktstycken. Närmast till hands ligger det ju då för de olika landens museer, att söka samla så mycket som möjligt af de inhemska gravörernas arbeten. Följde man öfveralt med ihärdighet denna grundsats, så blefve den nu för tiden ytterst mödosamma forskningen inom kopparsticksvetenskapen betydligt underlättad. Här vid lag ville jag särskildt framhäfva en erfarenhet från olika tyska museer — hvilken för öfrigt ofvan ingående motiverats — *att goda och fullständiga gravyrsamlingar äro fullt ut lika nödvändiga vid konstindustriela och kulturhistoriska museer som vid rena konstmuseer*, naturligtvis under den förutsättning, att en viss hänsyn tages till gravyrernas art och ursprung.

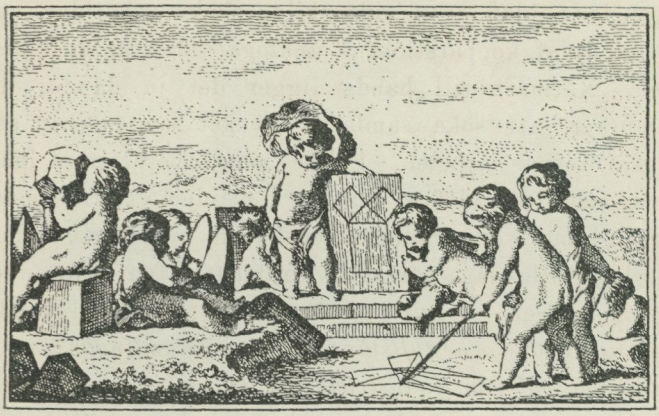

2.

Sedan vi nu i största korthet afhandlat ämnets första del, kopparsticksamlingarnas betydelse, återstår att yttra några ord om den andra, om materialets bearbetning, dess granskning och uppställning. Dock, förr än vi ingå härpå, måste vi först göra klart för oss, för hvilket ändamål samlingen hopbringas. Är den samma af fullkomligt enskild natur, icke afsedd att tjäna vare sig allmänheten eller vetenskapen, så betyder det ju föga, huru den är uppställd och katalogiserad. Upplåtes den däremot för studier eller — i bästa fall — om den göres tillgänglig för allmänheten, så är det af yttersta vikt, att den monteras och katalogiseras på bästa möjliga sätt. Försummas monteringen i något afseende, så förfares materialet så småningom, tills det slutligen efter en tid — längre eller kortare, beroende af huru ofta det varit i bruk — blir oanvändbart. Må ingen samlare eller museiman glömma, hvilken förfärlig orätt mot eftervärlden en sådan försummelse innebär! Genomföres icke en

Bild 16 (se ofvan) återgifver en af P. G. Floding för Kungl. vetenskapsakademiens handlingar graverad vignett.

vetenskaplig principfast katalogisering, blir en större samling icke blott fullkomligt ohandterlig för forskare, utan måste ofta genomordnas och kommer mer förargelse än nytta åstad.

Glädjande nog hafva på senare år äfven kopparsticksamlingarna vid de stora museerna i Europa börjat bli föremål för de styrandes uppmärksamhet och statskassornas bevillning. Man har kommit till insikt om, hvilket inflytande de utöfva på den allmänna konstutvecklingen, på höjandet och upplysandet af konstsinnet hos de breda lagren samt lärt sig förstå, att de knapt kunna skattas för högt vid konst- och kulturhistoriska studier. Ofta anläggas sådana samlingar i förening med konstakademier och konstindustriskolor och få därigenom en särskild praktisk betydelse. Beroende af sitt ändamål äro naturligtvis samlingarna uppställda och anordnade på olika sätt, men huru än en samling må vara inrättad, vare sig för rent vetenskapliga eller rent praktiska behof, så är man dock alltid berättigad att fordra, att den katalogiseras på ett sätt, som gör den lika lätt användbar för tjänstgörande som för besökande å museet. Detta är en hufvudsynpunkt vid affattande af hvarje kopparstickskatalog, oberoende af om den inskränker sig till en enskild mästares arbeten eller omfattar flere århundraden.

Innan man skrider till det systematiska katalogiserandet af samlingen bör dock ett annat arbete företagas, nämligen en kritisk granskning af gravyrerna med afseende å innehållets äkthet och formens originalitet. För utrönandet af dessa förhållanden stå särskilda hjälpmedel granskaren till buds; han måste i hvarje enskildt fall med urskilning tillämpa vissa kriterier och pröfvosynpunkter för att nå ett lyckligt resultat. Jag vill dock icke här närmare ingå på detta ämne, det skulle leda till en alt för tröttande vandring genom specialvetenskapens labyrint. Nämnas kan likväl, att man inom kopparsticksvetenskapen — i öfverensstämmelse med hvad fallet är inom konst- och kulturhistoriens öfriga grenar — med största framgång använder en jämförande analytisk metod vid den kritiska granskningen. Ur en viss grupp af kopparstick, hvilka på grund af gemensamt ursprung eller öfverensstämmande stilkaraktär höra till sammans, uttager man de för dem betecknande

kritiska karakteristika och pröfvar sedan, i hvad mån dessa äro tillämpliga på de gravyrer, som skola bestämmas.

Men nu till katalogförfattandet! För att ge den intresserade en så konkret och praktiskt användbar föreställning som möjligt om denna verksamhet vill jag beskrifva, huru man vid kopparsticks-kabinettet i Berlin förfar med ett nytt blad ända från dess första inträde genom dörren till det inre kabinettet, och tills det ligger väl konserveradt, hopklämdt mellan sina närmaste anhöriga i en damtät portfölj. Den anmärkningen må dock förutskickas, att de principer jag här går att framställa naturligtvis icke ega anspråk på att vara de enda riktiga — långt därifrån. Genom den vetenskapliga forskningens snabba framsteg äfven på detta begränsade område skola de helt säkert om några år visa sig bristfälliga och fordra fullständigande i mer än en punkt, men aldrig — därom är jag öfvertygad — blifva oanvändbara. En gång genomförda med tillbörlig noggrannhet och skärpa skola de städse utgöra en säkerhet för att katalogen icke behöfver göras å nyo i framtiden.

Då ett kopparstick (eller träsnitt och litografi) inköpts till museum, antecknas det genast, utan att beskrifvas, i en summarisk katalog, »inventariet», och erhåller sitt inventarienummer. Härefter följer det egentliga katalogiserandet genom dess införande i den s. k. lappkatalogen. Denna lapp- eller blankettkatalog är af tredubbel art, upptagande gravören, inventorn (målaren eller tecknaren), det framställda ämnet samt därtill inventarienumret, och är den anordnad på så sätt, att samma blankett genom kopiering i en tryckpräss kan användas samtidigt för *inventariet*, *gravör*-, *målare*- och *sak*-katalogen. För katalogblanketterna har den aflånga formen (8 cm. höjd × 27 cm. bredd) visat sig mest praktisk och öfversiktlig. De förvaras i låga pappkartonger och genomdragas med en mässingstråd för att vid användandet icke råka i oordning.

Blanketten är afdelad i tre särskilda rubriker. Under den första antecknas alt, som har afseende på gravören; öfverst hans namn (förnamnet sättes efter tillnamnet) och därunder, på andra raden, en trogen afskrift af de å gravyren befintliga uppgifterna

om konstnären, monogram o. s. v.; sist komma adresser o. dyl. Vid blankettens nedre kant längst till vänster befinner sig inventarienumret jämte årtal; något längre till höger i förkortning uppgifterna om tekniken (K = kopparstick, T = träsnitt, L = litografi) och skolan (I = italiensk, F = fransk, o. s. v.) samt formatet (A = det minsta, B = det mellersta, C = det största).

Under den andra rubriken införas alla uppgifter om inventorn (målare, tecknare, bildhuggare, arkitekt) och antecknas de på alldeles samma sätt, som de angående gravören; eventuelt tillfogas upplysningar om hvar originalet förvaras.

Blanketternas tredje afdelningar bilda till sammans den s. k. sakkatalogen. Alla utförliga beskrifningar af det framstälda föremålet undvikas, man söker karakterisera ämnet genom ett så betecknande »slagord» som möjligt, hvilket hemtas ur ett för ändamålet uppsatt schema (se nedan). Siffrorna vid det öfre vänstra hörnet af denna afdelning hänföra sig äfven till nämda schema. Förekommer å bladet någon graverad underskrift eller uppgifter, som beröra det framstälda ämnet, så antecknas de (vanl. i förkortad form); saknas däremot alla dylika, så bifogas en kort beskrifning på två eller tre rader. Längst ned vid undre kanten anges den viktigaste literaturkällan för gravyren, exempelvis B = Bartsch: Peintre-Graveur, P = Passavant, A = Andresen, o. s. v., samt — i de fall där detta är möjligt — hvarifrån bladet förskrifver sig. Dessa katalogblanketter radas sedan i alfabetisk ordning i de ofvan omtalade låga kartongerna, hvilka uppställas i trenne olika serier, utgörande respektive gravör-, målare- och sakkataloger.

Genom en sådan anordning vinnes en fullständig öfversiktlighet af hela materialet ur alla olika synpunkter, och samlingen, om än aldrig så stor, blir lätt handterlig för de mest olika slag af forskare och intresserade.

Bedömdt på grund af den sammanfattande framställning, som här meddelats, kan systemet må hända förefalla något omständligt och arbetsdrygt, men vid tillämpningen har det visat sig synnerligen ändamålsenligt, och som ett arbete, hvilket väl lönar mödan att utföra. Dock detta måste praktiskt erfaras, att teoretiskt söka

klargöra nyttan eller fast mer — jag vågar påstå det — nödvändigheten däraf är lönlöst; men den forskare, som en gång varit i tillfälle att betjäna sig af en i alla afseenden fullständig och minutiöst noggrann kopparstickskatalog, han glömmer det icke.

Huru gravör- och målarkatalogerna affattas, framgår omedelbart af hvad ofvan meddelats; däremot anser jag mig ännu böra lämna en del upplysningar angående sakkatalogen och det för denna gällande systemet. Afsikten med denna katalog är naturligtvis, att den intresserade skall kunna finna ett blad äfven utan att ega kännedom om vare sig gravören eller målaren, blott på grund af det framstälda ämnet. Vid uppställandet af katalogschemat gäller det altså främst, att träffande kännetecknа de olika motiv, som öfver hufvud taget kunna förekomma; detta sker lämpligast och noggrannast genom betecknande »slagord», d. v. s. rubrikerna böra formuleras så vidt möjligt med uttryck, hvilka så att säga falla frågaren på tungan.

Det schema, som här följer, är hufvudsakligen det samma, som följes vid kopparstickskabinettet i Berlin, och hvilket i sin ursprungliga, något oändamålsenligt invecklade form utarbetats af dr Laschitzer i Wien (Se Mitteilungen der K. u. K. Institut für Österreichische Geschichtsforschung, Innsbruck 1884); dock hafva några förenklingar företagits af mig efter samrådan med direktorialassistenten vid Berlins kopparstickskabinett dr V. von Loga.

I. *Religiösa framställningar.*

A. Gamla testamentet.

I A. 1. Gud fader.

I A. 2. Bibliska historien.

I A. 3. Personer ur gamla testamentet (profeter, sibyllor, Jesse rot o. s. v.).

B. Nya testamentet.

I B. 1. Kristus.

A. Kristus i betecknande situation eller handling.

B. Porträtt (utan symboliska attribut).

a. Barn (allena och till sammans med Johannes).
(1. hel fig., 2. half fig.)
b. Man.
(1. hel fig., 2. half fig.)
c. Hufvud.

C. Kristi lidandes historia.
a. Ecce Homo.
(1. hel fig., 2. half fig.)
3. törnekrönt hufvud (äfven Veronika m. svettduk).
b. På korset (äfven korsfästelsen).
1. allena (och med änglar).
2. med Maria och Johannes.
3. med heliga personer och donator.
c. Som lik.
1. allena (eller begråten af änglar).
2. med Maria (Pietà).
3. med andra personer (nedtagningen från korset, grafläggningen, begråtandet o. dyl.).
d. Uppståndelsen (uppenbarelser o. dyl.).

D. Kristus i symboliska framställningar.
a. Salvator mundi (med världsgloben); barnet med martyrverktygen.
b. Den gode herden (med lammet, med hjorden o. s. v.).

I B. 2. Maria.
A. Marias historia.
B. Madonnan (med barnet).
C. Maria utan barnet.
D. Den heliga familjen.
E. Madonnan med heliga personer.
F. Mariakult (devotionsbilder, uppenbarelser, underverk).

I B. 3. Apostlarne och Johannes döparen.

I B. 4. Den helige ande.

I B. 5. Treenigheten.

I B. 6. Apokalypsen.

I B. 7. Heliga personer ur Nya testamentet.

I B. 8. Änglar.
I B. 9. Djäfvulen.
I B. 10. Döden (dödssymboler, personifikationer, dödsdanser, Ars moriendi).
A. Världsdomen.
B. Himmelen (de saliga).
C. Skärselden.
D. Helvetet.
I B. 11. A. Den kristna läran (trosbekännelse, sakrament, budord, bön).
B. Den kristna allegorien (Kristi monogram, symboler).
I B. 12. Biblia pauperum.

I C. Mytologi.
I C. 1. Orienten och antiken.
A. Allmänna mytologiska framställningar.
B. Enskilda gudomligheter (putti, genier).
I C. 2. Nordiska mytologien.
I C. 3. Folkfantasiens gestalter: jättar, tomtar, häxor o. dyl.

II. *Profana framställningar.*

II A. Historien och kulturhistorien.
II A. 1. Historiska händelser af politiskt innehåll.
II A. 2. Hoflif och festligheter (äfven utom hofvet hos adliga).
II A. 3. Öfriga framställningar ur furstliga och adliga personers lif.
II A. 4. Präster och andliga.
A. Den kristna kulten, ordens- och pilgrimslif.
B. Hednisk kult o. dyl.
II A. 5. Borgare.
A. Hvardagslif.
B. Högtider och festligheter.
C. Yrkeslif (äfven vetenskapliga och konstnärliga sysselsättningar).

II A. 6. Bönder, handtverkare och arbetare.
A. Hvardagslif.
B. Högtider och festligheter.
C. Yrkeslif.

II. A. 7. Porträtt.
A. Furstar (ordnade alfabetiskt efter staternas namn).
B. Adelsmän (ordnade alfabetiskt).
C. Präster (ordnade alfabetiskt).
D. Borgare (» »).
E. Bönder (» »).

II A. 8. Kostymbilder (ordnade efter 1. nationer, 2. tidsperioder, 3. stånd).

II A. 9. Tiggare, förbrytare, narrar samt allahanda individer, som ej kunna föras under någon föregående kategori.

II A. 10. Historiskt-topografiska bilder.

II A. 11. Historiska allegorier och satirer.

II A. 12. A. Genealogi och stamträd.
B. Vapensköldar.
C. Medaljer och mynt.
D. Ordenstecken.
E. Rebus.

II A. 13. Varia (som kan hänföras till historien eller kulturhistorien).

II B. Icke historiska framställningar.

II B. 1. Illustrationer.
A. Böcker med kända författare.
B. Sagor och folkböcker.

II B. 2. Allegorier och satirer.
A. Personifikationer (af elementen, årstiderna, tidsåldrarna o. s. v.).
B. Emblemata, planeter, månader o. dyl.

II B. 3. Stilleben.

II B. 4. Landskap (eller parker och trädgårdar).

II B. 5. A. Aktstudier.
B. Anatomica.
C. Studiehufvud och andra kroppsdelar.
D. Perspektiv.
II B. 6. A. Djur.
B. Växter.
C. Mineral.
II B. 7. Arkitektur (så väl inre som yttre).
II B. 8. Konstindustriela föremål.
A. Ornament.
B. Möbel.
C. Husgeråd (af olika material).
D. Smiden.
E. Textilarbeten.
F. Smycken.
G. Bokornering.[1]
II B. 9. Skepp och vagnar.
II B. 10. Vapen och redskap.
II B. 11. Alfabet.
II B. 12. Spelkort.
II B. 13. Varia (instrument, troféer m. m.).

Vid användandet af detta schema gäller såsom en hufvudregel, att en tidigare kategori har företrädesrätt framför en senare, d. v. s. blad, hvilka med ungefär samma berättigande kunde få plats under två eller flere olika rubriker, införas alltid under den första möjliga. I kinkigare fall, då osäkerhet kan uppstå, under hvilken afdelning ett kopparstick lämpligast bör inordnas, erhåller ordnaren den bästa handledning genom att fråga sig: hvem är hufvudpersonen? eller: hvad är hufvudhandlingen? samt: huru

[1] Under rubriken »Konstindustri» kunde uppställas en stor mängd underafdelningar, nödvändiga vid ordnandet af en större ornament- och arkitekturstick-samling. Jag har dock ej velat upptaga utrymmet därmed. Ett mycket ändamålsenligt schema för en sådan specialsamling har utarbetats af intendenten G. Upmark.

begär en besökande, som önskar se detta blad? Ett kort och klart svar på dessa frågor skingrar i de flesta fall hvarje tvifvelsmål. Att det meddelade systemet ingalunda eger oinskränkt giltighet är naturligt — jämkningar i detaljerna kunna ju alltid företagas med hänsyn till den samling, som skall ordnas — men att det är praktiskt och ändamålsenligt i hufvudsak, därför utgör dess mångåriga framgångsrika användning vid ett af de största och må hända det bäst ordnade kopparstickskabinettet i Europa en god borgen.

Sedan ett kopparstick sålunda behörigen beskrifvits och uppförts i »rullorna», därigenom förvärfvande medborgarrätt i samlingen, öfverlåtes det i andra händer, montörernas, och nu vidtager det icke mindre betydelsefulla och intressanta arbetet med uppsättningen. Denna är naturligtvis af mycket olika art, beroende af kopparstickens växlande värde, men i hvarje fall användas materialier af bästa slag, hvilka bevara bladet i oskadadt tillstånd för århundraden, äfven om det är i det tätaste bruk. De kartonger, som användas, tillverkas på så sätt, att de vid temperaturväxling aldrig slå sig i vågor; alt papper, som förekommer vare sig vid klistringen eller som underskydd, är naturligtvis garanteradt så väl mot krympning som töjning. Ja, förfaringsättet i sin helhet är ingalunda enkelt, det har medfört en hel serie uppfinningar och patent och kräfver både medel och arbetskrafter i rikt mått, men nödvändigt är det, om man betraktar kopparsticken såsom oersättliga alster af den skapande fantasien, hvilka ingen — allra minst ett museum — har rätt att genom försummelse i något afseende låta förfaras. Jag kan självfallet här icke ingå på någon detaljredogörelse för tillvägagåendet vid monteringen. Att den måste ses och inhemtas praktiskt ligger ju i sakens natur.

Alla de intryck och erfarenheter från min studievistelse vid kopparstickskabinettet i Berlin, som meddelats i uppsatsens andra afdelning, ega knappast intresse för den konstintresserade publiken i allmänhet, men jag har dock ansett det mödan lönt att noggrant utarbeta dem, ty jag tror, att det är af betydelse, att de grundsatser, som tillämpas vid materialets bearbetande i de stora euro-

peiska kopparstickskabinetten, blifva bekantgjorda äfven i Sverge liksom öfver hufvud taget i hvarje land, som önskar följa med den samtida vetenskapliga utvecklingen äfven på museifrågornas begränsade område.

Stockholm den 15 februari 1900.

OSVALD SIRÉN.

II.

Ur
Nordiska museets arkiv.

Ur Nordiska museets arkiv, som bland annat innesluter en större samling bref från så väl inom vetenskapens och politikens som konstens och literaturens områden märkliga svenska personer, skola tid efter annan i dessa meddelanden sådana skrifvelser ingå, hvilka kunna anses ega ett visst allmänt intresse eller en större kulturhistorisk betydelse. En början till en sådan brefföljd är redan gjord genom de båda i redogörelsen för åren 1895—1896 införda brefven ur Johan August Hazelii och Carl Jonas Ludvig Almqvists brefväxling.

Såsom en fortsättning meddelas här ett bref från skalden Karl August Nicander äfvensom ett från målaren och skriftställaren Egron Lundgren. Nicanders bref är skrifvet i Rom i början af år 1828 under de första mäktiga intryck, som världstaden utöfvade på den unge resestipendiaten. Hvad däremot Lundgrens bref angår, härleder sig detta från en tidpunkt, då konstnären stod på höjden af sitt rykte såsom en af samtidens mest framstående akvarellister. Det är nämligen dagtecknadt i England 1860 och ger ett kännetecknande uttryck för Lundgrens fint bildade och humana karaktär.

1.

Bref från Karl August Nicander till M. G. von Schantz.

Roma, den 19. Jan. 1828.

Min gode Vän och käre Broder! Visserligen borde jag, för att handla rättvist, taga till ett litet format och högst två blad tjockt, då jag nu besvarar din lilla välkomna brefstump, den jag i Heidelberg erhöll och njöt. Men då jag dröjt så länge med detta svar, fordra skyldigheten och min böjelse att jag åtminstone fyller två stora qvartblad, då brefvet prunkar med en så classisk och förnäm öfverskrift. Utan onödigt prat går jag rakt på Rom, ej för att gifva dig en beskrifning af denna underbara stad, men för att beskrifva mig sjelf, huru jag just nu ser ut i denna min omgifning. Märk:

Jag sitter vid Via Sistina i huset N:o 100. i ett gladt, ljust rum med tvenne fönster. Står jag vid det högra, och öppnar det, så kan jag språka med Thorvaldsen, tvert öfver gatan, i fall han öppnar sitt; men om jag befinner mig vid det venstra, så ser jag rakt ned i en liten trädgård, der nu, i Januarii månad, bladen grönska och Orangerna glödande nedtynga trädens grenar. Lyfter jag ögonen litet högre, så ser jag ut öfver det ståtliga Quirinalpalatset, samt ej långt derifrån skådar jag den stora Pignen höja sig ur Colonnas trädgård. Längst till venster ligger den sköna kyrkan *S. Maria Maggiore*, der jag vakade nästan hela Julnatten och hörde och såg juldagens praktfulla messa; till höger har jag Obelisken vid *Trinità del Monte* och längre bort *Monte Mario* med sin Villa och sina höga Cypresser. Men nu ser jag ej på utsigten; ty jag sitter vid mitt gröna bord och skrifver. Framför mig *stå* några små editioner af *Zappi*, *Goldoni*, *Monti*, *Guarini*, *Sallustius*, *Suetonius*, Feas *Roma*, och bredvid *ligga* de litet volumineusare

upplagorna af *Tasso*, *Ariosto*, *Alfieri* och *Benvenuto Cellinis* lefverne, samt en samling af Gravurer öfver Rom. På väggen sitter uppspikad en Charta öfver samma hufvudstad, den jag redan någorlunda känner till sitt omfång, emedan jag varit här sedan den 20 November 1827. och gjort flitiga kringvandringar. Sedan mitt bref är färdigt, ärnar jag göra en spatsergång till S. Giovanni in Laterano, för att i dess grannskap se tvenne antika Statuer, Hans majestät Titus med dotter, som i dessa dagar blifvit hittade i jordens sköte. Denna jord är så fruktbar på både naturens och konstens alster, att Statuer och antiquiteter plockas här alla årstider, liksom jordpäron om hösten i Sverige. Likväl må man vara ganska försigtig, om man vill handla antiquiteter här; man blir lätt lurad, liksom det redan händt Brodren Hallencreutz, Expeditions Secreteraren, hvilken befinner sig här, boende på Villa Malta, och oförtrutet vandrande bland de gamla ruiner. Ordentliga fabriker finnas, der man förfärdigar Ålderdomslemningar, så säges det. Jag har likväl ej sett dem, och har endast köpt 3. Antiquariska saker: Ett mynt af Hadrianus, som jag kom öfver vid *Fiesole* nära Florenz, ett annat af *Antoninus*, funnet i Caracallas Catacomber, och en liten Camée med ett vackert hufvud. Att jag dessutom förskaffat mig andra småsaker, som ingenting kosta, är naturligt, och sådana minnen få, när man kommer hem, ett högt värde.

Efter denna Episod vill jag fortsätta mitt Portrait: Jag är klädd i svarta byxor: på fötterna har jag ett par skor, fodrade med ludet skinn, emedan i mitt rum, liksom öfverallt i Rom, golfvet är af sten, och man således har godt tillfälle att frysa om fötterna, när man sitter stilla, ehuru luften i dag är och hela tiden varit så skön och mild, att man ute på promenaden gerna under grönskande lagrar, söker skygd för middagssolens strålar. O du härliga Italien, med ditt paradisiska climat, din eviga vår, dina Minnen, blommor och konst-verk! Du Sago-land, du Diktens och Skaldernas fosterland. En hel lifstid, om den förvandlades i en enda fortsatt bön af tacksamhet, vore ej tillräcklig att betala den Skuld, hvari jag står till Försynen, som låtit mig se och njuta denna rikedom af skönhet.

Nu har jag kommit af vägen igen. Ytterligare är jag klädd i en svart, något gammal sammetsvest, samt högst densamma gröna surtout, hvari jag sutit och skrifvit Kongliga bref i Kongliga Krigs Expeditionen. Den är ännu skäligen brukbar, ehuru sidenfodret lidit ansenlig förminskning. En stor del har nemligen af diverse skräddare blifvit bortskuret, såsom något för grannt, d. v. s. för trasigt. Slutligen röker jag just nu med samma pipa, som du nyttjat någon gång i Brandelska huset, Ladugårdslandet, Sperlingsbacken, 3. trappor upp. —

Konst-Nyheter. Byström, som bor i mitt grannskap, har nyss fulländat tvenne Nymfer, af hvilka den ena går *ur* badet, och den andra går *i* badet. Båda äro gracieusa. Den ena blir qvar i Rom, såsom köpt af Prins Santa Croce. Dessutom har han modellerat min fästmö: d. v. s. En *Νίκη*, en Victoria; men jag tviflar, eller törs åtminstone ej hoppas, att det blir något bröllop af. Först borde jag åtminstone fara till Grekland och vinna några segrar, såsom en äkta *Νικάνδρος*.

Thorwaldsen är sysselsatt med en skön, sittande, colossal bild af Pius VII, som skall pryda hans Monument. Hans Attelier är full af härliga saker. — Wåra Landsmän *Södermark* och *Mörner* måla af alla krafter: den förre är lycklig i Portrait: den senare i skildrandet af Romerska och Neapolitanska folk-scener. De komma troligen i höst eller i sommar till Sverige. In summa äro vi 17. Svenskar i Rom. Bland dessa 2:ne Mamseller Stading, som bo ej långt från mig, och bedja hälsa, liksom jag, hjertligen till Brodren Carl Åman. Den yngsta af dem målar rätt snällt Landskap och har varit 3. år i Dresden.

Hälsa oregerligt alla Bröderna och Vännerna i Expeditionen. Säg dem, att om de slå sig tillsamman och skrifva mig ett bref till på Rom, fullt med allehanda nyhetskram, så varder jag sådant med glädje annammande och ofördröjligen besvarande. Jag är lycklig, frisk och glad, som en fisk i sjön, en fjäril på blomman och en örn i skyn. Under sådana auspicier och under en sådan

himmel, slår äfven Poesiens träd ut sina friska blommor: och när jag jemför mitt nuvarande tillstånd med det, hvari jag befann mig för ett år sedan, är det ungefär samma skillnad som emellan Lifvet och Döden.

Om jag också skulle blifva bedragen i min väntan att få något bref från Bröderna in Corpore, ehuru de ännu äro skyldiga mig svar på den prosaico-poetiska Episteln jag sände dem från Esplunda, så hoppas jag med säkerhet att *Du* skrifver mig till och det *snart* och *utförligt*. Lemna inneliggande bref till Wieselgren, som bor hos Landshöfdingskan *Lange*, om han är qvar i Stockholm.[1] Skulle han vara flyttad från Stockholm, så var god och sänd brefvet till den ort der han vistas. Inlösen för detta bref må han dela med dig. Jag förmodar att den blir dyr nog.

Oföränderligen

Din trofaste Broder

August.

Carnevalens fest begynner den 8 februarii. Då blir lif och lefverne.

[1] Hon bor antingen på Skeppsholmen, eller snedt emot Lings Gymnastik, i hörnhuset.

2.

Bref från Egron Lundgren till hans broder.

Brompton 7:de Dec. 60.

Min k. Mildhog.

Sedan jag skref sist har allt Gudskelof gått så stilla och beskedligt att jag icke haft någonting att förmäla och således icke heller som du sett skrifvit någonting. Jag förmodar att förhållandet varit detsamma i hvad dig sjelf och öfriga vänner beträffar, och om jag skrifver i dag, är det endast för att säga att allt står väl till. Det enda som jag tror mig böra tala om, i händelse möjligtvis något rykte derom skulle hafva nått Sverige, är att jag haft *ganska* pressande inbjudningar att åtaga mig återigen en långresa i en annan verldsdel, nemligen de Amerikanska förenta staterna. Som du nog vet har den Engelske Kronprinsen helt nyligen med stor éclat besökt den delen af verlden, och man är nu betänkt på att samla hvad som i pittoreskt hänseende skulle kunna illustrera denna resa och jag undrar allsicke på att man kastat ögonen på mig såsom på den bäst passande för ett sådant värf — såväl i anseende till mina relationer till hofvet och personliga bekantskap med prinsen som för många andra orsaker. Jag har derföre blifvit lofvad guld och gröna skogar om jag ville gå in på förslaget, och tillbudet tycktes i flera fall verkligen vara mycket frestande. För den som skulle vilja resa i och bese de Förenta Staterna etc. skulle icke något förträffligare tillbud kunna yppas, då allsingen afsigt skulle göras på resekostnaderna och jag dessutom genom de alldra kraftigaste recommendationer skulle från början komma i nära beröring med statens yppersta män för att icke säga fruar. Jag öfvervägde också projectet — så godt jag kunde och kom till det resultat att gamla verlden är mer än tillräcklig för mig och att

det är så litet som lockar mig i Amerika att jag på det bestämdaste afsade mig anlitandet. China är då någonting ojemförligt mycket mera lockande och jag skulle hafva stor lust att åtaga mig tillbudet att gå dit, såvida det icke toge en så befängdt lång tid — ty på mindre än två år skulle näppeligen ett sådant arbete hinnas med. Och två år ute på en sådan vildjagt är icke så litet — med ett ord — borta är bra, men hemma är bäst — jag menar i Europa. Jag njuter för närvarande af ett så oberoende, stilla och roligt lif, i stånd att välja de sysselsättningar som roa mig och de recreationer som passa mig — att det skulle vara oförståndigt och oförlåtligt att icke erkänna med tacksamhet att jag fått mycket, mycket öfver höfvan och mycket mer än de fleste.

Skrif mig nu snart till och säg mig hur du har det. Jag kan nog gissa att du som vanligt är obelåten med hela verlden. Allt kan ses på många sätt — och man kan vänja sig vid mycket här i verlden, men grufligt afvita är det att vänja sig att se endast malörten utan att upptäcka rosorna bredvid. De verkl. blinda äro då tusen gånger lyckligare, ty de tro då åtminstone att det är som andra säga dem och glädja sig deråt. Det gör ingenting att vara ensam, var ensam om du icke har någon som du har lust att vara med — men det som är mycket farligt och ett riktigt långsamt tärande gift, det är att allt för ofta vända tankarna inåt på ens eget sjelf, i synnerhet när sinnesstämningen är så nertryckt som din vanligen. Det är nödvändigt att företaga dig något arbete — något förströende arbete, något arbete som kan påkalla hela ditt intresse och som kan hafva en lockelse för dig. Protokollskrifningen är icke någonting sådant, det är endast som att såga ved — förslår till maten på Skomakarkällaren. Låt tankarne flyga ut i hvilken direktion dem lyster, men var alltid mån om att låta dem så sällan som möjligt få ransaka och rusta med N:o 1. Det har ingen fara, N:o 1 tar ändå nog vara på sig. Tänk på andra, tänk på att göra andra glädje, sök att finna elementerna till en sådan verksamhet och sjelfva detta sökande skall bli en källa till många njutningar som du nu icke anar att de finnas till i verlden. Du säger att du vet allt detta, men det är icke nog att veta, det är

meningen att vi skola praktisera det här i verlden. Allt annat är emot naturens ordning och straffar sig derföre oundvikligen sjelf. Det är icke många som det flyger stekta sparfvar i mun på, — vi måste alla åtminstone sträcka ut handen för att skaffa oss dem, och sådan är vår Herres beundransvärda ekonomi, att hvad vi göra med intention att skaffa andra sällhet är hvad som förer belöning med sig, — det är ett utsäde med blomma och frukt — under det att sjelfviskhetens isolering är sterilt på allt utom på nedslagenhet, kraftlöshet och mörka tankar. Men det är icke att undra öfver om den som en längre tid sysselsätter sig ihållande med insipid skrifvargöra, till slut kommer att så att säga se allt upp och ner och förlorar styrka att se lifvets stora och friska sida. Det är Sisyphus som rullar stenen och man kan nog tänka att han på lofstunderna vänder sig till någonting litet intressantare och derför straxt heldre börjar rulla sina egna tankar. Det är icke många, som på sådant sätt bortkonstlade hafva energi nog qvar att på manligt sätt klifva fram och armbåga sig in midt i verldsträngseln, der man väl blir knuffad och trampad på liktornarne men dertill i rikt mått kan få känna ett friskt lif svalla genom hjertat med ljusa förhoppningar, stora och ömma känslor och så många orsaker till admiration att knappt någon tanke skänkes alla rännstenar man måste hoppa öfver. Hvad som derför kanhända skulle passa dig bättre för ögonblicket vore ett grundligt studium af någon vetenskap som skulle kunna fängsla ditt intresse och uppmärksamhet och fylla en tomhet som du nu icke fyller med annat än skräp.

— — — — — — — — — — — — — — — —

E. L.

2.

I.

Nordiska museets styrelse och tjänstemän.[1]

Styrelse.

Ordförande.

Professor Axel Key. 94.[2]

Styresman.

Dr Artur Hazelius. 72.

Skattmästare.

Byråchefen Viktor Almquist. 97.

Öfrige ledamöter.

Professor Carl Curman. 90.
Professor Gustaf Nordenström. 94.
Ej tillsatt.

Tjänstemän.

Amanuenser vid museets särskilda afdelningar.

Hr Per Gustaf Vistrand, *vid allmogeafdelningen samt handtverks- och skråafdelningen.* 81. (Se äfven nästa sida.)

[1] I denna förteckning angifvas förhållandena, sådana de voro den 1 maj 1899.
[2] Siffrorna angifva det år, då befattningen tillträddes.

Dr JOHN BÖTTIGER, *vid afdelningen för de högre ståndеn.* 91.
Hr CARL PALM, *vid historiska afdelningen och gravyrsamlingen.* 96.

Föreståndare vid afdelningen för katalogisering af inkommande föremål.

Hr EDVARD HAMMARSTEDT. 97.

Arkivarie och sekreterare.

Fröken VISEN LEVIN. 86.

Bibliotekarie.

Hr PER GUSTAF VISTRAND. 81.

Räkenskapsförare.

Fröken SELMA STRÖM. 93.

Förrådsförvaltare.

Fröken AGNES LJUNGBERG. 81.
Fröken ANNA LEVIN. 93. (Se äfven nedan.)
Fröken SIGRID MILLRATH. 96.

Arbetsledare.

Fröken ANNA LEVIN. 97.

Öfriga ordinarie amanuenser.

Fröken EMILIA HELLEDAY, *vid registreringsarbetet.* 76.
Fröken LOUISE HAGBERG, *biträdande sekreterare.* 94.

Extra ordinarie amanuenser.

Fru HERMINA HELLEDAY, f. HELLEDAY, *vid registreringsarbetet.* 86.
Fröken HILDA WALLIN. 86.
Fröken AUGUSTA NAUMAN. 89.
Fröken LOTTEN HAGBERG. 91.

Fru Amelie Bergman, f. af Klint. 92.
Fröken Marianne Bäckström. 92.
Fröken Hedvig af Klint. 92.
Fröken Ellen Planthaber. 93.
Fru Edit von Wedderkop, f. Stenman, *biträdande räkenskapsförare på Skansen.* 93.
Fröken Ingegerd Ahlgrensson. 94.
Hr Alarik Behm, *vid botaniska och zoologiska afdelningarna på Skansen.* 97.
Fröken Tian Kistner. 97.
Fröken Lina Sandell. 97.

Biträdande extra ordinarie amanuenser.

Fröken Ida Möller, *biträdande räkenskapsförare.* 98.
Fröken Hedvig Boivie. 98.
Fröken Elsa von Schwerin. 98.
Fröken Hedvig Bratt, *biträdande arbetsledare på Skansen.* 99.
Fru Elin Sjöstedt, f. Boman. 99.

Rustmästare.

Hr Frans Oskar Holmström. 79.

Fogde på Skansen.

Ej tillsatt.

Fodermarsk vid zoologiska afdelningen på Skansen.

Hr Johan Fredrik Zettergren. 96.

Trädgårdsmästare på Skansen.

Hr Anders Edvard Svensson. 92.

Kastellan på Bredablick.

Hr Gustaf Lindqvist. 92.

Museets byggnad på Lejonslätten.

Arkitekter.

Professor Isak Gustaf Clason. 88.
Arkitekten Gustaf Améen. 90.

Byggnadskontrollant.

Ingeniör Claes Gustaf Norström. 91.

Byggmästare.

Hr Håkan Larsson. 89.

2.

Strödda meddelanden

angående Nordiska museet år 1898.

Med afseende på Nordiska museets tjänstemän och personal må följande under år 1898 inträffade förändringar antecknas. Bland de e. o. amanuenserna afgingo fröknarna Dea Alm och Ebba Kjellström. Till biträdande e. o. amanuenser antogos vid styrelsens sammankomst den 10 juni 1898 fröknarna Ida Möller, Kerstin Sandblad och Hedvig Boivie samt vid sammankomst den 14 nov. samma år till biträdande amanuens fil. doktor A. Björkander.

Arbetsfördelningen var den samma som under närmast föregående år. De ordinarie amanuenserna hafva haft en daglig tjänstgöringstid af 6—8 timmar och de extra ordinarie af 6 timmar. Denna tjänstgöringstid har dock, då de löpande göromålen vid museet sådant fordrat, af flere amanuenser ytterligare utsträckts.

Personalen utgjordes vid slutet af år 1898, utom styresmannen, af 110 personer, nämligen 11 ordinarie och 19 e. o. amanuenser, 1 rustmästare, 1 fogde, 1 kastellan, 12 djurskötare (däri stallbetjäningen inräknad), 12 trädgårdsmästare och trädgårdsarbetare, 3 timmerarbetare, 8 stenarbetare, 3 portvakter, 2 nattvakter, 28 kullor och annan kvinlig betjäning samt 9 arbetare för hvarjehanda göro-

mål. Under sommaren, då vakthållningen och öfriga arbeten vid museet kräfde en större arbetspersonal, var hela antalet omkring 125 personer.

Den vid byggnadsarbetet å Lejonslätten använda arbetsstyrkan utgjorde vid slutet af året, utom arkitekter, kontrollant och byggmästare, omkring 80 man.

Under år 1898 företogos till främjande af Nordiska museets syfte åtskilliga resor inom olika delar af vårt land och äfven inom grannlanden.

Museets styresman gjorde under året tvänne resor i museisyfte; den ena från den 28 juni till den 4 juli, med Bäckaby gamla träkyrka i Småland, hvilken hembjudits åt museet, och Hornborga socken i Västergötland såsom mål. Kyrkan i fråga fans emellertid ej fullt lämplig såsom typ för en äldre svensk landskyrka, hvarför något köp ej kom till stånd; däremot förvärfvades i Hornborga en karakteristisk ryggåsstuga, hvilken samma år fördes till museets friluftsutställning på Skansen (se sid. 179). Den andra resan, som gjordes 30 aug.—7 sept. öfver Kristiania och Trondhjem, inbragte 150 nummer, hufvudsakligen norska allmogesaker, belysande Norges äldre textila konst och träslöjd.

Amanuensen P. G. Vistrand gjorde på uppdrag af styresmannen tvänne resor, den ena i Uppland under mars månad för undersökning af äldre byggnadsminnen, flyttade runstenar m. m., den andra i Östergötland under juli, dels för undersökning af en vapensamling å Vikbolandet, dels för granskning af rubbade grafstenar å Örberga kyrkogård.

Amanuensen A. Behm företog under augusti och september månader med anslag af Nordiska museet en resa till Jämtland. Under denna resa, hvars syfte hufvudsakligast var att anskaffa fjällväxter för Skansens botaniska trädgård, samlades och nedskickades ett sjuttiotal till den alpina floran hörande växter, hvilka omedelbart utplanterades på Skansen. Härom meddelas närmare i den botaniska redogörelsen. Se sid. 184 o. f.

Dr A. Björkander gjorde den 6—16 maj likaså på museets bekostnad och för dess räkning en resa inom Sorunda socken i Södermanland för insamling af föremål, belysande denna sedan gammalt intressanta bygds etnografi och odling. Större delen af den omkring 50 nummer omfattande skörden utgjordes af äldre väl bevarade folkdräkter och smycken samt smärre husgeråd.

Jägmästaren H. Samzelius, hvilken äfven under några föregående år verkstält etnografiska forskningsresor för museets räkning, företog i början af år 1898 en färd inom Norrbotten, Österbotten och Kemi lappmark, hvarunder han genom det frikostiga bidrag, som för ändamålet lämnats af konsul G. E. Broms, förvärfvade åt museet en samling föremål, företrädesvis egnade att belysa den nordfinska slöjden under senare tid.

Inom Värmlands finnbygder gjorde fil. kandidat N. Keyland på museets bekostnad rikt fruktbärande forskningar och insamlingar af etnografiska och kulturhistoriska föremål, därvid genomvandrande icke mindre än elfva socknar och församlingar. Värdet af de redan i och för sig betydande samlingarna ökades i hög grad genom de omsorgsfulla beskrifningar och teckningar af herr Keylands hand, hvilka ledsagade de samma. Vid sina vandringar hade herr K. särskildt uppmärksamheten vänd åt de finska byggnadsformerna, främst pörtena, för att uppspåra sådana i möjligast ursprungliga gestalt.

På museets bekostnad företog vidare arkitekten B. Almquist en resa till Borgunds välbekanta stafkyrka i Norge i syfte att studera dennas arkitektur för ett beramadt uppförande af en kopia af denna byggnad på Skansen.

Bland resor, gjorda af museets ombud i landsorten, må omnämnas herr P. Edholms inom Ångermanland, hvilken inbragt ett hundratal delvis mycket värdefulla fornsaker, hemmansegaren Bud Erik Olssons undersökningar i Rättvik i Dalarna och gårdsbrukaren Christian O. Tos i Saude och Hiterdalen i Norge.

Antalet af från museet år 1898 *utgångna* skrifvelser var 3,438; antalet *inkomna* utgjorde 2,112. Såsom paket och korsband hade

från museet utgått 2,904 försändelser. I denna summa äro dock ej inräknade den mängd försändelser, som genom bud kringsändts inom hufvudstaden.

Museibyggnaden å Lejonslätten visade under 1898 till det *yttre* knappast någon förändring.

I det *inre* af den före utställningen hufvudsakligen i murstomme uppförda norra delen utfördes däremot flere viktiga arbeten. Under år 1897 doldes till större delen det råa murverket i museets stora hall af tillfällig öfverklädnad, och man kunde endast af den norra fondväggen med dess präktiga balkongparti samt västra sidans närmast liggande pelarparti sluta sig till, huru man ämnade af den vackra, ljust grönaktiga mölnbomarmorn med däremellan putsade ytor utföra hvalf, listverk, balustrader m. m. Under senare delen af 1898 verkställdes emellertid, i den mån som mölnbomarmorn hann levereras, inmurning af den samma i hvalfbågarna mellan hallen och dess nedersta galleri samt å de stora pelarnas baspartier, hvarjämte en del listverk uppsattes ofvanför omnämda hvalfbågar. Större delen af byggnadens invändiga murytor, så väl väggar som hvalfkupor, färdigputsades äfven, och i stället för det på järnbalkarna till första galleriets bjälklag under utställningen lagda tillfälliga plankgolfvet utfördes nu betonhvalf med slipad yta.

Arbetet försiggick under samma ledning som förut, och arbetsstyrkan utgjorde, från att under första halfåret blott hafva varit några få man, sedermera närmare 80 man. Kostnaderna för årets arbeten hafva uppgått till 82,732 kr. Hela den på museets nybyggnad till 1898 års utgång nedlagda kostnaden utgjorde 735,024:89.[1]

Den viktiga frågan, huru medel för byggnadsarbetenas fortsättning skulle anskaffas, erhöll under 1898 en mycket lycklig lösning.

Sedan museets byggnadsfond i det närmaste blifvit använd och museets styrelses *före* utställningen i Stockholm 1897 hos K. M:t

---

[1] Se vidare tab. sid. 267.

gjorda framställning om tillstånd att anordna ett penningelotteri till förmån för museibyggnaden afslagits, såg det en tid mycket mörkt ut med byggnadens fullbordande.

Några för museet varmt intresserade personer — hufvudsakligen bland dem, som förut åvägabragt utställningslotteriet och redan därvid visat sin välvilja för museet genom att till museibyggnaden anslå detta lotteris öfverskott — satte sig emellertid i rörelse för att med stöd af den erfarenhet, som vunnits af utställningslotteriet, åstadkomma ett nytt lotteri, hvars hela vinst skulle tillfalla museibyggnaden. En plan för detta lotteri var redan vid 1897 års slut uppgjord och en ansökan om lotteriets beviljande till K. M:t inlämnad af museets styrelse. Denna hemställan hade följande lydelse:

Till Konungen.

Då fråga uppstod om anordnande af en allmän konst- och industriutställning i Stockholm 1897 å Kungl. Djurgården, hade Nordiska museets styrelse hoppats, att uppförande af den återstående delen af museibyggnaden å Lejonslätten före utställningens början skulle, ehuru i hög grad fördelaktigt för museet självt, vara af så betydande fördel äfven för utställningen, att detta då skulle hafva kunnat genomföras, och ingaf styrelsen därför den 9 juli 1895 till Eders Kungl. Maj:t en af utställningens förvaltningsutskott tillstyrkt underdånig hemställan att för beredande af tillgångar till detta byggnadsföretag få anordna ett penningelotteri.

Denna hemställan blef emellertid af Eders Kungl. Maj:t den 12 i samma månad afslagen, enligt hvad dåvarande chefen för civildepartementet meddelade, på den grund att man ansåg, att det icke funnes tillräcklig säkerhet för att byggnaden skulle hinna uppföras före den stundande utställningens öppnande.

Visserligen finnes icke nu något så betydande tillfälligt skäl, men museets eget behof gör sig i stället efter dess nu 25-åriga tillvaro altmer *så* mycket starkare gällande, att Nordiska museets styrelse vågar att i underdånighet åter vända sig till Eders Kungl. Maj:t med en förnyad anhållan i samma syfte som ofvan nämda skrifvelse. Styrelsen tillåter sig därvid erinra om hvad hon då

såsom hufvudskäl för sin framställning anförde, nämligen att de i sitt slag enastående samlingar, som under namn först af Skandinaviska etnografiska samlingen och sedan af Nordiska museet hopbragts i syfte att lämna eftervärlden en så vidt möjligt klar bild af de skandinaviska och i all synnerhet det svenska folkets kulturutveckling, ännu sakna det hem, i hvilket de först kunna helt och fullt fylla sin fosterländska mission.

Väl hafva genom enskild offervillighet samlats efter våra förhållanden betydande summor, hvilka i sin mån vitna om det allmänna intresse Nordiska museet väckt, och stolt reser sig också på den af Eders Kungl. Maj:t nådigst upplåtna platsen början till ett för museets skatter värdigt hem. Men att på samma sätt som hittills anskaffa medel till byggnadens fullbordande skulle, om det ens lyckades, i alla händelser kräfva en så lång tid, att betydande förluster måste uppstå icke endast materielt utan framför alt ideelt sedt, med afseende på den ande, i hvars väckande och underhållande museets främsta betydelse ligger.

Då enda utvägen att inom rimlig tid anskaffa de för arbetenas fortsättning nödiga medlen fortfarande synes Nordiska museets styrelse ligga i anordnandet af ett penningelotteri, och då lotterier ofta nog medgifvas för konst- och kulturändamål, borde väl för ett så rent fosterländskt kulturändamål, som här afses, några svårare betänkligheter mot ett lotteris inrättande enligt vår uppfattning knappast behöfva möta.

I synnerhet torde detta icke behöfva vara fallet efter den erfarenhet man fått af utställningslotteriet, som på ett så lyckligt sätt genomförts, och som i hufvudsak skulle tjäna till förebild för det lotteri museet härmed anhåller att få anordna, ehuru med ett till lottköparnes bästa icke oväsentligt ökadt vinstbelopp i förhållande till omsättningen.

På grund af hvad styrelsen sålunda anfört, vågar därföre styrelsen i djupaste underdånighet anhålla:

> det täcktes Eders Kungl. Maj:t medgifva Nordiska museet rätt att anordna ett penningelotteri å högst 5,400,000 kronor enligt följande hufvudsakliga bestämmelser:

1. Lotteriet indelas i serier, hvarje å 900,000 kronor, med högst två dragningar under hvart af åren 1898—1900.

2. Hvarje lott skall lyda å 10 kronor och till detta pris försäljas till allmänheten.

3. I hvarje serie skola utfalla vinster till sammanlagdt belopp af minst kronor 540,000.

4. Det skall åligga Nordiska museet att för fullgörande af ofvan upptagna vilkor aflämna en af vederhäftiga personer, åt hvilka lotteriets anordnande må öfverlämnas, ingången ansvarsförbindelse, innehållande tillika förpliktelse att för hvarje dragen serie, oberoende af huru försäljningen af lotterna må hafva utfallit, till Nordiska museet öfverlämna ett belopp af 250,000 kronor, samt att, i händelse därutöfver skulle uppstå öfverskott, till Nordiska museet aflämna jämväl detta. Innan försäljning af de till en serie hörande lotterna må påbörjas, skall så beskaffad förbindelse, afseende nämda serie, vara till Eders Kungl. Maj:t aflämnad och hafva blifvit af Eders Kungl. Maj:t godkänd.

Stockholm den 30 november 1897.

Underdånigst

Axel Key.

Carl Curman. J. Bolinder. G. Nordenström.

Artur Hazelius.

För att underlätta anskaffandet af de nödvändiga garanterna utfärdade museets styrelse den 8 jan. 1898 ett upprop, ur hvilket följande här må meddelas:

För att den dyrbara skatt, Nordiska museet i sina alt jämt växande samlingar eger, må komma till sin fulla rätt, fordras uppenbarligen, att alla dessa nu gömda rikedomar må kunna uppställas samt enhetligt och öfversiktligt ordnas för att i ordets egentliga mening framträda som ett nordiskt museum. Åt samlingarna måste beredas hus och härd, och en viktig början till detta

arbete är äfven, såsom bekant, gjord. Men att på samma sätt, som hittills skett, stycke för stycke i mån af tillgång söka fullborda verket, medför nästan oöfvervinneliga svårigheter. Skall planen kunna genomföras, måste det ske genom att på en gång samla alla till buds stående hjälpmedel.

Också har Nordiska museets styrelse för vinnande af detta ändamål till Kungl. Maj:t ingått med begäran att få anordna ett penningelotteri.

Den beräknade kostnaden för museets färdigbyggande till den omfattning, hvartill grunden redan nu blifvit lagd, uppgår jämte inredning för samlingarnas mottagande till i rundt tal kronor 1,800,000. Men då det är antagligt, att utställningslotteriets öfverskott, något öfver 300,000 kronor, kommer att tillfalla museets byggnadsfond, skulle lotteriet icke behöfva förskaffa museet mer än återstoden eller 1,500,000. — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — —

Förutsättning för det bifall till ansökningen, hvilket Nordiska museets styrelse anser sig hafva all anledning förvänta, är emellertid, att en så beskaffad förbindelse, som i ansökningen omförmäles, ställes till museets förfogande. Vid nyss angifna förhållanden är det vår öfvertygelse, att den härmed förenade risken icke kan anses vara synnerligen betydande, hälst förbindelsen afser allenast en serie och risken fördelas å minst 40 personer.

Vi våga därför hoppas, att de vänner till fosterlandet och dess minnen, hvilka äro i tillfälle att i detta fall lämna sitt bistånd, icke skola undandraga sig att genom tecknande af sina namn under bifogade förbindelse möjliggöra företaget.

Stockholm den 8 januari 1898.

Nordiska museets styrelse:

— — — — — — — — — — —

Den i uppropet omnämda förbindelsen hade följande lydelse:

Under förutsättning, att Kongl. Maj:t lämnar Nordiska Museet tillstånd att i enlighet med gjord ansökan här i riket anordna ett penningelotteri å högst 5.400.000 kronor, indeladt i serier, hvarje å

högst 900.000 kronor, med lotter å 10 kronor, ikläder sig undertecknad den i nämnda ansökan afsedda garantiförbindelse för *första* serien af lotteriet.

Såsom vilkor för denna förbindelse förutsättes:

1:o) *att* det till försäljning utbjudna beloppet af lotter i serien sättes till kronor 900.000;

2:o) *att* dragning af serien icke eger rum tidigare än den 1 Juli 1898;

3:o) *att* under år 1898 endast må till försäljning utbjudas lotter af den första serien;

4:o) *att* af seriens hela belopp skola 540.000 kronor såsom vinster fördelas å lotterna i serien, 250.000 kronor tillfalla Nordiska Museets byggnadsfond, samt högst 110.000 kronor användas till bestridande af omkostnader för lotteriet, skolande om å detta belopp uppstår öfverskott, detta öfverskott reserveras till betäckande af möjligen uppkommande brist å följande serier, samt hvad för sådant ändamål icke erfordrats vid slutredovisningen tillfalla Nordiska Museets byggnadsfond;

5:o) *att* hvad sålunda tillfaller Nordiska Museet bokföres såsom särskild fond för fullbordande af Museets byggnad, hvilken fond ej må med Museets öfriga tillgångar sammanblandas eller för något som helst annat ändamål användas eller tillgripas;

6:o) *att* åt undertecknad jemte öfriga garanter öfverlemnas att genom utsedde delegerade ombesörja försäljning af lotterna i serien.

Under angifna förutsättningar ikläder sig undertecknad ansvarighet derför att *dels* de i serien utfallande vinster skola till de vinnande utbetalas, *dels ock* att 250.000 kronor skola tillfalla Nordiska Museets byggnadsfond; och förpliktigar jag mig alltså, att för min del efter hufvudtalet af garanterna i händelse af behof tillskjuta det belopp, som härtill må finnas erforderligt.

Denna förbindelse är icke emot mig gällande med mindre minst 40 personer iklädt sig dylik garanti.

Stockholm den 1 Februari 1898.

Det lyckades jämförelsevis snart att finna icke endast 40, utan 50 personer, som iklädde sig denna garantiförbindelse.

Dessa 50 personer voro följande:

Grosshandlaren F. Althainz.
Bankokommissarien A. Bagge.
Grosshandlaren C. Bengtson.
Direktör J. Bernström.
Ingeniör J. Bolinder.
Bokförläggaren A. Bonnier.
Grosshandlaren A. Brinck.
Bankiren A. Burman.
Godsegaren F. H. Bünsow.
Grosshandlaren J. Bäckström.
Grosshandlaren E. Cederlund
Bankiren C. Cervin.
Bankiren C. G. Cervin.
Professor C. Curman.
Grosshandlaren B. A. Danelius.
Hofstallmästaren J. Dickson.
Konsul O. Ekman.
Grefve V. von Hallwyl.
Bankdirektör E. Heckscher.
Bankdirektör C. Herslow.
Grosshandlaren I. Hirsch.
Ingeniör O. Hirsch.
Häradshöfding G. B. A. Holm.
Kapten A. Janse.
Grosshandlaren L. L. Liberg.
Grosshandlaren J. Lovén.
Grosshandlaren K. L. Lundberg.
Godsegaren C. F. Lundström.
Generaldirektör H. Martin.
Professor O. Medin.
Ingeniör C. G. Norström.
Bankdirektör J. H. Palme.
Konsul C. D. Philipson.

Grosshandlaren V. Ramstedt.
Konsul V. Röhss.
Professor H. Sjögren.
Ingeniör Å. Sjögren.
Grosshandlaren F. Slöör.
Bankdirektör H. Stjernspetz.
Stadsmäklaren G. Strandberg.
Grosshandlaren P. Sundström.
Grosshandlaren N. Sörensen.
Generaldirektören grefve F. Cl:son Wachtmeister.
Fru A. Wallenberg, f. von Sydow.
Grosshandlaren A. Wannberg.
Bankiren C. A. Weber.
Häradshöfding C. A. Weinberg.
Grosshandlaren O. Wijk.
Grosshandlaren P. Wikström.
Grosshandlaren E. Österlind.

Den 8 febr. beviljade Kungl. Maj:t i nåder det sålunda begärda lotteriet, hvars första serie skulle dragas den 1 okt. 1898.

Till kommiterade för lotteriets skötande utsågos bland garanterna bankdirektör J. H. Palme, bankir Carl Cervin och ingeniör C. G. Norström, hvilka till kontorschef antogo herr Otto Rooth, som redan i utställningslotteriet hade samma befattning.

Försäljningen af lotterna lyckades väl, och då omkostnaderna icke uppgingo till beräknadt belopp, erhöll museet på denna första serie en ytterligare vinst utöfver de garanterade 250,000 kr. af 29,212 kr. 88 öre. Härtill har ytterligare efter preskriptionsårets utgång kommit icke mindre än 24,190 kr. i outtagna vinster.

Sedan till andra serien erhållits 51 garantiförbindelser af i det närmaste samma personer som förut, medgaf Kungl. Maj:t lottförsäljning till denna serie med dragning den 1 maj 1899.

Den 15 november 1898 började försäljningen till andra serien, som gått med ännu bättre resultat än den första, så att man nu har all anledning att hoppas, att hela lotteriet skall kunna genom-

föras och museibyggnadens fullbordande därmed vara tryggadt, ehuru dels till följd af ändringar i ritningarna, dels till följd af de betydligt stegrade byggnadskostnaderna den beräknade kostnadsumman torde komma att icke obetydligt öfverskridas.

Då Allmänna konst- och industriutställningens 1897 räkenskaper under 1898 icke kunnat afslutas, och af deras resultat i viss mån kunde bero, om utställningslotteriets hela öfverskott skulle komma museibyggnaden till godo, har det härifrån beräknade beloppet ännu icke till museet öfverlämnats.

Museets byggnadsfond, som under 1898 ökats med kr. 279,302: 97, utgjorde vid slutet af år 1898, sedan utgifterna för året, kr. 83,113: 75, afdragits, 209,444 kr. 2 öre.

Bland penningedonationer till Nordiska museet under år 1898 må här främst nämnas de med anledning af museets den 24 okt. firade tjugufemårsjubileum lämnade gåfvorna, nämligen af justitieråd et, direktör N. Josephsen i Köpenhamn 10,000 kr.; af ingeniör C. A. Söderlund 1,500 kr. (se äfven nedan); af professor och fru C. Curman 1,000 kr.; af fru C. Scharp, f. Westman, och justitieborgmästaren J. L. Pentzin i Uleåborg hvardera 100 kr.; af ingeniör R. T. Björklund 50 kr., samt af museets styresman, dr A. Hazelius 2,500 kr.

Till Skansfonden inbetalade H. M. drottningen äfven detta år 250 kr. och fru A. Wallenberg, f. von Sydow, likaså 250 kr.

Genom testamentariskt förordnande af f. d. uppbördskommissarien F. C. Sundgren erhöll museet 13,111 kr. 84 öre, och såsom ytterligare utdelning enligt med. doktor H. F. Antells testamente emottog Nordiska museet 5,700 kr.

För öfrigt må nämnas följande till olika ändamål lämnade gåfvor: af fru J. Kempe, f. Wallis, 2,000 kr.; af ingeniör C. A. Söderlund 1,000 kr.; af öfverstekammarjunkaren frih. S. G. Åkerhielm likaså 1,000 kr.; af konsul G. E. Broms och fru J. Gustafsson, f. Pettersson, hvardera 500 kr., samt af bruksegaren C. von Platen 200 kr.

Till Bredablicksfonden inflöto enligt lämnade förbindelser 9,600 kr. samt i smärre poster i öfrigt 623 kr. 53 öre.

Dess utom erhöll museet genom ALLMÄNNA KONST- OCH INDUSTRIUTSTÄLLNINGENS I STOCKHOLM 1897 LOTTERI ett belopp af 45,260 kr.

Museets, Skansens och Bredablicks inkomster under år 1898 uppgingo till kr. 306,387: 69 och utgifterna under samma tid till kr. 339,184: 66. Häraf utgjorde Skansens inkomster kr. 185,555: 21 och dess utgifter kr. 234,452: 71. Skilnaden mellan Skansens inkomster och utgifter beror därpå, att köpeskillingen för Sevilla, 38,000 kr., ingår i den här upptagna utgiftsumman.

Af museets lösa skuld svarar museets styresman genom sitt öfverlåtelsebref af den 18 april 1880 för den hufvudsakligaste delen, 211,557 kr. 7 öre.

Antalet personer, som år 1898 till museet lämnade gåfvor af egentliga museiföremål, var 522; de skänkta föremålen utgjorde öfver 3,500. Till anläggningarna på Skansen lämnades 1898 gåfvor af 154 personer. Se för öfrigt sid. 212 och följande.

Hela inköpsumman af föremål, hänförliga till museisamlingarna, uppgick år 1898, fraktkostnader inräknade, till kr. 18,274: 28.

Museets verksamhet för ökandet af sina samlingar har under år 1898 fortgått efter samma plan och omfattning, som under föregående tid. På grund så väl af flere inköp, på hvilka museet offrat icke obetydliga penningebelopp, som af det intresse, med hvilket museet alt fortfarande omfattats af den stora allmänheten, har frukten af museets arbete äfven på detta område blifvit ganska rik.

Af årets förvärf torde följande i ett eller annat hänseende vara de märkligaste:

Till den *förhistoriska afdelningen:* en samling ångermanländska vapen och redskap af sten eller skiffer, delvis tillhörande den arktiska stenåldern.

Till *allmogeafdelningen.* Från Skåne: en järnugn från 1571, med tysk inskrift och bilder i låg relief, framställande den förlorade sonens hemkomst till fadern; åtta stycken snörmärlor — fyra skilda typer — af silfver och tillhörande kvinnodräkten; ett par aflångt fyrkantiga beslag, troligen till bälte, af förgyldt silfver med genombrutet rikt gotiskt löfverk, rosetter m. m.; bonader, allmogemålningar från 1700- och 1800-talen, utförda på väf och papper och sannolikt målade af småländske bonadsmålare i västra Sunnerbo.

Från Bleking: halssmycke af silfver, prydt med filigransarbete, kulörta stenar, hängkors och sex länkar, sammansatta af små ringar och pärlor.

Från Halland: en samling bonader och hängkläden, de senare med sydda, ej väfda mönster; husgeråd af tenn, brons, trä och lergods; redskap för husslöjd m. m., till större delen från norra och mellersta Halland.

Från Småland: liten gjuten sked af silfver med päronformigt blad och skaftet afslutadt med en piniekotte eller dylikt; skänkskåp, prydt med listverk och triumfbågar, som erinra om 1600-talets möbelornering. Det är måladt i flere färger och har å dörrfyllningarna ledigt tecknade och i färg utförda blomkvistar och liljestänglar i rokokostil, som mycket väl kunna vara gjorda af Per Hörberg. Härför talar dels den omständigheten, att skåpet förskrifver sig från nämde målares födelsebygd, dels målningarnas likhet med signerade och dagtecknade bänk- och läktarmålningar i Norra Ljunga kyrka i Småland, hvilka Hörberg utförde 1774.

Från Västergötland: litet skrin med rikt järnbeslag i 1500-talets stil, samt hela inredningen, en del möbler och husgeråd till Hornborgastugan på Skansen (se nedan sid. 179).

Från Östergötland: »Byordning vid Sjökumla by» i Västra Stenby socken, intressant originalhandskrift, dagtecknad 22 mars 1817.

Från Södermanland: släde från början af 1800-talet; fullständiga och synnerligen väl bibehållna mans- och kvinnodräkter från Sorunda socken, med till dem hörande spännen, knappar, nålar m. m. af silfver. Från samma socken har museet därjämte förvärfvat strödda möbler såsom skåp, »matstol» m. m. samt husgeråd af trä och tenn, hörande till ett gammaldags välförsedt sorundabo.

Från Uppland: lerflaska i form af en liggande tunna, prydd med målning i grönt och brunt å hvitgul botten jämte årtalet 1685; nyckelharpa från Vendels socken, samt ett skåp i allmogestil, påverkad af kejsarstilen, från Häfverö socken.

Från Värmland har museet lyckats erhålla rikhaltiga samlingar af allmogesaker, omfattande så väl möbler, husgeråd och andra bohagsting från 1600- och 1700-talen som ock grafkors af smidt järn, slöjdverktyg och dylikt af mycket ursprunglig form. Af stort intresse äro kar, hålkar, byttor, skåp och stolar af urhålkade trästockar, samt en samling föremål af växlande innebörd, som särskildt belysa den värmländsk-finska befolkningens etnografi och odling.

Från Dalarna: fullständig barndräkt för flicka, från Leksands socken; strödda plagg till mora- och malungsdräkter; silfverspänne och hängkors från Malungs socken; brudkrona af mässing, med »löf» och gjuten ornering i renässansmönster; ett par gjutna skospännen med synnerligen vacker ornering; två gjutna mässingskedar med runda blad och långa skaft, den ena därjämte med en St Andreasbild i skaftänden; två fat af lergods, med stiliserade växtmotiv och årtalen 1686 och 1692; vidare en samling svarfvade, snidade och målade »kasstickor» från Malung, samt slutligen »getklubbor», för ordnandet af bylagens vallgång, och »kvarn- och refstickor», hörande till allmogens räkenskapsföring.

Från Medelpad: brudkrona af förgyld metall, med ornering i 1600-talets stil.

Från Jämtland: en ovanligt stor »mjöl-koksa», öskar, med rikt snidadt skaft och målad i brunt och blått.

Från Härjedalen: tio handmålade väggtaflor, utförda 1833 för en bondstuga i Elfros socken. Alla dessa taflor framställa bilder ur den heliga skrift, såsom paradiset, syndafallet, händelser ur

Kristi lif, himmelriket och afgrunden, med längre textade inskrifter, som till större delen äro lånade ur gamla salmboken. I stil och färggifning erinra de om de allmänt kända dalkarlsmålningarna från Leksand, med stiliserade träd, väldiga knippen af blommor och de handlande personerna ofta i dräkter, som buros af allmogen, då taflorna målades. Af särskildt intresse är följande inskrift, målad å baksidan af en af taflorna: »10 stüken Målade taflor a 24 sk. stüket en alles 5 Rd R G S. Olhans Olof Jonsson i Rättvik Altsarbyn», hvilken uppger namnet på målaren och det 1833 antagligen gängse priset på liknande arbeten. Rörande denne Ol Hans Olof kan slutligen meddelas, att han ansågs som en för sin tid skicklig målare samt att han var född i Rättvik den 25 november 1790 och dog därstädes den 6 april 1878.

Af svenska allmogesaker utan bestämd fyndort må anföras en samling lerfat — det älsta från 1707 — ornerade med människo- eller djurbilder, stiliserade växter m. m. och ofta hållna i en mycket vacker färgton; samt en runkalender, inristad å ena sidan af en träskifva med valkliknande ändstycken. Kalendern börjar med nyårsdagen och har utsatt gyllental med ᚦ ᚳ ᛜ under 2, 3, 4 januari. Å skifvans frånsida äro inristade ett par geometriska figurer, möjligen afsedda för något slags brädspel samt »St Peders lek».

Från Norge har förvärfvats en vacker samling af husgeråd, däribland flere skåp, tavletter och himmelsängar, med karakteristiska sniderier och inskrifter, husgeråd af mässing, brons och glas såsom fat, ljusstakar, ofta drifna eller prässade, samt till form och ornering egendomliga glasflaskor och andra glaskärl. Vidare väfnader, utförda i rödlakansteknik; silfversmycke; gilles- och ölkärl af karakteristisk form, med målningar och inskrifter; rikt sirade seltyg m. m. Såsom prof på de inskrifter, med hvilka ölbollarna i detta års förvärf äro prydda, må följande anföras:

Drik Saa at Du Faar eij Hovetverk | Og Ont Udi Din Pande | men Saa Du bliver Frisk Og sterk | Min Kiaerre gode Grande.

Du Syneſt at Vaerre Den Sterkeſte Heldt | Vel Hundrede Slige Saa haver ieg Feldt.

Held ſkaalen til Munden
Indtil du ſer Bunden
Og drik ſom en ven.
Thi vand er i bekken
og Malt er i Saekken
ieg Brøgger J gien. Anno 1726.

Af denne ſkaal en uven ei en Draab har at nyde:
men før en ven ieg ſkienkes ful en gang
og vil hans irte (hjerte) fryde. 1817.

Tap Øl udi Bolden og ſeth Den Paa Bordet
tre fire fem piger og ſaa en fieol.
Saa ville vi ſaa Lyſtig ud Drikke
Storbolden til yderſt Prikke. Anno 1821.

Inskrifter liknande dessa har museet på flere ölbollar i sin rika samling af norska ölkärl.

Till museets finska afdelning hafva tvänne båtar inköpts, den ena en forsbåt, typisk för Kemi älf och hennes omnäjd, den andra en tjärbåt af den form, som varit i bruk i Ule älf.

Äfven från Estland har museet genom pastor R. Winkler fått emottaga en om svensk-finskt inflytande vitnande samling husgeråd af trä, samt ett bronssmycke, sannolikt från medeltiden. Tilläggas må, att alla dessa föremål äro gåfvor till Nordiska museet af allmogemän i St Jürgens nära Reval.

Till sin *handtverks- och skråafdelning* har museet lyckats förvärfva ej blott strödda föremål, utan äfven hela grupper af saker, som på ett alldeles förträffligt sätt fullständiga hvad som redan finnes i denna afdelning.

Sålunda har museet från Stockholm genom köp erhållit en större silfvervälkomma, hållen i karakteristisk rokokostil, förfärdigad af stockholmsguldsmeden I. Berg och försedd med följande inskrift på svenska och tyska: »Alla ärliga Wagenmakare Gesellernas Silfver Welkom Som Efter Olykeliga branden d 12 Februarii 1769 blef

för nyad». Hit höra 8 olikformiga silfverskyltar, prydda hvardera med bilden af en vagn i gravyr eller drifvet arbete, namn och årtal, af hvilka senare framgår, att skyltarna gjorts under tiden mellan 1670—1739 och altså prydt en äldre, nämda gesäller tillhörig välkomma, som förstörts vid ofvan antydda eldsvåda. Detta synes äfven af en anteckning i vagnmakargesällernas inventariebok, som upplyser, att den nya välkomman gjordes af silfret efter den gamla, »hvilket till en del i askan (efter härbärget) återfants», samt att 8 skyltar och »gubben», sannolikt den mansbild i antik dräkt och väpnad med en bila, som pryder locket å 1769 års välkomma, räddats. Enligt anförda källa väger denna vackra pokal 161 3/8 lod. I köpet ingick därjämte en ämbetslåda med mässingsbeslag, en »InwentariiBok för loflige Wang Makare Embetets Gesellers In och Utgifter», börjad 1769 och omfattande tiden till 1848, »Loflige Wagnmakare Ämbetets Gesellers Bok» (in- och utskrifningar), börjad 31 juli 1769 och afslutad 20 nov. 1847, strödda handlingar och en sigillstamp med mässingplatta, hvaråa framställes en täckvagn inom följande omskrift: WAGNMAKARE GESELLERNAS SIGILL UTI STOCKHOLM. En under vagnbilden anbragt skriftrad upplyser, att sigillet blifvit OMGRAWERAT, sannolikt 1828, då gesällerna enligt inventarieboken för ett sigill utgåfvo »Banco 5: 16». Detta i sig självt dyrbara och intressanta förvärf får en ökad betydelse därutinnan, att museet hittills saknat urkunder (protokoll och dylikt) äldre än 1804, i fråga om hufvudstadens vagnmakeri.

Genom en ren tillfällighet fick museet i november 1898 antydningar om, att Stockholms gamla fiskköparämbetes kvarlåtenskap möjligen ännu stode att rädda, och vidtagna undersökningar ledde slutligen därhän, att museet hos en fiskmånglerska vid Fiskarhamnen lyckades öfverkomma nämda ämbetes låda — ett vackert arbete i 1700-talets tidigare smak — samt en del handlingar, däribland 3 folianter, innehållande dels »Sumpfiskare Embetedz Protocoll» för åren 1668—1691, dels »Lofl: Fisk-kiöpare Ämbetets protocoll» för tiden mellan 1710 och 1805.

Af strödda skråminnen, vunna från Stockholm, kunna anföras: vinskänkarnes skråordning i handskrift från 1703; sigillstamp af

silfver med emblem — pokal och schackpjes i flikig ornerad sköld — och inskriften: SWARFWARE ÆMBETET SIGILL I STOCKHOLM; samt »Åminnelse af Lofl. Kopparslagare Embetets Qvartals-Dag», textad och versifierad handskrift, dagtecknad 2 aug. 1778.

Från Falkenberg: ämbetslåda med förkroppningar å lock och fot samt målningar — däribland en dubbelörn, skor och stöflar — hvilken tillhört Falkenbergs skomakare.

Från Lidköping: protokollsbok från 1779 till inpå 1840-talet, hvilken tillhört »Bygg- och Mure Mästare Ämbetets Gesälle Låda» i Lidköping.

Från Linköping: sigillstamp med inskriften: LINKIÖPINGS. KRUKOMAKARE. ÄMBETES. SIGIL. 1779, kring en blomsterurna.

Från Arboga: räkenskapsbok för tiden 1676—1777, som tillhört guldsmedsämbetet i Arboga.

Äfven från Tyskland har museet under loppet af 1898 liksom under flere af de föregående åren fått åtskilliga värderika föremål till sin skråafdelning. Häribland må särskildt nämnas en »Weber Ordnung» från 1599, i folio på pergament; en skrå för linneväfvare, handskrift på pergament, dagtecknad 1658; en liten vacker ämbetslåda från 1670; icke mindre än 58 skråsigillstampar för skilda handtverk, den älsta från 1653; processionstänger och standar, rikt prydda med sniderier, sinnebilder, målningar, m. m.

Bland nyförvärfvade bidrag till *afdelningen för arbetets historia* märkas följande: tryckpräss från 1747, ursprungligen använd vid Stockholms nummerlotteri; en samling trästockar för tapet- och tygtryck; äldre åkerbruksredskap, såsom plog, knif- och mullharfvar, radsåningsmaskin och tranärtsharpa, hvilka varit i bruk å Krusenbergs herregård i Uppland; en symaskin af svensk tillverkning från 1860-talet och märkt »Rundlöf»; ett större vandringshjul till tröskverk; handskbord för tillverkning af handskar, samt slutligen en intressant samling tenngjutarformar från förra delen af 1800-talet, afsedda för tillverkning af leksaker.

Till *afdelningen för minnen från det gamla Stockholm:* skylt af sandsten, framställande en sittande björn, från apoteket »Hvita

Björn»; skyltarm af järn, från den numera stängda källaren »Drufvan» vid Västerlånggatan; skylt med skyltarm från det forna värdshuset »Sevilla» å Djurgården; solvisare af sandsten från det gamla, likaledes försvunna, å Djurgården belägna värdshusets »Blå Porten» trädgård. Dess utom må framhållas 6 vackert i ek snidade dörröfverstycken i rokokostil, från huset nr 26 Hamngatan; prydliga järngaller från trappuppgångarna i det gamla Bondeska palatset; järngrindar och dörrar från huset nr 27 Drottninggatan; kakel från flere egendomar, samt en vid grundgräfning å Helgeandsholmen funnen väl bevarad kruka af stengods.

Till *afdelningen för jaktväsendet:* björnsaxar från Dalarna och Gästrikland; ett större parti skalltyg jämte vargspjut och stänger, hvarmed skallafdelningarnas platser betecknades, alt sammans fordom användt vid vargskall i Västergötland. Äfven från Småland har museet fått emottaga en samling vargskalltyg, bestående af aflångt fyrkantiga tygstycken, hvarå finnas målade eller tryckta vidunderliga ansiktsmasker, vanligen i svart och röd oljefärg.

Till *afdelningen för krigsväsendet* hafva bland annat kommit ett par mycket sällsynta medeltidsvapen, nämligen en spikklubba, antagligen från Lerbäcks socken i Närke, samt en s. k. skäggyxa från 1400-talet, funnen i jorden i Skåne. Vidare en »domkraft», bågspännare af järn; ett par kruthorn af oxhorn, från 1600- och 1700-talen, samt flere uniformspersedlar från senare tider.

Till *den kyrkliga afdelningen:* en ljuskrona af smidt järn, prydd med korsblommor, liljor och bladformiga hängen, i 1400-talets stil; reliefsnideri, framställande Kristi graflägging. Snideriet, som ursprungligen tillhört Örsås gamla kyrka i Västergötland, har fem figurer, förgylda och målade i flere färger. Vidare en dopfunt af sten, från Eriksbergs kyrka i nyssnämda landskap; en fattigbössa med en snidad helgonbild samt slutligen en kyrkbänk, den senare antagligen från 1600-talet.

Till *afdelningen för de högre ståndet* gjordes under år 1898 flere värdefulla förvärf, bland hvilka här främst må framhållas: 2 porträtt, målade i olja af okända konstnärer från 1600-talet, det ena, ett knästycke, framställande friherrinnan Margareta Soop, född Horn af Marienborg (d. 1663), samt det andra, en bröstbild i oval, föreställande grefvinnan Sofia Juliana De la Gardie, född Forbus (d. 1701). Vidare en genretafla samt 4 dörröfverstycken, utförda i olja på 1600-talet. Dessa målningar, som alla härstamma från den s. k. mälsåkersamlingen, hafva blifvit öfverlämnade till museet af H. M. KONUNGEN.

Inom den kostymhistoriska och textila afdelningen märkes: en samling rikt broderade västar af siden och andra väfnader, de flesta från 1700-talet, bland hvilka särskildt en af rödt siden med inväfd bård i guld och silke utmärker sig genom smak och elegans. Värdefulla äro äfven ett par betjäntlivréer från det grefliga piperska godset Kristinehof i Skåne.

Ett intressant prof på svenskt gobelinväfveri utgöra 6 stolsöfverdrag från förra hälften af 1700-talet, hvilka i naturliga färger på svart botten återgifva dels ymnighetshorn, dels bilder ur djurvärlden inom barockinramningar. Om stor konstfärdighet vitnar äfven ett på hvitt siden i olikfärgadt silke, antagligen under 1600-talets senare hälft utfördt broderi, framställande en österländsk genrebild med en sultan och en sultaninna inom en praktfull krans af blommor. Här må äfven omnämnas flere i silke vackert utsydda plånböcker af siden, från senare hälften af 1700-talet och början af detta århundrade, hvilka på ett utmärkt sätt fullständiga den rikhaltiga samling af broderimönster museet förut eger. Likaledes har den stora samlingen af märkdukar blifvit ansenligt tillökad. En stor, väl bibehållen matta från 1600-talet, af blått ylletyg med vacker ornering i schattérsöm, samt en tronhimmel af blå sammet med påsydda silfvergaloner förtjäna äfven att här upptagas.

Bland möbler och husgeråd märkas: sybord af mahogny med beslag och lister af mässing, hvilket, enligt åsatt signatur och hallstämpel är tillverkadt år 1782 af »And: Lundelius i Stockholm»; vidare skulpterad stol i barockstil, ovanlig modell; härfvel från

1700-talets början, prydd med snidade figurer, samt ett större fyrsidigt rokokobord, måladt i hvitt, med utskurna ornament i guld, grönt och rödt.

Å konstauktion hos H. Bukowski inköptes flere mindre konstföremål såsom: urställ af brons, i rokokostil, i rikt ciseleradt arbete och prydt med små fristående figurer. Vidare ett för empirestilen synnerligen typiskt skriftyg af svart marmor och biscuit; ett par slipade och etsade glaspokaler från 1700-talet; två sockerskålar af kristallglas med rik facettslipning, samt en vattenbehållare af mässing i drifvet arbete.

Den *historiska afdelningen* riktades under årets lopp med många värdefulla bidrag, af hvilka följande äro särskildt beaktansvärda: friherrediplom för landshöfding C. Nieroth (f. 1767, d. 1842), dagtecknadt den 11 maj 1818; sigillstampar, som tillhört medlemmar af friherrliga ätten Hamilton af Hageby och adliga ätterna Kröningsvärd, Meck och Murray.

Af professor J. Börjeson, hvilken år 1887 till museet öfverlämnade modellen till sin ryttarstaty af Karl X Gustaf, emottog museet ifrågavarande år konstnärens modell till den i Karlskrona resta statyn af Karl XI. För öfrigt erhöllos: modellen till grefve Adolf v. Rosens byst i Örebro, utförd af Ingel Fallstedt; två täflingsskisser för monumentala skulpturer, den ena en ryttarstaty, framställande Magnus Stenbock, afsedd att resas i Helsingborg, modellerad af den nu aflidne bildhuggaren Alfred Nyström, och den andra en statyett af John Ericsson i hel figur, utförd af en i Paris bosatt svensk artist C. Millet Larsson och prisbelönad af kommitén för resandet af en staty af John Ericsson i Stockholm. Två afgjutningar i gips af J. T. Sergels »Ceres, sökande Proserpina», afsedda att användas såsom kandelabrar, förtjäna äfven att här omnämnas.

Till afdelningen af föremål, som egts af kungliga personer, erhöll museet ett syskrin af mahogny, som enligt bilagdt intyg länge tillhört drottning Hedvig Elisabet Charlotta, hvilken äfven användt det samma för förvaring af bref och handlingar. Vidare ett par

lakan och två örngått med mycket vackra konstbroderier och drottning Josefinas krönta namnchiffer.

Till de i museet förvarade minnena efter J. J. Berzelius tillkom ytterligare ett af honom begagnadt skrifdonsetui att medföras på resor. Ett fodral innehållande kirurgiska instrument är ett minne af den framstående kirurgen, professor C. G. Santessons omfattande verksamhet. Vid öfverlämnandet af detta bestick medföljde ett så lydande intyg, uppsatt af professor S. själf: »Detta bindtyg, det första jag ägde och begagnade, har varit min trotjenare från Januari 1839 till Januari 1857, då det, skröpligt och i tjensten utslitet, försattes på min enskilda indragningsstat». Af fru Ann-Margret Holmgren, f. Tersmeden, erhöll museet en hel del föremål, som tillhört professor A. F. Holmgren i Uppsala. Denna intressanta samling omfattar bland annat flere band dikter, vetenskapliga arbeten, åtskilliga manuskript, fullmakter och förordnanden, dyrbart utstyrda adresser m. m.

Bland öfriga minnen af enskilda personer må nämnas: uniformsfrack, som begagnats af landshöfding O. R. Themptander; dansk förtjänstmedalj i guld, som burits af artisten N. M. Mandelgren; målade glasfönster från professor V. Rydbergs arbetsrum å Ekeliden på Djursholm. Dessa glasmålningar skola framdeles uppsättas i den interiör, framställande Rydbergs rum, som kommer att anordnas i någon afdelning af museet. Såsom bidrag till den nu utdöda ätten Crusenstolpes historia, särskildt hvad angår dess mest namnkunnige medlem, assesssor M. J. Crusenstolpe, erhölls en större samling bref och manuskript.

Af fru Lea Ahlborns dödsbodelegare emottog museet en storartad gåfva, utgörande en betydande del af den framstående mynt- och medaljgravörens artistiska kvarlåtenskap. Bland denna märkes främst hennes samling af medaljpunsar och stämplar, utförda dels af henne själf och dels af andra äldre svenska gravörer, såsom J. C. Hedlinger, C. G. Fehrman, L. P. och P. H. Lundgren m. fl., bestående till sammans af icke mindre än 367 nummer. Utom punsar, graverade för medaljer öfver kungliga och enskilda personer, innehåller samlingen originalpunsarna för belöningsmedaljer och minnes-

penningar, slagna på föranstaltande af svenska hushållningsällskap, handtverks- och skarpskytteföreningar m. fl. I denna gåfva ingick dess utom det af fru Ahlborn använda arbetsbordet, vid hvilket hon vanligen brukade modellera och gravera, och till detta hör en fullständig uppsättning af för graveringsyrket erforderliga verktyg, såsom modellerstockar, grafsticklar, reffelfilar m. m., samt punskista med en påbörjad puns till medalj öfver professor D. G. Lindhagen.

Enligt muntligt förordnande af den under året aflidne artisten J. Z. Blackstadius öfverlämnades genom dennes dödsbodelegare konstnärens mest betydande målning: »Biskop Sigfrid döper hedningar i Götaland», äfvensom den hädangångnes palett.

Bland nyförvärfvade minnen efter bortgångna sceniska artister märkas: autografer samt strödda föremål, som tillhört operasångaren, direktör A. Willman; strödda minnen från premieraktören C. G. Sundbergs sceniska verksamhet; käpp, som tillhört premieraktör S. Hedin; maskeringstillbehör och andra föremål, som begagnats af premieraktören C. F. Lagerqvist, samt sko, som burits af dansösen Marie Taglioni.

För *porträtt- och gravyrsamlingen* hafva flere nya bidrag erhållits. Sålunda en samling nordiska porträtt i gravyr, litografi och fotografi, framställande kungliga och framstående enskilda personer; afdrag af tidskriften »Ord och Bilds» porträttklichéer under 1897; Föreningens för Grafisk konst årsblad för 1898; »glassilhuett» infattad i guld, framställande en rådman C. M. Dahlgren i Alingsås, med stor sannolikhet utförd af skalden J. A. Wadman. Vidare en vacker och intressant samling bestående af 96 silhuettporträtt från 1700-talets senare hälft. En närmare redogörelse jämte afbildningar af flere af dessa finnes intagen i närmast föregående årgång af dessa meddelanden.

Inom denna afdelning märkes slutligen ett år 1693 med anledning af Uppsala mötes beslut författadt »Frögde-Qwäde», prydligt graveradt af kopparstickaren A. Hedengrahn samt insatt i en samtida smakfullt skulpterad »Ehrenstrahlsram».

Biblioteket vann under årets gång en tillökning af 1,107 tryckalster, däraf 431 boktryck, som efter vetenskaperna fördelats på hufvudsåkligen språkvetenskap, konst och konstslöjd, fornkunskap, historia, etnografi och antropologi, geografi med dess underafdelningar, statistik, naturvetenskap samt på afdelningen tidskrifter och samfunds skrifter af blandadt innehåll.

Hufvudstommen af 1898 års bokförvärf har tillkommit genom gåfvor och bytesintäkter från utländska vetenskapliga samfund och museer, med hvilka Nordiska museet står i förbindelse, men de svenska bidragen hafva dock varit både talrika och värdefulla.

Bland märkligare under ifrågavarande tid erhållna tillökningar kunna här särskildt omnämnas: Miniaturen aus Handschriften des Staatsarchivs in Lübeck, utgifna af P. Hasse, med vackra reproduktioner i ljustryck; L'hôtel Païva, ses merveilles précédé de l'ancien hôtel de la marquise de Païva, af Arsène Houssaye; Collection Georg Hirth i 3 band, med text och en mängd förträffliga illustrationer; en större samling modetidningar och tidskrifter berörande dräktväsen och dithörande saker; Trachten der Schweden an den Küsten Ehstlands 1854, af H. Schlichting; The traditional games of England, Scotland and Ireland, af A. B. Gomme, vol. 2; Kungl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelser, åren 1871—1890; Berättelser m. m. angående Stockholms kommunalförvaltning, i 52 band, omfattande åren 1862—1889, samt skrifter, utgifna under år 1898 af L'académie royale des sciences i Amsterdam, i 4 band.

Bland gåfvor till museets *arkiv* må slutligen nämnas: stamträd öfver släkten Svebilius, sannolikt utarbetadt under början af 1800-talet, samt 5 faksimile af viktiga historiska medeltidsdokument rörande Sverge, bland annat Klemens II:s stadfästelse å Benediktus IX:s fullmakt för biskop Adalbert i Hamburg att vara legat och ärkebiskop öfver Sverge och andra nordiska land.[1] Denna bulla, som är dagtecknad den 24 apr. 1047, och hvars original förvaras i Hannovers slottsarkiv, är den älsta det svenska folket uttryckligen rörande

[1] Jämför *Svenskt diplomatarium*, utgifvet af J. G. Liljegren. B. 1. Stockholm 1829. S. 35. Nr 20.

akt, af hvilken originaldiplomet bevarats till vår tid. Vidare faksimile af Birger Jarls privilegiebref[1] för lübeckarne i Sverge af 1250 eller 1251, den älsta af svensk regent utfärdade fördragsurkund, hvars original kommit till vår tid, samt af konung Magnus af Sverge och Norge bref, dagtecknadt 1354, hvari han tager till vasaller hertig Albrekt af Mecklenburg och hans efterträdare, och slutligen af föreningsakten mellan de tre nordiska rikena, upprättad i Kalmar den 20 juli 1397.

Lektor A. Ahlén, som fortfarande utan någon ersättning sysselsatt sig med samlingarnas bearbetning, har under år 1898 upprättat fyndortsregister till 38,000 föremål i samlingarna, ordnat museets tidningsamling, bjudningsbref, sorgkort och annat småtryck samt därjämte på anhållan från styrelsen för Dalarnas fornminnesförening i Falun och på uppdrag af Nordiska museets styresman afskrifvit 78 originalhandlingar i museets skråarkiv, rörande skilda handtverksämbeten i städerna Falun och Säter. Slutligen har han under öfverskriften: »Ur Nordiska museets skråarkiv», i tidningen Norden, i Handtverks- och Industritidningen och andra facktidningar ombesörjt offentliggörandet af flere i kulturhistoriskt och fackligt hänseende intressanta handlingar, förvarade i nyss anförda arkiv.

Under år 1898 utkommo följande arbeten, som hafva afseende på Nordiska museet:[2]

Meddelanden från Nordiska museet 1897, utgifna af A. Hazelius, innehållande, jämte strödda meddelanden angående Nordiska museet år 1897, uppsatser af E. Brate, P. G. Vistrand och J. Blees, en handskrift af N. H. Sjöborg, ett par skråhandlingar samt tvänne byordningar.

The Northern Museum and Skansen. By L. Passarge. Translated by D. O. Bell.

[1] Se anf. källa. S. 699. Nr 846.

[2] Se sid. 244 o. f.

Ein eigenartiges Museum für Natur- und Völkerkunde. Von W. KOENIG. Särtryck.

Ringlekar på Skansen. Utgifna af NORDISKA MUSEET.

Småtryck, utgifna i samband med Skansens fester. 4 nr.

Skansens utveckling, som under 1897 med dess konst- och industriutställning i Stockholm tagit ett väldigt steg framåt, stod under det år, hvilket därpå följde och hvarom denna årsberättelse handlar, fortfarande ingalunda stilla, om ock arbetet naturligtvis bedrefs med mindre arbetstyrka än under näst föregående år.

Genom inköp af den intill Skansen mot väster stötande lägenheten Sevilla vidgades på detta håll friluftsmuseets område, visserligen ej med någon ansenligare ytvidd (området omfattar 18,51 ar), men dock med en landvinning af mycket stor betydelse. Det är nämligen här, som hufvuduppgången till Skansen kommer att få sin plats. Dess utom var förvärfvet äfven i det hänseendet af vikt, att den på området liggande byggnaden, som här både hindrat och skämt utsikten, nu kunde rifvas utan att därvid lämna rum för någon ännu mer skrymmande och för Skansen menlig byggnadsanläggning. Kostnaderna för detta inköp stego till 38,000 kronor, till hvilkas gäldande emellertid DJURGÅRDSKASSAN tillsköt 4,000 kronor och ALLMÄNNA KONST- OCH INDUSTRIUTSTÄLLNINGENS FÖRVALTNINGSUTSKOTT, som genom försäljningen befriades från nödiga reparationer på detta håll, bidrog med en lika stor summa. Den å området liggande byggnaden såldes sedan i andra hand med skyldighet för köparen att bortföra den samma, därvid inbringande utom besparade rifningskostnader en summa af 400 kronor, och refs omedelbart efter detta köps fastställande.

Förslagsritning för anordnandet af den nya storartade fasaduppgången till Skansen, hvilken endast genom detta förvärf blef utförbar och hvaraf den nuvarande hufvuduppgången egentligen utgör allenast ett sidoparti, uppgjordes samtidigt af arkitekten G. Améen.

Äfven åt nordväst fick Skansen under året framflytta sina gränsmärken. Genom kungligt beslut af den 19 december 1898 lämnades nämligen åt Skansen i ersättning för en del (27,61 ar) af Lejonslätten, hvilken Nordiska museet till Djurgården afstod, ett midt emot Framnäs liggande område af 53,50 ar.

Sedan H. M. konungen den 16 maj gifvit sitt nådiga tillstånd, att de af JÄRNKONTORET och BESTYRELSEN FÖR SKÅNSKA STORINDUSTRIENS UTSTÄLLNING till Nordiska museet år 1897 skänkta Mellersta Sveriges grufutställnings byggnad och Skånska storindustriens utställningsbyggnad[1] — den förra dock på ett års uppsägning — finge å sina forna platser för museets räkning kvarstå, började ominredningen af dessa. Mellersta Sverges grufutställningsbyggnad, hvilken erhöll benämningen *Skansens grufutställning*, fick, såsom detta senare namn anger, fortfarande bibehålla sin uppgift. En utställning belysande Nordens, särskildt Sverges, grufdrift och bärgsbruk anordnades nämligen här. Därjämte måste emellertid i sidoafdelningar inrymmas äfven en del större utrymme kräfvande gåfvor från industriutställningen såsom modellen af ångfartyget »Södra Sveriges» bärgning, den stora modellen af Köpenhamns frihamn, med flere. Här förvaras ock den af KOMMITÉN FÖR JÄMTLANDS LÄNS UTSTÄLLNING skänkta, af artisterna A. Genberg och G. Krehl utförda relieftaflan med motiv från Undersåkersdalen i Jämtland, hvilket konstverk under industriutställningen fans exponeradt i turistföreningens paviljong. Öfre våningen anslogs till en utställning af jakt-, djurfångst- och fiskeredskap samt båtar. I Skånska utställningens byggnad kvarstår den efterbildade stenkolsgrufvan i restaureradt skick, likasom ock dioramat af Limhamns kalkbrott. För belysning af vårt skogsväsen anordnades här vidare en utställning innehållande virkesprof vid sidan af den modell till ett norrländskt sågverk, hvilken föregående år skänktes till museet.[2] Äfvenledes inrymdes här modellen af Nääs slöjdlärareseminarium[3] samt den

[1] Se föreg. årsberättelse sid. 222 och 225.
[2] Se föreg. årsberättelse sid. 225.
[3] Se föreg. årsberättelse sid. 225.

under år 1898 af GOTLANDS TURISTFÖRENING till museet skänkta modellen af norra delen af Visby, hvilken, utförd af artisten G. Krehl, under 1897 års utställning ådrog sig berättigad uppmärksamhet.

Såsom i föregående årsberättelse nämdes, måste, till följd däraf att efter industriutställningens upphörande den elektriska drifkraften för Skansens bärgbana ej mera fans att tillgå, denna tills vidare afstanna med sin verksamhet. Af museets styresman framlämnades därför vid museets styrelsesammankomst i juni ett efter samråd med ingeniör C. G. Norström uppgjordt förslag att midt emot Framnäs och invid Skånska utställningsbyggnaden anlägga en terrass för att i denna inrymma för bärgbanans fortsatta drift nödigt elektricitetsverk äfvensom pumpverk för Skansens vattenledning — hvartill utställningen kontraktsenligt öfverlåtit nedlagda ledningsrör m. m.[1] — samt gasmotor. Detta förslag godkändes af styrelsen, och skulle härtill få användas en summa af 15,000 kronor, ett anslag, som dock måste öfverskridas med omkring 8,650 kronor. Arbetet sattes oförtöfvadt i verket, och den i krysshamrad granit utförda s. k. *Skånska terrassen* stod inom årets lopp fullbordad. Muren, täckt af en huggen granitlist, krönes af en balustrad af cement. Den från landsvägen upp till terrassen ledande trappan är utförd af cement och afstänges medelst ett par konstsmidda järngrindar från år 1782, ett gammalt stockholmsminne ur museets samlingar. Planen för maskinhusets ordnande, maskineriets uppsättning äfvensom alla till pump och gasmaskin erforderliga ledningar utfördes af firman Hagberg & Sjögren. Den anskaffade gasmotorn är af 29 hästkrafter och den dubbelverkande pumpen förmår uppfordra 500 liter vatten i minuten.

Af föregående årsberättelse[2] ses, att AKTIEBOLAGET STOCKHOLMS FÖRENADE BRYGGERIER efter utställningens upphörande till Skansen såsom gåfva öfverlämnade sin för hvarje utställningsbesökare välkända stora serveringspaviljong, hvars byggande kostat bolaget

[1] Se föreg. årsberättelse sid. 162.
[2] Sid. 220.

öfver 12,000 kronor. Denna paviljong flyttades under början af här ifrågavarande år till en särdeles lämplig plats invid Bredablick, där han, i öfverensstämmelse med andra namn af fornnordisk klang å platser på Skansen, fick benämningen *Bragehallen*. Genom denna paviljong vans en särdeles önsklig och af behofvet påkallad utvidgning af Skansens förut altför trångmätta serveringslägenheter. Lokalen pryddes med en af vår kände konstnär CARL LARSSON för detta ändamål utförd fondmålning, framställande en fornnordisk bard, hvilket arbete af målaren skänktes till museet. Paviljongens gifvare ökade sin frikostighet genom att under 1898 skänka en del för serveringen nödiga tillbehör, såsom marmorskifvor för disk, äfvensom öltappningsapparater samt vidare för hallens elektriska belysning nödiga föremål.

I sammanhang med den nya serveringshallens uppförande omlades och ändrades vägar och planteringar å en del af det till Bredablick angränsande området. Hvad väganläggningsarbetet för öfrigt beträffar, kräfde den stegrade mängden besökande, att den skansslätten omslutande Kungsvägen äfvensom Gustaf Vasas väg vidgades till större tvärmått. Detta utfördes under sommaren, och belöper sig bredden utefter hela de nämda vägsträckorna nu å den förra till 4,5 meter, å den senare till 6 meter.

Sedan Framnäs, som under tiden för utställningen stått till dennas förfogande och upplåtits för den välbekanta efterbildningen af »Gamla Stockholm», i augusti af utställningens förvaltningsutskott återlämnats till Nordiska museet, vidtog omedelbart iordningställandet af denna plats med strandskoning, planering och väganläggningar, och stego kostnaderna härför till inemot 5,000 kronor. Den efter rifningen af de öfriga utställningsbyggnaderna kvarstående efterbildningen af Stockholms gamla rådhus öfverlämnades väl af arkitekten C. A. OLSSON såsom gåfva, men måste i samband med hela framnäsplatsens fullkomliga omordnande dock kort därefter borttagas. Midt å planen ställdes på sin granitpiedestal den kollossala polerade kula af svart granit, som SVENSKA GRANIT-

INDUSTRIAKTIEBOLAGET under föregående år haft utställd, och som bolaget sedan under 1898 skänkte till museet.

Den i Framnäsviken genom utfyllning danade holme, som för fullständigande af bilden af »Gamla Stockholm» anlagts till utställningen, öfverlåts på vissa vilkor af STOCKHOLMS STAD för att med Framnäs sammanfalla till ett område. Emellertid kräfde denna lilla anläggning ett besvärligt arbete med ytterligare utfyllning o. s. v., hvarför kostnaderna belöpte sig till omkring 1,000 kronor. Här i viken förtöjdes en profsamling af olika båtar och farkoster.

För att sammanbinda Framnäs med Skansen flyttades på utställningens bekostnad den träbro, hvilken under utställningstiden ledde från det till Hasselbacken gränsande utställningsområdet till konsthallen, i enlighet med den öfverenskommelse, som den 16 april 1896 träffats mellan museets styrelse och centralkommitén för allmänna konst- och industriutställningen, till Framnäs, där hon bildande en viadukt öfver Sirishofsvägen provisoriskt förenar Framnäs med Skansens högplatå.

Hvad de etnografiska och kulturhistoriska anläggningarna beträffar, är följande att märka. Till Skansen flyttades under året en *ryggåsstuga från Hornborga socken* i Västergötland. Denna stuga, som är eller varit typisk för Falbygden, d. v. s. trakterna omkring Falköping och Billingen, och som skänktes till museet af direktör E. ROSENLIND i Stockholm, är försedd med läm å skorstenen i stället för innerspjäll samt otvifvelaktigt af hög ålder. Med bostaden sammanhänga kostall, fårhus och loge, alla uppförda af s. k. kullersten och af ett mycket enkelt byggnadsätt. Gifvaren ökade sin frikostighet genom att på sin bekostnad låta ett ombud i orten anskaffa möbler, såsom väggfast säng, hängskåp, stolar m. m. samt hvarjehanda husgeråd och redskap för byggnadens inredning. Stugan fick sin plats i skogen nedanom Oktorpsgården, där hon med sin låga resning bland de höga furorna ger ett mycket stämningsfullt intryck. För att med möjligaste trohet återuppföra henne lät man samma timmermän, som i Västergötland märkt och nedtagit

henne, medfölja till Stockholm för att där leda återuppförandet, och till och med stenar och hällar, hvilka utgjort golf i förstuga och ladugård, hitfördes.

Samlingen af gamla milstolpar ökades genom en af Mo HÄRADS VÄGSTYRELSE öfverlåten milsten från 1674. Denna, hvilken stått i närheten af Unnaryds gästgifvargård i Småland, är en af de ståtligaste i sitt slag och bär Karl XI:s krönta namnchiffer, prydligt uthugget jämte det anförda årtalet. Dess utom skänkte HÖLEBO HÄRADS VÄGHÅLLNINGSSKYLDIGE i Södermanland genom godsegaren E. Isoz bemedling trenne milstolpar af gjutjärn, från 1700-talet.

Lappen Nejrla Macke Åren med familj vistades äfven denna sommar å Skansen och innehade sin vanliga bostad i den jämtländska timmerkåtan, hvarigenom fortfarande bereddes ett särskildt för främlingar välkommet tillfälle att få en god inblick i våra fjällnomaders hemlif.

Den eskimåhydda, till hvilken under 1897 grund blifvit lagd,[1] och hvartill kolonibestyrer C. BRUMMERSTEDT i Julianehaab på Grönland 1894 skänkt alt byggnadsvirke färdigslöjdadt, uppfördes af torf och rullsten och inreddes så, att den samma i sin helhet ger en tillfredsställande bild af ett gammaldags *eskimåiskt boningshus* i Västgrönland. Härvid bidrog godsegaren H. ZETTERBERG å Sticklinge med 10 parlass grästorf till byggnadsmaterial. Hänvisande till den zoologiska redogörelsen i föregående årsberättelse, sid. 188, må vi ock här omnämna färderna med eskimåhundar, hvilka läto åskådaren få en liflig föreställning om polarfolkens färder öfver deras hemlands gränslösa snö- och isfält.

Fasthållande vid sitt förra program har Skansen äfven under här afsedda tidskede sökt genom fosterländska så väl folkliga som historiska fester lifva sinnet för fäderneslandet, dess folk och dess forntid.

[1] Jfr föreg. årsberättelse sid. 161.

Äfven detta år inleddes med vedertagen nyårsvaka, ledsagad af klockringning och hymnsång. Valborgsmässoaftonen blef såsom vanligt en triumfdag för Skansen, hvilken då besöktes af omkring 18,000 personer. Folkleken »Slå katten ur tunnan» upptogs härvid för första gången under året, och på aftonen tonade, såsom denna dag blifvit vanligt, vid valborgsmässoeldarnas sken från omkring 200 sångare de välkända vår- och studentsångerna. Äfven den första maj visade sig Skansen utöfva en år från år stegrad dragningskraft. De besökande räknades denna dag till omkring 10,000 personer, ett antal, som dock på flere andra dagar under året ansenligt öfverstegs. Midsommaraftonen firades med majstång, midsommareldar och danslekar. Vid Lucia, den 13 december, återupptogos de gamla folkliga julceremonierna med lussibrud, stjärngossar o. s. v. och fortforo julen ut — altså in på följande år.

Utom dessa rent folkliga fester firades äfven andra af nationelt och historiskt skaplynne. Så högtidlighöllos H. M. konungens födelsedag och namnsdag samt Gustafsdagen, den 6 juni — Sverges nationaldag — vid hvilken tal höllos för konung och fosterland. Vidare firades Djurgårdens högtidsdag, Bellmansdagen, med bellmanståg och utförande af bellmanssånger, samt hjältekonungarne Gustaf II Adolfs och Karl XII:s dödsdagar, den förra med högtidstal och historiskt tåg, framställande gestalter från trettioåriga krigets dagar.

Vårfesten tog sin början den 1 juni och fortvarade till och med den 6 samma månad. En riklig mängd gåfvor hade tillströmmat från många håll, och antalet medverkande uppgick till omkring 600 personer. Såsom hufvudnummer i programmet ingick det historiska festtåget, hvilket denna gång, jämte flere nya tillägg, i sig förenade de flesta historiska tåg, som under de föregående åren framstälts på Skansen.

Under sommarens lopp utfördes å dansbanan folkdansar och ringlekar, hvilkas antal tillökades med flere förut ej på Skansen

uppförda nummer. Såsom folkmålsberättare uppträdde fortfarande den välbekante Jödde i Göljaryd och dess utom den för året nya Klockar-Stina i Hult (fröken Nanny Hultgren) samt tillfälligtvis mor Kajsa Brita från Häggdånger (fru Alfhild Agrell). Såsom allmogespelmän tjänstgjorde den från föregående år bekante nyckelharpospelaren Jonas Skoglund m. fl.

Middags- och aftonkonserter utfördes af Flottans musikkår, och utgjorde dessas antal under årets lopp 155. Dess utom uppträdde vid åtskilliga tillfällen flere sångföreningar såsom Stockholms målaresångförening, Stockholms allmänna sångförening och Bellmanskapellet. Å sön- och helgdagar afsjöngos från Håsjöstapeln rytmiska koraler af en härför särskildt inöfvad barnkör. Stora fyrverkerier anordnades några kvällar på sensommaren af herr J. Törner.

Åtskilliga möten utsågo under året Skansen till plats för sina festliga samkväm. Så höllo den i Stockholm under sommaren samlade naturforskarkongressen samt Iron- and Steel-institutets medlemmar där sina högtidsammankomster.

Den 24 oktober 1898 firades på Skansen med stor högtidlighet tjugufemårsdagen af Nordiska museets grundläggande. En närmare redogörelse för festligheterna denna dag lämnas längre fram, sid. 269 o. f.

Till *klädkammaren på Skansen* gjordes år 1898 flere betydande förvärf. Främst bland dessa märkas de folkdräkter, som med särskild hänsyn till de i ringlekarna på Skansen deltagande barnen ytterligare anskaffats med afsikt att härigenom bidraga till att från glömska bevara våra gamla, mestadels ur bruk gångna allmogedräkter. De tillkomna dräkterna voro från Västra Göinge härad i Skåne, Värend i Småland, Vånga och Skedevi socknar i Östergötland, Sorunda och Vingåkers socknar i Södermanland, Nordmarks härad i Värmland, Ore, Åls, Leksands och Rättviks socknar i

Dalarna, Järfsö och Delsbo socknar i Helsingland samt från Vormsö i Estland — inalles ett antal af 20.

Från Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897 inköptes hela det för »Gamla Stockholm» förfärdigade kostymförrådet, så väl de af vaktknektarne använda drakterna från Gustaf Vasas tid, med tillhörande harnesk, hjälmar och svärd, som de för de båda teatrarna utförda kostymerna m. m., till sammans 36 olika dräkter. Bland de senare märkas hela den ursprungligen för skådespelet »Kirsti Fleming» uppsatta garderoben samt kostymuppsättningarna till bland annat »Sista skottet», herdespelet och »Then Lustige Theaters» omväxlande repertoar.

För öfrigt tillkommo i samband med årets vårfest och museets 25-årsjubileum följande dräkter: 1 kvinno- och 1 barndräkt från senare delen af 1300-talet; 8 korgossedräkter från 1500-talet; 3 riddar- och 2 damdräkter från 1500-talets början; 1 Gustaf Vasa-dräkt; 7 damdräkter från Fredrik I:s tid; 9 lakejdräkter från rokokotiden; samt 2 s. k. »svenska dräkter».

Antalet föremål, tillhörande Skansens klädkammare, utgjorde vid 1897 års slut 3,146, fördelade på 1,973 nummer.

Hvad beträffar utvecklingen af de naturvetenskapliga afdelningarna på Skansen under detta år, införes, såsom i föregående årsberättelser, i detta sammanhang endast en redogörelse för de botaniska och mineralogiska afdelningarna, under det att berättelsen om den zoologiska trädgården å annat håll återfinnes såsom självständig uppsats. Se sid. 189.

Växtafdelningen. Mycket arbete nedlades under detta år på att utvidga den rent botaniska afdelningen, och tyckas dessa ansträngningar äfven ha krönts med framgång, i det att växter både kunnat erhållas i riklig mängd och omedelbart efter förvärfvandet kunnat utplanteras å lämpliga platser.

Bland mera anmärkningsvärda gåfvor till denna afdelning kunna nämnas 87 till största delen svenska växtarter, under våren skänkta

af direktör K. Bovin å Albano. Af dessa äro att ihågkomma: Artemisia maritima, Asperula odorata, Digitalis purpurea, Veronica longifolia, Lysimachia nummularia, Angelica archangelica, Adonis vernalis, Crambe maritima, Viola odorata, Saxifraga aizoon, S. cæspitosa, Sedum hybridum, Circæa lutetiana, C. alpina, Rubus arcticus, Daphne mezereum, Convallaria multiflora, Glaux maritima, Struthiopteris germanica och Osmunda regalis. Amanuensen E. Hammarstedt samlade under sommaren en del växter i östra Västmanland, hvilka lämnades till Skansen och utplanterades därstädes. Af denna gåfva må nämnas Menyanthes trifoliata, Nymphæa alba, Ranunculus lingua, Lythrum salicaria, Epipactis latifolia, Butomus umbellatus, Calla palustris, Typha angustifolia, T. latifolia och Sparganium simplex. E. o. amanuensen A. Behm företog med anslag af Nordiska museet en resa i naturvetenskapligt ändamål till Jämtland, under hvilken samlades ett flertal fjällväxter för utplantering på Skansen. Af dessa äro att nämna Gnaphalium norvegicum, Erigeron elongatus, E. uniflorus, Saussurea alpina, Cirsium heterophyllum, C. palustre, Mulgedium alpinum, Hieracium alpinum, Polemonium cœruleum, Diapensia lapponica, Gentiana campestris *islandica, Veronica saxatilis, Bartsia alpina, Sceptrum carolinum, Primula farinosa, P. stricta, Cornus suecica, Aconitum lycoctonum, Silene acaulis, Cerastium trigynum, C. alpinum, Saxifraga cotyledon, S. stellaris, S. oppositifolia, S. aizoides, Rhodiola rosea, Alchemilla alpina, Rubus chamæmorus, Astragalus alpinus, A. alpinus β dilutus, Azalea procumbens, Oxyria digyna, Salix herbacea, S. lapponum, Betula nana, B. intermedia, Orchis incarnata f. cruenta, Nigritella nigra, Tofieldia borealis, Juncus castaneus, Luzula spicata, Festuca ovina f. vivipara, Poa alpina, Calamagrostis strigosa, Phleum alpinum, Pinus silvestris β lapponica, Aspidium lonchitis och Woodsia ilvensis β hyperborea. Af direktör F. Pettersson i Uppsala erhöllos som gåfva frön af Nymphæa alba f. rosea, hvilka vederbörligen utsåddes i Skansens dydammar. Trädgårdsmästaren J. F. Eklöf skänkte bland andra arter till plantering Melampyrum nemorosum och Geranium sanguineum.

Af föregående års förvärf, hvilka under denna vår och sommar sågos i blom, äro särskildt att ihågkomma Pulmonaria officinalis, Anemone ranunculoides, Orchis sambucina, Cypripedium calceolus, Scilla verna m. fl.

Äfven på prydnadsplantering nedlades stort arbete. Framnäs planerades, och plantering påbörjades därstädes. Bland viktigare gåfvor till denna grupp af Skansens växtvärld äro att ihågkomma de betydande och upprepade sändningar blomsterfrö, växtlökar och dylikt Skansen i likhet med föregående år haft att mottaga af TJÄDERS FRÖHANDEL. Af BJURFORS KRONOPARK skänktes genom direktör E. HOLMERZ 2,000 tallplantor samt af ROSENDALS TRÄDGÅRDSSKOLA genom direktör A. PIHL ett antal prydnadsväxter och björkar.

Genom köp förvärfvades från Landtbruksakademiens experimentalfält 1,097 prydnadsträd, såsom hägg, poppel, lind, lönn, oxel, al, fruktträd m. m. Största delen häraf utplanterades redan under hösten; endast en ringa del, som ej medhans, rotslogs till följande vår. I kökträdgården funnos under året de flesta af våra vanliga matväxter.

Stenafdelningen. Af 1897 års utställningsafdelning för stenindustri införlifvades 1898 med Skansens malmbärg block af sandsten från Sätra by, Ofvansjö socken i Gästrikland, skänkta af GEFLEBORGS LÄNS HUSHÅLLNINGSSÄLLSKAP, samt block af kalksten från Hälle och Lunne stenbrott i Brunflo socken i Jämtland, skänkta af KOMMITÉN FÖR JÄMTLANDS LÄNS UTSTÄLLNING I STOCKHOLM 1897. Beträffande öfriga gåfvor till denna afdelning hänvisas till sid. 224.

Hvad beträffar museets förutvarande utställningslokaler, voro de oförändradt de samma som under föregående år. En ny afdelning, Skansens grufutställning, öppnades för allmänheten den 7 aug. 1898 i den från Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897 bekanta Mellersta Sveriges grufutställnings byggnad. (Se ofvan sid. 176). Utställningen var öppen för allmänheten hvarje dag från

kl. 10 f. m. till skymningens inbrott, och inträdesafgiften bestämdes till 25 öre.

Förevisningstiderna vid museets olika afdelningar i öfrigt voro de samma som föregående år, med undantag däraf att de i huset nr 88 Drottninggatan inrymda samlingarna — farmaceutiska afdelningen, rokokorummet, nordfrisiska rummet m. m. — höllos stängda under vintermånaderna och endast vid särskild anmälan öppnades för besökande.

Samtliga museets afdelningar besöktes år 1898 af 446,319 personer, af hvilka 419,995 besökte Skansen.

Antalet studiebesök under året uppgick till 278, hvaraf 166 komma på Skansens andel.

Samlingarna voro vid 1898 års utgång brandförsäkrade till ett värde af 828,700 kr., och museets båda egendomar i staden (nr 77 och 79 Drottninggatan), byggnaderna å Lejonslätten, Skansen samt Bredablicks torn till ett sammanlagdt värde af 877,650 kr. Försäkringsafgifterna under samma år uppgingo till kr. 2,385: 75.

Vid Svenska slöjdföreningens sammankomst den 26 april 1898 utställde Nordiska museet en skråpokal, som tillhört vagnmakarämbetet i Stockholm, och vid dess sammankomst den 15 nov. samma år en samling skråsilfver samt skråkannor, inköpta på de hammerska auktionerna i Köln åren 1892—1895.

I detta sammanhang må äfven omtalas, att vid den fotografitäflan, som Svenska turistföreningen anordnat 1898, och hvilken är ämnad att räcka i tre år, hade Nordiska museet emottagit uppdrag att välja ett ombud i prisnämden. Härtill valdes af museets styrelse professor I. G. Clason.

Literär förbindelse inleddes under år 1898 med följande vetenskapliga anstalter i utlandet:

Guvernementsmuseet. Tobolsk.

Herzogliches Museum. Braunschweig.

Naturhistorische Gesellschaft. Hannover.

Verein für hessische Geschichte und Landeskunde. Kassel.

Altmärkischer Verein für vaterländische Geschichte und Industrie. Salzwedel.

Société archéologique et historique de l'Orléanais. Orléans.

Société de Géographie. Paris.

Braunschweiger Zoologischer Garten. Braunschweig.

Société Royale de Zoologie. Antwerpen.

Antalet af de *utländska* museer och samfund, med hvilka Nordiska museet vid slutet af år 1898 stod i förbindelse, utgjorde 185. En förteckning öfver dessa lämnas sid. 236 och följande.

Antalet samfund inom Sverge, med hvilka förbindelse är inledd, utgjorde vid 1898 års slut 25.

Nordiska museet och Skansen hafva altjämt varit föremål för ett lifligt intresse från prässens sida, och särskildt blef detta förhållandet vid tiden för museets tjugufemårsjubileum, då i synnerhet de svenska tidningarna lämnade långa, stundom med talrika illustrationer försedda redogörelser för museets uppkomst och utveckling.[1] Särskildt må framhållas, huru museets och Skansens sociala betydelse, framför alt Skansens förmåga att väcka och lifva fosterlandskänslan, börjat alt mera uppskattas.

Förutom i en mängd andra svenska tidningar och tidskrifter förekommo långa artiklar om museet och Skansen äfven i *Jämtlandsposten* den 18 maj, *Dagens Nyheter* den 13 och 25 okt., *Ny Illustrerad Tidning* den 22 okt., *Vårt Land* den 22 och 25 okt., *Svenska Dagbladet* den 23 och 25 okt., *Nya Dagligt Allehanda* och *Smålands Allehanda* den 24 okt., *Göteborgs Handels- och Sjöfarts Tidning* den 25 och 26 okt., *Nya Vermlandstidningen* den 25 och 27 okt.,

[1] Om museets tjugufemårsjubileum se sid. 269 o. f.

Snällposten den 26 okt., *Idun* den 28 okt., *Årets minnen* (för nov. och dec.), *Varias* julnummer samt *Bergslagernas Tidnings* julnummer.

Äfven i den utländska prässen och tidskriftsliteraturen hafva under året förekommit flere uppsatser om Nordiska museet och Skansen.

I en lång redogörelse för museets jubileum benämnes i *Ny Illustreret Tidende*, Köpenhamn, för den 6 nov. samma fest en folkets bemärkelsedag, som i de vidaste kretsar tilldragit sig nationens uppmärksamhet. Författaren erinrar härvid om Skansens betydelse för allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897, hurusom den både i kulturhistoriskt afseende, och hvad landskapet beträffar, bildade en bakgrund för den samma, hvartill ingen annan utställning hittills kunnat visa maken, och att den på ett enastående sätt bidrog till att framhålla utställningens nationela karaktär.

I *Brandenburgias* (Berlin) häfte för december omnämnes Nordiska museet såsom idealet för ett etnografiskt nationalmuseum, hvilket ty värr aldrig hos dem kan uppnås.

För svenska hems julnummer (Rochford, Ill.) innehåller en längre skildring af museet och Skansen.

Bland tidningar i utlandet må för öfrigt antecknas: *Svea* (Worcester, Mass.) den 1 febr. och 26 nov., *Danziger Allgemeine Zeitung* den 25 okt. och *Daheim* (Berlin) den 19 nov., andra att förtiga.

3.

Skansens zoologiska trädgård

år 1898.

Den zoologiska trädgården visar sig fortfarande utöfva en stor dragningskraft på allmänheten, och de nyheter, med hvilka han under året blifvit ökad, ha varit föremål för de besökandes lifliga intresse.

På grund af djurgårdens nära förbindelse med Skansens öfriga anläggningar kan, såsom i föregående årsberättelser är nämdt, någon särskild beräkning af den sammas inkomster ej anföras. Uppgift på några summor kan dock här lämnas.

Afgifter för färder efter häst, ren och andra djur från Skansens gästgifvargård inbragte kr. 2,038: 44, inkomster för sålda djur, ladugårdsalster, skinn och dylikt utgjorde kr. 2,041: 62, samt hvarjehanda små inkomster, såsom för bröd, såldt åt besökande, som önskat mata djuren, m. m. kr. 171: 36. Sammanlagda här uppgifna inkomster belöpa sig altså till kr. 4,251: 42. Antalet hästdagsverken under året utgjorde 2,022, af hvilka 1,035 utfördes af Skansens egna hästar, motsvarande ett värde af kr. 4,140.

Utgifterna hafva varit följande:

Djurinköp och fraktkostnader	1,807: 24
Byggnad och underhåll af djurbostäder	4,983: 91
Djurens utfodring	12,376: 90
Löner och arfvoden	6,152: 47
Anslag och etiketter	141: 60
Redskap och dylikt	397: 63
Medicin och läkarvård	49: 86
Stallet	9,042: 09
Akvariet och terrariet	62: —
Summa kr.	**35,013**: 70

Af anläggningar, utförda under året, må särskildt nämnas fullbordandet af den stora rymliga bur, i hvilken de på hösten inköpta isbjörnarna fingo ett tillfälligt hemvist, i afvaktan på att den för dessa djur afsedda grottan kunde mottaga dem. En järnbur, afsedd för större papegojarter, iordningställes i aphuset.

Hvad beträffar djurantalets tillväxt under året, kunna följande siffror här anföras. Såsom af 1897 års berättelse framgår, funnos vid detta års slut 41 arter och afarter däggdjur samt 89 arter fåglar. Vid 1898 års slut funnos 45 arter och afarter däggdjur och 96 arter fåglar, hvadan djurbeståndet visar en ökning af 11 arter.

Äfven må här liksom i föregående berättelser i korthet redogöras för mera betydande förvärf och förluster, hvarjämte några ur zoologisk synpunkt intressanta iakttagelser anföras.

Däggdjur.

Af apor hafva under året funnits 4 arter, 2 af släktet Macacus, från Asien, 1 af släktet Cercopithecus, från Afrika, och 1 af släktet Cynopithecus, från Celebes. En makak (Macacus cynomolgus) och en grönapa (Cercopithecus sabæus) hafva lämnats som gåfva till djurgården. En bunder (Macacus rhesus), angreps af ryggmärgslidande och måste aflifvas. Svartpavianhonan (Cynopithecus niger)

födde efter en dräktighetstid af omkring 7 månader ett fullgånget, men liflöst foster af honkön. Detta, som hade en Macacus rhesus till fader, liknade denne genom sin långa svans, men hade moderns sotsvarta färgteckning.

Insektätarna företräddes af den äfven i frihet på Skansen förekommande igelkotten (Erinaceus europæus).

Gnagarnas ordning har förefunnits i 6 arter och afarter. 2 harar (Lepus timidus) hafva skänkts. Bland förluster är att nämna 1 hopprått (Scirtetes jaculus).

Artantalet af rofdjur har varit 23. Bland gåfvor till denna grupp böra här nämnas 1 lodjur (Felis lynx), ♀, infångadt i Finland; 1 polarräf (Canis vulpes var. obscura), infångad under årets gradmätningsexpedition vid Cap Hansteen på Spetsbergens nordostland; 1 zebramangust (Herpestes fasciatus) från Kongo samt 1 hermelin (Mustela erminea).

Genom köp förvärfvades 1 järf (Gulo borealis), ♂, unge för året och 2 isbjörnar (Ursus maritimus), äfven dessa årsungar. Denna ofvannämda järfunge fick under första månaderna till sällskap två ungefär jämnåriga hundvalpar, med hvilka han kom mycket väl öfverens. — Ungar ha inom denna ordning födts af räf, lapphund, eskimåhund, rysk vindhund och norrlandshund, af sistnämda ras efter parning med helhvit eskimåhund. Alla till denna kull hörande valpar hafva norrlandshundens grå och svarta färgteckning, men utmärka sig genom gröfre kroppsbyggnad och mera långhårig päls. — Bland förlusterna må ihågkommas 3 uttrar (Lutra vulgaris) och 1 skunk (Foetorius furo).

Vikaren (Phoca foetida) har företrädt säldjuren.

Af hofdjur ha funnits åsna och häst. Tre Skansen tillhöriga åsnor erhöllo vid årets allmänna hästutställning i Stockholm pris, däribland ett hederspris. Två åsneföl föddes. Fyra hästraser förefunnos.

Idislarnas ordning företräddes af 7 arter. Till den förut befintliga älgen (Alces palmatus) erhöll Skansen under året med Kungl. Maj:ts medgifvande ännu en älgkalf af hankön, tillvaratagen vid Ekensberg utanför Stockholm. 2 rådjur (Capreolus vulgaris)

skänktes. Af ren (Rangifer tarandus) föddes 5, af dofhjort (Cervus dama) 8 kalfvar.

Nötkreatur och svin hafva jämte får och getter hållits som husdjur på Skansen. Ett flertal lam och killingar ha erhållits.

Fåglar.

Tättingarnas ordning har varit företrädd af 49 arter. Bland hithörande gåfvor och förvärf må nämnas 2 strömstarar (Cinclus aquaticus), 2 trädgårds- och 1 löfsångare (Sylvia hortensis och S. trochilus), 1 entita (Parus palustris), 1 blåmes (P. cœruleus) och 1 svartmes (P. ater). Äfven må ihågkommas 1 hvit skata (Pica caudata v. alba), infångad i Vittinge socken i Västmanland.

Papegojor hafva förefunnits i 11 arter. Nya förvärf till denna ordning äro 1 amazonpapegoja (Androglossa amazonica), 2 vattrade sångpapegojor (Psittacus undulatus) samt 2 rosenpapegojor (Plictolophus roseicapillus). 1 arakanga (Sittace aracanga) dog plötsligt utan föregående sjukdom.

3 arter hafva funnits af duffåglar. Tamdufvan (Columba domestica) företräddes af flere raser, såsom skatdufvor, svaldufvor, perukdufvor m. fl. Det i föregående årsberättelse[1] omnämda vänskapsförhållandet mellan en tjädertupp och en vanlig tamdufva slutade detta år så, att dufvan måste afskiljas. En i samma bur varande tjäderhöna väckte nämligen i hög grad hennes svartsjuka, hvilken tog sig uttryck i upprepade våldsamma anfall på rivalen, som till slut ej ens tilläts närma sig mathoarna.

16 arter roffåglar ha funnits under året. Bland hithörande gåfvor må nämnas 2 bärgufvar (Strix bubo), 2 pilgrimsfalkar (Falco peregrinus) samt 2 hafsörnar (Haliaëtus albicilla). Ett par kungsörnar (Aquila chrysaëtus) började under våren draga samman grenar och ris i en klyfta på bärget i buren, men någon äggläggning förspordes ej. 1 pärluggla (Strix Tengmalmi) har dött under året.

Hönsfåglarnas ordning företräddes liksom föregående år af 8 arter. Bland förvärf äro att nämna 2 orrar (Tetrao tetrix), 3 tjädrar

[1] Se *Meddelanden från Nordiska museet 1897*. Stockholm 1898. Sid 190.

(Tetrao urogallus) och 1 rapphöna (Perdix cinerea). Tjädern och rackelhanen (Tetrao hybridus) började spela den 22 mars, orren den 22 februari. Ägg lades af tjäderhöna, dock utan att rufvas.

Af vadare förefunnos 7 arter. Bland gåfvor kunna ihågkommas 2 sothöns (Fulica atra). Af öfriga förvärf är att nämna 1 hvit stork (Ciconia alba). Denna släptes jämte den på Skansen förutvarande fritt i parken, hvarest de båda oftast uppehöllo sig på klipporna vid Björnliden. En morgon funnos de döda i en närliggande dam, troligen ditjagade af vildräf. 3 strandskator (Hæmatopus ostralegus) dogo under året.

Af simfåglar funnos 20 arter. Bland gåfvor till denna ordning kunna nämnas 2 sädgäss (Anser segetum), 1 alfågel (Fuligula glacialis) och 3 skäggdoppingar (Podiceps cristatus). Genom köp förvärfvades 2 svarta svanar (Cygnus atratus), 2 snögäss (Anser hyperborus), 6 stjärtänder (Anas acuta), 8 krickänder (A. crecca), 4 bläsänder (A. Penelope), 4 gräsänder (A. boschas), 2 pelikaner (Pelecanus onocrotalus) samt 2 storskarfvar (Phalacrocorax carbo). Ungar hafva kläckts af myskand (Cairina moschata) samt af vanlig anka och smaragdand.

ALARIK BEHM.

4.

Nordiska museets fonder.

1.

Byggnadsfonden.

Byggnadsfonden har uppkommit dels genom behållningen af Skandinavisk-etnografiska samlingens byggnadsfond, förut ställd under särskild nämds förvaltning, dels genom medel, som blifvit af Nordiska museets styrelse insamlade genom anstälda basarer, folkfester och lotterier samt lämnade gåfvor till museibyggnaden.

Såsom af föregående årsberättelse inhemtas, var byggnadsfondens behållning vid 1897 års slut

13,254 kronor 80 öre.

Under år 1898 ökades fonden med gåfvor 58,371: 84 och influtna lotterimedel 220,931: 13, men minskades med utgifter under året kr. 83,113: 75, i följd hvaraf fondens vid 1898 års slut återstående behållning utgjorde

209,444 kronor 2 öre.

2.

Allmänna fonden.

För uppkomsten af denna fond redogöres i 1881 års meddelanden sid. 47.

Fondens kapital skall förblifva orubbadt, men räntorna äro ämnade att användas till löpande utgifter för Nordiska museets ändamål. Till den sammas förstärkning gå, enligt § 8 i stadgarna för Samfundet för Nordiska museets främjande, alla ständiga ledamöters på en gång lämnade afgifter.

Förvaltningen är enligt museets stadgar öfverlämnad åt museets styrelse.

Allmänna fonden, hvilken enligt 1897 års berättelse vid nämda års slut uppgick till 51,872 kr. 47 öre, hade under år 1898 ökats genom ständiga ledamöters afgifter med ett sammanlagdt belopp af 1,400 kr. och utgjorde vid årets slut

53,272 kronor 47 öre.

3.

Pensionsfonden.

Om uppkomsten af denna fond se sid. 58 i 1885 års meddelanden Fondens kapital, som den 31 dec. 1897 utgjorde kr. 1,795: 88, hade vid 1898 års slut vuxit till

1,885 kronor 62 öre.

4.

Bredablicksfonden.

Denna fond, som under namn af »Belvederefonden» bildades i slutet af år 1891, afser att skaffa bidrag till gäldande af köpeskillingen — 100,000 kronor — för Bredablick samt äfven att, efter dennas fullständiga gäldande, bereda medel till tornets underhåll m. m. En närmare redogörelse för fondens uppkomst lämnas sid. 77 och följande i 1891 och 1892 års meddelanden. Summan af de vid 1898 års slut lämnade bidragen uppgick till

74,570 kronor.

5.

Skansfonden.

Denna fond, som afser att skaffa bidrag till gäldandet af köpeskillingen för så väl det år 1891 förvärfvade området Öfre Skansen — 25,000 kr. — som för den år 1896 inköpta Nedre Skansen — 50,000 kr. — bildades år 1894 med anledning af det först nämda köpet. Vid 1898 års slut utgjorde summan af de lämnade bidragen

15,500 kronor.

6.

Herman Frithiof Antells fond.

Genom testamente af den 1 okt. 1891 skänkte framlidne med. doktor H. F. Antell

100,000 kronor

till Nordiska museet »att af dess styrelse förvaltas som fond, hvars räntor användas till museets fromma». Enär, enligt testators förordnande, vissa andra legat först skulle utdelas, men »öfriga tillgångar sammanhållas och förvaltas, tills de genom tillkommande räntor nått sådant belopp, att en hvar sitt erhålla kan», blef denna fond först den 7 okt. 1896 öfverlämnad till Nordiska museet.

5.

Donationer till Nordiska museet.[1]

Under denna öfverskrift upptagas sådana till museet alt ifrån dess grundläggande år 1872 lämnade penningebidrag, som uppgå till ett belopp af 500 kronor eller därutöfver. Af bidragen har en del gått till museets fonder.

Ständiga ledamöters afgifter äro icke medräknade i nedanstående summor. Årtalen angifva de år, då penningebidragen lämnats.

H. M. konung Oskar II. *Samfundets skyddsherre.* 1874. **660: —**
H. M. drottning Sofia. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 96 (250), 97 (250), 98 (250), 99 (250). **1,000: —**
H. K. H. kronprins Gustaf. *Ständig ledamot. Hedersledamot. Br.*[2] 92—99. **800: —**
H. K. H. prins Karl. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 92 (500), 93 (500), 94 (525), 95 (500). **2,025: —**

Abramson, Eveline, f. **Gumpert,** fru. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—99. **800: —**
Althainz, Fredrik Gerhard, grosshandlare. Stockholm. 88. **500: —**
Andersson, Johan, byggmästare. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1897. 91 (1,000), 93 (10,000), 94 (2,000), 96 (1,000). **14,000: —**

---

[1] I denna förteckning äro upptagna alla donationer, som lämnats till museet intill den 1 maj 1899.

[2] *Br.* utmärker här och i det följande, att under hvartdera af de närmast efteråt angifna åren 100 kronor lämnats såsom bidrag till Bredablicksfonden. Se sid. 196.

Antell, Herman Frithiof, medicine doktor. Paris. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1893. 84 (200), 90 (700), 91 (1,000), 92 (1,000), 93 (3,000); *Br.* 92—95 (400) och 96 (600); genom testamente af den 1 okt. 1891 100,000 kr., utbet. af dödsboet 96, samt ytterligare i ränteutdelning 5,700 kr., utbet. 98. **112,600: —**

Appelberg, Lotten, f. **Östergren,** fru. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—99. **800: —**

Arwidsson, Torsten Adolf, kommendör. Stockholm. Död 1893. 92. **1,000: —**

Astrup, Hans Rasmus, f. d. statsråd. Kristiania. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1898. 73 (500), 82 (2,500), 84 (2,500). **5,500: —**

Axell, Severin, grosshandlare. Sundsvall. Död 1892. 77. **500: —**

Axling, Hampus, godsegare. Stockholm. 94. **3,000: —**

Benedicks, Carl, generalkonsul. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1888. 79. **1,000: —**

Benedicks, Emma, f. **Benedicks,** fru. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1895. 91 (10,000), 93 (3,000), 94 (2,000), 95 (2,000), genom testamentariska förordnanden af den 11 dec. 1890 och den 5 juli 1893 (15,000). **32,000: —**

Benedicks, Gustaf, bruksegare. Gysinge. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 74 (100); *Br.* 92—99 (800). **900: —**

Berg, Helene, f. **Bligh,** fru. Stockholm. *Hedersledamot.* 94 (500), 95 (500), 97 (500). **1,500: —**

Berg, Nils Vilhelm, grosshandlare. Stockholm. 80 (25), 89 (100), 92 (500). **625: —**

Berggren, Maria Eleonora, f. **Wickberg,** fru. Stockholm. Död 1895. *Br.* 92, 93 (200) och 94 (800). **1,000: —**

Berggren, Robert Constantin, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1893. 84 (500), 88 (200). **700: —**

Bergstedt, Carl, fabriksidkare. Stockholm. 76 (100); *Br.* 92—99 (800). **900: —**

Bergstedt, Erik, grosshandlare. Stockholm. 76 (100), 87 (100); *Br.* 92—99 (800). **1,000: —**

Bergström, Frans Frode Theodor, f. d. kammarråd. Stockholm. *Hedersledamot.* 94. **1,000: —**

Bobergh, Thérèse, f. **Björklund,** enkefru. Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**

Bolinder, Jean, ingeniör. Stockholm. *Ledamot af Nordiska museets styrelse. Ständig ledamot.* Död 1899. 73 (100); *Br.* 92—99 (800). **900: —**

Boman, Emil, skeppsklarerare. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—99. 800: —

Bonde, Carl Carlsson, friherre, öfverceremonimästare. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Bonde, Gustaf Trolle-, grefve, öfverste-kammarjunkare. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1884. 73 (200), 78 (500). 700: —

Bondeson, August, medicine doktor. Göteborg. 80. 709: 10

Bonnier, Albert, bokförläggare. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Boström, Erik Gustaf, statsminister. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—99. 800: —

Brandt, Axel, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1898. 88. 500: —

Broms, Gustaf Emil, konsul. Stockholm. 98. 500: —

Burén, Carl, brukspatron. Skeda, Ryssby. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1887. 76 (200), 84 (1,000). 1,200: —

Bünsow, Fredrik, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1897. 77 (500), 92 (3,000), 93 (100), 94 (1,000), 95 (1,000). 5,600: —

Bünsows, Fredrik, grosshandlare, Stockholm, **dödsbodelegare.** 97. 20,000: —

Bünsow, Fredrik Herman, godsegare. Stockholm. *Br.* 92, 93 (200), 97 (400), 98 (100). 700: —

Bünsow, Robert, konsul. Stockholm. 99. 500: —

Bäckström, Johan, grosshandlare. Stockholm. 83 (1,000), 87 (100), 96 (100); *Br.* 92—99 (800). 2,000: —

Carlsson, Albertina, f. **Arvin,** fru. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Carnegie, David, grosshandlare. Göteborg. Död 1890. 76 (1,000), 87 (1,000). 2,000: —

Carnegies, David, grosshandlare, **dödsbodelegare,** Göteborg, genom konsul **O. Ekman.** Stockholm. 90. 5,000: —

Cavalli, Gustaf, apotekare. Sköfde. *Hedersledamot.* 88 (1,000), 96 (5,000). 6,000: —

Cavalli, Johan Gustaf, apotekare. Göteborg. *Hedersledamot.* Död 1888. 87. 10,000: —

Cederlund, Edvard, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 83. 500: —

v. Celsing, Petrus Fredrik, kapten. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—99. 800: —

Cervin, Carl Gustaf, bankir. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 92—97 (600), 98 (400). 1,000: —

Clason, Isak Gustaf, professor. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Curman, Carl, professor (*ständig ledamot*), och fru **Calla Curman,** f. **Lundström,** fru. Stockholm. 98. 1,000: —

Dahlberg, Johan Petter, bruksegare. Bollsta, Nyland. *Hedersledamot.* *Br.* 92—99. 800: —

Danelius, Bror August, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Davidson, Ernst, herr. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Davidson, Henrik, generalkonsul. Stockholm. Död 1895. *Hedersledamot.* 74 (100), 83 (1,000), 90 (1,500). 2,600: —

Davidson, Vilhelm, konditor. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1883. 83. 2,500: —

de Laval, Gustaf, fil. doktor, civilingeniör. Stockholm. *Hedersledamot.* *Br.* 92—99. 800: —

Dickson, Charles, medicine doktor. Stockholm. *Ständig ledamot.* 76. 500: —

Dickson, James Jamesson, grosshandlare. Göteborg. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1885. 76 (1,000), 83 (1,000), 84 (2,000), 85 (1,000). 5,000: —

Dickson, Oskar, friherre, grosshandlare. Göteborg. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1897. 72 (1,000), 84 (3,000). 4,000: —

Dickson, Robert, grosshandlare. Göteborg. *Ständig ledamot.* 76. 600: —

Du Rietz, Gustaf Adolf, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Dölling, Fritz, fabriksidkare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 87 (1,000), 93 (100). 1,100: —

Ekengren, Vilhelm Alfred Ferdinand, stadsmäklare. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Ekman, Oskar, konsul. Stockholm. *Hedersledamot.* 73 (100), 80 (2,500), 83 (1,000), 97 (1,000). 4,600: —

von Essen, Fredrik, friherre, riksmarskalk. Stockholm. *Hedersledamot.* *Br.* 92—99. 800: —

Falck, Constantin, grosshandlare. Hammar, Nyland. 99. 1,000: —

de Fontenay, Otto Ernst le Sage, professor. Köpenhamn. *Hedersledamot.* 87 (2,500), 88 (2,500), 90 (5,000). 10,000: —

Forsgrén, Ida, fröken. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Forsgrén, Sally, f. **Wikström,** fru. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Francke, Olena, f. **Hallberg,** fru. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Fris, Carl Gustaf, bankdirektör. Stockholm. *Ständig ledamot.* 73 (200); *Br.* 92—99 (800). 1,000: —

Fröberg, Christian August, borgmästare. Hernösand. *Br.* 92—99. 800: —

Geber, Philip, bankir. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Georgii, Axel, konsul. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Gilljam, Gustaf Fredrik, universitetskansler. Stockholm. *Hedersledamot.* 92. 500: —

Gustafsson, Johanna, f. **Pettersson,** fru. Stockholm. 98. 500: —

Göransson, Thure, apotekare. Falun. *Ständig ledamot. Br.* 92—99. 800: —

Hafström, Adolf Valdemar, grosshandlare. *Ständig ledamot. Br.* 92—99. 800: —

Hagdahl, Charles Emil, medicine doktor. Stockholm. Död 1897. 96 (70); *Br.* 92—97 (600). 670: —

Hallström, Hans, byggmästare. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

v. **Hallwyl, Walter,** grefve, bruksegare. Stockholm. *Hedersledamot.* 90 (15,000)[1], 93 (2,000). 17,000: —

Hammarstedt, Nils Oskar, prost. Norrby, Sala. 91 (1,000), 92 (1,000). 2,000: —

Hassell, Carl Johan, sekreterare i Kammarkollegium. Stockholm. Död 1892. Genom testamente af den 11 maj 1891. 5,000: —

Hazelius, Artur, Nordiska museets styresman. Stockholm. *Ständig ledamot.* 83 (500), 85 (1,000), 88 (4,500), 89 (500), 90 (2,500), 91 (1,000), 92 (6,000), 93 (2,000), 94 (4,200), 95 (1,000), 96 (1,500), 97 (2,500), 98 (2,500), 99 (50); *Br.* 92—99 (800). 30,550: —

Hazelius, Fredrik Philip, öfverstelöjtnant. Stockholm. Död 1894. 94. 1,000: —

Heckscher, Edvard, bankdirektör. Stockholm. 92. 500: —

Hedberg, Anders Petter, grosshandlare. Sundsvall. Död 1882. 77. 500: —

Hedberg, Johan August, grosshandlare. Sundsvall. *Ständig ledamot.* 94. 500: —

Heilborn, Otto Henrik, generalkonsul. Stockholm. 89 (100); *Br.* 92—99 (800). 900: —

Heiss, Frans, direktör. Stockholm. Död 1898. 90. 1,000: —

Hellberg, Frithiof, direktör. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Hellberg, Johan Vilhelm, v. konsul. Sundsvall. 77. 500: —

Hellman, Mathilda, f. **Joholm,** enkefru. Uppsala. Död 1893. Genom testamente af den 2 januari 1888. 94. 10,000: —

[1] Detta belopp utgjorde inlösen af lägenheten Framnäs på Djurgården, hvilken inköptes af grefve v. Hallwyl och omedelbart därpå öfverlämnades såsom gåfva till Nordiska museet. Se sid. 70 i *Samfundet för Nordiska museets främjande 1890.*

Hernmarck, Carl Gustaf, justitieråd. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot. Br.* 92—99. **800: —**

Hierta, Hedvig Elisabet, fröken. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 73 (100), 83 (100), 95 (1,000); *Br.* 92—99 (800). **2,000: —**

Hirsch, Isaak, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 96. **1,000: —**

Hirsch, Oskar, ingeniör. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 92—99. **800: —**

Hoffman, August, f. d. slottsarkitekt. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1897. 89. **10,000: —**

Holm, Anders Reinhold, godsegare. Kvibille. *Hedersledamot.* 95. **1,000: —**

Höglund, Anton, konsul. Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**

Hörstadius, Gustaf Ferdinand, advokatfiskal. Stockholm. 94 (1,000), 99 (300). **1,300: —**

Jacobsen, Carsten Tank, disponent. Sundsvall. 92. **500: —**

Janson, Axel Gotthard, byggmästare. Stockholm. 92 (250); *Br.* 92—99 (800). **1,050: —**

Jeansson, Johan, grosshandlare. Kalmar. Död 1896. 89 (500); *Br.* 92—95 (400). **900: —**

Johansson, Botvid, grosshandlare. Sundsvall. 77. **500: —**

Josephsen, Niels, direktör, justitieråd. Köpenhamn. *Hedersledamot.* 98. **10,000: —**

Kempe, Bernhard, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 76 (150), 84 (500), 92 (300), 93 (200), 94 (1,000), 99 (250). **2,400: —**

Kempe, Elias Vilhelm, grosshandlare. Stockholm. Död 1890. 76 (150), 84 (500). **650: —**

Kempe, Frans, konsul. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 97 (1,000), 99 (1,000). **2,000: —**

Kempe, Frans och **Seth,** grosshandlare. Stockholm. *Ständiga ledamöter.* 84. **500: —**

Kempe, Henriette, f. **Diewel,** fru. Stockholm. *Hedersledamot.* 94 (1,000), 99 (200); *Br.* 92—99 (800). **2,000: —**

Kempe, Johanna, f. **Wallis,** fru. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 92 (2,000), 93 (5,200), 98 (2,000). **9,200: —**

Kempe, Julie, f. **Fahlman,** fru. Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**

Kempe, Vilhelm Henrik, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1883. 74 (500), 77 (1,180), 83 (2,500). **4,180: —**

Kempes, Vilhelm Henrik, grosshandlare, **dödsbodelegare.** Stockholm. 83. **2,500: —**

Kjellberg, Thérèse, f. **Edgren,** fru. Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**

Lamm, Carl Robert, ingeniör. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Lamm, Gustaf Mauritz, ingeniör. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1892. 91 (400), genom testamente af den 13 febr. 1892 (10,000). 10,400: —

Laurin, Agnes, f. **Rohtlieb,** fru. Stockholm. Död 1896. *Ständig ledamot.* 90. 500: —

Laurin, Carl, direktör. Stockholm. *Ständig ledamot.* 90. 500: —

Lemon, Adolf, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Levin, Hartvig, grosshandlare (död 1892), och fru **Fanny Levin,** f. **Labatt,** Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Liljedahl, August, godsegare. Uppsala. *Hedersledamot.* 90 (1,000), 91 (3,000), 92 (1,000). 5,000: —

Liljewalch, Carl Fredrik, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 92. 1,800: —

Liljewalch, Edvard, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—98. 700: —

Liljewalch, Tom, f. d. stadsmäklare. Stockholm. 73 (100), 93 (20); *Br.* 92—99 (800). 920: —

Limnell, Carl Abraham, öfverdirektör, *ständig ledamot* (död 1882), och fru **Fredrika Limnell,** f. **Forsberg.** Död 1892. Stockholm. 74. 1,000: —

Lindahl, Vilhelm Nils Andreas, auditör. Karlskrona. *Br.* 92—97 (600), 98 (400). 1,000: —

Lindegren, August, slottsarkitekt. Stockholm. 92. 500: —

Lindroth, Carl Axel, grosshandlare. Stockholm. 73. 1,500: —

Lindström, Edvard, konsul. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—99. 800: —

Ljunglöf, Knut, grosshandlare. Stockholm. 73 (250), 82 (1,000). 1,250: —

Ljungqvist, Knut Ottonin, bruksegare. Munksjö, Jönköping. *Hedersledamot.* Död 1896. 79 (500), 90 (50), 94 (100), 95 (350). 1,000: —

Lovén, John, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Lundberg, Louise, f. **Haak,** fru. Stockholm. Död 1899. 94. 1,000: —

Lundberg, Ludvig, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot.* 84. 1,000: —

Lundström, Carl Franz, godsegare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 82 (200), 91 (500), 94 (2,350); *Br.* 92—99 (800). 3,850: —

Lundström, Johan Ludvig, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Malmsten, Emil, löjtnant. Malmö. 92. 1,000: —

Maude, Louise, f. **Siljeström,** fru. Drottningholm. 90. 500: —

Montan, Erik Vilhelm, professor. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92 (100), 94 (200), 95—98 (400). 700: —

Möller, Fredrik, generalkonsul. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Neijber, Magnus Julius, stadsmäklare. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1894. 90 (1,000), 93 (20). 1,020: —

Nisser, Betty, f. **Wettergren,** fru. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Norlund, Lotten, f. **Hertzer,** enkefru. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Norström, Claes Gustaf, civilingeniör. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot. Br.* 92—99. 800: —

Näs, Nils Olof, grosshandlare. Östersund. *Hedersledamot.* 86 (5,500), 87 (5,000). 10,500: —

Odelberg, Oskar Vilhelm, löjtnant, fabriksdisponent. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Odelberg, Theodor, öfverdirektör. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Ohlsson, Anders, generalkonsul. Kapstaden, Kap. 92. 500: —

Oldenburg, Carl Camillus, kyrkoherde. Österby, Hammar. *Ständig ledamot.* Död 1896. 89 (510), 92 (250), 94 (100), 95 (150), 96 (150). 1,160: —

Olrog, Thorvald, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—99. 800: —

d'Otrante, Gustaf Armand Fouché, hertig, förste hofstallmästare. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—99. 800: —

Palmcrantz, Susanna, f. **Vinborg,** fru. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Pehrsson, Måns, åkare. Stockholm. Död 1895. 93. 1,000: —

Petersen, Ingeborg, f. **Tanberg,** fru. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Peterson, P. S., trädgårdsdirektör. Rosehill, Chicago, Illinois. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 85 (200), 97 (1,000). 1,200: —

Peyron, Ludvig, grosshandlare. Stockholm. 77. 1,200: —

Philipson, Carl David, konsul. Stockholm. *Ständig ledamot.* 73 (200), 82 (500). 700: —

Piper, Claës Gustaf Fritz, grefve, hofstallmästare. Stockholm. Död 1897. 91. 500: —

v. **Platen, Carl,** bruksegare. Stockholm. 94 (300), 95 (400), 98 (200). 900: —

Ramstedt, Julia, f. **Hæggström,** fru. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Regnell, Anders Fredrik, medicine doktor. Minas Geraes, Caldas, Brasilien. Död 1884. 77. 700: —

Reinhold, Alma, f. **Burmester,** fru. Stockholm. *Ständig ledamot. Br.* 92—99. 800: —

Reinhold, August, fabriksidkare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 89 (1,895: 01), 91 (1,500). 3,395: 01

Retzius, Magnus Gustaf, professor, och fru **Anna Retzius,** f. **Hierta.** Stockholm. *Ständiga ledamöter. Hedersledamöter.* 94. 1,000: —

Rosén, Karl Peter, literatör. Stockholm. 84 (500), 85 (500), 93 (106), 94 (1,539: 42), 95 (350). 2,995: 42

v. Rosen, Fredrik Thomas Carl, grefve, kammarherre. Hedenlunda, Vadsbro. *Ständig ledamot. Br.* 92—99. 800: —

Rundström, Sofia, f. **Schwartz,** fru. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Röhss, Carl Vilhelm Christian, konsul. Göteborg. *Hedersledamot.* 92 (1,000), 93 (10,000). 11,000: —

Sager, John Edvard Magnus, hofstallmästare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 94. 1,000: —

Sandell, Clara, f. **Ohlson,** enkefru. Stockholm. *Ständig ledamot.* 87 (100), 91 (50); *Br.* 92—99 (800). 950: —

Scharp, Clara, f. **Westman,** fru. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 92 (1,000); 94 (100), 96 (100), 97 (100), 98 (200), 99 (100). 1,600: —

Scholander, Sven, ornamentsbildhuggare. Stockholm. 91. 860: —

Schumburg, Robert, v. konsul. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

von Schwerin, Mathilda Christina, f. **Hagberg,** grefvinna. Husby, Söderköping. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1892. *Br.* 92. 1,000: —

Selggren, Jonas, rektor. Gefle. Död 1896. 82 (200), 84 (500). 700: —

Sellmann, Georg, disponent. Stockholm. 97. 1,000: —

Settervall, Carl, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Sjögren, Hjalmar, professor. Nynäs, Ösmo. *Hedersledamot.* 91. 500: —

Smith, Lars Olsson, grosshandlare. Paris. 91. 1,500: —

Sprinchorns, Elisabet, f. **Elfstrand,** enkefru, **arfvingar.** Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Stridsberg, Ernst Viktor, ingeniör. Trollhättan. *Br.* 92—96. 500: —

Strömer, Hjalmar, literatör. Stockholm. Död 1886. 80. 500: —

Strömman, Ester, f. **Kempe,** fru. Stockholm. 94. 1,000: —

Sundberg, August, grosshandlare. Sundsvall. 77. 500: —

Sundgren, Fredrik Conrad, f. d. uppbördskommissaririe. Stockholm. Död 1898. Genom testamente af den 19 nov. 1897. 98. 13,111: 84.

Sundström, Per, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92 (100) och 93 (900). 1,000: —

Sunnerdahl, Emil, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Svanström, Frans, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Söderlund, Carl Axel, ingeniör. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 92—94 (300) och 95 (700); 95 (1,500), i strödda poster (131: 66), 98 (2,500). **5,131: 66**

Söderström, Carl Christian, grosshandlare. Stockholm. 82 (300), 83 (1,000). **1,300: —**

Sörman, Henrik, grosshandlare. Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**

Tamm, Hugo, bruksegare. Fånö, Grillby. 74 (100); *Br.* 92—99 (800). **900: —**

Thiel, Ernst, bankdirektör. Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**

Thorell, Edla, fröken. Stockholm. *Ständig ledamot.* 91 (100), 92 (100), 93 (10), 95 (50); *Br.* 92—99 (800). **1,060: —**

Thorell, Reinhold, auditör. Stockholm. *Br.* 92—96. **500: —**

Unander, Fanny, f. **Scharin,** fru. Stockholm. *Br.* 92—98. **700: —**

Wachtmeister, Axel Fredrik, grefve, öfverste-kammarherre. Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**

Wachtmeister, Axel Knut Trolle-, grefve, hofmarskalk. Trolle-Ljungby, Gualöf. *Hedersledamot.* 92 (1,000), 93 (1,000). **2,000: —**

Wachtmeister, Fredrik Claësson, grefve, generaldirektör. Stockholm. 92 (100), 93 (100), 94 (100), 95 (100), 96 (100), 97 (100), 98 (100). **700: —**

Wahlund, Carl Vilhelm, professor. Uppsala. *Ständig ledamot.* 92. **500: —**

Walldén, Vilhelm, godsegare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 74 (150), 83 (400), 87 (1,000), 90 (1,500), 92 (200). **3,250: —**

Wallenberg, Anna, f. **von Sydow,** fru. Stockholm. *Hedersledamot.* 88 (500), 90 (1,000), 92 (200), 93 (100), 95 (100), 96 (100), 97 (500), 98 (350), 99 (250); *Br.* 92—99 (800). **3,900: —**

Wallenberg, Knut Agathon, bankdirektör. Stockholm. 89 (1,000), 90 (250). **1,250: —**

Valley, August, grosshandlare. Stockholm. Död 1898. *Br.* 92—98. **700: —**

Weber, Mathilda, f. **Weylandt,** fru. Stockholm. *Br.* 92—99. **800: —**

Weinberg, Margareta Gustava, f. **Törnsten,** enkefru. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1894. 92 (1,000), 93 (1,000). **2,000: —**

Weinberg, Olof David, grosshandlare. Stockholm. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1884. 74 (500), 82 (1,000), 84 (15,000). **16,500: —**

Wicander, August, fabriksidkare. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1891. 90. **1,000: —**

Wijk, Caroline, f. **Dickson,** fru. Göteborg. *Hedersledamot.* 79 (500), 90 (200), 96 (500). **1,200: —**

Wijk, Olof, grosshandlare. Göteborg. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* 76 (600), 83 (500), 87 (500). 1,600: —

Wikström, Carl, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 97. 3,000: —

Wikström, Hulda, fröken. Stockholm. *Br.* 92—99. 800: —

Wikström, Nils, grosshandlare. Sundsvall. Död 1883. 77. 500: —

Wikströms, Per, grosshandlare, **dödsbodelegare.** Stockholm. 82. 2,500: —

Wikström, Per Magnus, grosshandlare. Stockholm. *Hedersledamot.* 93 (2,000), 97 (3,000). 5,000: —

Wikström, Sofi, f. **Edlund,** fru. Stockholm. *Hedersledamot. Br.* 92—99. 800: —

Wrangel von Brehmer, Johan Wolmer, friherre, öfverste-kammarjunkare. Hyby, Klågerup. *Br.* 92—99. 800: —

Vult von Steyern, Fredrik, direktör. Stockholm. *Br.* 92— 99. 800: —

Åkerhielm, Johan Gustaf Nils Samuel, friherre, öfverstekammarjunkare. Stockholm. *Hedersledamot.* 98. 1,000: —

Åslund, Fredrik August, konsul. Sundsvall. 77. 500: —

Allmänna konst- och industriutställningens i Stockholm 1897 lotteri. 98. 45,260: —

Apotekarsocieteten. Stockholm. 87 (500), 90 (500). 1,000: —

Norrlands gille. Stockholm. 91. 1,500: —

Patriotiska sällskapet. Stockholm. 91. 500: —

6.

Testamentariska förordnanden till förmån för Nordiska museet. [1]

Thomsen, Anna, fröken. Köpenhamn. Död 1888. Genom muntligt förordnande 1888: norskt allmogesmycke af silfver. Aflämnadt 1888.

Wallander, Josef Vilhelm, professor. Stockholm. Död 1888. Genom testamente af den 4 aug. 1887: skisser i akvarell och olja, med motiv från Delsbo och Vingåkers socknar, samt 3 delsbo- och 4 österåkersdräkter m. m. Aflämnadt 1888.

Eichhorn, Christofer, biblioteksamanuens. Stockholm. Död 1889. Genom testamente af den 6 nov. 1889: hela den af honom hopbragta samlingen af skråhandlingar, utgörande omkring 6,600 nummer, fördelade på 100 olika skrån och omfattande en tidrymd af öfver 300 år. Aflämnadt 1890.

Hassell, Carl Johan, f. d. sekreterare. Stockholm. Död 1892. Genom testamente af den 11 maj 1891: ett belopp af 5,000 kronor, afsedt till inköp af för museet passande föremål. Aflämnadt 1892.

Lamm, Gustaf Mauritz, ingeniör. Stockholm. *Ständig ledamot.* Död 1892. Genom testamente af den 13 febr. 1892: ett belopp af 10,000 kronor, afsedt till ökande af museets »Allmänna fond». Aflämnadt 1892.

Fries, Carl Leonard August, kommendörkapten. Stockholm. Död 1892. Genom testamente af den 12 dec. 1889: minnen från fregatten Eugenies jordomsegling 1851—1853, m. m. Aflämnadt 1893.

Flygare-Carlén, Emilie, fru. Stockholm. Död 1892. Genom testamentariskt förordnande af den 22 jan. 1890: den hedersgåfva, bestående af

[1] I denna förteckning äro upptagna alla testamentariska förordnanden, som äro gjorda intill den 1 maj 1899.

författarinnans samtliga romaner, öfversatta till böhmiska språket, hvilken hon år 1882 erhöll från Prag, m. m. Aflämnadt 1893.

Hellman, Mathilda, f. **Joholm,** enkefru. Uppsala. Död 1893. Genom testamente af den 2 jan. 1888: ett belopp af 10,000 kronor. Aflämnadt 1894.

Antell, Herman Frithiof, med. doktor. Paris. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1893. Genom testamente af den 1 okt. 1891: ett belopp af 100,000 kronor, afsedt att af museets styrelse »förvaltas som fond, hvars räntor användas till museets fromma». Aflämnadt 1896. Ytterligare utdelning på grund af Antells testamente: 5,700 kronor. Aflämnadt 1898.

Lindholm, Johan August, f. d. postförvaltare. Stockholm. Död 1894. Genom skriftligt förordnande: en större samling oljemålningar, akvareller och penntecknings, alla återgifvande byggnader, gator och gränder från det »gamla Stockholm». Aflämnadt 1895.

Tunelius, Johanna Charlotta Lovisa, fröken. Stockholm. Död 1894. Genom testamente, dagt. i juni 1893: en samling porslinsföremål från århundradets början, m. m. Aflämnadt 1895.

Erichsson, Carl Anders, f. d. inspektor, Charlottenlund. Död 1894. Genom testamente af den 10 jan. 1894: återstoden af hans förmögenhet, sedan åtskilliga legat till andra personer utgått. Utdelningen i utredningsmannens konkurs — med 2,217 % å testamentsbeloppet kr. 17,863: 10 — kronor 387: 25, aflämnad 1897.

Adlersparre, Sophie, f. **Leijonhufvud,** friherrinna. Stockholm. Död 1895. Enligt muntligt förordnande: klagoskrift, sydd på väf, från 1805. Aflämnadt 1895.

Benedicks, Emma, f. **Benedicks,** fru. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1895. Genom testamentariska förordnanden af den 11 dec. 1890 och den 5 juli 1893: ett belopp af 15,000 kronor, hvaraf 5,000 kr. till museet och 10,000 kronor till anläggningarna på Skansen. Aflämnadt 1895.

Nisbeth, Henriette Caroline, f. **Owenius,** fru. Simrishamn. Död 1895. Genom testamente af den 16 maj 1890: ett rikt snidadt antikt ekskåp. Aflämnadt 1897.

Schwartz, Marie Sophie, f. **Birath,** fru. Stockholm. Död 1894. Enligt muntligt förordnande: spegel med bord, i kejsarstil. Aflämnadt 1896.

Crusenstolpe, Charlotta, fröken. Stockholm. Död 1896. Genom testamente af den 16 okt. 1893: antik chiffonier, bokskåp med flere andra möbler, en samling familjeporträtt samt många minnen efter M. J. Crusenstolpe och Emilie Flygare-Carlén. Aflämnadt 1897.

Londicer, George, grosshandlare. Stockholm. Död 1897. Genom testamente af den 18 april 1896: skrifschatull af mahogny, 1 dussin damastserveter, tillverkade i Linköping på 1780-talet, reffelbössa, som tillhört hertig Fredrik Adolf af Östergötland, m. m. Aflämnadt 1897.

Blackstadius, Johan Zacharias, historiemålare. Stockholm. Död 1898. Genom muntligt förordnande: den stora taflan »Biskop Sigfrid döper hedningarna i Götaland», konstnärens mest betydande verk. Aflämnad 1898.

Sundgren, Fredrik Conrad, f. d. uppbördskommissarie. Stockholm. Död 1898. Genom testamente af den 19 nov. 1897: en åttondedel af öfverskottet af hans förmögenhet, sedan en del legat till enskilde och allmänna inrättningar utgått. Beloppet, 13,111 kronor 84 öre, aflämnadt 1898.

Malmström, Johan August, professor, historiemålare. *Hedersledamot.* Stockholm. Genom testamente af den 8 mars 1897: målade studier i olja och akvarell, teckningar på lösa blad eller i album af byggnader, klädedräkter, folktyper m. m. från Sverge, Norge och Finland, som kunna bidraga till kännedomen om folkets ståndpunkt i afseende å konstindustri och karakteristik m. m.; gamla allmogeväfnader från Skåne, Bleking och Västergötland; fornnordiska dräkter samt en del vapen m. m., som kunna vara till nytta vid fester å Skansen.

Bolinder, Jean, ingeniör. Stockholm. *Ledamot af Nordiska museets styrelse. Ständig ledamot.* Död 1899. Genom muntligt förordnande: en samling föremål, hvilka tillhört Carl von Linné, m. m. Aflämnadt 1899.

Casparsson, Carl Edvard, kapten. Uppsala. Död 1899. Genom testamente af den 16 okt. 1897: ett belopp af 10,000 kronor. Aflämnadt 1899.

7.

Personer, som under år 1898 lämnat gåfvor till Nordiska museet.

1.

I denna afdelning upptagas endast namnen på de personer, hvilka under det nämda året lämnat mera märkliga gåfvor till museets särskilda samlingar, jämte kort angifvande af själfva gåfvan. Öfriga gifvare upptagas i nästa afdelning (2).

Till allmogeafdelningen:

Behm, A., amanuens, Stockholm: mjöl-koksa från Hackås socken i Jämtland. Se sid. 163.

****Bruun, J. N.,*** bundtmakare, Trondhjem: form af lergods, spånten, tennflaska m. m. från Norge.

****Bukowski, H.,*** konsthandlare, Stockholm: halssmycke från Bleking (se sid. 162), 4 par maljor från Skåne, två norska knappar, alt af silfver; m. m.

****Cederström, E.,*** friherre, Krusenberg, Uppsala: byordning, handskrift från början af 1800-talet. Se sid. 162.

Ericson, A., komminister, Skellefte, och fru ***Emma Ericson,*** f. ***Aurell:*** brudkrona af förgyld metall, i 1600-talets stil, från Medelpad.

Eriksson, O., handlande, Stockholm: skåp från Häfverö socken i Uppland.

Henriksson, H., hemmansegare, Vikarbyn: fat af lergods, med årtalet 1692, från Dalarna.

Jansson, Nils, herr, Edebäck: 4 grafkors af smidt järn, från Värmland.

****Modin, E.,*** komminister, Linsell: väggbonader från Härjedalen, m. m. Se sid. 163.

v. Porat, E., komminister, Tumba: släde från början af 1800-talet.

****Rosenlind, E.,*** direktör, Stockholm: hela inredningen jämte alt husgeråd i Hornborgastugan. Se sid. 179.

Svanström, N., grosshandlare, Stockholm: skänkskåp från Stenbrohults socken i Småland. Se sid. 162.

Winkler, R., pastor, St Jürgen, Reval: en samling allmogeföremål från Estland.

*Tecknet * utmärker här, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.*

Till handtverks- och skråafdelningen:

**Cederström, E.*, friherre, Krusenberg, Uppsala: skråordning från 1703, hvilken tillhört vinskänkarne i Stockholm.

**Kerfstedt, I.*, apotekare, Stockholm: ämbetslåda, som tillhört skomakarne i Falkenberg. Se sid. 167.

Locander, I., underlöjtnant, Stockholm: sigillstamp, som tillhört svarfvarämbetet i Stockholm. Se sid. 167.

Loze, R., herr, München: Zunfttafel der Schlosser in Meiningen i Bayern.

**Lundequist, J.*, fröken, Stockholm: guldsmedsämbetets i Arboga räkenskapsbok för tiden 1676—1777, m. m.

**Matsson, A.*, konsthandlare, Stockholm: »Åminnelse af Lofl. Kopparslagare Embetets Qvartals-Dag Den 2 Augusti 1778», handskrift.

Schreibers, Emil, kamrer, *dödsbo* genom kassören *E. G:son Allard*, Linköping: sigillstamp, som tillhört Linköpings krukmakarämbete. Se sid. 167.

Till afdelningen för arbetets historia:

Aurell, F., ingeniör, Stockholm: symaskin från 1860-talet. Se sid. 167.

**Bergengren, C. R.*, bokbindare, Stockholm: »försättspapper» i olika mönster, stilar, bokbindarprässar m. m. från det gamla Lundska bokbinderiet vid Skärgårdsgatan i Stockholm.

**Cederström, E.*, friherre, Krusenberg, Uppsala: en samling äldre åkerbruksredskap från Uppland. Se sid. 167.

Johanson, A., f. *Nilsson*, fru, Västerås: handskbord från Kristianstad.

Johansson, K., hemmansegare, Ängsnäs, Hvarf: drifhjul till ett tröskverk.

Nilsson, Hans, regementspastor, Eksjö: tryckpräss från år 1747, som användts af K. nummerlotteriet.

**Santesson, A. F.*, fabrikör, Stockholm: en samling gjutformar för tennfigurer. Se sid. 167.

Till afdelningen för minnen från det gamla Stockholm:

Bæckmans, A. M., apotekare, *dödsbo* genom herr *A. Lagerström*, Stockholm: skylt af sandsten, från apoteket Hvita Björn.

**Bukowski, H.*, konsthandlare, Stockholm: skyltarm af järn, från källaren »Drufvan» vid Västerlånggatan.

Fryckholm, A. C., fröken, Stockholm: kakel från huset nr 14 Bränkyrkagatan.

Gustafsson, Johanna, f. *Pettersson*, fru, Stockholm: skylt med skyltarm från Sevilla å Djurgården.

Lifförsäkringsaktiebolaget Nordpolen genom direktör *C. Stolpe*, Stockholm: järngrindar och dörrar från huset nr 27 Drottninggatan.

Magnell, C., kapten, Stockholm: solvisare från trädgården vid värdshuset »Blå Porten».

Nilsson, Hjalmar, byggmästare, Stockholm: 6 dörröfverstycken, snidade i ek samt förgylda, från huset nr 26 Hamngatan.

**Werner, F.*, kapten, Stockholm: kruka af stengods, funnen å Helgeandsholmen.

Till afdelningen för jakt och fiske:

Andersson, Jan, hemmansegare, Åsen, Kungsgård: björnsax från Gästrikland.
Göransson, Lars, hemmansegare, Åsen, Kungsgård: björnsax från Gästrikland.
Länsstyrelsen i Skaraborgs län genom landshöfding *C. A. Sjöcrona,* Mariestad: en stor samling jaktlappar, vargspjut och markeringstänger från Västergötland. Se sid. 168.
**Modin, E.,* komminister, Linsell: »skjutstol», redskap för vildrenskytte.
Persson, D., riksdagsman, Tällberg, Leksand: björnsax från Dalarna.
Genom *Wetterhall, E.,* fanjunkare, Tranås: »varglappar», begagnade vid forna vargskall i Småland. Se sid. 168.

Till afdelningen för sjöväsendet:

**Nordenskiöld, A. E.,* friherre, professor, samt kommendörkapten *L. Palander af Vega* och bokförläggaren **F. Beijer,* Stockholm: modell till fartyget »Vega», hvilken förut varit deponerad i Nordiska museet.

Till afdelningen för krigsväsendet:

Bergqvist, A. P., smed, Johanneslund, Lerbäck: spikklubba, intressant medeltidsvapen, antagligen från Lerbäcks socken i Närke, m. m.
Forsslund, J. C., f. d. tullinspektor, Stockholm: kruthorn från 1700-talet, med graverad ornering.
**Goës, G. A.,* f. *Ulrich,* fru, Stockholm: kruthorn från 1600-talet.
**Holm, H.,* kapten, Stockholm: officersmössa, lansflaggor m. m.

Till afdelningen för kyrkliga minnen:

Barkarö församling genom kyrkoherden *J. G. Wahlström:* kyrkbänk från Barkarö kyrka i Västmanland.
**v. Dardel, F.,* kabinettskammarherre, Stockholm: miniatyraltare med helgonbild, från 1700-talet.
Ericson, A., komminister, Skellefte: fattigbössa med snidad helgonbild, från Skellefte.
Malmström, A. L., nämdeman, Ladås, Broddarp: dopfunt af sten, från Eriksbergs gamla kyrka i Västergötland.

Till afdelningen för musikinstrument:

Olsson, C. V., herr, Sollefte: klaver från 1700-talets slut.

Till afdelningen för de högre ståndet:

H. M. konungen genom hofintendenten *J. Böttiger:* tvänne porträtt från 1600-talet, en genretafla samt 4 dörröfverstycken, ursprungligen tillhörande den s. k. Mälsåkersamlingen. Se sid. 169.

Aspengren, A., fröken, genom förvaltaren *G. Adlers*, Stockholm: förkläde af hvitt siden med broderier, från 1700-talet, m. m.

**Barthelson, A.*, f. *Berglind*, fru, Stockholm: gigg från 1800-talets början.

**Bolinder, J.*, ingeniör, Stockholm: skulpterad stol från 1600-talet; härfvel och figur af trä, från 1700-talet.

**Böttiger, J.*, hofintendent, Stockholm: »Varpkastaren», statyett i gips af herr E. Lindberg.

**Giöbel, C. A.*, brukspatron, Stockholm: bord i rokokostil.

**Holm, A.*, f. *Vannsten*, fru, Stockholm: 4 rokokovästar m. m.

Kungl. marinförvaltningen, Stockholm: tronhimmel af blå sammet.

**Lagerberg, M.*, kammarherre, Stockholm: äldre sällskapsspel m. m.

**Nordeman, F. A.*, veterinärläkare, Vadstena: lås och beslag af järn, från Vadstena.

Ohlsson, A., bruksegare, Gisslarbo: jaktvagn.

Olsson, G., herr, Kumla: två terriner af svartglaseradt lergods, m. m.

Personne, N., f. *von Knorring*, fru, Linköping: halmhattar från 1800-talets början.

Piper, T., grefve, Kristinehof, Löfvestad: betjäntlivréer från 1800-talets början.

Ruuth, H., fru, Rutvik, Nederlule, genom redaktör *K. Hallman*, Lule: matta af blått ylletyg med broderier i schattérsöm, från 1600-talet.

**Sachs, J. E.*, grosshandlare, Stockholm: vagn, s. k. mail-coach, förfärdigad år 1895.

Schröder, Amanda, Ida och Alma, fröknar, Stockholm: väst af rödt siden, från 1700-talet,

Stjernstedts, U. M. A., f. *Liliencrantz*, friherrinna, *dödsbo*, Hesslebyholm, Strängnäs, genom rådman *J. Wretman*, Stockholm: holsteinervagn.

Till historiska afdelningen:

**Adelsköld, C.*, major, Stockholm: gipsmodell till grefve Adolf v. Rosens byst i Örebro.

Ahlborns, Lea, f. *Lundgren*, fru, *dödsbodelegare*, genom fröken *G. Ahlborn*, Stockholm: arbetsbord med fullständig uppsättning af för graveringsyrket erforderliga verktyg m. m., som tillhört fru Lea Ahlborn.

Bergman, C. G., folkskoleinspektör, Stockholm: porträttbyst i bronserad gips af landshöfding C. Treffenberg, modellerad af G. Eriksson.

**Bergsten, V.*, med. doktor, Norrköping: en samling ljustryck efter altartaflor i Östergötland, målade af Per Hörberg under tiden 1790—1814.

**Blackstadius, J. Z.*, historiemålare, Stockholm, genom muntligt förordnande: konstnärens oljemålning »Biskop Sigfrid döper hedningarna i Götaland».

**Bolvig, J. M. E.*, konsthandlare, Köpenhamn: två autografer af P. S. Krøyer.

**Bonde, C.*, f. *Rålamb*, grefvinna, genom fru *D. Adlercreutz*, f. *von Knorring*, Stockholm: sigillstamp med friherrliga ätten Hamiltons af Hageby vapen, m. m.

**Bukowski, H.*, konsthandlare, Stockholm: friherrediplom för landshöfding C. Nieroth dagt. den 11 maj 1818; pitschaft med adliga ätten Mecks vapen: sigillstamp med adliga ätten Murrays vapen samt knappstamp med adliga ätten Nieroths vapen; m. m.

**Börjeson, J.*, professor, Stockholm: modellen till den i Karlskrona resta och af konstnären utförda statyn af Karl XI.

**Crusenstolpes, C. C.*, fröken, *dödsbodelegare* genom fröken *J. Kalmberg*, Stockholm: en större samling bref och handskrifter, innehållande bidrag till släkten Crusenstolpes historia, särskildt dess mest namnkunnige medlem, assessor M. J. Crusenstolpe; strödda föremål, som tillhört M. J. Crusenstolpe, m. m.

**Hazelius, A.*, fröken, Stockholm: syskrin, som tillhört drottning Hedvig Elisabet Charlotta.

**Holmgren, A. M.*, f. *Tersmeden*, fru, Uppsala: en värdefull samling föremål, som tillhört professor Frithiof Holmgren. Se sid. 171.

Hård af Segerstad, H., fröken, Arvika: 4 porträtt från midten af 1700-talet, af numera utdöda medlemmar af ätten Åhlfeldt.

**Högselius, V.*, med. doktor, Alingsås: silhuettmedaljong, framställande rådman C. M. Dahlgren och sannolikt utförd 1807 af skalden J. A. Wadman.

Josephsen, N., direktör, justitieråd, Köpenhamn: album, innehållande fotografier af danska konungahuset.

Kommitén för resandet af en staty af John Ericsson i Stockholm, genom häradshöfding *V. Wennerholm*, Stockholm: skiss till staty öfver John Ericsson, utförd af herr C. Millet Larsson i Paris.

Kröningsvärd, E., fröken, Stockholm: sigillstamp med adliga ätten Kröningsvärds vapen, m. m.

**Lagerquist, J. C.*, f. *Asplund*, enkefru, Stockholm: skissbok med landskapsbilder och studier af Edvard Bergh, samt flere strödda föremål, som tillhört skådespelaren C. F. Lagerquist.

Leuhusen, A., f. *Valerius*, friherrinna, Södertälje: porträtt i olja, framställande skalden J. D. Valerius, m. m.

Lindkvist, C., fröken, Stockholm: sko, som burits af dansösen Marie Taglioni.

**Mandelgren, N. M.*, artist, Stockholm: danska förtjänstmedaljen i guld, öfverlämnad till gifvaren af konung Fredrik VII, m. m.

**Nyström, D.*, f. *Weder*, fru, Djursholm: skiss till ryttarstaty öfver Magnus Stenbock, utförd af bildhuggaren Alfred Nyström.

Peyron, A., konsul, Stockholm: 17 fullmakter för generaladjutanten J. E. af Wetterstedt, m. m.

Rydberg, S., f. *Hasselblad*, fru, Stockholm: fönster från professor Viktor Rydbergs arbetsrum å Ekeliden. Se sid. 171.

Rydqvist, C., herr, Stockholm: signet, som tillhört språkforskaren J. E. Rydqvist, m. m.

Santesson, C. G., e. o. professor, Stockholm: skrifdonsfordral, som tillhört J. J. Berzelius, samt etui med kirurgiska instrument, s. k. bindtyg, som tillhört professor C. G. Santesson. Se sid. 171.

Schlegel, F., f. *Wallis*, enkefru, Stockholm: bref från grefve J. G. de la Gardie (f. 1768, d. 1842), m. m.

Sundberg, H. G., f. *Gillberg*, enkefru, Stockholm: minnen från skådespelaren C. G. Sundbergs sceniska verksamhet.

Säve, H., fröken, Södertälje: »Bråvalla-frisen» af F. V. Scholander, återgifven i fotografi.

Themptander, F., f. *Dahlberg*, fru, Stockholm: uniformsfrack m. m., som tillhört landshöfding O. R. Themptander.

Willman, A., f. *Hermelin*, fru, Stockholm: autografer af operasångaren, direktör A. Willman samt strödda föremål, som tillhört denne.

Till mynt- och medaljsamlingen:

Ahlborns, Lea, f. *Lundgren,* fru, *dödsbodelegare* genom fröken *G. Ahlborn,* Stockholm: 367 medaljpunsar och stampar m. m. Se sid. 171.

Forsslund, J. C., f. d. tullinspektor, Stockholm: stämpelplatta för 1/4 skilling banko.

Till porträtt- och gravyrsamlingen:

**Cederström, T.,* friherre, München: en samling svenska och danska porträtt m. m. i gravyr och litografi.

**Föreningen för Grafisk konst* genom amanuensen *C. U. Palm.* Stockholm: Föreningens för Grafisk konst årsblad för 1898.

**Grandinson, E.,* redaktionsekreterare, Stockholm: afdrag af »Ord och Bilds» porträttklichéer under år 1897.

**Palm, C. U.,* amanuens, Stockholm: en samling svenska porträtt i gravyr och litografi m. m.

**Reutersvärd, O.,* tandläkare, Boston: 96 silhuettporträtt från slutet af 1700-talet, m. m.

Svea hofrätt, Stockholm: »Frögde-Qwäde» år 1693 på hundraårsdagen af Uppsala möte, graveradt af A. Hedengrahn, i rikt skulpterad ram.

Till bibliotek och arkiv:

Af gåfvor från utländska samfund upptagas här endast några särskildt anmärkningsvärda. Se för öfrigt förteckningen öfver de museer och vetenskapliga samfund, med hvilka Nordiska museet står i förbindelse, sid. 236 o. f.

Elmqvist, K., f. *Svebilius,* fru, Stockholm: stamträd öfver släkten Svebilius, sannolikt från 1800-talets början.

Grafström, J., operasångare, Stockholm: Berättelser angående Stockholms kommunalförvaltning m. m., utgörande till sammans 52 band.

Jämtlands läns fornminnesförening, Östersund: föreningens tidskrift 1889—1897.

**Kungl. eklesiastikdepartementet,* Stockholm: Samlingar, utgifna af Svenska fornskriftsällskapet (fortsättning); samt Nyare bidrag till kännedom om de svenska landsmålen och svenskt folklif. H. 58—64.

**Kungl. statistiska centralbyrån,* Stockholm: Bidrag till Sveriges officiela statistik. Kungl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelser. För åren 1871—1890. Stockholm 1878—1895.

**Lagerberg, M.,* kammarherre, Stockholm: en större samling böcker och tidskrifter af hufvudsakligen arkeologiskt, kulturhistoriskt, etnografiskt och geografiskt innehåll.

**Museum für Lübeckischer Kunst- und Kulturgeschichte,* Lübeck: Miniaturen aus Handschriften des Staatsarchivs in Lübeck 1898.

Rydberg, O. S., kansliråd, Stockholm: 5 faksimile af viktiga historiska dokument. Se sid. 173.

****Wallis, A. B.,*** brukspatron, Dybeck, Tofthög: H. Schlichting: Trachten der Schweden an den Küsten Ehstlands. Leipzig 1854.

****Verein für Geschichte Dresdens***, Dresden: Canaletto-Mappe. 24 Ansichten von Dresden, Pirna und Königstein. Nach Canalettos Radierungen. Aufl. 2. 1895.

Utom ofvan nämda större gåfvor till Nordiska museets olika afdelningar, har museet under år 1898 emottagit af ***Gotlands turistförening,*** Visby: modell i gips af Visby stad, utförd af artisten G. Krehl.

2.

För öfrigt hafva under år 1898 gåfvor lämnats till Nordiska museet af ytterligare följande personer:

Abenius, A., f. *Elliot*, fru. Stockholm.
Almquist, B., arkitekt. Stockholm.
Andersson, Gummuns Olof. Stumsnäs.
Andersson, Gunnar, docent. Stockholm.
Andersson, H. A., handlande. Röjeråsen, Vikarbyn.
Andersson, Hed Erik, målare. Röjeråsen, Vikarbyn.
Andersson, Hed Olof, hemmansegare. Röjeråsen, Vikarbyn.
**Andersson, J.*, auktionsvaktmästare. Stockholm.
Andersson, Karin, f. *Pieti*, fru. Haparanda.
Andersson, Sparf Anders, hemmansegare. Backa, Rättvik.
**Anrep, G.*, literatör. Stockholm.
**Apelbom, H. F.*, teateragent. Stockholm.
Arenander, E. O., fil. doktor. Silfverdal, Järfva.
**Arfvidsson, H.*, f. *Johnsson*, fru. Stockholm.
**Arvastsson, C.*, herr. Vanstad. Esperöd.
Axelsson, Per. Torp, Sorunda.

Barnekow, F., friherre. Örbyhus.
**Baumbach, V.*, apotekare. Klippan.
Behm, V., kronolänsman. Näs, Kårgärde.
Berglund, A., fröken. Stockholm.
Bergqvist, A. P., smed. Johanneslund, Lerbäck.
Bergström, F., kassör. Norrköping.
Borgstedt, C., fröken. Stockholm.
**Bromée, J.*, riksdagsman. Billsta. Hackås
Bruhn, E. H., ingeniör. Stockholm.
Bruhn, V., med. doktor. Göteborg.
Busch, E., herr. Stockholm.

**Carlander, C. M.*, grosshandlare. Stockholm.

**Dahlberg, E. M.*, husegare. Stockholm.
**Dahlberg, H.*, revisionskommissarie. Stockholm.
Dahlberg, J., fröken. Norrköping.
Davidson, H., grosshandlare. Stockholm.

**Eckert, E.*, f. *Hörlin*, fru. Stockholm.
**Edholm, P.*, herr. Bålsjö, Nyland.
**Edlund, H.*, fröken. Stockholm.
**Edman, A.*, läroverksadjunkt. Lule.
Een, H., fröken. Stockholm.
**Eklund, P. B.*, bokförläggare. Stockholm.
Elvers, E., fröken. Stockholm.
**Erdmann, A.*, professor. Uppsala.
**Erdmann, E.*, geolog. Stockholm.

*Tecknet * utmärker här liksom förut, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.*

Eriksson, G. A., handlande. Spångbro. Grödinge.
**Eriksson, J.*, hemmansegare. Morkarlby, Mora.
Eriksson, J., herr. Bengtsbo, Rosshyttan.
Eriksson, V., handlande. Stockholm.
Ersson, Eskil Hans, hemmansegare. Backa, Rättvik.

Fahlstedt, V., maskör. Stockholm.
Feght, M., enkefru. Stockholm.
**Fehr, I.*, lektor. Strängnäs.
Fernander, E., f. *Fernander*, fru. Stockholm.
**Fliesberg, F. V.*, tullförvaltare. Ume.
Fogelberg, H., fabrikör. Ingatorp.
Fogelström, V., fröken. Stockholm.
**Forssander, K.*, fröken. Österkorsberga.
Forssell, P. O., inspektor. Löfvingen, Ljusdal.
**Fredriksson, L.*, fil. kandidat. Stockholm.
Fundin, E., handlande. Funäsdalen.

Gjerling, E., fröken. Stockholm.
Gumælius, S., fröken. Stockholm.
Gustafsson, C. G., vaktmästare. Stockholm.

**Hagander, A. G.*, antikvitetshandlare. Stockholm.
Hallman, K., redaktör. Lule.
**Hammarstedt, N. E.*, amanuens. Stockholm.
**Hansdotter, Täpp Brita*, enka. Vikarbyn.
Hansson, Ivars Hans, hemmansegare. Nyttsjö, Rättvik.
**Haraldsson, M.*, hemmansegare. Vipperhult, Smålandsstenar.
**Hazelius, A.*, Nordiska museets styresman. Stockholm.
**Hazelius, G.*, fil. kandidat. Uppsala.
Hedberg, J., fröken. Stockholm.
**Hedin, L.*, fröken. Inaberg, Södertälje.
Hedlund, J., fröken. Stockholm.
**Hellberg, H.*, f. *Engström*, fru. Sala.
Henrikson, A., bokhållare. Stockholm.
**Holck, H.*, fröken. Stockholm.
Holm, F., fröken. Stockholm.
**Holm, H.*, fröken. Norrköping.
**Holst, N. O.*, fil. doktor. Stockholm.
**Hultbom, O.*, major. Stockholm.
Hultgren, N., fröken. Hult.
**Höglund, E.*, revisor. Stockholm.
**Högström, E.*, skollärare. Bergsjö.

Jakobsdotter, Toms Greta, dalkulla. Morkarlby, Mora.
Johansson, A., herr. Bjästa.
Johansson, Anna Lisa, fröken. Stockholm.
Johansson, Viktor, herr. Stockholm.
Johnson, Anders, herr. Ölsund, Forsa.
Jonsson, Karas Lars, hemmansegare. Nyttsjö, Rättvik.
Jonsson, Smis Anders, hemmansegare. Västberg, Rättvik,
Josephson, M., fröken. Stockholm.
Julin, J. T., hofpredikant. Ekeby, Strålsnäs.
**Jönsson Rösjö, P.*, direktör. Hagaberg, Jönköping.

Kahl, M., f. *Edsberg*, fru. Stockholm.
**Kaijser, A.*, apotekare. Enköping.
Kallstenius, G. S., direktör. Stockholm.
Kalmberg, A., fröken. Stockholm.
**Kalmberg, J.*, fröken. Stockholm.
**Kardell, S. J.*, lektor. Östersund.
Karlsson, Alfred, snickare. Skirö.
Karlsson, Bogg Mats, hemmansegare. Östnor, Mora.
Karlsson, E., hemmansegare. Långviksskär, Nämdö.
Karlsson, Viktor, herr. Gustafsberg.
**Kempe, B.*, grosshandlare. Stockholm.
**Kjellin, K.*, genremålare. Stockholm.
**Klemming, F. G.*, fotograf. Stockholm.
Klinckowström, C. A., frih., docent. Stockholm.

Larsson, F., herr. Broddetorp.
Larsson, Lars Petter, riksdagsman. Berga, Sorunda.
Larsson, Nils. Frölunda, Sorunda.
Lewin, V., fröken. Stockholm.
Lexow, B., fröken. Stockholm.
Lilienberg, A., inspektor. Sveg.
**Lilja, A.*, direktör. Stockholm.
**Liljencrantz, A.*, friherre. Stockholm.
Lind, E. G., roteman. Stockholm.
**Lindstedt, F.*, ingeniör. Stockholm.
**Lindvall, C. A.*, öfveringeniör. Stockholm.
Ljungcrantz, A., fröken. Västerås.
Genom *Looström, L.*, fil. doktor. Stockholm.
Lundberg, L., fröken. Stockholm.
Lundin, S., f. *Bodin*, fru. Stockholm.
**Lundqvist, F. L.*, herr. Stockholm.
Lyttkens, J., godsegare. Skedala.
**Läffler, L. F.*, professor. Djursholm.

Magnus, A., grosshandlare. Göteborg.
Malmberg, E. T. V., löjtnant. Stockholm.
Martin, A., f. *Ulfhjelm*, fru. Stockholm.
Molin, A., f. *Kock*, fru. Stockholm.
Montan, C. O., assessor. Stockholm.
Mörner, F., f. *Öhrvall*, grefvinna. Norrköping.

Nilsson, Lars Olof. Aske, Sorunda.
Nilsson, Nils. Frölunda. Sorunda.
Nilsson, Per. Fullbro, Sorunda.
Nilssons, Per, enka. Öfver-Söderby, Sorunda.
**Nordenström, G.*, professor. Stockholm.
**Norström, C. G.*, ingeniör. Stockholm.

Odén, H., fröken. Stockholm.
Olsson, Björk Jan, hemmansegare. Vikarbyn.
**Olsson, Bud Erik*, hemmansegare. Vinäs, Mora.
Olsson, Greta. Öja, Vikarbyn.
Olsson, Hed Jons, hemmansegare. Röjeråsen, Vikarbyn.
Olsson, M., fröken. Stockholm.
Olsson, O. P., tunnbindare. Stockholm.

Pauhlsson, A., herr. Sundby, Spånga.
Pellander, G., lumphandlare. Stockholm.
Persdotter, Ol Mats Karin, dalkulla. Laknäs, Leksand.
Persson, A., kyrkvärdshustru. Stöde.
Persson, Lars. Väggarö, Sorunda.
Petersson, Elisabet, fröken. Fröderyd, Årset.
Petersson, Lydia, fröken. Fröderyd, Årset.
**Pettersson, A. B.*, urmakare. Sala.
v. Post, L., kapten. Hagbyholm, Västerås.

Renström, A. V., herr. Höjen, Korsnäs.
**Richter, S.*, herr. Öster-Hedemora, Årila.
Romson, A., byggmästare. Mora, Noret.
**Roosval, A.*, redaktör. Stockholm.
**Rosén, C. A.*, snickare. Linköping.
Runstedt, F., fabrikör. Vrigstad, Säfsjö.
**Ruthberg, A.*, bokhandlare. Stockholm.

Samzelius, H., jägmästare. Lilla Väsby, Väsby.
**Sandahl, H.*, herr. Stockholm.
Schalin, A., inspektor. Stora Sickla, Nacka.
Schantz, G., kontorskrifvare. Stockholm.
Scher, O., f. *Sundborg*, fru. Stockholm.
**Scherini, T.*, fröken. Norrköping.
**af Schmidt, K.*, godsegare. Hofra, Nyköping.
**Schneidler, A.*, fru. Stockholm.
**Scholander, S.*, bildhuggare. Stockholm.
Sjöbeck, M., fru. Värnamo.
**Sjöberg, J.*, fröken. Stockholm.
**Sjöberg, R.*, fröken. Stockholm.
**Sjöberg, S.*, fröken. Stockholm.
Sparf, A., f. d. soldat. Backa, Rättvik.
Svensson, K. G., studerande. Stockholm.
**Sällström, E. J.*, konsul. Nederkaliks.
**Söderbaum, R.*, herr. Stockholm.

**Tallberg, A.*, artist. Stockholm.
Tenow, A., ingeniör. Stockholm.
Thelin, A., fröken. Stockholm.
Thelin, M., herr. Högakull, Smålandsstenar.
Thorngren, H., lagerbokhållare. Stockholm.
Thorsell, P., folkskolelärare. Törnåkra, Jämjö.

Wadstein, H., f. *Eggertz*, fru. Stockholm.
Warberg, C. E., herr. Stockholm.
**Wennerlund, E.*, med. doktor. Stockholm.
Westerberg, C. G., inspektor. Holmsund.
**Wikman, F.*, handlande. Mora, Noret.
**Wikström, A.*, literatör. Stockholm.
af Winklerfelt, E., fröken. Stockholm.
**Vistrand, E.*, f. *Hultman*, fru. Tolja, Skirö.
**Vistrand, P. G.*, bibliotekarie. Stockholm.

**Zetterberg, F.*, f. *Söderberg*, fru. Sticklinge, Lidingö.
**Zetterberg, H.*, godsegare. Sticklinge, Lidingö.
**Zickerman, L.*, fröken. Stockholm.

Åvall, K., fru. Djursholm.

Öberg, A. V., volontär. Östersund.

**Akademiska föreningen.* Lund.
**A. Lindahls fotografiaffär.* Stockholm.
**Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897* genom ingeniör *C. G. Norström*, Stockholm.
Blackstadius', J. Z., historiemålare, *dödsbodelegare.* Stockholm.
**Centraltryckeriet.* Stockholm.
Expeditionen af »Ljus». Stockholm.
**F. & G. Beijers bokförlagsaktiebolag.* Stockholm.
**Fredrika Bremerförbundet.* Stockholm.
**Generalstaben.* Stockholm.
**Generalstabens litografiska anstalt.* Stockholm.
Göteborgs kungl. vetenskaps- och vitterhetssamhälle. Göteborg.
**Göteborgs museum.* Göteborg.

Göteborgs turistförening. Göteborg.
**Kalmar läns fornminnesförening.* Kalmar.
Klemmings, C., husegare, *dödsbo 1892.* Stockholm.
**Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige.* Lund.
**Kungl. biblioteket.* Stockholm.
**Kungl. boktryckeriet.* Stockholm.
**Kungl. vitterhets-. historie- och antikvitetsakademien.* Stockholm.
**Nationalmuseum.* Stockholm.
Nordiska museets lotteri 1898. Stockholm.
**Svenska slöjdföreningen.* Stockholm.
Svenska sällskapet för antropologi och geografi. Stockholm.
Sveriges allmänna konstförening. Stockholm.
Sveriges geologiska undersökning genom geologen *E. Erdmann.* Stockholm.

**Øyen, I. H.,* konservator. Kristiania.

Askov Højskole. Askov, Veien.
**Bjerge, P.,* fil. doktor. Bakkehus, Veien.
Genom **Bolvig, J. M. E.,* konsthandlare. Köpenhamn.
**Feilberg, H. F.,* pastor. Askov, Veien.
**Fåhræus, L.,* f. *Fåhræus,* fru. Köpenhamn.
**Islenzka fornleifafjelag.* Reykjavik.
Milo, C., bokhandlare. Odense.
Nutzhorn, H., folkhögskolelärare. Askov, Veien.
**Olsen, B.,* museidirektör. Köpenhamn.

Bergmansson, G. E., kollegiisekreterare. Helsingfors.
Hammermann, Mikkel, bonde. St Jürgens, Reval.
Kurgau, Jüri, bonde. St Jürgens, Reval.
Looman, Jüri, bonde. St Jürgens, Reval.
Saalwerk, Jaan, d. ä., bonde. St Jürgens, Reval.
Saalwerk, Jaan, d. y., bonde. St Jürgens, Reval.
Silwes, Mart, bonde. St Jürgens, Reval.
**Strömborg, J. E.,* professor. Borgå.

**Bædeker, K.,* herr. Leipzig.
**Brinckmann, J.,* direktor. Hamburg.
**Conwentz, H.,* professor. Danzig.
Goos, J., direktör. Meldorf.
**Helbing, H.,* antikvitetshandlare. München.
Hirsch, J., doktor. München.
Klenke, E., herr. Greifswald.
**Lämmle, L.,* antikvitetshandlare. München.
Mitscherlich, A., professor, Landhaus, Sternwaldeck, genom assistenten *G. Lindström.* Stockholm.
Rosenthal, J., herr. München.
Rosenthal, L., bokhandlare. München.
Stieda, L., professor. Königsberg.
**Weil, A.,* antikvitetshandlare. München.
**Weissenbeck, H.,* herr. München.

**Bancalari, G.,* öfverste. Linz.
Meringer, R., professor. Wien.

Hauser, O., cand. arch. Zürich.
**Heierli, J.,* doktor. Zürich.

Schulman, J., antikvitetshandlare. Amsterdam.
Smit Kleine, F., redaktör. Haarlem.

Lyon-Claesen, E., herr. Bruxelles.

Balfour, H., mr. Oxford.

**The Swedenborg Society.* London.

Denais, J., herr. Paris.
Guelliot, O., doktor. Reims.
**Marcel, G.*, herr. Paris.

**Piette, E.*, herr. Rumigny.
Thieullen, A., herr. Paris.

Redaktionen af »Svea». Worcester, Massachusetts.

Till här ofvan upptagna gifvare komma ytterligare några, som önskat vara onämda, hvarjämte bör anmärkas, att några icke upptagits på grund af ofullständiga namnuppgifter. Hela antalet gifvare under år 1898 uppgår då till 522.

Till jämförelse meddelas här gifvarnes antal äfven under föregående år:

1872—1873	436	1887	489
1874	351	1888	304
1875	403	1889	364
1876	939	1890	469
1877	1,012	1891	548
1878	515	1892	362
1879	461	1893	380
1880	828	1894	421
1881	702	1895	346
1882	428	1896	433
1883	527	1897	428
1884	553	1898	522
1885	633		Summa **13,202**.
1886	348		

De skänkta föremålens antal har under år 1898 utgjort mer än 3,500.

En jämförelse med föregående år utfaller sålunda:

1872—1873	mer än 1,500	1879	mer än 1,000
1874	» » 1,500	1880	» » 2,000
1875	» » 1,000	1881	» » 2,400
1876	» » 2,500	1882	» » 1,200
1877	» » 2,000	1883	» » 2,000
1878	» » 2,000	1884	» » 2,000

1885	mer än	1,700	1893	mer än	1,300
1886	» »	1,300	1894	» »	1,200
1887	» »	5,100	1895	» »	3,700
1888	» »	2,300	1896	» »	5,000
1889	» »	1,400	1897	» »	2,800
1890	» »	2,400	1898	» »	3,500
1891	» »	2,900			
1892	» »	2,000		Summa mer än	**57,700.**

3.

I denna afdelning upptagas endast de personers namn, hvilka under det nämda året lämnat mera märkliga gåfvor till museets anläggningar på Skansen, jämte kort angifvande af själfva gåfvan. Öfriga gifvare upptagas i nästa afdelning (4).

Till friluftsmuseet:

Hölebo härads väghållningsskyldige genom godsegaren ***E. Isoz***, Åda, Vagnhärad: 3 milstolpar af järn, från 1700-talet.

Mo härads vägstyrelse, Jönköping: milstolpe af kalksten, från 1674.

****Rosenlind, E.***, direktör, Stockholm: stuga från Hornborga socken i Västergötland. Se sid. 179.

Till djurafdelningen:

Ahlström, A. J., nämdeman, Vittinge: 1 hvit skata.

Andersson, E., bildhuggare, Stockholm: 1 morkulla.

****Eklöf, J. F.***, trädgårdsmästare, Stockholm: 3 skäggdoppingar.

Forsell, N., studerande, Rådom, Järfva: 1 hermelin.

****Gylling, O.***, konservator, Veda: 2 dufhökar.

Hay, L., f. ***Bråkenhielm***, fru, Jönköping: 1 guldfasan.

Hellerström, S., godsegare, Nettraby: 1 rådjur.

Hultgren, J., häradshöfding, Stockholm: 1 rosenkakadua.

Jäderin, E., lektor, Stockholm: 1 polarräf.

Karlsson, Hedvig, fröken, Stockholm: 1 rapphöna.

Levin, A., med. doktor, Stockholm: 1 alfågel.

Levin, E., fröken, Stockholm: 1 zebramangust.

Lundström, A. M., plantör, Gyllebo, Gersnäs: 6 råkor.

Möller, P., kapten, Saltsjöbaden: 2 hafsörnungar.

*Tecknet * utmärker här liksom förut, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.*

Odén, G., herr, Stockholm: 1 rosenpapegoja.
Olsson, Cyrac, kassör, Falun: 2 bärgufvar.
Olsson, O., grosshandlare, Östersund: 2 sädgäss.
Rosendahl, H., fröken, Stockholm: 1 apa.
Ryding, Gösta, herr, Hernösand: 3 pilgrimsfalkar.
**Sellmann, G.*, disponent, Stockholm: 1 råget.
**Strokirk, V.*, grosshandlare, Stockholm: 1 lodjur.
**Thiel, A.*, grosshandlare, Stockholm: 1 dansk dogg.
**Tiberg, H. V.*, disponent, Långbanshyttan: 1 gräfling.
Tägtmeijer, E., grosshandlare. Stockholm: 2 sothöns.
Unger, G., löjtnant, Stockholm: 1 grönapa.
Wahlberg, J. H., kapten, Stockholm: 2 strömstarar.
Wahlbom, F., ingeniör, Schebo bruk: 2 räfungar.
Watson, E., grosshandlare, Stockholm: 1 skunk.
Wilke, V., studerande, Undenäs: 2 ormvråkar och 1 gräsand.
**Wållgren, E. J.*, och **Svenström, A.*, djurvårdare, Stockholm: 5 rödstjärtar.

Till växtafdelningen:

**Behm, A.*, amanuens, Stockholm: en samling fjällväxter.
Bjurfors kronopark, Avesta: 2,000 tallplantor.
Bovin, K., direktör, Albano: ett parti fleråriga växter.
**Eklöf, J. F.*, trädgårdsmästare, Stockholm: en samling växter.
**Hammarstedt, E.*, amanuens, Stockholm: en samling växter.
**Landtbruksakademiens experimentalfält* genom direktör *E. Lindgren*, Albano: 110 prydnadsväxter.
**Pettersson, F.*, direktör, Uppsala: frön till Nymphæa alba f. rosea.
**Rosendals trädgårdsskola* genom direktör *A. Pihl*, Stockholm: 250 blomsterstickligar, 60 st. björkar och 100 st. granar.
Schröder, I., fröken, Stockholm: 1 nattens drottning.
**Tjäders fröhandel*, Stockholm: 2,750 växtlökar och hvarjehanda blomster- och köksträdgårdsfrön.

Till utställningen för grufdrift och bärgshandtering.

Gefleborgs läns hushållningssällskap, Gefle: monter af Gefle sandsten.
Kommitén för Jämtlands läns utställning i Stockholm 1897: monter af olika stenarter från Jämtland.
Lewander & ko, Stockholm: 1 monter af tälgsten från Handöl i Jämtland.
**Modin, E.*, komminister, Linsell: alsterprof af myrjärnbränning i Härjedalen.

Till anläggningarna i öfrigt:

**Aktiebolaget Stockholms förenade bryggerier* genom major *R. Wijkander*, Stockholm: marmorskifvor till en större disk, 3 öltappningsapparater med tillbehör, 6 markiser samt hvarjehanda lampor m. m. för elektrisk belysning.

Bergnér, H., fröken, Stockholm: 1 fågelbur, 2 fågelhålkar m. m.
Boström, K. E., landtbrukare, Stockholm: 1 vattencistern.
Kallenberg, K., doktor, Stockholm: en samling djurförsteningar.
Kommitén för Jämtlands läns utställning i Stockholm 1897: tafla i gipsrelief, motiv från Jämtland, utförd af artisterna A. Genberg och G. Krehl.
****Larsson, Carl***, artist, Stockholm: fondmålning, utförd af gifvaren för Bragehallen på Skansen.
Nordgren, J. L., apotekare, Töreboda: 1 fågelbur.
Svenska granitindustriaktiebolaget, Stockholm: polerad stenkula jämte tillhörande piedestal, samt ett större granitblock.
Yxhults stenhuggeriaktiebolag, Yxhult: portomfattning, trappsteg m. m. af undersilurisk kalksten från Närke.

Till underhåll, försäljning och dylikt:

Bernström, A., grosshandlare, Stockholm: 200 kg oxkött.
****Graf, W.***, grosshandlare, Stockholm: 1 hl blandsäd.
****af Klintberg, F.***, revisor, Stockholm: 150 kg hafre.
****St Eriks bryggeri***, Stockholm: 64 hl draf.
****Svensson, Karl***, handlande, Stockholm: 1 säck hvitkål och kålrötter.
****Tjäders fröhandel***, Stockholm: 20 kg frö, blandadt med myrägg.

4.

För öfrigt hafva under år 1898 gåfvor lämnats till museets anläggningar på Skansen af ytterligare följande personer:

Andersson, Agnes, fröken. Stockholm.
Andersson, C., nattvakt. Stockholm.
Andersson, V., arbetare. Stockholm.
Axberg, C., arbetare. Stockholm.

Bergman, O. V., kapten. Stockholm.
**Billman, A. V.*, fabrikör. Stockholm.
Bolle, A., verkmästare. Stockholm.
Brolin, O. F., herr. Stockholm.

Carlsson, V., konditor. Stockholm.
Collin, J. A., arbetare. Stockholm.

Dahlberg, E., fröken. Stockholm.
Dahlheim, E., herr. Stockholm.
**Dahlström, O.*, hotellvaktmästare. Stockholm.
Djurling, V., grosshandlare. Stockholm.

Ericsson, Eric, herr. Sälhult, Elmhult.

Frej, A., fröken Stockholm.

Gödecke, H., herr. Stockholm.

Hedblom, A. L., arbetare. Stockholm.
Hellström, C. G., lektor. Stockholm.
Holmberg, C. J., nattvakt. Stockholm.
Holmdahl, U., gosse. Stockholm.
Högberg, C., doktor. Stockholm.

*Tecknet * utmärker här liksom förut, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.*

Jansson, Elias, herr. Stockholm.
Johansson, C., herr. Stockholm.
Johansson, Martin, herr. Stockholm.
Johansson, M. O., gosse. Stockholm.
Jonsson, C., vaktmästare. Stockholm.
Jonsson, L., skräddare. Stockholm.
Jäderholm, E., handlande. Stockholm.

Karlsson, E., fru. Stockholm.
Karlsson, Ingeborg, fröken. Västerås.
Karlsson, M., fru. Stockholm.
Karlsson, Otto, studerande. Västerås.

Lagerberg, M., kammarherre. Stockholm.
Lagercrantz, H., bruksegare. Virsbo bruk.
Lagerholm, A., fröken. Stockholm.
Liljeros, G., herr. Stockholm.
Lindblad, A., doktor. Stockholm.
Lindblom, Harald, gosse. Stockholm.
Lindqvist, O., handlande. Stockholm.
Lindström, R., herr. Stockholm.
**Lundberg, C. A.*, hofjägare. Stockholm.
Lundberg, G., herr. Stockholm.
**Lundin, G.*, kapten. Stockholm.
Lundqvist, E., resenär. Stockholm.

Malm, B. T., gosse. Stockholm.
Malmgren, H., gjutmästare. Stockholm.
Mellström, J. E., grosshandlare. Stockh.
Munthe, M., fru. Stockholm.

Neumüller, O. E., disponent. Stockholm.
Nordström, C. J., herr. Hudiksvall.
Nordqvist, A., handlande. Stockholm.
Nordström, E., fiskare. Stockholm.
**Nordström, E.*, med. kandidat. Uppsala.

Olsson, C. A., arkitekt. Stockholm.

**Pettersson, A. B.*, urmakare. Sala.
Pettersson, Valdemar, gosse. Stockholm.
**Pihl, A.*, direktör. Stockholm.
Printz, G., herr. Lidingö.

Reimert, H., typograf. Stockholm.
Ridderbjelke, A. A., fröken. Stockholm.
Rosenberg, S., herr. Stockholm.
Rääf, H., studerande. Stockholm.

Sandberg, E., gosse. Stockholm.
Serling, E., gosse. Stockholm.
Serling, P., gosse. Stockholm.
Sparrman, N., med. kandidat. Stockholm.
Steckmeister, H., fru. Stockholm.
**Ström, E.*, herr. Stockholm.
Sundin, E., herr. Stockholm.
Svensson, A., konservator. Stockholm.
Svensson, Elsa, fröken. Stockholm.
Svensson, Ernst, gosse. Stockholm.
Svensson, Maria, fröken. Stockholm.
Svensson, N., herr. Stockholm.
Svensson, Oskar, gosse. Stockholm.

Troilius, A. M., magistratsekr. Gefle.
**Tullström, E. F.*, fogelfängare. Stockh.

Ungfelt, J., styrman. Stockholm.

Valldin, O., gosse. Stockholm.
Vestberg, Herta, fru. Stockholm.
Vestbom, A., handlande. Värmlands Björneborg.
**Vestin, S. P.*, fanjunkare. Stockholm.

**Zetterberg, H.*, godsegare. Sticklinge, Lidingö.
Zetterström, G., herr. Stockholm.
**Zickerman, L.*, fröken. Stockholm.

Örtendahl, I. A., major. Stockholm.

Bröderna Gustafssons stenhuggeri. Stockholm.
C. Wienbergs stenhuggeri. Köpenhamn.
Ekströms porslinshandel. Stockholm.
Grafversfors stenhuggeri. Grafversfors.
Samskolan Kindergarten. Stockholm.

Till ofvan i afdelningarna 3—4 omnämda gifvare komma ytterligare några, hvilka icke upptagits på grund af ofullständiga namnuppgifter. Antalet gifvare till anläggningarna å Skansen m. m. uppgick under år 1898 till 154.

5.

Följande penningebidrag hafva lämnats under 1898: [1]

Af *H. M. drottning Sofia*	250: —
Till Bredablicksfonden enligt lämnade förbindelser	9,500: —
Af ingeniör *R. T. Björklund*, Skultuna	25: —
Af *den samme* med anledning af Nordiska museets tjugufemårsjubileum	50: —
Af fru *C. Scharp*, f. *Westman*	100: —
Af *den samma* med anledning af Nordiska museets tjugufemårsjubileum	100: —
Af mr *D. O. Bell*	35: —
Af *Allmänna konst- och industriutställningens i Stockholm 1897 lotteri*	45,260: —
Af konsul *G. E. Broms*	500: —
Af ingeniör *C. A. Söderlund*	1,012: 50
Af *den samme* med anledning af Nordiska museets tjugufemårsjubileum	1,500: —
Af stenhuggarne *M. Pettersson* och *P. O. Olander*	20: —
Af professor *C. M. Esbjörn*, San Francisco	2: 40
Af artisten *A. Tholander*, Moskwa	6: 30
Af fru *A. Wallenberg*, f. *v. Sydow*	350: —
Af Nordiska museets styresman, dr *A. Hazelius* med anledning af museets tjugufemårsjubileum	2,500: —
Af med. doktor *H. F. Antell* enligt testamentariskt förordnande 1891, ränteutdelning ur dödsboet	5,700: —
Af fru *J. Kempe*, f. *Wallis*	2,000: —
Af herr *J. Cederquist*	6: —
Af fru *T. Kjellberg*, f. *Edgren*	50: —
Öfverföras kr.	68,967: 20

[1] Af dessa bidrag hafva kr. 58,371: 84 lämnats till Byggnadsfonden, kr. 9,600 till Bredablicksfonden, kr. 500 till Skansfonden, kr. 5,700 till Herman Frithiof Antells fond, kr. 20,298: 50 till anläggningarna på Skansen samt kr. 775: 03 till löpande utgifter.

Öfverfördt kr.	68,967: 20
Af fru *Johanna Gustafsson*, f. *Pettersson*	500: —
Af grosshandlaren *N. Paton*	16: 33
Af rektor *G. Ströhm*	100: —
Af öfverstekammarjunkaren, friherre *S. G. Åkerhielm*	1,000: —
Af uppbördskommissarien *F. C. Sundgren* enligt testamentariskt förordnande	13,111: 84
Af justitieborgmästaren *J. L. Pentzin*, Uleåborg, med anledning af Nordiska museets tjugufemårsjubileum	100: —
Af professor och fru *C. Curman* med anledning af Nordiska museets tjugufemårsjubileum	1,000: —
Af justitierådet, direktör *N. Josephsen*, Köpenhamn, med anledning af Nordiska museets tjugufemårsjubileum	10,000: —
Af justitierådet *C. G. Hernmarck*	100: —
Af bruksegaren *C. v. Platen*	200: —
Af generaldirektören, grefve *F. Cl:son Wachtmeister*	100: —
Af kapten *J. Petrelli*	50: —
Summa kronor	**95,245**: 37

8.

Ombud för Nordiska museet.[1]

I nedanstående förteckning upptagas äfven de ombud för Samfundet för Nordiska museets främjande, hvilka ännu under senare år varit verksamma med afseende å anmälan af nya ledamöter och uppbärande af ledamotsafgifter.

*Tecknet + utmärker ombud för museet, * ombud för samfundet.*

Stockholm.

Lektor *A. Ahlén.* + *
Fil. kandidat *I. Arwidsson.* *
Öfverjägmästaren *F. V. Berg.* +
Major *A. V. Brunius.* + *
Konsthandlaren *H. Bukowski.* + *
Fil. doktor *V. Carlheim-Gyllensköld.* +
Fröken *A. Ekermann.* *
Geologen *E. Erdmann.* +
Fru *A. Frisell*, f. *v. Sydow.* *
Fru *H. Frisk*, f. *Palmborg.* *
Fru *R. Juel*, f. *Björkman.* *
Med. doktor *J. F. Kinberg.* *
Grosshandlaren *H. Lichtenstein.* +
Med. doktor *K. Malmsten.* +
Antikvitetshandlaren *A. Matsson.* +
Friherre *J. Nordenfalk.* + *
Fröken *H. Palmqvist.* *
Fru *A. Retzius*, f. *Hierta.* + *

[1] I denna förteckning angifvas förhållandena, sådana de voro den 1 maj 1899.

Professor *G. Retzius.* +*
Direktör *E. Rosenlind.* +*
Friherrinnan *E. Rudbeck*, f. *Ulfsparre.* *
Literatören *Helge Sandberg.* +
Professor *M. Sondén.* +
Fil. doktor *E. N. Söderberg* * Stockholm.

Skåne.

Packhusinspektor *B. A. Antonsson.* * Malmö.
Kapten *A. Berg von Linde.* * Källunda, Önnestad.
Med. doktor *A. Eliasson.* + Ystad.
Skolläraren *J. Olsson.* + Sandby, Borrby.
Docenten *C. af Petersens.* * Lund.
Fröken *L. af Petersens.* +* Lindved, Svedala.
Kamrer *A. Pihlgren.* + Malmö.
Öfverstelöjtnant *G. Thestrup.* * Landskrona.
Bruksegaren *A. B. Wallis.* +* Dybeck, Tofthög.

Bleking.

Lektor *J. A. Gadd.* +* Karlskrona.

Halland.

Kapten *J. A. Lagergren.* +* Halmstad.

Småland.

Stationsinspektor *J. Andersson.* + Vislanda.
Landsekreteraren *A. H. Bagge.* +* Jönköping.
Häradshöfding *G. Berg.* * Eksjö.
Med. doktor *M. v. Friesen.* * Västervik.
Hemmansegaren *M. Haraldsson.* + Vipperhult, Smålandsstenar.
Folkskoleläraren *K. A. Hultkvist.* + Vrigstad.
Kapten *A. Qvistgaard.* +* Huleviksberg, Ulfö.

Bohuslän.

Häradshöfding *F. D. Carlborg.* * Kragenäs, Lur.
Apotekaren *J. L. Lundberg.* +* Lysekil.

Västergötland.

Apotekaren *G. Cavalli.* + Sköfde.
Med. doktor *A. Charlés.* * Borås.
Rektor *S. Högman.* * Alingsås.
Fru *E. Nydqvist.* * Trollhättan.
Fröken *M. Rahmn.* * Göteborg.
Lektor *C. J. Sundström.* * Göteborg.
Fru *M. L. Svanberg*, f. *Hasselgren.* * Göteborg.
Landtbrukaren *J. Svedenborg.* + Bosgården, Broddetorp.
Provinsialläkaren *A. Söderbom.* * Ulricehamn.
Med. doktor *P. Södermark.* +* Mariestad.
Lektor *F. Ödberg.* * Skara.

Östergötland.

Med. doktor *V. Bergsten.* + Norrköping.
Major *F. V. Ekenstam.* * Ruda, Ljungsbro.
Veterinär *E. Eriksson.* * Motala.
Direktör *H. Hazelius.* +* Klakeborg, Skeninge.
Jägmästaren *E. G:son Hjort.* * Kisa.
Fröken *V. Löfholm.* * Norrköping.
Veterinär *F. A. Nordeman.* +* Vadstena.
Snickaren *C. A. Rosén.* + Linköping.
Fröken *D. Scherini.* +* Norrköping.
Bibliotekarien *E. H. Segersteen.* + Linköping.

Södermanland.

Lektor *I. Fehr.* * Strängnäs.
Handlanden *C. Lennmalm.* * Malmköping.
Handlanden *L. J. Liedgren.* * Södertälje.
Handlanden *G. Nyström.* * Mariefred.
Häradshöfding *E. V. C. Planting-Gyllenbåga.* * Nyköping.

Närke.

Häradshöfding *G. Bergström.* * Örebro.
Kassör *R. Söderlindh.* * Örebro.

Uppland.

Fil. doktor *E. O. Arenander.* + Järfva.
Amanuensen *R. Arpi.* +* Uppsala.
Friherre *E. Cederström.* + Krusenberg, Uppsala.
Professor *A. Erdmann.* * Uppsala.
Kontraktsprosten *O. Hallborg.* * Torstunaby.
Friherre *O. Hermelin.* +* Staby, Grillby.
Fru *A. M. Holmgren*, f. *Tersmeden.* +* Uppsala.
Skolläraren *G. Hultgren.* + Bro.
Skomakarmästaren *S. A. Hägg.* + Uppsala.
Landtbrukaren *Matts Mattsson.* + Finala, Arholma.
Brukspredikanten *P. Pehrsson.* + Österby, Dannemora.
Docenten *K. B. Wiklund.* + Uppsala.

Västmanland.

Bankdirektör *R. Gagge.* * Västerås.
Fabrikör *A. B. Petterson.* +* Sala.

Värmland.

Pastor *C. V. Bromander.* + Karlskoga.
Godsegaren *G. Hazelius.* * Varpnäs, Edsvalla.
Kandidat *N. Keyland.* + Magneskog.
Fröken *J. Malmstedt.* * Karlstad.
Apotekaren *C. Ölander.* + Sunne.

Dalarna.

Apotekaren *T. Göransson.* * Falun.
Landthandlaren *A. Hansson.* + Kallmora, Orsa.
Intendenten *S. Månsson.* * Tänger, Enviken.
Hemmansegaren *Bud Erik Olsson.* + Vinäs, Mora.

Gästrikland.

Kronolänsman *A. Ahlström.* * Ockelbo.
Folkskoleinspektör *G. Insulander.* +* Gefle.
Magistratsekreteraren *A. M. Troilius.* * Gefle.

Helsingland.

Redaktionsekreteraren *O. Lagerstedt.* * Söderhamn.

Medelpad.

Apotekaren *K. Lindblad.* * Vifstavarf.
Fabrikör *P. Wide.* * Sundsvall.

Jämtland.

Lektor *S. J. Kardell.* +* Östersund.

Härjedalen.

Komminister *E. Modin.* + Ytterhogdal.

Ångermanland.

Herr *P. Edholm.* + Bålsjö, Nyland.
Inspektor *O. Edström.* * Bollsta, Nyland.
Jägmästaren frih. *T. V. Hermelin.* * Björkå bruk.
Ingeniör *C. G. Strokirk.* * Hernösand.
Med. doktor *J. Wallmark.* * Örnsköldsvik.

Västerbotten.

Komminister *A. Ericson.* + Skellefte.
Konsul *V. Glas.* * Ume.
Redaktör *K. Hallman.* + Lule.
Jägmästaren *N. G. Ringstrand.* * Burträsk.
Regementsintendenten *M. Schürer v. Waldheim.* +* Ume.
Bokhållaren *C. A. Åberg.* * Skellefte.

Norrbotten.

Jägmästaren *S. J. Cederberg.* + Pajala.
Hofkamrer *F. B. Forsström.* + Haparanda.
Direktör *A. Norberg.* + Pajala.
Jägmästaren *H. Samzelius.* +* Nederkaliks.
Kassören *A. Svanberg.* +* Nederkaliks.
Agronomen *C. Tenger.* * Boden.

Lappland.

Öfverste *C. O. Bergman.* + Gellivare.
Jägmästaren *G. F. Holmgren.* * Arvidsjaur.

Lappfogden *O. H. J. Hultin.* [+] Vittangi.
Jägmästaren *K. H. Lundström.* [*] Gellivare.
Jägmästaren *H. Nordlund.* [+*] Storbacken, Murjek.

Norge.

Direktör *C. Söderberg.* [+] Kristiania.
Gårdsbrukaren *Christian Olsen To.* [+] Gransherred.

Danmark.

Antikvitetshandlaren *J. M. E. Bolvig.* [+] Köpenhamn.
Professor *O. E. le Sage de Fontenay.* [+*] Köpenhamn.
Med. doktor *A. Thomsen.* [+] Köpenhamn.

Island.

Landfogéti *A. Thorsteinsson.* [+] Reykjavik.

Grönland.

Kolonibestyrer *C. Brummerstedt.* [+] Julianehaab.
Kolonibestyrer *R. Müller.* [+] Holstensborg.

Finland.

Friherre *V. M. v. Born.* [*] Sarflaks, Lovisa.
Fröken *E. Govenius.* [*] Torne.
Fru *B. Hildén*, f. *Hartman.* [*] Tammerfors.
Handlanden *F. O. U. Nordberg.* [+] Torne.
Magister *E. Nordström.* [*] Helsingfors.
Kronolänsman *J. Rossander.* [+] Pudasjärvi.
Intendenten *T. Schwindt.* [+] Helsingfors.
Professor *J. E. Strömborg.* [*] Borgå.

Ryssland.

Godsegaren *C. Hagman.* [+*] Moskwa.

Tyskland.

Friherre *T. Cederström.* +* München.
Direktor *H. Sauermann.* + Flensburg.
Antikvitetshandlaren *A. Weil.* + München.
Riksarkivrådet *P. Wittmann.* +* München.

England.

Intendenten *Ch. Derby.* + London.

Amerika.

Pastor *P. J. O. Cornell.* * Wilcox, Pennsylvania.
Professor *C. M. Esbjörn.* * Marshfield, Oregon.
Konsul *G. G. Granfelt.* * Coronel, Chile.
Mr *J. W. Jochim.* * Ishpeming, Michigan.
Biblioteksamanuensen *A. Josephson.* * Chicago, Illinois.
Sjukgymnasten *A. O. Lindström.* * San Francisco, California.
Pastor *Augustus G. Olsson.* * Chicago, Illinois.
Tandläkaren *O. Reutersvärd.* +* Boston, Massachusetts.
Direktör *G. Stolpe.* * Rock Island, Illinois.
Pastor *M. Stolpe.* * New-York.

9.

Museer och vetenskapliga samfund i utlandet, med hvilka Nordiska museet står i förbindelse.[1]

Norge.

Bergen.	Bergens Museum. 1884. *
»	Vestlandske Kunstindustrimuseum. 1891. *
Kristiania.	Universitetets samling af nordiske oldsager. 1888. *
»	Kunstindustrimuseum. 1894. *
»	Norsk Folkemuseum. 1895. *
Trondhjem.	Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum. 1894.

Danmark.

Köpenhamn.	Industriforeningen. 1886. *
»	Det Kongelige Nordiske Oldskrift-Selskab. 1888. *
»	Dansk Folkemuseum. 1893.
»	Genealogisk Institut. 1895.
»	Universitets Jubilæets Danske Samfund. 1896.
Reykjavik.	Forngripasafnid. 1883. *

Finland.

Helsingfors.	Tekniska föreningen i Finland. 1883. *
»	Föreningen för konstfliten i Finland. 1889.

[1] I denna förteckning äro upptagna alla samfund, som till och med den 1 maj 1899 trädt i literär förbindelse med Nordiska museet.

De museer och samfund, hvilka sändt publikationer till Nordiska museet år 1898, utmärkas med tecknet *. — Siffrorna angifva det år, då förbindelsen inleddes.

Helsingfors. Svenska literatursällskapet i Finland. 1891. *
» Finsk-Ugriska sällskapet. 1894. *
» Svenska Landsmålsföreningen i Helsingfors. 1894.
» Finska fornminnesföreningen. 1896. *
» Geografiska Föreningen i Finland. 1899.
Åbo. Åbo stads historiska museum. 1891. *

Ryssland.

Dorpat. Gelehrte estnische Gesellschaft. 1883. *
Fellin. Litterarische Gesellschaft. 1896. *
Mitau. Kurländische Gesellschaft für Literatur und Kunst. 1883. *
» Lettisch-Literärische Gesellschaft. 1883. *
Moskwa. Société Impériale des Amis des Sciences naturelles d'Anthropologie et d'Ethnographie. 1889.
Petersburg. Société Impériale Russe de Géographie. 1889. *
» Société Impériale d'Archéologie. 1889.
Reval. Estländische literärische Gesellschaft. 1889.
Riga. Gesellschaft für Geschichte und Alterthumskunde der Ostseeprovinzen Russlands. 1889. *
Tobolsk. Guvernementsmuseet. 1898.

Tyskland.

Aachen. Aachener Geschichtsverein. 1889. *
Augsburg. Historischer Verein für Schwaben und Neuburg. 1883. *
Bamberg. Historischer Verein Bamberg. 1891.
Bayreuth. Historischer Verein für Oberfranken. 1892. *
Berlin. Königl. Kunstgewerbe-Museum. 1883.
» Märkisches Provinzial-Museum. 1883. *
» Verein für die Geschichte Berlins. 1883. *
» Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte. 1884. *
» Gesammtverein der deutschen Geschichts- und Alterthumsvereine. 1889. *
» Museum für deutsche Volkstrachten und Erzeugnisse des Hausgewerbes. 1889.

Berlin. Verein für Geschichte der Mark Brandenburg. 1892. *

» »Brandenburgia», Gesellschaft für Heimatkunde der Provinz Brandenburg. 1896. *

Birkenfeld. Verein für Altertumskunde im Fürstentum Birkenfeld. 1896.

Bonn. Verein von Alterthumsfreunden im Rheinlande. 1891. *

Brandenburg a. d. H. Historischer Verein. 1894.

Braunsberg. Historischer Verein für Ermland. 1892. *

Braunschweig. Herzogliches Museum. 1898. *

Breslau. Museum schlesischer Alterthümer. 1890. *

» Verein für Geschichte und Alterthum Schlesiens. 1892.

» Schlesische Gesellschaft für vaterländische Cultur. 1892.

Cottbus. Niederlausitzer Gesellschaft für Anthropologie und Alterthumskunde. 1889. *

Crefeld. Kaiser Wilhelm Museum. 1896. *

Danzig. Westpreussischer Geschichtsverein. 1892. *

» Westpreussisches Provinzial-Museum. 1895. *

Darmstadt. Historischer Verein für das Grossherzogthum Hessen. 1890. *

Dillingen. Historischer Verein für Dillingen. 1889. *

Dresden. Verein für Erdkunde. 1883.

» Königlich Sächsischer Alterthumsverein. 1896. *

» Verein für Geschichte Dresdens. 1896. *

Düsseldorf. Düsseldorfer Geschichts-Verein. 1890. *

» Künstlerverein »Malkasten». 1894.

Eisleben. Verein für Geschichte und Alterthümer der Grafschaft Mansfeld. 1889. *

Emden. Gesellschaft für bildende Kunst und vaterländische Alterthümer. 1896.

Erfurt. Verein für die Geschichte und Alterthumskunde von Erfurt. 1886. *

Flensburg. Städtisches Kunstgewerbe Museum. 1896.

Frankfurt a. M. Verein für Geschichte und Alterthumskunde. 1889. *

» Mitteldeutscher Kunstgewerbe-Verein. 1899. *

Frankfurt a. O. Historischer Verein für Heimathkunde. 1896. *

Freiburg im Breisgau. Gesellschaft für Beförderung der Geschichts-Alterthums- und Volkskunde. 1891.*

Giessen. Oberhessischer Geschichtsverein. 1896. *

Greifswald. Geographische Gesellschaft. 1892. *

Görlitz. Gesellschaft für Anthropologie und Urgeschichte der Oberlausitz. 1890.

» Oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften. 1891. *

Halle a. S. Thüringisch-Sächsischer Geschichts- und Altertums-Verein. 1896. *

Hamburg. Verein für naturwissenschaftliche Unterhaltung. 1883.

» Verein für Hamburgische Geschichte. 1888. *

» Museum für Kunst und Gewerbe. 1888. *

» Zoologische Gesellschaft. 1894.

Hannover. Geographische Gesellschaft. 1883.

» Historischer Verein für Niedersachsen. 1891. *

» Naturhistorische Gesellschaft. 1898.

Heidelberg. Grossherzogliche Badische Universitätsbibliothek. 1891. *

» Historisch Philosophischer Verein. 1891. *

Insterburg. Alterthums-Gesellschaft. 1889. *

Jena. Verein für Thüringische Geschichte u. Altertumskunde. 1892.*

Kaiserslautern. Pfälzisches Gewerbemuseum. 1891.

Karlsruhe. Grossherzogliche Badische Sammlungen für Altertums- und Völkerkunde. 1899.

Kassel. Verein für hessische Geschichte und Landeskunde. 1898. *

Kiel. Schleswig-Holsteinisches Museum vaterländischer Alterthümer. 1883. *

» Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte. 1885. *

» Anthropologischer Verein in Schleswig-Holstein. 1891.

Köln. Historischer Verein für den Niederrhein. 1892. *

» Städtisches Kunstgewerbe-Museum. 1894.

Königsberg. Alterthumsgesellschaft Prussia. 1884.

Landsberg a. W. Verein für Geschichte der Neumark. 1896. *

Leipzig. Kunstgewerbe-Museum. 1883. *

» Museum für Völkerkunde. 1883.

Leipzig. Verein für die Geschichte Leipzigs. 1885.
» Deutsche Gesellschaft zur Erforschung vaterländischer Sprache und Alterthümer. 1889.
Leisnig. Geschichts- und Alterthumsverein. 1884. *
Lübeck. Verein für Lübeckische Geschichte und Alterthumskunde. 1883. *
» Museum Lübeckischer Kunst- und Kulturgeschichte. 1895. *
Lüneburg. Museumsverein für das Fürstentum Lüneburg. 1891.
Mainz. Verein zur Erforschung der rheinischen Geschichte und Alterthümer. 1893.
Mannheim. Mannheimer Alterthumsverein. 1891. *
Meiningen. Hennebergischer altertumsforschender Verein. 1896.
Metz. Gesellschaft für Lothringische Geschichte und Altertumskunde. 1890. *
München. Historischer Verein von Oberbayern. 1883.
» Münchener Alterthumsverein. 1886. *
» Bayerisches Nationalmuseum. 1889.
» Königlich Bayerische Akademie der Wissenschaften. 1892. *
» Deutsche anthropologische Gesellschaft. 1892.
Münster. Verein für Geschichte und Alterthumskunde Westfalens. 1897. *
Nürnberg. Germanisches Nationalmuseum. 1883. *
» Verein für Geschichte der Stadt Nürnberg. 1891. *
Oldenburg. Grossherzogliches Museum. 1891. *
Osnabrück. Verein für Geschichte und Landeskunde. 1883. *
Posen. Historische Gesellschaft für die Provinz Posen. 1885. *
Regensburg. Historischer Verein für Oberpfalz und Regensburg. 1891. *
Roda. Verein für Geschichts- und Alterthumskunde. 1889. *
Rostock. Verein für Rostocks Alterthümer. 1890. *
Salzwedel. Altmärkischer Verein für vaterländische Geschichte und Industrie. 1898. *
Schleiz. Geschichts- und alterthumsforschender Verein. 1897.
Schmalkalden. Verein für Hennebergische Geschichte und Landeskunde. 1897.

Schwerin. Verein für Mecklenburgische Geschichte und Alterthumskunde. 1891.

Speier. Historischer Verein der Pfalz. 1891. *

Stade. Verein für Geschichte und Alterthümer der Herzogthümer Bremen und Verden und des Landes Hadeln. 1883.

Stettin. Gesellschaft für Pommersche Geschichte und Alterthumskunde. 1889. *

Strassburg. Gesellschaft für Erhaltung der geschichtlichen Denkmäler des Elsass. 1893. *

Stuttgart. Württembergischer Altertumsverein. 1891. *

Thorn. Coppernicus-Verein für Wissenschaft und Kunst. 1895.

Tilsit. Litauische-Litterarische Gesellschaft. 1883. *

Torgau. Alterthums-Verein. 1891.

Ulm. Verein für Kunst und Alterthum in Ulm und Oberschwaben. 1891. *

Wiesbaden. Verein für Nassauische Altertumskunde und Geschichtsforschung. 1883. *

Worms. Altertumsverein. 1891. *

Würzburg. Historischer Verein von Unterfranken und Aschaffenburg. 1890. *

» Verein für bayerische Volkskunde und Mundartforschung. 1899.

Österrike-Ungern.

Brünn. Mährisches Gewerbemuseum. 1891. *

Budapest. Országos magyar iparmüvèszeti muzeum (Ungarisches Landes-Kunstgewerbe-Museum). 1894.

Eger. Verein für Egerländer Volkskunde. 1899.

Graz. Historischer Verein für Steiermark. 1892.

Hermannstadt. Verein für siebenbürgische Landeskunde. 1897. *

Innsbruck. Ferdinandeum. 1891. *

Klagenfurt. Geschichts-Verein für Kärnten. 1892. *

Krakau. Akademie der Wissenschaften. 1883. *

» Numismatische und archeologische Gesellschaft. 1892.

Laibach. Musealverein für Krain. 1892.
Linz. Oberösterreichischer Gewerbeverein. 1891. *
Prag. Verein für Geschichte der Deutschen in Böhmen. 1891.
» Národopisné Museum Československé. 1895. *
Salzburg. Museum Carolino-Augusteum. 1889. *
Wien. Verein der Geographen an der K. K. Universität. 1883. *
» Anthropologische Gesellschaft. 1895. *
» K. K. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale. 1896. *

Schweiz.

Basel. Historische und antiquarische Gesellschaft. 1897. *
Bern. Historischer Verein des Kantons Bern. 1892.
» Allgemeine geschichtsforschende Gesellschaft der Schweiz. 1892.
Frauenfeld. Historischer Verein des Kantons Thurgau. 1896.
Rapperswyl. Polnisches Nationalmuseum. 1892. *
Zürich. Antiquarische Gesellschaft. 1887. *
» Schweizerische Gesellschaft für Volkskunde. 1897. *

Holland.

Amsterdam. Koninklijke Akademie van Wetenschappen. 1889. *
» Koninklijk Oudheidkundig Genootschap. 1896.
Haarlem. Nederlandsche Maatschappij ter bevordering van Nijverheid. 1888. *
» Koloniaal Museum. 1894. *
Leiden. Rijks Etnographisch Museum. 1883. *
» Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde. 1892. *

Belgien.

Brüssel. Académie royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique. 1889. *
Namur. Société archéologique de Namur. 1896. *

England.

London. Society of Antiquaries of London. 1897.

Frankrike.

Amiens. Société des antiquaires de Picardie. 1897.*

Beaune. Société d'histoire, d'archéologie et de littérature de l'arrondissement de Beaune. 1897.*

Dijon. Académie des Sciences, Arts & Belles-Lettres. 1897.

Grenoble. Société dauphinoise d'ethnologie et d'anthropologie. 1896.*

Lyon. Société d'Anthropologie. 1892.*

Montauban. Société archéologique de Tarn-et-Garonne. 1897.

Orléans. Société archéologique et historique de l'Orléanais. 1898.*

Paris. Société de Géographie. 1898.*

Italien.

Rom. Muzeo nazionale preistorico ed etnografico. 1889.

Portugal.

Lisboa. Sociedade de geographia. 1883.*

Amerika.

Cincinnati. Cincinnati Museum Association. 1893.*

Cleveland. Western Reserve Historical Society. 1897.

Lincoln. The Nebraska Historical Society. 1896.

Montreal. Numismatic and antiquarian Society. 1897.

Washington. Smithsonian Institution. 1886.*

Köpenhamn. Zoologisk Have. 1892.*

Helsingfors. Helsingfors zoologiska trädgård. 1893.

Braunschweig. Braunschweiger Zoologischer Garten. 1898.

Rotterdam. Rotterdamsche Diergaarde. 1899.

Antwerpen. Société Royale de Zoologie. 1898.

New York. New York Zoological Society. 1899.

10.

Arbeten,

som angå Nordiska museet eller utgått från det samma.[1]

Le musée d'ethnographie scandinave à Stockholm, fondé et dirigé par le Dr Arthur Hazelius. Notice historique et descriptive par J.-H. KRAMER. Deuxième édition. 64 p. Stockholm 1879. Prix: 1 kr. 50 öre.

Minnen från Nordiska museet. Afbildningar af föremål i museet jämte åtföljande text, under medverkan af flere konstnärer och författare utgifna af A. HAZELIUS. Första bandet. H. 1—12. Med 36 planscher i stentryck och 14 träsnitt. Stockholm 1880—92. P. B. Eklunds förlag. Pris: 2 kr. för hvarje häfte. H. 1—4 äro utgifna i ny upplaga.

Första bandet innehåller:

Första häftet. Höstflyttning i Lule lappmark, af J.-H. KRAMER. — Praktvagn från Tureholm, af L. LOOSTRÖM. — Pedell och kursor vid Uppsala universitet, af L. LOOSTRÖM.

Andra häftet. Bålastuga i Halland, af A. BONDESON. — Broderi från 1500-talet, af L. LOOSTRÖM. — Ett skänkskåp från 1609, af G. UPMARK.

Tredje häftet. Stuga i Delsbo socken i Helsingland, af L. LANDGREN. — Krus af stengods, från nedre rhentrakten, af G. UPMARK. — Skomakarämbetets i Västerås låda, af A. STRINDBERG.

[1] I förteckningen äro upptagna alla arbeten, som utkommit intill denna årsberättelses utarbetning.

Fjärde häftet. Drägter från Mora och Orsa socknar i Dalarna, af H. HOFBERG. — Hattmakarämbetets i Stockholm välkomst, af G. UPMARK. — Släde från Gudbrandsdalen i Norge, af P. A. GÖDECKE.

Femte häftet. Kyrkdörr från Skirö socken i Småland, af H. HILDEBRAND. — Vinkylare och flaskor af drifven och graverad koppar, af L. LOOSTRÖM. — Skyltar och skyltarmar af smidt järn, af C. EICHHORN.

Sjätte häftet. Krus af stengods, från nedre rhentrakten, af G. UPMARK. — Kafvelbräden från södra och mellersta Sverge, af H. HÖRLIN. — Tunnbindargesällernes i Stockholm och bagargesällernes i Karlskrona välkomster, af G. UPMARK.

Sjunde häftet. Bärstol från Tureholm, af G. GÖTHE. — Allmogeväfnader från Skåne, af J. KULLE.

Åttonde häftet. Bord i barockstil, af L. LOOSTRÖM. — Allmogeväfnad från Skåne, af J. KULLE. — Vagnmakarämbetets i Stockholm låda, af C. EICHHORN.

Nionde häftet. Guldsmedsämbetets i Karlskrona låda, af C. EICHHORN. — Prof på krukmakartillverkning i Norden under 1600—1700-talen, af R. ALMSTRÖM. — Urfoder i rokokostil, af L. LOOSTRÖM.

Tionde häftet. Dopfunt från Lockne socken i Jämtland, af G. STEPHENS. — Allmogesömnad från Skåne, af ANNA FLEETWOOD DERBY. — Smedsämbetets i Stockholm låda, af C. EICHHORN.

Elfte häftet. Bord i gustaviansk stil, af L. LOOSTRÖM. — Kyrkdörr från Hvetlanda socken i Småland, af C. EICHHORN. — Snipaskålar från Sverge, af H. HILDEBRAND.

Tolfte häftet. Kandelaber i kejsarstil, af L. LOOSTRÖM. — Kåsa från 1600-talet, af G. O. HYLTÉN-CAVALLIUS. — Ölbollar från Norge, af C. EICHHORN.

Af **andra bandet** hafva utkommit:

Första häftet. Allmogemålningar från Dalarna, af C. EICHHORN. — Broderadt paradtäcke från Salsta slott i Uppland, af ANNA FLEETWOOD DERBY.

Andra häftet. Stol i rokokostil, af L. LOOSTRÖM. — Kyrkdörr från Moheda socken i Småland, af C. EICHHORN. — Portaler från de norska stafkyrkorna i Bödalen, Veum och Tudal, af L. DIETRICHSON.

Tredje häftet. Stuga i Västra Vingåkers socken i Södermanland, af R. BERGSTRÖM. — Två norska allmogeväfnader, af J. BÖTTIGER.

Fjärde häftet. Stuga från Rättviks socken i Dalarna, af E. HAMMARSTEDT. — Flickdräkt från 1660—1670-talet, af C. A. OSSBAHR. — Soffa i rokokostil, af L. LOOSTRÖM.

Femte häftet. Norske folkedragter fra Numedal og Telemarken, af Y. NIELSEN. — Väggur från 1600- och 1700-talen, af C. PALM.

Sjätte häftet. Orgel från 1640-talet, af K. P. LEFFLER. — Luta, hummel och nyckelharpa, af K. P. LEFFLER. — Lerfat från 1600-talet, af H. A. RING.

Sjunde häftet. Selbågar från Norge, af H. HILDEBRAND. — Sadel, af H. HILDEBRAND. — Mässingslagarnes i Stockholm mästarlåda, af P. G. VISTRAND.

Finland i Nordiska museet. Några bidrag till kännedomen om finnarnes gamla odling. Af G. RETZIUS. Med 95 träsnitt samt en karta öfver Finland. IV. 176 sid. Stockholm 1881. F. & G. Beijers förlag. Pris: 3 kr.

Utgör afdelning 1 af *Bidrag till vår odlings häfder*, utgifna af A. HAZELIUS.

Af denna del har utkommit en tysk öfversättning:

Finnland im Nordischen Museum von GUSTAF RETZIUS. Autorisirte Übersetzung von C. APPEL. Mit 93 Illustrationen und 1 Karte von Finnland. VIII. 158 Seit. Berlin 1885. Preis: 4 Kr.

Ur de nordiska folkens lif. Skildringar, utgifna af A. HAZELIUS. H. 1, 2. Med 61 träsnitt. 160 sid. Stockholm 1882. F. & G. Beijers förlag. Pris 1 kr. 50 öre för hvarje häfte.

Utgör början till afdelning 2 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Lifvet i Kinds härad i Västergötland i början af sjuttonde århundradet. Anteckningar ur häradets domböcker. Af G. DJURKLOU. VI. 88 sid. Stockholm 1885. F. & G. Beijers förlag. Pris: 2 kr.

Utgör afdelning 4 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Byskomakaren Jonas Stolts minnen från 1820-talet. Anteckningar från Högsby socken i Småland. Utgifna från NORDISKA MUSEET. Med 25 träsnitt och en karta öfver trakten kring Högsby. III. 94 sid. Stockholm 1892. F. & G. Beijers förlag. Pris: 2 kr.

Utgör afdelning 5 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Af denna handskrift har äfven utkommit en dansk bearbetning:

Landsbyskomageren Jonas Stolts Optegnelser. Frit efter et Haandskrift i Nordiska Museet. Af R. MEJBORG. Med 62 Billeder. 165 Sid. Kjöbenhavn 1890. Pris: 1 Kr.

Utgifven af *Udvalget for Folkeoplysnings Fremme.* Aargangen 1890. Nr. 174.

Om nyckelharpospelet på Skansen. Anteckningar af K. P. LEFFLER. Med 4 träsnitt. 114 sid. Stockholm 1899. Pris: 3 kr.

Utgör afdelning 6 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Vidskepelser, vantro och huskurer i Danderyd och Lidingö i slutet af 1700-talet. Anteckningar af J. P. WALLENSTEEN. Utgifna af E. HAMMARSTEDT. IV. 22 sid. Stockholm 1899. Pris: 75 öre.

Utgör afdelning 7 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Samfundet för Nordiska museets främjande. Meddelanden, utgifna af A. HAZELIUS. Stockholm 1881—1899.

Dessa meddelanden innehålla bland annat:

1881. Inbjudningen till allmänheten angående samfundets stiftande samt samfundets stadgar. Pris: 50 öre.

1882. Dr A. Hazelii öfverlåtelsebref af den 18 april 1880, Nordiska museets stadgar samt K. m:ts resolution angående plats för en byggnad åt museet. Pris: 1 kr.

1883. Program för en byggnad åt Nordiska museet samt upplysningar angående täflingen om de utfästa prisen för inlämnade ritningar till nämda byggnad. Pris: 1 kr.

1884. Ryggåsastugor i Bleking, af C. M. FÜRST. Pris: 1 kr.

1885. Hvad är på tapeten? Af R. MEJBORG. Pris: 1 kr. 25 öre.

1886. Isländska föremål i Nordiska museet, af R. ARPI. — Ellakors i Skåne, efter meddelande af PER NILSSON i Espö 1875. — Läsning för syndaförlåtelse, upptecknad af A. R. E. WATZ, meddelad af R. BERGSTRÖM. — Skrock och vidskepelse i Fryksdals härad i Värmland, af JAN MAGNUSSON i Granbäckstorp. Pris: 1 kr. 50 öre.

1887. Symbolske figurer i Nordiska museet, af R. MEJBORG. — Småländske bonadsmålare, af P. G. VISTRAND. — Fästmansgåfvor i Roslagen, af A. ENGDAHL. — Skymfebref. — »Mig för lof Ålt-Gesäll, jag ber om Reglament.» — Förlofning och bröllop hos allmogen i Bjuråkers socken i Helsingland i början af 1840-talet, af fru E. PIRA, f. SEFSTRÖM. Pris: 1 kr. 50 öre.

1888. Tunnbindarnes i Stockholm skråordning 1579. V. GRANLUND. — Iakttagelser öfver julens firande i södra Halland på 1860-talet, af M. YSENIUS. — Ett bröllop i Järna socken i Dalarna midsommardagen år 1851, af L. B. FALKMAN. — Fellingsbrodräkten af H. ATTERLING. — Liten Kersti. Folkvisa från Dalsland. — Signelse eller läsning mot »svartsjuka», af P. G. VISTRAND. — Studier i Nordiska museets rustkammare, 1, af C. A. OSSBAHR. Pris: 1 kr. 50 öre.

1889. Tvänne runstafvar i Nordiska museet, af P. G. VISTRAND. — De nedstötta andarna. Anteckningar, gjorda i Västra Göinge härad i Skåne under våren 1889 af fru E. VIGSTRÖM. — Seder och bruk i Julita socken i Södermanland. Anteckningar, gjorda år 1890 af fröken A. LUNDQUIST. — Ett och annat ur folktron i Västerbotten. Anteckningar från tiden omkring år 1880, af F. UNANDER. — Afbildningar af sigillstampar, tillhörande Nordiska museet: 1. Skråsigill från Stockholm. — Skymfebref. Pris: 1 kr. 50 öre.

1890. Studier i Nordiska museets rustkammare, 2, af C. A. OSSBAHR. — Ett blad om Vads by i Söderbärke socken i Dalarna. Anteckningar, gjorda år 1891 af V. ENGELKE. — Spöken och gastar samt Tro och sägner om foglar. Anteckningar, gjorda i Västra Göinge härad i Skåne under våren 1889 af fru E. VIGSTRÖM. — Behandling för »engelska sjukan» på 1850-talet, af E. HAMMARSTEDT. — Beretning om julens feirende i Vang, Valders i Norge omkring år 1860, af OVE B. STEILE. — Förteckning öfver runstafvar, tillhörande Nordiska museet: 1. Runstafvar från Dalarna, af P. G. VISTRAND. Pris: 1 kr. 50 öre.

1891 och **1892.** »Unge herr Falkenbergarnes» uppsalavistelse 1657, af J. BÖTTIGER. — Trollkonster och häxerier. Anteckningar, gjorda i Västra och Östra Göinge härad i Skåne under våren 1889 af fru E. VIGSTRÖM. — Skildringer af seder og skikke i Vang, Valders i Norge omkring år 1860, af OVE B. STEILE. — Om smöjning och därmed befryndade bruk. Ett försök att genom jämförelse med motsvarigheter hos andra folk framvisa innebörden af en svensk fornsed, af E. HAMMARSTEDT. — Etnografiska studier från Öfverkaliks socken i Norrbottens län. Några anteckningar från den nordligaste svenskbygden, af H. SAMZELIUS. — Sked från år 1607, af P. G. VISTRAND. Pris: 2 kr.

1893 och **1894.** Thetta är Glassmestere Embetes Skråå vti Stockholms Stadh. Henricus Burschius HB. Verdensis. Af P. G. VISTRAND. — Anteckningar om handtverksämbeten i Stockholm: 1. Tunnbindarämbetet, af P. G. VISTRAND. — Brödets helgd hos svenskarne, särskildt julbrödens, framställd i jämförande belysning, af E. HAMMARSTEDT. — Lapparnes renmärken. Ett etnografiskt-juridiskt bidrag, af F. SVENONIUS. — Anteck-

ningar om seder och bruk, sägner och vidskepelse i Villstads socken, Västbo härad, i Småland under 1700-talet, af M. HARALDSSON. — »Vårbundet träd», af A. P. AHLBERG. — Sägner från nordvästra Dal, af HILMA FORSELL. Pris: 2 kr.

1895 och **1896.** Om lapparnes tideräkning, af K. B. WIKLUND. — Ett bondbröllop i Hargs socken i Uppland på 1840-talet, af K. P. LEFFLER. — Svenska allmogedräkter: 1. En öländsk folkdräkt från 1703, af P. G. VISTRAND. — Karl den niondes tapetväfveri och tapetsamling, af J. BÖTTIGER. — Studier i Nordiska museets rustkammare: 3. Kammare till bakladdningskanon från senare hälften af 1400-talet, af C. A. OSSBAHR. — Silhuetter i Nordiska museet, af C. PALM. — En tapets historia, af J. BÖTTIGER. — Ur Johan August Hazelii och Carl Jonas Ludvig Almqvists brefväxling. 2 hittills otryckta bref i Nordiska museets arkiv. Utgifna af A. HAZELIUS. Pris: 2 kr. 50 öre.

Ofvanstående arbete, *Samfundet för Nordiska museets främjande*, utgifves från och med 1897 i tvänne skilda skriftföljder, af hvilka den ena bibehållit det gamla namnet och hvarje år innehåller förteckningar öfver samfundets styrelse och ledamöter samt utdrag af dess räkenskaper. Årgångarna 1897 och 1898 hafva utkommit. Pris för hvarje årgång: 60 öre.

Den andra åter, som utgör en fortsättning å afdelningarna 1 och 2 i förut nämda arbete, bär namnet:

Meddelanden från Nordiska museet. Utgifna af A. HAZELIUS. Stockholm 1899.

Dessa meddelanden innehålla bland annat:

1897. Skansens runstenar, af E. BRATE. — Signelser från Småland, af P. G. VISTRAND. — Förklaring öfver kartan, föreställande Högestads prästgård. Handskrift af N. H. SJÖBORG 1824. Ur Nordiska museets arkiv. Utgifven af P. G. VISTRAND. — »Skråå och Gillesreglor för Samptlige Mästrarna, Gesällar och Lärodrängiar vthi Repeslagare Ämbetet», 1656; samt »Embetz Skrå För Peruque Makare Embetet i Stockholm» och »Artiklar För Samptelige Peruqve Makare Gesällerna», 1712. Ur Nordiska museets arkiv. Af A. AHLÉN. — »Ordo vicinalis» för Hargbo by, Vätö sn, Uppland, och »Byordning vid Iärstad by», Göstrings hd, Östergötland. Ur Nordiska museets arkiv. Af P. G. VISTRAND. — Sankt Martinsdagens firande i Nuckö-Rickholz i Estland, af J. BLEES, m. fl. uppsatser samt strödda meddelande angående Nordiska museet år 1897, m. m. Pris: 3 kr.

Symbolske figurer i Nordiska museet. Af R. Mejborg. 20 sid. Stockholm 1889. Pris: 50 öre.

Särtryck ur *Meddelanden från Samfundet för Nordiska museets främjande 1887.*

Program för en byggnad åt Nordiska museet i Stockholm. Med tvänne kartor. 8 sid. Stockholm 1883.

Programm zu einem beabsichtigten Gebäude für das Nordische Museum in Stockholm. Mit zwei Karten. Zweite Auflage. Stockholm 1883.

Programme pour la construction d'un édifice destiné au Musée du Nord à Stockholm. Avec deux cartes. Deuxième édition. Stockholm 1883.

Program of a designed building for the Northern Museum in Stockholm. With two maps. Stockholm 1883.

Saga. Minnesblad från Nordiska museet 1885. Under redaktion af Ann Charlotte Edgren, A. Hazelius, N. Linder och B. Meijer (för texten) samt V. Andrén och C. G. Hellqvist (för illustrationerna). Med talrika vignetter, teckningar och planscher. 2 uppl. IV. 48 sid. Stockholm 1885. Pris: 2 kr. 50 öre.

Runa. Minnesblad från Nordiska museet 1888. Utgifvet af A. Hazelius. Illustrationerna under öfvervakande och ledning af V. Andrén. Med två kromotypier samt talrika vignetter och teckningar. IV. 69 sid. Stockholm 1888. Pris: 4 kr.

Afbildningar af föremål i Nordiska museet äfvensom af nordiska ansiktstyper, klädedräkter och byggnader, af hvilka teckningar förvaras i Nordiska museets arkiv. Utgifna af A. Hazelius.

Af **första bandet** hafva utkommit:

Första häftet. **Småland.** 12 planscher med 53 träsnitt. Stockholm 1888. Pris: 1 kr. 50 öre.

Andra och tredje häftena. **Island.** 20 planscher med 108 träsnitt. Innehåll och upplysningar meddelade af R. Arpi. Stockholm 1890. Pris: 3 kr.

Fjärde och femte häftena. **Svenska byar och gårdar.** 16 planscher med 6 ljustryck, 35 etsningar och en karta. Innehåll och upplysningar meddelade af G. AMÉEN. Stockholm 1892. Pris: 3 kr.

Sjätte och sjunde häftena. **Spetsar.** 6 planscher i ljustryck. Innehåll och upplysningar meddelade af INGEBORG PETRELLI, f. EKETRÄ. Stockholm 1892. Pris: 3 kr.

Das Nordische Museum in Stockholm. Stimmen aus der Fremde. Als Beilage: Führer durch die Sammlungen des Museums. Mit 37 Illustrationen. 122 Seit. Stockholm 1888. Preis: 2 Kr.

Norske jordfundne oldsager i Nordiska Museet i Stockholm. Af I. UNDSET. Med 2 plancher. 43 sid. Christiania 1888.

Särtryck ur *Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1888. No. 2.*

Führer durch die Sammlungen des Nordischen Museums in Stockholm. Herausgegeben von A. HAZELIUS. Mit 89 Illustrationen. 50 Seit. Stockholm 1888. Preis: 75 Öre.

Guide au Musée du Nord à Stockholm. Publié par A. HAZELIUS. Traduit par J.-H. KRAMER. Avec 5 plans et 89 illustrations. 54 p. Stockholm 1889. Prix: 75 öre.

Guide to the collections of the Northern Museum in Stockholm. Published by A. HAZELIUS. Translated by ISABEL C. DERBY. With 5 plans and 89 illustrations. 52 p. Stockholm 1889. Price: 75 öre.

Handlingar angående Nordiska museet. Utgifna af A. HAZELIUS. Stockholm 1890 och 1891.

1. **Dr A. Hazelii öfverlåtelsebref af den 18 april 1880 samt Nordiska museets stadgar.** 8 sid. Pris: 25 öre.

2. **Nordiska museet inför 1890 års riksdag jämte ett par samtidiga uttalanden i tidningsprässen.** 56 sid. Pris: 50 öre.

3. **Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien emot Nordiska museet 1886.** 21 sid. Pris: 25 öre.

Förslag till byggnad för Nordiska museet. 15 ljustryck efter de af arkitekten prof. I. G. CLASON utarbetade ritningarna, samt upplysande text. Stockholm 1891. Pris: 10 kr.

Skansen. Friluftsmuseet å Kongl. Djurgården. Skildradt och beskrifvet af H. A. RING. Andra fullständigt omarbetade och tillökade upplagan. Med 28 illustrationer. 115 sid. Stockholm 1897. Samson & Wallins förlag. Pris: 1 kr.

Toner från Skansen. Svenska folkmelodier och dansar, för piano upptecknade af F. SUNDLING. 12 sid. Stockholm 1893. C. Gehrmans musikförlag. Pris: 1 kr.

Träsniderimönster i Allmogestil, hemtade ur Nordiska Museet i Stockholm. Af V. OLDENBURG. 250 motiv från 16-, 17- och 18-hundratalen jemte deras användning å gamla föremål. Utgifvet med understöd af svenska staten och Nordiska museet. 32 planscher i ljustryck jämte text. Stockholm 1893. G. Chelius' förlag. Pris: 10 kr.

Vår. Minnesskrift från Skansens vårfest. Utgifven med anledning af vårfesten 1894 af H. O. WIESELGREN. Med vignetter, teckningar och planscher. 32 sid. Stockholm 1894. Pris: 2 kr.

Karta öfver Skansen, Bredablick, Lejonslätten och Framnäs å Kongl. Djurgården. Upprättad af C. E. DAHLMAN. Andra upplagan, öfversedd 1897. Med vignett af J. KRONBERG. Pris: 50 öre.

Bilder från Skansen. Skildringar af svensk natur och svenskt folklif, under medverkan af flere författare och konstnärer utgifna af A. HAZELIUS. H. 1—12. Med 35 planscher i kromotypi- och autotypitryck jämte åtföljande text. Stockholm 1896—1899. Plansch- & Litteratur-Aktiebolagets förlag. Pris: 2 kr. för hvarje häfte.

Första häftet. Upp till Skansen! Af F. HOLMGREN. — Bollnässtugan, af V. ENGELKE. — Kyrkhultstugan, af H. A. RING.

Andra häftet. På fäbovallen, af J. NORDLANDER. — Från Håsjöstapeln, af H. SAMZELIUS. — Bredablick, af C. LUNDIN.

Tredje häftet. Räfvar på Skansen, af E. HAMMARSTEDT. — Högstuga från Mora, af P. VISTRAND.

Fjärde häftet. Skansens vargar, af G. KOLTHOFF. — Kolarkoja från Småland, af G. SCHRÖDER.

Femte häftet. En körtur efter ren, af H. SAMZELIUS. — Lapplägret på Skansen, af F. SVENONIUS.

Sjätte häftet. Hällestadstapeln, af A. BJÖRKANDER. — Laxbrostugan, af R. ARPI.

Sjunde häftet. Från Bredablick, af J. BÖTTIGER. — Skansens renar, af A. BEHM.

Åttonde häftet. Fatburen från Björkvik, af S. AMBROSIANI. — Stenstugan från Jämshög, af C. M. FÜRST. — Jödde, af K. P. ROSÉN.

Nionde häftet. Karolinernas läger, af C. HELLSTRÖM. — Skiss från Skansen, af A. T. GELLERSTEDT. — Vinterbild från Skansen, af H. SAMZELIUS. — Ett besök i Oktorpstugan, af O. HERMELIN.

Tionde häftet. Skansens svanar, af HELENA NYBLOM.

Elfte häftet. Forsfärder, af F. SVENONIUS. — Skansens björnar, af G. SCHRÖDER.

Tolfte häftet. John Ericssons arbetsrum. — Valborgsmässoeldar, af E. HAMMARSTEDT. — Drottning Kristina såsom jägarinna, af C. U. PALM.

Das Nordische Museum und Skansen. Von L. PASSARGE. Separatabdruck von L. Passarge's Arbeit: *Schweden. Fahrten in Schweden, besonders in Nordschweden und Lappland* (Berlin 1897, Fontane & C:o). 16 Seit. Stockholm 1897. Preis: 35 Öre.

Af denna uppsats hafva utkommit en svensk och en engelsk öfversättning:

Nordiska museet och Skansen. Af L. PASSARGE. Stockholm 1897. 15 sid. Pris: 25 öre.

The Northern Museum and Skansen. By L. PASSARGE. Translated by D. O. BELL. Stockholm 1898. 16 sid. Price: 35 öre.

Ein eigenartiges Museum für Natur- und Völkerkunde. Von W. KOENIG. Separatabdruck von W. Koenig's Aufsatz in der illustrierten Familien-Zeitschrift *Universum.* (XIII. Jahrg. H. 21. Leipzig 1896, 1897. Druck und Verlag von Ph. Reclam jun.) 16 Seit. Stockholm 1898. Preis: 35 Öre.

Ringlekar på Skansen. Utgifna af NORDISKA MUSEET. Stockholm 1898. 34 sid. Pris: 35 öre.

Småtryck, utgifna i samband med basarer och fester till förmån för Nordiska museet. 1. Prolog vid Sällskaps-Spektaklen å Kungl. stora teatern den 15 och 18 mars 1879 till förmån för Skandinavisk-etnografiska samlingen, af C. D. AF WIRSÉN. — 2. Till bazaren för den Skandinavisk-etnografiska samlingen den 20 mars 1879, af F. HOLMGREN. — 3. Till Nordens qvinnor. Vid basaren till förmån för Nordiska museets byggnadsfond i Arvika den 11 augusti 1884, af F—F. Pris för 1—3: 35 öre.

Småtryck, utgifna i samband med Skansens fester: 1. Allmän Kungörelse om Skansens Vårfest 1893. 3 uppl. — 2. Ordning vid H. M:t Konung Gustaf III:s marknadsfärd. — 3. Majsång på Skansen, af C. SNOILSKY. — 4. Sommarkväll på Skansen, af C. D. AF WIRSÉN. — 5. Vallgossens Visa, af Z. TOPELIUS. — 6. Gustaf Vasas krona. I Uppsala domkyrka. Af A. U. BÅÅTH. — 7. Drottningens Juvel, af N. F. SANDER. — 8. En helt ny, ganska märkelig och lustig Visa om Vårens och Sommarens Herrlighet på Skansen, af FRITHIOF ÖSTGÖTE. — 9. Tre Gammaldags Visor, af G. FRÖDING. — 10. Maj-visa, af AUGE SPELEMAN. — 11. Klockor på Skansen, af M. BOLANDER. — 12. En splitter ny, mycket nöjsam och eftertänkelig visa, af en SMÅLANDSGOSSE IFRÅN BROCKSVIK. — 13. Sverges Skans. Ett ord om och till Svenskarne, af HELENE NYBLOM. 16 sid. — 14. Hur tankarna komma och gå. Intryck från Skansen, af G. AF GEIJERSTAM. Med 13 teckningar af D. LJUNGDAHL. 12 sid. — 15. Skansen och fosterländsk geografiundervisning, af ALFR. D—N. Särtryck ur *Svensk Lärare-tidning*. — 16. Nordiska Museets frikostige donator Herman Frithiof Antell. Minnesteckning af F. LINDBERG. 8 sid. — 17. En ny märkvärdig Historia om Kloka Stina i Karshult. — 18. Allmän Kungörelse om Skansens höstmarknad 1893. — 19. Majmånads visa. Efter tryckt exemplar upplagd. — 20. Skansens vårfest 1894. 2 uppl. — 21. En mycket ljufvelig och lustig Visa om Jöddes besök på Skansen. Diktad af honom sjelf. — 22. Program vid nationalfesten den 6 juni 1894. — 23. Gustaf Adolfsdagen på Skansen den 9 december 1894, af F. HOLMGREN. — 24. Skansens vårfest 1895. — 25. Skansen, af NONNY LUNDBERG. — 26. Program vid nationalfesten på Skansen den 6 juni 1895. — 27. Program vid Skansens vårfest 1896. — 28. Skiss från Skansen, af A. T. GELLERSTEDT. — 29. Håsjöstapeln, etsning af R. HAGLUND. — 30. Porträtt af Emanuel Svedenborg, ljustryck efter oljemålning af P. KRAFFT D. Y. — 31. Program vid nationalfesten på Skansen den 6 juni 1896. — 32. Program vid Skansens vårfest 1897. — 33. En sannsaga på Skansen, af LEA. — 34. Brefkort med utsikter och motiv från Skansen. 15 st., utförda i färgtryck och ljustryck. — 35. Skansens vårfest 1898. — 36. E' wisa Öm kwennfölka, töcka söm di ä', dektad au

en smaulandspöjk. — 37. Program vid nationalfesten på Skansen den 6 juni 1898. — 38. Program vid festen till högtidlighållande af Nordiska museets tjugufemårsminne. — 39. Skansens vårfest 1899. — 40. Nationalfesten på Skansen den 6 juni 1899. — 41. Sagospelet på Skansen hösten 1899.

Priset för en hvar af dessa småskrifter är 25 öre, utom för nr 2, 18, 22, 26, 31, 34, 37 och 40, för hvilka priset är dels 10, dels 15 öre.

Om alla köpas samtidigt, erhållas de för 8 kr.

Minnespenningar, präglade vid olika tillfällen.

1. Minnespenning öfver Skansens vårfest 1894. Graverad af LEA AHLBORN. 7:e storleken. Aluminium. Pris: 50 öre.

2. Minnespenning öfver Emanuel Svedenborg. Åtsidan efter en af P. H. LUNDGREN graverad stamp, tillhörig Kungl. Vetenskapsakademien; frånsidan graverad af LEA AHLBORN. 7:e storleken. Silfver (pris: 3 kr.), brons (1 kr.) och aluminium (50 öre).

II.

Antal besökande i Nordiska museet.

Nordiska museets samlingar voro under år 1898 besökta af 446,319 personer, af hvilka 429,746 betalande och 16,573, som erhållit fritt tillträde.

De besökandes antal under årets särskilda månader har utgjort:

Januari	6,870	Juli	51,054
Februari	3,531	Augusti	74,188
Mars	9,049	September	57,480
April	38,728	Oktober	22,837
Maj	72,910	November	12,955
Juni	88,348	December	8,369
		Summa	**446,319**

Sedan museets öppnande har de besökandes antal varit följande:

	Betalande.	Icke betalande.	Summa.
1873 (från den 24 okt.)	2,042	165	2,207
1874	18,548	1,467	20,015
1875	22,012	1,483	23,495
1876	29,325	1,960	31,285
1877	19,019	1,661	20,680
1878	22,695	3,245	25,940
1879	11,833	1,335	13,168
1880	15,452	943	16,395
1881	20,862	908	21,770
Öfverföras	161,788	13,167	174,955

	Betalande.	Icke betalande.	Summa.
Öfverfördt	161,788	13,167	174,955
1882	18,505	515	19,020
1883	21,986	554	22,540
1884	22,970	940	23,910
1885	18,927	1,036	19,963
1886	15,992	878	16,870
1887	14,215	6,856	21,071
1888	12,754	3,441	16,195
1889	14,506	1,063	15,569
1890	19,863	1,023	20,886
1891	27,242	1,926	29,168
1892	107,731	5,914	113,645
1893	228,621	7,245	235,866
1894	236,531	17,272	253,803
1895	255,295	16,361	271,656
1896	261,010	12,804	273,814
1897	607,484	15,124	622,608
1898	429,746	16,573	446,319
Summa	**2,475,166**	**122,692**	**2,597,858**

Ifrån museets öppnande den 24 okt. 1873 till och med den 31 dec. 1898 hade altså det samma varit besökt af 2,597,858 personer, bland hvilka 122,692 erhållit fritt tillträde.

12.

Ur Nordiska museets räkenskaper för år 1897.

Af Vetenskapsakademien utsågos enligt skrifvelse af den 12 januari 1898 till revisorer att granska museets räkenskaper och förvaltning för 1897 professorerna C. J. Rossander, C. Aurivillius och O. Montelius.

Revisionsberättelsen lyder sålunda:

Undertecknade, af Kongl. Vetenskaps-Akademien utsedda revisorer för granskning af Nordiska Museets räkenskaper för år 1897, erhöllo dessa räkenskaper först i början af innevarande år. Ehuru vi ofördröjligen öfverlemnade räkenskaperna för siffergranskning till en af oss utsedd person, kunde det tidsödande arbetet med de synnerligen vidlyftiga räkenskaperna och deras verifikationer ej medhinnas så tidigt, att vi före våra resor under sommaren fingo tillfälle att verkställa revisionen.

Inkomsterna under år 1897 voro:

Statsanslag	25,000:	—
Samfundets bidrag	14,147:	06
Årskort och inträdesafgifter till samlingarna i staden	11,406:	40
Gåfvor till Museet, Skansfonden och Bredablicksfonden	27,689:	72
D:o till Skansen samt Skansens och Bredablicks öfriga inkomster	272,093:	62
Transport kr.	350,336:	80

		Transport kr.	350,336: 80
Afkastning af Antells fond			4,353: 30
Behållen afkastning af N:ris 77 och 79 vid Drottninggatan			6,394: 22
Hvarjehanda inkomster			627: 55
		eller tillhopa kr.	361,711: 87
Om till dessa inkomster lägges			
dels bidrag af byggnadsfonden	21,978: 45		
samt af Skansfonden och Bredablicksfonden	11,000: —		32,978: 45
dels ökningen under året af det bokförda värdet af Museibyggnaden å Lejonslätten	21,978: 45		
samt af samlingar, böcker och inventarier	40,545: 55		
äfvensom ökningen af det kapital, som nedlagts i Skansen och Bredablick	11,000: —		
och i husen vid Drottninggatan	2,251: 49		75,775: 49
så erhålles en summa af		kr.	470,465: 81

Utgifterna under år 1897 voro:

Löner	27,352: 62		
Rese- och expeditions-omkostnader	2,234: 61		
Literära arbeten (skilnad mellan utgifter och inkomster)	3,204: 64		
Inköp för samlingarna, böcker och inventarier	27,265: 28		
Lagning, underhåll och försäkringsafgifter	1,953: 48		62,010: 63
Museibyggnaden å Lejonslätten	21,978: 45		
Samlingarna i staden: hyror	16,993: 75		
D:o d:o bränsle och belysning	2,070: 44		41,042: 64
Skansen och Bredablick, utgifter under året	266,528: 27		
Framnäs, Grufutställningen och Skånska grufvan	5,050: 99		271,579: 26
Afbetalning å köpeskillingen för Skansen och Bredablick	11,000: —		
D:o d:o husen vid Drottninggatan	2,251: 49		13,251: 49
Räntor under året			14,542: 46
Hvarjehanda utgifter			1,423: 94
		eller tillhopa kr.	403,850: 42
Om till dessa utgifter lägges hvad som öfverförts			
till Allmänna fonden	300: —		
till Skansfonden och Bredablicksfonden	16,150: —		
och till reparationsfonden för husen vid Drottninggatan	2,441: 75		18,891: 75
så visar sig en ökning af tillgångarnas bokförda värde af			47,723: 64
		Summa kr.	470,465: 81

En icke obetydlig del af denna ökning har uppkommit därigenom att, enligt Nämndens beslut, inventariernas bokförda värde ökats med det förut ej på detta sätt upptagna belopp, som före år 1880 utbetalats för inventarier, eller kr. 26,184: —
med afdrag af den afskrifning å inventariernas värde, som i anledning af 1896 års revisorers anmärkning af Nämnden beslutats 12,903: 73

eller kr. 13,280: 27

Museets tillgångar voro:

	vid 1897 års början.		vid 1897 års slut.	
Samlingar, böcker och inventarier...	311,383 86		351,929 41	
Museibyggnaden å Lejonslätten.....	630,314 44	941,698 30	652,292 89	1,004,222 30
Husen vid Drottninggatan	291,730 30		291,730 30	
Skansen och Bredablick	175,000 —		175,000 —	
Aktier och andra fordringar.....	170,686 43		135,222 49	
Kassabehållning	2,075 21	639,491 94	3,038 85	604,991 64
Summa kr.		**1,581,190** 24		**1,609,213** 94

Museets skulder voro:

	vid 1897 års början.		vid 1897 års slut.	
Å köpeskillingen för husen vid Drottninggatan	225,855 82		223,604 33	
D:o d:o Skansen och Bredablick	97,500 —		86,500 —	
Till Dr. Hazelius.....	185,885 13		191,258 33	
Andra skulder	162,906 32	672,147 27	164,985 99	666,348 65
Allmänna fonden.....	51,572 47		51,872 47	
Antellska fonden.....	100,000 —		100,000 —	
Pensionsfonden och Hebbes fond.....	2,460 31	154,032 78	2,545 83	154,418 30
Byggnadsfonden	35,158 25		13,254 80	
Skansfonden och Bredablicksfonden..	3,577 21		8,752 07	
Reparationsfonden för husen vid Drottninggat.	10,666 12	49,401 58	13,107 87	35,114 74
Behållning (utom ofvanstående fonder)		705,608 61		753,332 25
Summa kr.		**1,581,190** 24		**1,609,213** 94

Skilnaden mellan den bokförda behållningen vid årets slut 753,332: 25 och vid dess början 705,608: 61 utgör således kr. 47,723: 64.

Siffergranskningen har icke gifvit anledning till någon anmärkning, och alla utgifter hafva visat sig vara riktigt verificerade.

Vid granskning af Museets säkerhetshandlingar hafva dessa befunnits vara i vederbörlig ordning.

Stockholm den 26 oktober 1899.

Carl J. Rossander. Chr. Aurivillius. Oscar Montelius.

Vid siffergranskning af 1897 års räkenskaper för Nordiska Museet och Samfundet för Nordiska Museets främjande har någon anledning till anmärkning icke förekommit; alla utgiftsposter hafva vid jemförelse med bilagorna visat sig vara riktigt verificerade, hvilket härmed intygas.

Stockholm i Maj 1899.

Hj. Tillberg.

Här nedan lämnas ett sammandrag af 1897 års inkomster och utgifter:

Museets inkomster.

Statsanslag		25,000: —
Inträdesafgifter		11,406: 40
Gåfvor		11,539: 72
Bidrag från Samfundet för Nordiska museets främjande		13,847: 06
Öfriga inkomster:		
Herman Frithiof Antells fond, dess afkastning	4,353: 30	
Egendomen nr 77 Drottninggatan, behållen afkastning	1,091: 16	
Egendomen nr 79 » » »	2,861: 31	
Hvarjehanda inkomster	627: 55	8,933: 32
	Summa kr.	**70,726**: 50

Museets utgifter.

Inköp och fraktkostnader	26,404: 86
Inredning	860: 42
Hyror	16,993: 75
Öfverföras kr.	44,259: 03

	Öfverfördt kr.	44,259: 03
Öfriga utgifter:		
Uppvärmning	1,979: 50	
Belysning	90: 94	
Försäkringsafgifter	1,331: 20	
Lagningar och underhåll	622: 28	
Löner och arfvoden	27,352: 62	
Resekostnader	192: —	
Expeditionskostnader	2,042: 61	
Anslag och etiketter	90: 35	
Literära arbeten	3,204: 64	
Hvarjehanda utgifter	1,333: 59	
Räntor	14,542: 46	
Framnäs	100: 50	
Skansen	18,184: 83	
Skansens grufutställning	1,570: 72	
Skånska stenskolsgrufvan	3,379: 77	76,018: 01
	Summa kr.	**120,277**: 04

Utöfver de bland inkomsterna upptagna gåfvorna till museet	11,539: 72
hade till Skansen, Bredablick samt till fonder influtit följande gåfvor:	
till Skansen	16,480: —
» Skansfonden	6,750: —
» Bredablicksfonden	9,400: —
Summa kr.	**44,169**: 72

Skansens inkomster.

Gåfvor	16,480: —
Inträdesafgifter	177,137: 91
Hvarjehanda inkomster	40,445: 73
Summa kr.	**234,063**: 64

Skansens utgifter.

Anläggningskostnader, aflöningar m. m.	250,243: 57
Summa kr.	**250,243**: 57

Bredablicks inkomster.[1]

Inträdesafgifter	5,801: 75
Hvarjehanda inkomster	32,228: 23
Summa kr.	**38,029**: 98

Bredablicks utgifter.

Underhåll, aflöningar m. m.	16,284: 70
Summa kr.	**16,284**: 70

[1] Bredablicks behållning 1897, kr. 21,745: 28, är tillgodoförd Skansen.

Till jämförelse meddelas äfven följande öfversikt af inkomster och utgifter från museets grundläggning år 1872 till och med år 1897:

Museets inkomster.

	Statsanslag.	Inträdesafgifter.	Gåfvor.	Bidrag från samfundet.	Öfriga inkomster.	Summa.
1873	— —	920: 75	6,895: —	— —	116: 60	7,932: 35
1874	— —	8,490: 25	4,284: 47	— —	205: 20	12,979: 92
1875	5,000: —	10,242: 29	1,070: —	— —	124: 16	16,436: 45
1876	7,500: —	10,457: 88	3,030: —	— —	34: —	21,021: 88
1877	7,500: —	8,242: 96	7,540: 20	— —	14: —	23,297: 16
1878	7,500: —	5,939: 23	1,343: 90	— —	8,338: 84	23,121: 97
1879	11,600: —	4,440: 80	59,311: 02	— —	200: 67	75,552: 49
1880	11,600: —	5,177: 30	3,776: 10	6,549: 27	955: 55	28,058: 22
1881	11,600: —	5,262: 80	742: 64	10,910: 53	1,833: 03	30,349: —
1882	16,000: —	4,860: 95	8,687: 50	13,876: 97	1,024: 02	44,449: 44
1883	16,000: —	5,927: 85	15,543: 23	15,332: 88	168: 77	52,972: 73
1884	16,000: —	6,320: 20	6,613: 08	12,691: 87	5,813: 15	47,438: 30
1885	16,000: —	5,058: 70	1,042: 41	12,387: 40	59,056: 80	93,545: 31
1886	16,000: —	4,951: 55	5,001: 96	8,204: 95	11,950: 69	46,109: 15
1887	16,000: —	4,360: 35	23,219: —	10,533: 32	4,955: 15	59,067: 82
1888	16,000: —	4,211: 20	9,718: 60	8,640: 68	26,949: —	65,519: 48
1889	16,000: —	4,452: 85	4,470: 36	9,326: 79	8,593: 27	42,843: 27
1890	16,000: —	5,581: 05	20,113: 89	9,811: 22	6,655: 86	58,162: 02
1891	25,000: —	4,568: 10	12,255: 19	9,362: 69	7,715: 25	58,901: 23
1892	25,000: —	3,301: 70	19,046: 80	9,362: 99	8,391: 70	65,103: 19
1893	25,000: —	3,501: 90	13,561: 51	12,327: 03	7,710: 16	62,100: 60
1894	25,000: —	4,724: 35	14,322: 64	9,791: 85	6,683: 84	60,522: 68
1895	25,000: —	5,608: 80	5,347: 20	9,519: 47	14,550: 29	60,025: 76
1896	25,000: —	5,242: 05	534: —	11,443: 60	8,686: 71	50,906: 36
1897	25,000: —	11,406: 40	11,539: 72	13,847: 06	8,933: 32	70,726: 50
S:a kr.	**381,300**: —	**143,252**: 26	**259,010**: 42	**193,920**: 57	**199,660**: 03	**1,177,143**: 28

Museets utgifter.

	Inköp och fraktkostnader.	Inredning.	Hyror.	Öfriga utgifter.	Summa.
1873	9,250: 99	3,566: 80	2,420: —	1,876: 90	17,114: 69
1874	13,973: 56	6,592: 80	2,633: 37	5,458: 46	28,658: 19
1875	8,904: 59	4,760: 52	5,916: —	7,816: 91	27,398: 02
1876	16,595: 29	3,567: 87	9,350: —	10,949: 03	40,462: 19
1877	21,241: 83	6,462: 42	11,600: —	12,278: 16	51,582: 41
1878	5,604: 41	680: 97	11,600: —	20,935: 50	38,820: 88
1879	6,976: 85	552: 62	11,550: —	23,838: 99	42,918: 46
1880	5,603: 88	780: 35	11,275: —	14,089: 63	31,748: 86
1881	7,374: 93	797: 90	11,125: —	15,127: 56	34,425: 39
1882	15,639: 76	270: 72	11,275: —	19,960: 68	47,146: 16
1883	24,967: 06	6,954: 19	14,775: —	25,343: 41	72,039: 66
1884	20,257: 19	1,311: 20	15,200: —	22,844: 15	59,612: 54
1885	19,445: 54	496: 55	15,200: —	20,798: 11	55,940: 20
1886	26,496: 43	1,236: 51	15,200: —	22,717: 84	65,650: 78
1887	26,556: 30	1,021: 06	15,802: 08	25,854: 80	69,234: 24
1888	15,642: 67	921: 62	16,675: —	37,701: 08	70,940: 37
1889	13,755: 40	169: 60	16,631: 25	26,185: 41	56,741: 66
1890	15,045: 66	777: 12	16,500: —	29,661: 66	61,984: 44
1891	18,249: 56	960: 53	16,550: —	34,674: 83	70,434: 92
1892	14,105: 44	474: 27	16,568: 75	35,504: 18	66,652: 64
1893	23,275: 37	309: 83	16,775: —	39,464: 25	79,824: 45
1894	17,270: 22	783: 89	16,812: 50	37,352: 76	72,219: 37
1895	17,148: 82	285: 92	16,925: —	40,902: 38	75,262: 12
1896	11,433: 48	1,574: 89	16,925: —	43,698: 14	73,631: 51
1897	26,404: 86	860: 42	16,993: 75	76,018: 01	120,277: 04
S:a kr.	**401,220**: 09	**46,170**: 57	**332,277**: 70	**651,052**: 83	**1,430,721**: 19

Skansens och Bredablicks inkomster.

	Skansen.	Bredablick.	Summa.
1891	20,525: 66	— —	20,525: 66
1892	45,954: 33	8,156: 10	54,110: 43
1893	133,442: 73	11,931: 47	145,374: 20
1894	117,102: 36	13,400: 44	130,502: 80
1895	115,490: 15	14,394: 31	129,884: 46
1896	107,306: 72	15,771: 31	123,078: 03
1897	234,063: 64	38,029: 98	272,093: 62
S:a kr.	**773,885**: 59	**101,683**: 61	**875,569**: 20

Skansens och Bredablicks utgifter.

	Skansen.	Bredablick.	Summa.
1891	20,240: 11	— —	20,240: 11
1892	55,374: 20	12,460: 34	67,834: 54
1893	125,713: 95	16,975: 27	142,689: 22
1894	115,239: 95	12,674: 80	127,914: 75
1895	99,716: 38	11,107: 32	110,823: 70
1896	136,442: 20	10,386: 01	146,828: 21
1897	250,243: 57	16,284: 70	266,528: 27
S:a kr.	**802,970**: 36	**79,888**: 44	**882,858**: 80

Inkomster till museets byggnad.

	Gåfvor.	Basarer, lotterier m. m.	Arrendeafgifter, hyror m. m.	Räntor.	Bidrag från Skand.-etnografiska saml. byggn.-fond.	Summa.
1883	1,000: —	— —	47: 40	— —	5,000: —	6,047: 40
1884	22,882: —	5,248: 55	900: —	547: 69	10,209: 67	39,787: 91
1885	1,215: 90	206,828: 06	900: —	1,969: 16	— —	210,913: 12
1886	720: —	14,066: 87	800: —	10,515: 66	— —	26,102: 53
1887	— —	11,200: 04	868: 75	10,898: 01	— —	22,966: 80
1888	580: 84	20,785: 55	955: 50	10,424: 76	— —	32,746: 65
1889	11,100: —	— —	373: 33	8,820: —	— —	20,293: 33
1890	4,000: —	— —	422: 69	8,820: —	— —	13,242: 69
1891	— —	— —	434: 49	7,262: 50	8,300: —	15,996: 99
1892	[1] 6,875: —	— —	258: —	5,800: —	35,545: 29	48,478: 29
1893	10,000: —	— —	250: —	4,218: 17	50,000: —	64,468: 17
1894	2,000: —	— —	250: —	2,235: —	30,000: —	34,485: —
1895	1,000: —	— —	6,728: —	— —	— —	7,728: —
1896	6: 40	— —	[2] 36,513: 29	— —	— —	36,519: 69
1897	— —	— —	75: —	— —	— —	75: —
S:a kr.	**61,380**: 14	**258,129**: 07	**49,776**: 45	**71,510**: 95	**139,054**: 96	**579,851**: 57

[1] Häraf gåfvor i materialier kr. 5,860.

[2] Häri äro inräknade kr. 35,483: 29, motsvarande kostnaden för af Allmänna konst- och industriutställningen under år 1896 nedlagdt arbete å byggnaden.

Utgifter för museets byggnad.

	Tomtens förvärf.	Förberedande o. allm. utgifter.	Byggnadskostnader.	Arkitektkostnader.	Tomtafgifter, skatter och dyl.	Hvarjeh. utgifter.	Summa.
1883...	— —	— —	— —	5,000: —	— —	1,668: 71	6,668: 71
1884...	10,209: 67	— —	— —	— —	419: 80	634: 86	11,264: 33
1885...	3,000: —	— —	— —	— —	487: 26	369: —	3,856: 26
1886...	— —	3,480: —	— —	— —	463: 34	694: 47	4,637: 81
1887...	— —	— —	— —	— —	465: 47	931: 67	1,397: 14
1888...	— —	3,000: —	137: —	— —	763: 97	199: 20	4,100: 17
1889...	— —	2,300: —	27,680: 39	— —	614: 39	734: 83	31,329: 61
1890...	— —	2,063: 13	— —	4,014: —	779: 45	— —	6,856: 58
1891...	— —	4,037: 71	7,157: 24	8,174: 02	746: 78	10: —	20,125: 75
1892...	— —	2,115: 36	83,210: 27	7,856: 92	815: 05	106: 50	94,104: 10
1893...	— —	2,043: 35	140,481: 25	7,691: 77	791: 16	51: 47	151,059: —
1894...	— —	125: —	104,658: 28	4,778: 98	1,309: 95	422: 81	111,295: 02
1895...	— —	75: —	110,391: 29	3,092: 97	1,055: 29	728: 32	115,342: 87
1896...	— —	— —	66,377: 93	479: 23	1,052: 60	367: 33	[1]68,277: 09
1897...	— —	— —	20,018: 35	611: 07	1,151: 03	198: —	21,978: 45
S:a kr.	**13,209**: 67	**19,239**: 55	**560,112**: —	**41,698**: 96	**10,915**: 54	**7,117**: 17	**652,292**: 89

[1] Af upplånta medel utgingo häraf kr. 2,357: 30.

Summan af så väl museets som Skansens, Bredablicks och museibyggnadens inkomster under åren 1872—1897 uppgår till 2,621,668 kronor 82 öre samt utgifterna under samma tid till 2,947,688 kronor 5 öre.[1]

[1] Ofvannämda inkomst- och utgiftsummor understiga sammanlagda beloppet af hvad i de särskilda tabellerna öfver dels museets, dels Skansens och Bredablicks samt dels museibyggnadens inkomster och utgifter upptagits. Detta förhållande är beroende därpå, att det öfverskott eller den brist i inkomster, som för de särskilda åren uppkommit enligt räkenskaperna för Skansen och Bredablick öfverförts å museets konto och sålunda ingår så väl i museets som i Skansens och Bredablicks tabeller.

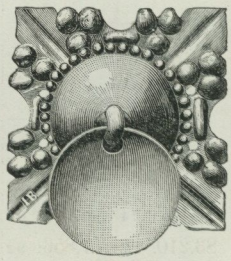

3.

Nordiska museets

tjugufemårsminne.

1873—1898.

1.

Ur Nordiska museets historia.

De första åren.

Då jag sommaren 1872 gjorde en resa i Dalarna, rönte jag ett lifligt intryck af den styrka, med hvilken egenheterna i folkets seder började utjämnas äfven i dessa bygder, där vi af ålder älskat att anse allmogen mer än i andra våra landskap bevara sina fäderneärfda bruk. Det blef mig uppenbart, att man skyndsamt måste ingripa, om man ville göra sig till godo de hjälpmedel för forskningen, hvilka ännu erbjödo sig i dessa gamla boningar, som refvos, eller i dessa bohag, som ringaktades, och i dessa dräkter, som bortlades.

Och det gälde att åstadkomma en stark väckelse, ty de maningar, som fosterlandsälskande män tid efter annan uttalat till fromma för dessa folkliga minnen, hade likväl ej framkallat något efter en mera omfattande plan anlagdt räddningsarbete. Man fortfor i vårt eget land, så väl som i flere andra, att med växande id ur grafvarnas gömslen till vitnen om en förhistorisk tid frammana stenen, bronsen och järnet, hvilka ännu efter hundratal af år möjligen kunna aflockas jorden för att tala till forskaren, men man hade icke allvarliga tankar för det bräckliga material, som är

egnadt att sprida ljus öfver vårt folks lif och seder under de senast förflutna århundradena, och hvilket material, om det icke tillvaratoges, kanske efter några årtionden vore hemfallet åt förgängelse.

Men huru skulle ett nytt uppslag gifvas? Att på literär väg polemiskt uppträda mot den rådande liknöjdheten, att hålla möten och bilda kommitéer skulle hvarken nog säkert eller nog hastigt leda till målet. Här var ingen tid att förlora genom ordstrider och meningsbrytningar om sättet att gå till väga. Kunde man ej gripa verket an oberoende af hvarje institution och af hvarje myndighet och därigenom slippa utsätta sig för äfventyret att företaget kväfdes i födseln?

Med sådana tankar gjorde jag under min ofvannämda sommarvistelse i Dalarna, ehuru försedd med en skäligen klen reskassa, några smärre inköp af föremål, som syntes mig särskildt utsatta för förstörelse, och såsom minne af denna resa gömmer Nordiska museet under de första numren i sin förrådsbok bland annat delar af en länge sedan aflagd dräkt från Stora Tuna socken i Dalarna.

På hösten samma år for jag, ännu något tveksam om huru uppgiften skulle lösas, ned till Östergötland. Med ett litet understöd af Svenska fornminnesföreningen sysselsatte jag mig här med upptecknande af folkdiktning och fortsatte dels i Östergötland, dels i norra delen af Småland det började samlingsarbetet med alt starkare inre maning att därmed fortsätta.

Efter återkomsten till Stockholm sökte jag vinna en af våra framstående mecenater för den gryende planen. Jag mottog också anbud om ett understöd, som under dåvarande förhållanden var särdeles rikligt — det utgjorde 5,000 kronor — men med det därvid knutna vilkoret, att de samlingar, som hopbragtes, skulle framdeles hamna i Göteborg. Då jag af många skäl ansåg hufvudstaden vara rätta stället för det ifrågasatta museet, var jag föga böjd att antaga förslaget och såg mig därföre om efter andra utvägar. Själf kunde jag denna tid för saken ej offra annat än min arbetskraft, då jag knappast egde hvad som fordrades för de nödvändigaste lefnadsbehofven. Af en frände fick jag slutligen ett lån å 1,000 kronor, och jag erinrar mig lifligt, med hvilken glädje jag emottog

17. Nordiska museets första afdelningar, Drottninggatan 71 A och C.
Södra och norra paviljongerna.

18. Stuga i Ingelstads härad i Skåne.

19. Bålastuga i Halland.

20. Stuga i Västra Vingåkers socken i Södermanland.

dessa penningar såsom uppslaget till en stor framtidsdröms förverkligande. Mitt beslut var då genast fattadt. Jag afböjde det från Göteborg gjorda anbudet och reste strax därefter till V. Vingåkers och Österåkers socknar i Södermanland. Från dessa dagar — i november 1872 — intill nu kan räddningsarbetet sägas hafva rastlöst fortgått.

Den från Södermanland hemförda skörden blef för rik att rymmas i det egna hemmet. Jag hyrde ett par små rum i Kungsbacken (Drottninggatan 87), och ännu torde en eller annan af dem, som från begynnelsen följt museets utveckling, erinra sig den anspråkslösa utställning, som här visades dem.

Men denna stuga blef snart för trång. I april månad 1873 skedde inflyttningen i den s. k. södra paviljongen, nr 71 Drottninggatan. Här började jag genast utföra den plan, som skulle gifva museet en egendomlig prägel, och som enligt min öfvertygelse mer och mer måste vinna efterföljd i andra stora etnografiska och kulturhistoriska museer. För att föremålen måtte väcka större intresse, borde man se dem i deras användning, se bohagen i själfva stugorna, se huru dräkterna buros. Hela folklifsbilder borde framställas, hvarigenom ett lifligt intryck kunde vinnas af befolkningens lynne och seder. Så tillkommo de första interiörerna. Rektor N. G. Bruzelius i Ystad skaffade inredningen i Ingelstadstugan, och i Halland höll fru Emelie Grundberg, f. Lindberg, stämmor med bönderna och lefde nästan en hel vinter för den halländska ryggåsstugans skapande. Likaså bistod mig pastorsadjunkten E. Blom verksamt vid anordningen af Vingåkerstugan. Samtidigt började bildhuggaren C. A. Söderman utföra de för allmänheten välbekanta bilderna.

Den 24 oktober 1873 öppnades *Skandinavisk-etnografiska samlingen* — ett namn, som det unga museet fick behålla till år 1880, då jag utbytte det mot *Nordiska museet*, såsom både kortare, kärnfullare och mera motsvarande samlingens uppgift.

Såsom af ofvanstående framställning synes, utgjorde det rent folkliga elementet museets utgångspunkt, och allmogeafdelningen har städse af mig ansetts såsom museets hufvudafdelning, en företrädesrätt, som hon säkerligen till en viss grad kommer att alt framgent

behålla. Men snart fann jag det nödvändigt att vidga planen och att rycka inom den samma äfven andra samhällsklasser än bondens. Jag såg, att också på dessa andra områden ofantligt mycket var försummadt, samt att också här ofantligt mycket kunde göras. Främst gälde det handtverkarne och skråtiden, så de högre ståndens, och redan under museets första år lades grunden till dessa afdelningar.

Nästa steg gälde grannfolken.

Öfvertygad, att det för oss skulle blifva i hög grad lärorikt att synnerligen med afseende på allmogen få tillfälle till jämförelser med förhållandena hos våra stamförvandter, sökte jag, i den mån omständigheterna sådant tilläto, med samlingarna förena föremål från närgränsande land, och i främsta rummet från Finland, Norge, Danmark och Island. Till och med den rent historiska afdelningen räknar sin begynnelse från de tidigare åren af museets tillvaro.

I öfverensstämmelse med denna utveckling angifves i de stadgar för museet, hvilka jag 1880 med anledning af dess då åvägabragta nya organisation utarbetade, den nya anstaltens uppgift sålunda: Nordiska museet »skall vara ett hem för minnen, framför alt ur svenska folkets lif, men äfven ur andra folks, som med det svenska äro befryndade. Det skall omfatta alla klasser, således icke endast allmogen, utan ock medelklassen och de högre ståndens. Och då dess syfte skall vara att på samma gång gagna vetenskapen samt väcka och nära fosterlandskänslan, skall det också upptaga och vårda minnen af svenska män och kvinnor, som i olika riktningar främjat fosterländsk odling och ära.»

I rask följd öppnades nya lokaler. Så 1874 den s. k. norra paviljongen, med föremål förnämligast från Norrland och Lappland. Här bereddes ock rum åt den stuguinteriör från Delsbo socken i Helsingland, för hvars tillkomst jag i främsta rummet hade att tacka dåvarande kontraktsprosten, sedermera biskopen L. Landgren, äfvensom åt museets två första exteriörer eller landskapsbilder, återgifvande Järfsö socken i Helsingland och en höstflyttning i Lule lappmark. De

21. Dräkter från Bjuråkers och Järfsö socknar i Helsingland.

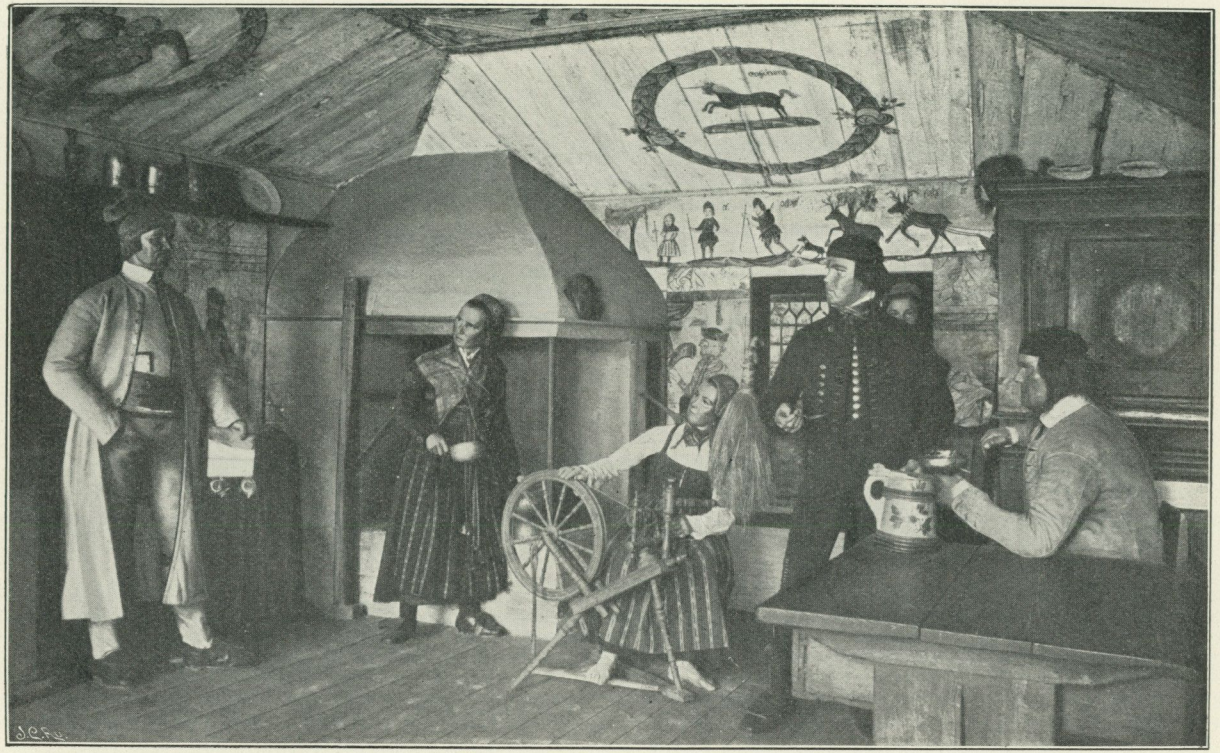

22. Stuga i Delsbo socken i Helsingland.

23. Höstflyttning i Lule lappmark.

nödiga tillbehören till denna senare anskaffades hufvudsakligen af landshöfding H. A. Widmark. 1875 tillkom den norska afdelningen i huset nr 45 Drottninggatan; 1877 en annan i två våningar i nr 79 Drottninggatan, upptagande dels föremål från de högre ståndén dels allmogeföremål från Svea rike samt bibliotek och arkiv.

Under 1870-talets senare hälft fortsattes med all kraft arbetet med insamling af föremål till museets särskilda afdelningar. Till denna tid höra också de första ansträngningarna för anskaffande af en egen byggnad, som kunde inrymma museets redan rika skatter. Härom lämnas längre fram i denna uppsats närmare upplysningar.

Deltagandet i världsutställningen i Paris 1878.

Bland märkligare tilldragelser i Nordiska museets lif under tidsskedet före 1880, intager museets deltagande i världsutställningen i Paris 1878 ett så framstående rum, att jag anser mig böra dröja något vid det samma.

Detta deltagande torde vara i lifligt minne hos de landsmän, som det året besökte Paris. Den flygel af Trocadéropalatset, hvari museets utställning inrymdes, var nämligen ständigt en af de största lockelserna och en af de mest besökta punkterna på hela utställningsområdet.

Det var emellertid endast med nästan förtviflade ansträngningar, som denna afdelning af den svenska utställningen kom till stånd. Knapt hade golfven inlagts i de tillämnade stugorna, förr än Sverges kommissarie förklarade, att han ej längre kunde afstå några medel för den svenska afdelningen på Trocadéro. Det lämnade anslaget samt hemma gjorda insamlingar voro uttömda för förberedande anordningar. Jag hade till Paris medfört vår skickligaste dekorationsmålare F. Ahlgrensson, hvars dagliga biträde måste vinnas med känbar uppoffring. Härtill kommo trakasserier af flere-

handa slag från franska vederbörandes sida, hvarigenom den mäktiga verkan vi med våra anordningar afsågo, var nära att alldeles omintetgöras. Det lyckades mig slutligen att af några landsmän i Paris få på mitt eget ansvar upplåna de oundgängliga medlen, och efter halfannan månads bekymmer, som höra till de svåraste jag upplefvat, hade vi den glädjen att kunna öppna vår utställning utan den minsta ändring i den ursprungliga planen. Utställningen tillerkändes två guldmedaljer, af hvilka den ena gafs åt svenska, den andra åt norska regeringen, enär de franske jurymännen antogo utställningen vara statens. Då misstaget upptäcktes, lämnades i stället den högsta belöningen, ett hedersdiplom, som bland svenska utställare för öfrigt erhölls endast af professor A. E. Nordenskiöld och Järnkontoret.

En liflig skildring af de vedervärdigheter, under hvilkas tryck museets utställning i Paris tillkom, lämnades i en korrespondensartikel[1] till Stockholm af dåvarande docenten, sedermera professor F. A. Wulff, som den tiden vistades i Paris.

Museets nya organisation 1880.

Jag öfvergår nu till en framställning af den förändrade organisation museet erhöll 1880, hvilken bildar en vändpunkt i dess historia.

Redan i början af år 1873 hade jag tillkännagifvit, att alla till museet lämnade gåfvor vore att anse såsom en svenska statens egendom, och att de af mig skulle vårdas för att framdeles till staten öfverlåtas. I samma mån, som samlingarna vuxo, blef det alt mer angeläget att söka finna en form för en sådan öfverlåtelse och att tillförsäkra museet ett skydd för framtiden, hvilket det ej kunde ega såsom min enskilda egendom. Jag trodde mig år 1876 hafva funnit en lösning genom museets öfverlämnande åt en tiomannanämd, bestående af allmänt aktade män. Flere hade redan lofvat

[1] Se *Aftonbladet 1878*. Nr 238. Den 12 okt.

blifva deltagare i en sådan, men planen strandade mot åtskilliga svårigheter.

Hösten 1879 inlämnade jag till regeringen ett anbud om museets öfvertagande af staten, hvarvid jag icke fordrade annat, än att en viss del af museets skuld gäldades, och att mig lämnades fria händer att verka för samlingarnas utveckling. Af skulden, som vid 1879 års slut uppgick till något öfver 66,600 kronor, skulle staten ansvara endast för 50,000 kronor, hvaremot han utan all ytterligare kostnad skulle erhålla icke endast hela museet med samlingar, montrer och alt, utan äfven kontant tvänne fonder å till sammans nära 90,000 kronor. Den återstående delen af skulden erbjöd jag mig att ersätta med egna medel.

Öfver detta anbud hördes så väl Vetenskapsakademien som Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien. Båda förordade öfvertagandet, den förra i synnerligen varma ordalag. Dåvarande eklesiastikministern, statsrådet C. G. Malmström, afstyrkte emellertid förslaget på grund dels däraf, att Kungl. Maj:ts rätt att förordna om förvaltningen af en offentlig institution skulle öfver höfvan inskränkas, dels emedan på staten skulle läggas bördor utan tillbörlig rätt för statens målsmän att begränsa dem, dels ock emedan det vore tvifvelaktigt, huru vida staten lämpligen kunde eller borde låta uti skilda museer med olika styrelse sammanföra likartade föremål.

Statsutskottet och riksdagen delade eklesiastikministerns betänkligheter, och frågan om öfvertagandet hade altså förfallit.

Jag hade med mitt anbud fullgjort ett en gång af mig gifvet löfte. Då nu afslaget kom, oafsedt den tämligen snäfva form, i hvilken det gafs, snarare gladde, än nedslog det mig. Jag fruktade nämligen, att om museet blefve statsegendom, skulle bland åtskilliga likartade statsinstitutioner en strid uppstå om dess tillhörigheter, möjligen hela afdelningar afsöndras, och en hämsko sättas på dess utveckling, hvarigenom den frihet, som varit museets lifsluft, i hvilken det så raskt utvecklat sig, ginge förlorad.

Nu var altså denna frihet bevarad.

Goda råd syntes emellertid dyra. Min egen förmögenhet hade aldrig varit tillräcklig att uppehålla det i stort anlagda företaget,

och regering och riksdag syntes ej vilja hafva med saken vidare att skaffa, än att det ditintills lämnade anslaget skulle få behållas.

Då utfärdade jag den 18 april, således redan före riksdagens afslutande, ett öfverlåtelsebref, hvarigenom Nordiska museet ställdes såsom en självständig anstalt under egen styrelse för att under all framtid och i alla väsentliga delar orubbad i Sverges hufvudstad förvaras, vårdas och förevisas, och till denna anstalt öfverlät jag eganderätten till hela museet med alla dess tillhörigheter, inberäknadt montrer och all dekorativ utstyrsel, hvarjämte jag iklädde mig personligt ansvar så väl för den då för hand varande skulden — såsom ofvan nämdes, något öfver 66,600 kronor — som för den, som framgent kunde komma att åsamkas, ända till dess museets tillgångar själfva medgåfve den sammas gäldande.[1] I den nya styrelsen ingingo på min därom framställda anhållan justitierådet C. G. Hernmarck, som senare valdes till ordförande, lektorn, sedermera professor M. Isæus, professor A. Key, byråchefen C. Limnell och revisionsekreteraren, sedermera justitierådet A. V. Åbergsson, som välvilligt åtog sig skattmästarskapet. Stadgarna för Nordiska museet och dess styrelse underskrefvos den 28 april 1880, från hvilken dag Nordiska museet altså är att anse såsom en *svenska folkets egendom.*

[1] Öfverlåtelsebrefvet är tryckt i *Samfundet för Nordiska museets främjande 1882.* Stockholm 1882. S. 49 o. f.

Samfundet för Nordiska museets främjande.

För att gifva ett ekonomiskt stöd åt den nya anstalten och trygga hennes framtid stiftades kort därefter *Samfundet för Nordiska museets främjande.* Inbjudning till det sammas bildande utgick i maj månad ofvannämda år från 112 på vetenskapens, konstens och industriens områden, äfvensom inom riksdagen framstående män,[1] bland hvilka här må nämnas följande: statsrådet P. v. Ehrenheim; rektor G. F. Gilljam; presidenterna K. J. Berg och C. F. Wærn; öfverståthållaren, frih. G. af Ugglas; justitieråden A. Lindhagen och K. Olivecrona; ärkebiskop A. N. Sundberg; biskop C. H. Rundgren; öfverste-kammarjunkaren, grefve G. Trolle Bonde; generalmajor O. M. Björnstjerna; landshöfdingarne A. Adlercreutz, A. Bergström, A. Hamilton, E. Sparre, G. Wennerberg och H. A. Widmark; godsegarne frih. J. Nordenfalk och V. Walldén; chargé d'affaires G. O. Hyltén-Cavallius; professorerna T. M. Fries, A. Fryxell, H. Gyldén, P. Hedenius, F. Holmgren, A. Kjellberg, A. Malmström, A. E. Nordenskiöld, G. Retzius, G. von Rosen, H. Sätherberg, M. E. Winge och C. A. Ångström; grosshandlarne A. Peyron och O. Wijk; redaktör S. A. Hedlund samt hemmansegarne Ola Andersson, Carl Ifvarsson och Lasse Jönsson.

H. M. konung Oskar hedrade det nya samfundet genom att blifva dess skyddsherre.

För närvarande räknar Samfundet för Nordiska museets främjande 142 hedersledamöter, af hvilka 102 ännu äro i lifvet; 320 ständiga ledamöter, hvilka för en gång erlagt ett belopp af minst 100 kronor, och hvilkas afgifter äro ämnade att stärka museets allmänna fond,[2] samt 4,063 stiftande ledamöter, eller till sammans 4,525 medlemmar.

[1] Inbjudningen och samfundets stadgar äro införda i *Samfundet för Nordiska museets främjande 1881.* Stockholm 1881. S. 3 o. f.

[2] Se sid. 195.

Museets ytterligare utveckling.

De förändringar och händelser, som inträffat vid museets samlingar, sedan museet genom 1880 års gåfvobref erhållit sin nya organisation, äro i korta hufvuddrag följande.

Före 1880 funnos samlingarna utställda dels i de båda paviljongerna nr 71 Drottninggatan, dels i det s. k. första annexet i nr 45 — den norska afdelningen — samt vidare i det s. k. andra annexet i nr 79 samma gata. I sistnämda hus öppnades den 2 juni 1883, utom de båda våningar, som där förut anlitades, en tredje våning, och i huset nr 77 Drottninggatan samma år den 2 maj ytterligare en våning. År 1887 flyttades den nyss omtalade norska afdelningen till sistnämda lägenhet, där således ännu en våning hyrdes för museets räkning. Vidare inrymdes samma år i huset nr 68 Drottninggatan den då nybildade farmaceutiska afdelningen samt äfven marinafdelningen.

Då huset nr 79 Drottninggatan, där, såsom af det föregående ses, museet hyrt trenne våningar, 1889 af dess egarinna, friherrinnan T. C. Wrede utbjöds till salu, ansåg museets styrelse det vara för museet gagneligt att inköpa det samma, något som ock skedde den 3 juni samma år. Köpeskillingen utgjorde 145,000 kronor.

Hösten 1889 flyttades samtliga de i huset nr 68 Drottninggatan inrymda farmaceutiska och nautiska samlingarna, till hvilka senare äfven kommit det 1888 skänkta nordfrisiska rummet, från nämda lägenhet till huset nr 88 samma gata, där en våning å nio rum blifvit förhyrd.

År 1890 inköptes den enkefru M. Bollin tillhöriga egendomen nr 77 Drottninggatan för en lika stor summa som den, hvilken föregående året betalats för det angränsande huset nr 79. Härigenom hade museet ändtligen, om än mycket ofullständigt, kommit under eget tak. Samma år skänkte grefve W. von Hallwyl till museet lägenheten Framnäs å Djurgården, omedelbart efter det han för en summa af 15,000 kr. inköpt henne af friherre F. S. Lilliecreutz.

Framnäs, bekant lika mycket för sitt vackra läge vid stranden af Djurgårdsbrunsviken som för sina egendomliga, af arkitekten öfverste F. Blom i slutet af 1820-talet anlagda villor, af hvilka en tjänat till sommarbostad åt Emelie Högqvist, hade under de senare åren alt mer råkat i lägervall. De allra flesta af de små sammangyttrade byggnaderna voro i det skick, att de genast efter öfverlåtelsen till museet måste rifvas. Hufvudbyggnaden fick dock kvarstå, och i denna vans plats för en hel del samlingar, som dittills af brist på utrymme måst förvaras magasinerade. Här anordnades sålunda en utställning af minnen från det gamla Stockholm samt vidare en utställning af eskimåiska föremål och af möbler m. m., som tillhört John Ericssons arbetsrum i New-York, hvilka museet då nyligen lyckats få öfvertaga.

Under den härefter — d. v. s. efter 1890 — följande tiden öfverflyttas tyngdpunkten af de med museets utveckling förenade omsorgerna alt mer på det å de år 1891 inköpta och genom flere följande köp utvidgade Skansområdena hastigt uppblomstrande friluftsmuseet, hvarom vidare i det följande.

Af det anförda torde tydligt framgå, hvilka bekymmer och besvär inrymmandet af museets ansenliga och snabt tillväxande samlingar medfört, och då härtill kommer, att en ansenlig mängd samlingsföremål af brist på utrymme måst magasineras, torde man kunna göra sig en än klarare föreställning om de svårigheter, som, endast hvad utställningslokaler beträffar, varit för mig att bekämpa.

Att här ingå på någon redogörelse rörande samlingarnas gruppfördelning och de särskilda gruppernas numerär förbjuder utrymmet. Vare det i korthet sagdt, att museets inventariesumma, som vid öfverlåtelsen 1880 utgjorde 26,000 nummer, nu vid 1898 års slut stigit till nära 87,000, hvilka enligt en ungefärlig beräkning omfatta vid pass 130,000 föremål.

Likasom museet år 1878 deltagit i världsutställningen i Paris, deltog det äfven år 1893 med åtskilliga grupper i den världsutställning, som då hölls i Chicago, och tillerkändes därvid pris. Dess utom har museet under dessa år med betydande insatser bidragit

vid flere i Stockholm anordnade utställningar, såsom t. ex. vid den gustavianska utställningen 1891, vid den i Lifrustkammaren anordnade utställningen för belysande af fotbeklädnadens historia 1893, vid flere afdelningar af Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897, o. s. v.

Friluftsmuseet på Skansen.

Från anordnandet af de bekanta interiörerna i museets paviljonger leddes jag småningom till den öfvertygelsen, att man om möjligt borde söka framställa äfven hela byggnader, som kunde anses typiska för de nordiska landen under olika tider. Emellertid var anläggandet af ett friluftsmuseum, sådant som Skansen nu är, naturligtvis under de förhållanden, med hvilka jag då ännu hade att kämpa, en, om ock lockande, dock tämligen fjärrliggande plan. Dock inköpte jag redan 1885 i Mora socken i Dalarna den högstuga, som sedermera 1891 flyttades till Skansen, samt anskaffade dess utom inredning för åtskilliga typiska allmogehem, förutom det att jag lät utföra uppmätningar och ritningar af ålderdomliga allmogebyggnader och byggnadskomplex, ja hela byar.

När så genom grefve W. von Hallwyls redan omnämda gåfva år 1890 af Framnäsområdet en möjlighet yppades att omsider kunna förverkliga tanken på uppförande af hela bostäder vid sidan af redan befintliga eller framdeles blifvande interiörer, uppgjordes genast förslag att å denna udde börja anläggningen af äldre nordiska byggnader i original eller efterbildning, en plan, som till och med föranledde en af våra konstnärer, arkitekten F. Boberg, till en i etsning utförd framtidsvy af denna plats, upptagande bland annat Ornässtugan i Dalarna och Borgunds stafkyrka i Norge. Emellertid utfördes, såsom bekant, icke denna plan på Framnäs. Vidsträcktare utsikter öppnade sig nämligen snart.

Den 2 mars 1891 inköpte jag för en summa af 25,000 kronor lägenheten *Skansen* (det nu s. k. *Öfre skansområdet:* 29,493 kv. m.),

och hit flyttades fältet för förverkligandet af tanken att anlägga ett museum, som då ännu saknade någon egentlig motsvarighet, nämligen ett folkloristiskt kulturhistoriskt friluftsmuseum.

Arbetet med platsens ordnande tog omedelbart efter inköpet sin början. Området hägnades, vägar anlades, dammarna rensades, träd och buskar planterades. Under detta första år hitforslades och uppfördes mestadels under ledning af byggmästare från motsvarande landsdelar den här förut nämda *högstugan* från Mora socken i Dalarna, en s. k. *hackstuga* från Orsa socken i samma landskap, tre lapska utbyggnader (*njalla* och två *luoven*) från Lule lappmark, samt en *ryggåsstuga* från Kyrkhults socken i Bleking. Dess utom bygdes i trogen efterbildning en *timmerkåta* efter typ från Jämtlands lappmark, en *stenstuga* eller *backstuga* efter förebild från Jämshögs socken i Bleking, samt två *kolarkojor*, den ena af småländsk, den andra af västmanländsk typ. Den 11 oktober 1891 höll Skansen sin invigningsfest.

Redan under detta första år hade jag funnit området för friluftsmuseet af flere skäl för trångt. Därföre uppgjorde jag den 18 november 1891, då jag tydligt insåg, att här ingen tid var att förlora, med dåvarande innehafvaren, byggmästaren A. G. Janson om inköp för 100,000 kronor af det då s. k. Belvederetornet — nuvarande *Bredablick* — med omgifvande park, utgörande 174,411 kv. m. Då museet för ett sådant inköp saknade alla medel, skedde uppgörelsen, såsom förut fallet varit med Skansen, helt och hållet på mitt eget ansvar. Den nya lägenheten tillträddes den 1 januari 1892.

Det gälde nu att anskaffa de nödiga medlen.

I köpekontraktet hade bestämts, att de 100,000 kronorna kunde gäldas under 10 år genom en årlig amortering af 10,000 kr. I öfverensstämmelse härmed uppgjorde jag den planen att söka för saken intressera 100 personer och erhålla deras medverkan genom ett årligt bidrag af 100 kr. i 10 år. Och på kort tid fann jag icke endast 100, utan 110 personer, hvilka utfäste sig att hvardera på de nämda vilkoren lämna 1,000 kr. 9 andra personer lofvade dess utom att, så länge de lefde eller vore i sådana omständigheter, att de mäktade det, årligen lämna 100 kr. Denna tillökning i antalet

utöfver de 100 ansåg jag nödig, därföre att man alltid måste förutsätta, att under ett årtionde genom dödsfall eller andra omständigheter en rubbning i det utfästa bidragsbeloppet kunde ega rum.[1]

Tack vare de förbindelser, som dessa personer iklädt sig, utfärdades den 12 juli 1892 åt Nordiska museet salubref å hela Belvedereområdet, och sedan K. M:t stadfäst besittningsrätten, var altså detta Nordiska museets egendom. Marken införlifvades oförtöfvadt med det gamla Skansområdet, och en omfattande reparation företogs af utsiktstornets våningar, af hvilka en inreddes till kafé.

Under 1892 flyttades till Skansen från Herte by i Bollnäs socken i Helsingland den s. k. *knubbstugan*, äfvensom en *slogbod* från norra Dalarna. Därjämte uppfördes i efterbildning trenne fäbodvallbyggnader (*ståris*, *mjölkbu* och *köksskål*) och ett fähus (*fjös*) från Jämtland samt en *klockstapel* efter gammal förebild i Håsjö socken i sistnämda landskap. Vid den dåvarande hufvudingången restes på friherre C. De Geers bekostnad en efter ritningar af professor I. G. Clason och arkitekten G. Wickman utförd portal.

Detta hvad de två första årens landförvärf och byggnadsföretag vidkommer.

Under de därpå följande åren kommo till de nu nämda områdena följande landvinningar, nämligen 1896 det *Nedre skansområdet* — 11,245 kv. m. — för en inköpsumma af 50,000 kronor; 1897 ett af H. M. konungen upplåtet, mot söder liggande område — 9,470 kv. m. —; 1898 *Sevillaområdet* — 1,851 kv. m. — för ett pris af 38,000 kronor och samma år ett nytt af H. M. konungen upplåtet område — 5,350 kv. m. — gent emot Framnäs. Efter alla dessa förvärf omfattar Skansen för närvarande, om Framnäs jämte den s. k. Helgeandsholmen — 6,034 kv. m. — medräknas, sammanlagdt 237,204 kv. m.

Historien om de under samma tid utförda byggnadsföretagen och andra viktigare anläggningar är i kortaste sammanfattning följande.

År 1893 flyttades till Skansen en *skogslappkåta* från Jockmocks socken i Lule lappmark, och uppfördes en efterbildning af den bekanta gamla *fatburen* vid herresätet Björkvik i Östergötland. År

[1] Se vidare *Samfundet för Nordiska museets främjande 1891 och 1892*. Stockholm 1894. S. 78 o. f.

1894 hitflyttades en *klockstapel* från Hällestads socken i Östergötland samt en *lada* från Nederkaliks socken i Västerbotten. År 1895 hitfördes *Laxbrostugan* från Ljusnarsbergs socken i Västmanland; 1896 en hel bondgård med alla utbyggnader — *Oktorpsgården* — från Slöinge socken i Halland, och samma år från Södermalm i Stockholm *Emanuel Svedenborgs lusthus*. År 1897 flyttades från Mora socken i Dalarna ett *härbre* (visthusbod); 1898 från Gudhems härad i Västergötland *Hornborgastugan*, och samma år gjordes en efterbildning af en *eskimåisk vinterbostad*.

Till sin etnografisk-kulturhistoriska afdelning fogade Skansens friluftsmuseum snart äfven en annan — en naturvetenskaplig.

För fullständigande af lapplägret anskaffades 1891 ett par lapphundar och några renar. Detta vardt början till *Skansens zoologiska trädgård*, hvilken redan under det följande året tillväxte med sådan lifskraft, att den samma vid årets slut egde 55 olika djurarter. Siffrorna för stambeståndet för hvarje följande år till och med 1898 äro dessa. Vid 1893 års slut funnos 83, vid 1894 års slut 107, vid 1895 års slut 138, vid 1896 års slut 139, vid 1897 års slut 130 och vid 1898 års slut 141 arter, kallblodiga ryggradsdjur här hela tiden oräknade.

För djuren hafva uppförts ett vinterhus för flyttfåglar, bygdt 1893 efter ritning af arkitekten G. Améen, samt en mångfald stora burar och hägnader, bland hvilka märkas isbjörngrottan, säldammen, 10 stora burar med stånggaller, 16 stora burar med nätgaller, o. s. v.

Likasom den zoologiska anslöt sig äfven den *botaniska afdelningen* ursprungligen omedelbart till den etnografiska. I de olika stugornas täppor planterades de prydnads- och kryddörter, som utmärkte de särskilda landskapen. Redan 1892 anlades dess utom vid den s. k. vaktstugan en kökträdgård med omkring 50 arter i Sverge odlade matnyttiga växter, och denna anläggning har sedan hvarje år förnyats. Då det vidare var fullt öfverensstämmande med Skansens hela kynne att låta Nordens vilda växtvärld på ett fritt och obundet sätt sluta sin ram kring det öfriga för att full-

komna bilden af de olika landskapens lif och natur, inplanterades vilda växter från skilda håll. För närvarande anträffas å Skansen växtprof alt ifrån Norrlands fjällvidder till södra Sverges bokskogar. Ett *växthus* uppfördes 1893.

Till naturens tre s. k. riken hör slutligen *stenriket*. En afdelning för detta borde följaktligen sluta sig till de tvänne föregående, detta så mycket mera, som ju människan äfven från detta hemtar viktiga medel i kampen för tillvaro och framåtskridande. Under 1892 lämnade fem svenska grufbolag till denna afdelning malmprof i väldiga stuffer. För närvarande äro grufvor och stenbrott till ett femtiotal här företrädda. Samlingen har sin egentliga plats å det s. k. *Malmberget*, nära björnburarna. Såsom fullständigande tillägg till denna afdelning kommo emellertid efter 1897 års allmänna konst- och industriutställning den af JÄRNKONTORET i Stockholm skänkta Mellersta Sverges grufutställning — numera *Skansens grufutställning* — samt de i den samtidigt skänkta *Skånska storindustriens byggnad* anordnade bilderna af en *skånsk stenkolsgrufva* och af *Limhamns kalkstensbrott*.

Emellertid läto sig fortfarande flere andra kraf än de rent vetenskapliga förnimmas. Dels var det nödigt, när det gälde en sådan anläggning på en sådan plats, att äfven rent estetiska hänsyn till fullo uppmärksammades; dels tarfvades förvaltningsbyggnader och andra för det helas skötsel nödiga anläggningar; dels slutligen måste allmänhetens behof af mat och dryck å platsen tillgodoses.

År från år har väganläggningsarbetet måst utsträckas. Också hafva vägarna nu omsider utbildat sig till ett hela Skansen omfattande nät.

Till arbetet å markens och naturförhållandenas förskönande och lämpande för friluftsmuseets ändamål bör ock räknas utsprängningen af det tjugutal *dammar*, hvilken utförts, samt äfven *planerandet och ordnandet af Framnäs*, hvilket, efter att 1897 års utställning haft det till sitt förfogande, tedde en bedröflig anblick, men nu är förvandladt till en behaglig promenadplats.

Till allmänna konst- och industriutställningen 1897 bygdes *Oskarsterrassen* med det dithörande tornet *Makalös*, båda efter ritning af arkitekten G. Améen. Genom detta storartade byggnadsföretag vann Skansen en monumental uppgång, hvilken på samma gång bildar en värdig fasad mot den slätt, där Nordiska museets väldiga byggnad börjat resa sina tinnar. Vid ingången nedanför terrassen bygdes 1897 en ny portal efter ritning af nyssnämde arkitekt.

Bland andra arbeten till utställningen 1897 anlades äfven en *elektrisk bärgbana* med tillhörande biljettkontor. Äfven den länge tillämnade *vattenledningen* närmade sig genom nyssnämda industriutställning med ett stort steg sin fullbordan. Förvaltningsutskottet för utställningen erhöll nämligen 1896 tillstånd att på egen kostnad anlägga en vattenledning till Svandammen å Skansen för att använda denna såsom vattenreservoar. Till gengäld skulle ledningen äfven efter utställningens slut fortbestå såsom en Skansens tillhörighet. Då utställningen upphört, saknade Skansen emellertid drifkraft så väl för vattenledningen som för den nyss omnämda bärgbanan. Detta afhjälptes därigenom, att den invid skånska utställningsbyggnaden 1898 anlagda s. k. *skånska terrassen* bygdes så, att i den samma nödiga maskiner kunde inrymmas. Den dubbelverkande pump, som anskaffades, förmår uppfordra 500 liter vatten i minuten.

För servering uppfördes 1897, då kaféet i Bredablick länge visat sig alldeles otillräckligt, efter ritning af arkitekten B. Almquist en ny byggnad, *Fröstorp*, uppe vid Bredablicksplanen, samt hitflyttades 1898 den af aktiebolaget Stockholms förenade bryggerier skänkta serveringspaviljong, som å sin nya plats erhöll benämningen *Bragehallen*. Dess utom ombygdes delvis samt inreddes för matservering den med markköpet 1896 följande byggnad, som nu bär namnet *Sagaliden*.

I sammanhang med redogörelsen för anläggningar, som föranleddes af konst- och industriutställningen 1897, torde här några ord böra nämnas om de frukter, Skansens friluftsmuseum skördat af denna i dess historia viktiga tilldragelse. Jag har redan

nämt vattenledningen. Utställningen lämnade vidare ett tillskott af 4,000 kr. för fullbordandet af Oskar II:s terrass såsom ersättning för det till samma kostnad skattade uppförandet af en tillfällig trätrappa, hvarifrån utställningen genom nämda anläggning befriades.[1] Den förnämsta ekonomiska fördelen medförde dock naturligtvis den i sammanhang med utställningen tillströmmande mängden af besökande. Men utom anförda inkomster, förvärf och fördelar, hvilka utställningen dels omedelbart, dels medelbart tillskyndade Skansen, må äfven erinras om de många och värderika gåfvor, som efter utställningens slut från utställares sida tillföllo friluftsmuseet, och för hvilka längre fram en kort redogörelse lämnas.[2]

Redan under sin första utdaningstid fastställde Skansen såsom ett sitt mål att genom anordnade fester dels vidmakthålla allmänhetens intresse för nordiskt folklif och folksed, dels lifva sinnet för våra ärofulla historiska minnen. Bland dessa årligen återkommande fester bör främst nämnas den alt sedan 1893 vid sommarens inbrott firade s. k. *vårfesten*. Till denna plägar högtidlighållandet af den 6 juni, Gustafsdagen, såsom vår nationaldag, foga sig som en värdig afslutning. Utom denna sist nämda, till sin innebörd historiska fest hafva årligen, så framt ej ogynsam väderlek lagt hinder i vägen, högtidlighållits Gustaf II Adolfs dödsdag, Karl XII:s dödsdag m. fl. andra minnesdagar.

Men Skansens friluftsmuseum har ännu vida större räckvidd och ännu större uppgifter, än hvad egentligen framgår af det föregående. Det sträfvar mer och mer att varda ett *lefvande museum* — ett museum, som ej endast visar byggnader och bohag, redskap af de mest skilda slag, minnesmärken sådana som runstenar, älfstenar, milstenar, gränsstenar och oändligt mycket annat i en till följd af det vidsträckta utrymmet nästan otrolig omfattning.

Det vill vid sidan af detta ännu mera. *Det vill framställa folklifvet i lefvande drag.*

[1] Se härom vidare *Meddelanden från Nordiska museet 1897*. Stockholm 1898. S. 158.

[2] Se sid. 299.

Vid nyårsvakan och midsommarvakan flamma bålen; valborgsmässonatten tändas vårdkasarna; i skogsbrynet brinner nyingen, och i den gamla ekstocken i den lilla insjön glöder ljusterblosset.

Vid jultiden vandra stjärngossarne omkring med trettondagsstjärnan, åtföljde af Judas med pungen, och sjunga i stugorna Staffansvisan och andra julsånger, under det Lucia visar sig hvitklädd och med en strålkrans af brinnande ljus kring håret.

Hvarje söndag höras rytmiska koraler — våra härligaste gamla salmer eller sånger, framletade ur medeltidens antifoner eller af ännu äldre ursprung.

Här ljuder nyckelharpan, där fiolen, båda med ofta urgamla, halft förgätna melodier, och emellan bärgsluttningarna eka lurens och vallhornets toner.

De gamla folkdansarna och ringlekarna ligga ej längre gömda i bibliotekens gömmor — de dansas med lif och lust af den samlade ungdomen.

På skilda bygdemål berättas fornåldriga sägner eller sjungas ur folkets hjärta framsprungna visor.

Men äfven andra bilder möta.

Här färdas lappen med sina klöfjade renar. Där drager en skara dalfolk upp till sina fäbodar.

Här springer vintertiden renen förspänd sin akja. Där flyger spannet af eskimåhundar med sin grönlandsläde öfver fältet.

Och öfveralt synas de gamla färgrika dräkterna — nu icke upphängda i skåp eller framlagda i montrer, och icke endast burna af gipsbilder, utan af lefvande människor i brokig omväxling.

Alt detta ter sig, såsom redan förut blifvit anmärkt, i en omgifning af äkta svensk natur. På fälten och kullarna smekes ögat af fagra ängsblommor, och i skogen och i dammarna ser man de djur, som tillhöra våra skogar och sjöar.

Det är emellertid icke endast allmogens lif Skansen sträfvar att återge.

Där ses en procession af munkar och nunnor med brinnande vaxljus i händerna och föregången af korgossar, som svänga sina

rökelsekar, skrida fram under afsjungande af någon vesperhymn från medeltiden.

Harneskklädde ryttare och riddare i sina rustningar spränga fram efter vägarna. Grupper synas af Gustaf Vasas, Erik XIV:s eller Gustaf II Adolfs knektar, företrädda af sina fanor, och Karl XII:s lifdrabanter gifva från Skansens batteri svensk lösen.

Sedan följa andra tidsbilder.

Sirliga rokokodansar dansas ute i det fria, och rokokokapellet i trogna tidsdräkter spelar melodier från tredje Gustafs och Bellmans dagar.

Och så framkallas bild efter bild alt intill våra egna dagar.

Hvad jag här nämt, har redan under Skansens första korta tillvaro fått varaktig plats på dess program. Men här föreligger ett fält, så rikt att det icke nu kan ens tillnärmelsevis uppmätas. Ännu kan oändligt mycket af dessa *lefvande* skatter läggas till de redan samlade. Framtidens Skansen bör just i detta afseende gå en rik utveckling till mötes.

Museets styrelse och tjänstepersonal.

Under Skandinavisk-etnografiska samlingens första tid var min år 1874 bortgångna uppoffrande maka Sofia Hazelius, född Grafström, min enda amanuens. Hon delade troget arbetet, bekymren och framgångarna. Själf var jag denna tid både intendent, konservator, kamrer och äfven vaktmästare. År 1875 fick jag till medhjälparinna fröken Tekla Kistner, som sedan ända till sin död 1890 med aldrig svikande intresse biträdde med de löpande göromålen. Äfven under senare delen af 1870-talet voro arbetskrafterna mycket fåtaliga, men de, som funnos, fingo i stället så mycket starkare tagas i anspråk.

Då genom mitt ofvan nämda öfverlåtelsebref af den 18 april 1880 Nordiska museet vardt en självständig, svenska folket tillhörig

anstalt, skulle enligt de nya stadgarna museets styrelse, — hvilken har att öfvervaka museets verksamhet och ekonomiska angelägenheter, utöfva tillsyn öfver dess tjänstemän, o. s. v. — utom af styresmannen, utgöras af fem ledamöter.[1] Namnen på de fem personer jag anmodade ingå i styrelsen, har jag redan i det föregående anfört.[2] Af dessa afgick emellertid redan 1882 byråchefen Limnell med döden, och i hans ställe invaldes ingeniör J. Bolinder. Genom döden förlorade styrelsen vidare professor Isæus (1890) samt justitierådet Åbergsson (1897), hvarjämte justitierådet Hernmarck af hälsoskäl afgick 1893. Till nya ledamöter kallades hvart efter annat professor C. Curman (1890), professor O. G. Nordenström (1894) och byråchefen V. Almquist (1897). Styrelsens ordförande är för närvarande professor Key (sedan 1894) och hennes skattmästare byråchefen Almquist (sedan 1897).

Såsom längre fram omnämnes, höjde 1881 års riksdag museets anslag, och samma år kunde amanuensantalet något ökas. Till amanuenser kallades detta år herr P. G. Vistrand och fröken Agnes Ljungberg, hvilka jämte fröken Emilia Helleday, kallad redan 1876, af nu tjänstgörande amanuenser längst hafva tillhört museet. Sedan förblef antalet i det närmaste oförändradt ända till år 1886, hvilket år ej mindre än elfva nya ordinarie eller extra ordinarie amanuenser fingo anställning. För närvarande[3] äro vid Nordiska museet och Skansen anstälda elfva ordinarie, tretton extra ordinarie och fem biträdande extra ordinarie amanuenser. Såsom häraf synes, utgöres altså tjänstemännens antal af tjugunio personer, hvilka så fördela sig på museets bägge afdelningar, att omkring tjugu uteslutande eller öfvervägande hafva sin verksamhet inom museet och de återstående å Skansen.

Jag känner det såsom en kär plikt att vid detta tillfälle så väl å mina egna som å museets hela styrelses vägnar hembära denna talrika stab af medhjälpare en varm tacksägelse för den plikt-

[1] Se vidare *Handlingar angående Nordiska museet.* 1. *Dr A. Hazelii öfverlåtelsebref den 18 april 1880 samt Nordiska museets stadgar.* Stockholm 1890.

[2] Se sid. 278.

[3] Se sid. 145 o. f.

trohet, det nit och det intresse, hvarmed de under en sträng tjänstgöring och med de jämförelsevis ringa löneförmåner, museet varit i stånd att lämna dem, utfört och utföra sina åligganden.

Betjäningen består för museet af rustmästare och åtta dalkullor; för Skansen af två fogdar, fodermarsk, en trädgårdsmästare och nio trädgårdsarbetare, elfva djur- och stallvårdare, två maskinister, fjorton stenarbetare, timmermän och andra arbetare samt vakter äfvensom tolf dalkullor och annan kvinlig betjäning. Museets hela aflönade personal stiger således till omkring hundra personer, af hvilka ungefär trettio komma på museet i staden och sjuttio på Skansen.

Anslag af staten.

Under de första åren hade museet icke det ringaste understöd af allmänna medel och har alt hitintills icke åtnjutit något sådant af Stockholms stad.

Först 1875 fick museet ett anslag af staten. Beloppet var 5,000 kronor och gafs af riksdagen i enlighet med en af friherre J. Nordenfalk i Andra kammaren väckt motion. Detta anslag höjdes enligt regeringens förslag från och med år 1876 till 7,500 och från 1879 till 11,600 kronor. 1881 års riksdag beslöt med anledning af väckta motioner — af öfverståthållaren frih. C. G. af Ugglas i Första kammaren och af redaktör S. A. Hedlund i den andra — anslagets höjande till 16,000 kronor för att därigenom lön måtte beredas åt styresmannen. Summan af alla riksdagens anslag till museet utgjorde vid 1890 års slut 206,300 kronor. De årliga anslagen täckte dock under flere år icke ens de under samma tid utbetalade hyresbeloppen.[1]

Vid 1890 års riksdag väcktes med anledning af denna anslagets otillräcklighet motioner om det sammas höjande till 25,000 kronor,

[1] Se ofvan sid. 280.

i Första kammaren såsom förra gången af friherre C. G. af Ugglas, i Andra kammaren af doktor C. Nyström.[1] Statsutskottet tillstyrkte den föreslagna höjningen, hvilken också godkändes af båda kamrarna. Detta anslag af 25,000 kronor har museet sedermera oförändradt åtnjutit, och utgjorde summan af de statsunderstöd, som kommit museet till godo, vid 1898 års slut 406,300 kronor. Emellertid har, såsom lätt bör inses, i sammanhang med museets hastiga och betydliga utvidgning äfven detta sista statsanslag år från år alt mindre motsvarat behofvet, hvadan det är att hoppas, att riksdagen i en närliggande framtid skall gifva museet ett ännu kraftigare stöd.

Penningebidrag och penningebekymmer.

Det första penningebidraget — 1,000 kr. — lämnades, såsom ofvan blifvit omnämdt, redan i slutet af november 1872. Gifvaren var grosshandlaren O. Dickson i Göteborg. Det efterföljdes småningom af andra, ofta genom bemedling af professor A. Key, som under museets hela tillvaro trofast och stödjande stått vid min sida.

Ej alltid voro dessa bidrag lätta att vinna. Många förstodo ej ännu, hvad saken gälde, och ville så gärna anse det röra sig endast om bindmössor och selkrokar, ja trasor, och för dem var museet föga annat än en lumpbod. Så skref 1873 en af mina medhjälpare: »Den tid, jag för denna sak offrat, har i sanning varit högst betydlig samt har därjämte förbittrats af den ovilja, jag vågar till och med säga hån, som jag från så många håll rönt.» Detta var i själfva hufvudstaden. Också voro de sålunda influtna medlen långt ifrån tillräckliga att fylla de mångfaldiga behof, som kräfdes af de nya lokalernas inredning, nödiga inköp och räntor. Skulderna vuxo därföre hastigt. Vid 1874 års utgång uppgingo de redan till öfver 24,800 kronor; 1875 till öfver 35,800, 1876 till öfver 55,000 och 1878

[1] Se *Handlingar angående Nordiska museet. 2. Nordiska museet inför 1890 års riksdag.* Stockholm 1890.

till nära 100,000 kr. Vid 1898 års utgång utgjorde museets lösa skuld 344,507 kr. 89 öre.

Hvilken hämsko låneförsöken utgjorde för min verksamhet, kan man lätt föreställa sig. Ofta visste jag ej dagarna före de dryga hyrornas erläggande, huru jag skulle kunna gälda dem. Men stundom kom i sista ögonblicket räddningen i form af ett lån af någon ibland de vänner, som otaliga gånger i nödens stund räckt mig hjälpande händer. Någon lättnad hade också 1876 vunnits därigenom, att ett konsortium bildades af 15 personer, som mot 6 % ränta lämnade mig ett lån af till sammans 50,000 kr, hvilket först efter tre års förlopp finge uppsägas.

Emellertid har jag många gånger äfven senare nödgats kämpa emot till ytterlighet gående svårigheter. Så exempelvis hösten 1883. Inredningen af de tvänne nya våningar, som under detta år öppnades, hade gjort sitt till att tömma alla tillgångar, så att jag måste offra två till tre månader åt oupphörliga och ofta fruktlösa låneförsök, hvarvid det gälde att nästan vecka efter vecka omsätta större eller mindre penningebelopp. Äfven under det våldsammaste trycket mera harmades jag öfver, att tid och kraft måste på detta sätt förslösas, än jag misströstade. Det var alltid min lifliga öfvertygelse, att jag bakom mig till stöd hade ett helt folk, och att jag trots ideligen upprepade fåfänga försök dock en gång måste lyckas. De belopp, jag sålunda *mestadels i smärre poster* lånat eller omsatt, uppgingo vid slutet af 1880-talet till omkring en million kronor och vid 1898 års slut till öfver 3 millioner. För alla dessa lån har jag alltid iklädt mig personligt ansvar.

Jag bör emellertid anmärka, att dessa ofta återkommande penningebekymmer under det senaste årtiondet varit vida mindre trykkande än förut. Insikten om Nordiska museets betydelse har uppenbarligen under denna tid alt mer trängt igenom folkmedvetandet och för mig i hög grad lättat bördorna. Också hafva de under detta tidsskede lämnade penningebidragen ofta varit mycket betydande och bära vitne om en storartad offervillighet för den fosterländska saken.

Alla donationer till Nordiska museet, hvilka uppgå till ett belopp af 500 kronor eller därutöfver, finnas införda i *hvarje* årsberättelse, för att därigenom hugfästa minnet af museets välgörare. Jag vill därföre här erinra endast om de största donationerna[1], antingen de afsett löpande utgifter eller byggnaden. De hafva lämnats af följande personer: byggmästaren JOHAN ANDERSSON i Stockholm (14,000 kr.), med. doktor H. F. ANTELL i Paris (112,600 kr.), statsrådet H. R. ASTRUP i Kristiania (5,500 kr.), fru EMMA BENEDICKS, f. BENEDICKS, i Stockholm (32,000 kr.), grosshandlaren F. BÜNSOW i Stockholm (5,600 kr.), grosshandlaren F. BÜNSOWS DÖDSBODELEGARE (20,000 kr.), grosshandlaren D. CARNEGIES i Göteborg DÖDSBODELEGARE (5,000 kr.), apotekaren G. CAVALLI i Sköfde (6,000 kr.), apotekaren J. G. CAVALLI i Göteborg (10,000 kr.), grosshandlaren J. J:SON DICKSON i Göteborg (5,000 kr.), professor O. E. LE SAGE DE FONTENAY i Köpenhamn (10,000 kr.), grefve W. VON HALLWYL i Stockholm (17,000 kr.), sekreteraren C. J. HASSELL i Stockholm (5,000 kr.), fru MATHILDA HELLMAN, f. JOHOLM, i Uppsala (10,000 kr.), f. d. slottsarkitekten A. HOFFMAN i Stockholm (10,000 kr.), justitierådet, direktör N. JOSEPHSEN i Köpenhamn (10,000 kr.), fru JOHANNA KEMPE, f. WALLIS, i Stockholm (9,200 kr.), ingeniör G. M. LAMM i Stockholm (10,400 kr.), godsegaren A. LILJEDAHL i Uppsala (5,000 kr.), grosshandlaren N. O. NÄS i Östersund (10,500 kr.), konsul V. RÖHSS i Göteborg (11,000 kr.), f. d. uppbördskommissarien F. C. SUNDGREN i Stockholm (kr. 13,111:84), ingeniör C. A. SÖDERLUND i Stockholm (kr. 5,131:66), grosshandlaren O. D. WEINBERG i Stockholm (16,500 kr.), grosshandlaren P. M. WIKSTRÖM i Stockholm (5,000 kr.) samt ALLMÄNNA KONST- OCH INDUSTRIUTSTÄLLNINGENS I STOCKHOLM 1897 LOTTERI (45,260 kr.).

Resor för museets ändamål.

Till samlingarnas tillväxt hafva i väsentlig mån de resor bidragit, som af olika personer på museets bekostnad företagits dels

[1] Se sid. 198 o. f.

i vårt eget, dels i våra grannland. Bland dem, som i detta afseende med nit och framgång verkat, må här nämnas hemmansegaren Bud Erik Olsson (1873 och sedan nästan årligen) i Dalarna; landthandlaren H. Söderman (1873) i Värmland; kapten V. Engelke (1874) i Helsingland och fröken Ellen Key samma år i Småland; amanuensen P. G. Vistrand (1875 och sedan nästan årligen) i Småland, Västergötland, Halland, Bleking, Skåne, Dalsland, Östergötland och Uppland; folkhögskoleföreståndaren G. A. Aldén (samma år samt sedan flere följande t. o. m. 1880) i Småland; fröken Ingeborg Tausträm (1875 och andra år) i Skåne; gårdsbrukaren Torjus Leifsson Bolkesjö (1875 och sedan nästan årligen till och med 1888) i Norge; hemmansegaren Bälter Anders Hansson (1876 och andra år) i Dalarna; studenten J. Nordlander (1876) i Helsingland, Jämtland och Härjedalen; dalkullan Kers Karin Olsdotter (1877 och 1878) i Dalarna; kandidat A. Bondeson (1879) i Halland; dalkullan Pers Brita Andersdotter (1880) i Dalarna; fröken Emma Johansson (1881 och flere följande år) på Öland; ingeniör A. Friberg (1881) i Västergötland och Södermanland; kandidat E. Andersson (1881) i Värmland och Västmanland; kandidat O. Hoppe (1882) i Östergötland; kandidat R. Arpi (1882 och 1883) på Island; studenten S. Velin (1884 och 1885) i Västergötland; studenten A. Engdahl (1884) i Västmanland och Uppland, (1885) på Gotland samt (1886) i Halland; doktor F. Svenonius (1886) i Lappland; herr P. Edholm (1887 och sedan nästan hvarje år) i Ångermanland; gårdsbrukaren Christian Olsen To (1888 och sedan flere år) i Telemarken och Numedalen i Norge; fru Eva Vigström (1889) i Skåne; dalkullan Gans Anna Karlsdotter (1890) i Dalarna; arkitekten G. Améen (1891) i Västmanland och Dalarna; artisten M. Jönsson (1891 och flere år) i Bleking; snickaren K. Eriksson (1891) i samma landskap; jägmästaren H. Samzelius (1891, 1893 och 1898) i svenska, norska och finska lappmarkerna samt Väster- och Österbotten, äfvensom i Södermanland, Bleking och Skåne; jägmästaren H. Nordlund (1891) i Lappland; fil. licentiat K. B. Wiklund (1891) i Jämtlands och Härjedalens lappmarker; e. o. amanuensen N. E. Hammarstedt (1892) i Dalarna; e. o. amanuensen C. U. Palm (1893 och 1894) på Gotland;

hemmansegaren M. HARALDSSON (1895 och flere år) i Småland; studenten J. BLEES (1897) å Nuckö vid Estlands kust; e. o. amanuensen A. BEHM (1898) i Jämtland; doktor A. BJÖRKANDER (1898) i Södermanland, samt kandidat N. KEYLAND (1898) i Värmlands finnbygder. Själf har jag under alla dessa år (1872—1898) för museets syften genomrest olika delar af Sverge samt flerfaldiga gånger besökt Norge och Danmark äfvensom skilda delar af Europas fastland.

Gåfvor af föremål.

Om de skänkta föremålen hafva alt sedan 1873 kortfattade upplysningar lämnats i hufvudstadens större tidningar, äfvensom efter 1880 i de årsberättelser, som af museet utgifvas.[1]

Många af dessa skänker hafva högt värde. Så erhöll museet 1889 af H. M. KONUNG OSKAR II, hvilken höge gifvare äfven flere andra år ihågkommit museet med värdefulla gåfvor, en hel samling i oljefärg utförda dräktbilder från 1600-talet, hvilken härleder sig från den bekanta Mälsåkersamlingen; 1873 af skolläraren E. HÖGSTRÖM i Elfvik en större samling kläder och husgeråd från Bergsjö socken i Helsingland; 1874 och 1896 af fröken MARIA RUCKMAN arbetställ med redskap, som tillhört kopparstickaren J. G. Ruckman, samt vidare möbler och andra konstindustriela föremål från 1700-talet; 1875 af godsegaren A. B. WALLIS å Dybeck kläder från Vemmenhögs härad i Skåne; 1876 den skörd af etnografiska föremål, som professor G. RETZIUS och doktor E. NORDENSON gjort under sina resor i Finland, samt samma år af UPPSALA UNIVERSITET den af professor A. Berch hopbragta samling af prof på råämnen och industrialster, som af samlaren kallades »Theatrum oeconomicum-mechanicum»; 1877 af grefve A. BIELKES DÖDSBODELEGARE en gammal praktvagn med seldon, en bärstol m. m., samt samma och äfven följande år af HANDTVERKSFÖRENINGEN I NORRKÖPING skråsaker från nämda stad; 1881 af landtbrukaren LARS NILSSON i Håslöf de viktigaste delarna af en stuga från Skytts härad i Skåne; 1885

[1] *Samfundet för Nordiska museets främjande 1881—1896* samt *Meddelanden från Nordiska museet 1897* och *1898*. Stockholm 1881—1900.

och 1886 af Nordiska roddföreningen i Zürich den dyrbara samling af hederspris, hvaribland nio pokaler, som af den samma eröfrats; 1886 af brukspatron G. Benedicks på Gysinge tillbehör till en stuga från Hedesunda socken i Gästrikland, och samma år af kammarherre G. H. Celsing å Sparreholm en samling dyrbara dräkter från 1700-talet; 1887 af sekreteraren L. Boberg en kostbar samling juvelerararbeten samt af ryttmästaren B. H. Staël von Holstein å Villa Vapnö åtskilliga värdefulla väfda tapeter; 1888 efter professor J. V. Wallander en samling allmogedräkter och af gifvaren utförda skisser efter folktyper från skilda delar af vårt land, samt samma år af bokförläggaren A. Bonnier tjugufyra större, i oljefärg utförda folklifsbilder af nyssnämda konstnär, af apotekaren G. Cavalli i Sköfde en större samling svenska myntplåtar, och vidare samma år af fabriksidkaren A. Reinhold ett helt rum från Nordfrisland; 1890 efter biblioteksamanuensen C. Eichhorn dennes till ej mindre än 6,600 skilda nummer uppgående samling af svenska skråhandlingar; 1892 af pastor E. Modin i Sveg en samling allmogeföremål från Härjedalen, och af hofintendenten J. Böttiger, hvilken liksom den förre äfven flere andra år skänkt värdefulla gåfvor, en stor samling gyllenlädersprof; 1894 af Hällestads församling i Östergötland socknens gamla intressanta klockstapel; 1895 af grosshandlaren H. Lichtenstein en värdefull samling svenska postvärdetecken, filatelistisk literatur m. m.; 1896 af konsthandlaren H. Bukowski nära ett halft tusental xylografistockar med bilder af kulturhistoriska föremål, samt första hundratalet af gifvarens auktionskataloger med margantеckningar, och samma år af brukspatron J. Westholm i Laxbro en ryggåsstuga från Ljusnarsbergs socken i Västmanland; 1897 af herr J. O. Carlberg i Södertälje en dyrbar samling silfversaker; 1898 af fru Lea Ahlborns dödsbo nära fyrahundra af denna konstnärinna utförda medaljpunsar m. m., och samma år af direktör E. Rosenlind en stuga med inredning och husgeråd från Broddetorps socken i Västergötland, mångfaldiga andra synnerligen märkliga gåfvor att förtiga.

Nämnas bör ock, att rikets fleste apotekare genom skänker bidragit till den farmaceutiska afdelningens bildande.

Äfven främlingar hafva riktat samlingarna med värdefulla bidrag. Så böra här ej glömmas kolonibestyrer C. Brummerstedt i Julianehaab på Grönland, hvilken upprepade gånger ihågkommit museet med värdefulla skänker af grönländska etnografiska föremål; doktor H. F. Antell i Paris, hvilken 1892 skänkte den af honom samma år på C. Hammers auktion i Köln inropade stora skråpokal af silfver, som tillhört Stockholms snickargesäller; samt vidare direktören vid Kunstgewerbemuseum i Flensburg H. Sauermann, professor A. Holmberg i München, bankirfirman Hamburger & frères i Amsterdam och många andra.

I det föregående har erinrats endast om gåfvor till de egentliga museisamlingarna och om sådana till Skansen allenast för så vidt friluftsmuseets verksamhet på det kulturhistoriska området sammanfaller med museets. Men äfven bland gåfvor till Skansens anläggningar i öfrigt äro flere af den art, att de i detta sammanhang ej böra med tystnad förbigås.

Sålunda skänktes år 1891 af friherre C. De Geer å Löfsta den snidade portalen till den första uppgången till Skansen.

År 1897 medförde ett betydande antal värderika gåfvor från utställare vid nämda års stora konst- och industriutställning i Stockholm. Bland dessa märkas: af Skånska storindustriens utställning dennas för utställningen uppförda stora byggnad; af Järnkontoret mellersta Sveriges grufutställnings byggnad; af Aktiebolaget Stockholms förenade bryggerier den severingspaviljong, som nu å Skansen bär namnet Bragehallen, och hvartill vår kände konstnär Carl Larsson skänkt en af honom särskildt härför utförd fondmålning; af godsegaren A. Abrahamsson på Nääs modell af Nääs slöjdlärarseminarium; af Aktiebolaget Octopus modell, framställande ångfartyget »Södra Sveriges» bärgning; af Kjöbenhavns Frihavns aktieselskab modell af Köpenhamns frihamn; af Sågverks- och trävaruexportföreningen modell till ett norrländskt sågverk, en fondmålning af J. Tirén, m. m.; af Svenska granitindustriaktiebolaget, Yxhults stenhuggeriaktiebolag och Råbäcks gårdskontor arbeten i huggen sten, o. s. v.

Bland dem, hvilka lämnat särskildt värdefulla gåfvor till Skansens naturvetenskapliga afdelningar, må tacksamt ihågkommas: H. M. KONUNG OSKAR II, friherre T. ADELSVÄRD å Adelsnäs, öfverste C. O. BERGMAN, grosshandlaren V. STROKIRK, HELSINGFORS ZOOLOGISKA TRÄDGÅRD, doktor H. F. ANTELL, kapten E. O. LINDBLOM, löjtnant J. FLOHR, apotekaren A. R. L. ÅNGMAN, grefve R. VON ROSEN, handlanden E. BACKLUND i Franshammar, inspektor P. LARSSON i Österfors, kolonibestyrer R. MÜLLER i Holstensborg å Grönland samt professor G. DE GEER, hvilka alla skänkt djur till den zoologiska trädgården.

Bland gifvare till den botaniska afdelningen äro företrädesvis att märka direktör N. P. JENSEN i Ramlösa, TJÄDERS FRÖHANDEL, LANDTBRUKSAKADEMIENS FÖRVALTNINGSKOMMITÉ, SVENSKA TRÄDGÅRDSFÖRENINGEN, UPPSALA BOTANISKA TRÄDGÅRD, STOCKHOLMS STADS TRÄDGÅRDAR, SKOGSINSTITUTET I STOCKHOLM, BERGIANSKA TRÄDGÅRDEN, UPPSALA LÄNS HUSHÅLLNINGSTRÄDSKOLA, ULRIKSDALS TRÄDGÅRD, direktör F. JOHANSSON i Västerås samt BJURFORS KRONOPARK.

Till den mineralogiska afdelningen och grufutställningen hafva snart sagdt de flesta egarne till märkligare grufvor och stenbrott inom vårt land lämnat präktiga prof i ansenliga stuffer.

Här må också erinras därom, att flere gifvare med ansenliga härför särskildt bestämda summor bisprungit dels vid inköp af dyrbarare samlingsföremål eller hela samlingar, dels vid utförandet af en och annan anläggning för Skansens zoologiska trädgård.

Hvad slutligen angår museets nya byggnad på Lejonslätten, erhöll museet 1884 af H. M. KONUNG OSKAR II samt deras K. Högheter PRINSESSAN EUGENIE och HERTIGINNAN THERESE af Dalarna samt KRONPRINS FREDERIK och KRONPRINSESSAN LOVISA af Danmark ej mindre än 68 kollonner, öfver 70 pilastrar samt omkring 300 andra byggnadsdelar såsom entablement, dörrstycken och dörrfoder, fönsterinfattningar o. s. v., alt utfördt i italiensk eller kolmordsmarmor, för att såsom byggnadsdelar användas. Utom dessa storslagna gåfvor hafva äfven andra sådana af betydligt värde kommit museibyggnaden till del. Bland dessa vill jag för utrymmets skull här endast

erinra om följande personer, bolag och firmor, hvilka åtagit sig kostnadsfria leveranser till eller arbete för byggnaden, nämligen Bockholms-sättra aktiebolag; löjtnant A. af Forselles å Ekensberg; hofjägmästaren P. B. Seton å Ekolsund; A. Markstedt & söner i Skellefte; Stora Kopparbergs bärgslag; Mons trävaruaktiebolag i Sundsvall; J. A. Enhörning i Sundsvall; Fagersta bruks aktiebolag i Västanfors; Fogelfors bruk i Lillsjödal; Horndals järnverks aktiebolag; Munksjö pappersbruk i Jönköping; Glafva glasbruksaktiebolag i Glafva; C. L. Schönow & ko, målaren C. Grabow och bildhuggaren A. Notini.

Äfven penningesummor hafva af intresserade personer för samma ändamål såsom gåfva öfverlämnats. De största af dessa bidrag ingå i de donationer, som å annat ställe i årsberättelsen för år 1898 äro anförda.[1]

Inköp af hela samlingar.

Till den betydliga del af museet, som vunnits genom inköp, höra äfven hela samlingar, bildade dels af enskilda personer, dels af föreningar.

Så inlöstes 1873 professor G. von Dübens under hans resor i Lappland inhöstade skörd af lapska föremål för 300 kr.; 1874 artisten N. M. Mandelgrens etnografiska samling för mer än 1,000 kr.; 1876 och flere följande år delar af byggmästaren E. A. Bomans konstindustriela samlingar för mer än 20,000 kr.; 1878 koppartryckaren A. M. Spongs efterlämnade gravyrer och planscher för 1,250 kr.; 1882 Norrköpings arbetareförenings museum, bestående af hvarjehanda kulturhistoriska föremål, för något öfver 1,000 kr.; 1884 och flere följande år föremål från Östergötland af veterinärläkaren F. A. Nordeman för öfver 2,000 kr.; 1885 och 1886 föremål från Halland och angränsande landskap af kapten J. A. Lagergren för 2,500 kr.;

[1] Sid. 198.

1888 den isländske prästen Helge Sigurdssons i Akranes samling af isländska föremål för 800 kr.; 1889 intendenten A. T. Gellerstedts akvareller och teckningar från det gamla Stockholm för 1,200 kr.; samma år den förnämsta delen af majoren grefve O. Frölichs svenska vapensamling för 1,000 kr., äfvensom samma och de tre närmast följande åren genom direktör H. Sauermann i Flensburg frisiska och gammaldanska föremål — väfnader, sniderier, möbler m. m. — för till sammans öfver 3,000 kr.; 1890 å auktion efter amanuensen C. Eichhorn konsthistoriska föremål samt föremål belysande våra handtverks historia, för öfver 1,000 kr.; 1892 en samling isländska föremål af fru Sigrid E. Magnusson, f. Kjerulf, i Cambridge, England, för 2,200 kr., samt samma och följande år till och med 1895 konstindustriela föremål, skråsaker, vapen, porträtt m. m. å juveleraren C. Hammers auktioner i Köln för omkring 50,000 kr.; 1893 och 1894 från herr O. C. Björnstad i Norderhov norska etnografiska föremål för 500 kr., och sistnämda år genom museiintendenten T. Schvindt i Helsingfors en samling finska etnografiska föremål för inemot 500 kr. Vidare 1895 en samling textila arbeten, härledande sig hufvudsakligen från finska folk i Ryssland, af amanuensen F. R. Martin för öfver 1,200 kr.

Dess utom har jag hos alla mer framstående antikvitetshandlare så väl inom riket, företrädesvis i Stockholm, som i de skandinaviska grannlanden och äfven i flere städer i Tyskland sökt bevaka museets intressen. Särskildt må i detta sammanhang erinras om de talrika inköpen å de genom konsthandlaren H. Bukowski förmedlade konst- och antikvitetsauktionerna; samt, hvad beträffar utlandet, om de inköp af företrädesvis tyska skråsaker, som från och med 1882 under inseende af vår framstående, för Nordiska museet varmt intresserade, i München bosatte landsman frih. T. Cederström gjorts hos antikvitetshandlaren A. Weil därsammastädes för sammanlagdt omkring 23,000 kr. — minnen från den gamla skråtiden, som för oss eger stort intresse, då vi i Tyskland hafva att söka upprinnelsen och förebilden till vårt eget skråväsen.

Depositioner.

Museet har äfven emottagit åtskilliga värdefulla depositioner. Den viktigaste af dessa är den af professor G. Retzius år 1881 deponerade samlingen af omkring 3,000 föremål från Grönlands förhistoriska tid, hvilken den danske läkaren C. Pfaff sammanbragt företrädesvis från Grönlands ostkust.

Bland öfriga depositioner märkas det gamla i barockstil utförda altaret i Uppsala domkyrka, lämnadt 1891 af Domkapitlet i Uppsala, samt en samling af 2,226 svenska polletter, deponerade 1896 af grosshandlaren A. Bernström.

Museets byggnad å Lejonslätten på Djurgården.

Tidigt närde jag tanken på ett eget hem för de hastigt växande samlingarna.

Under flere resor i utlandet hade jag haft tillfälle att göra mina iakttagelser med afseende på plananläggningen af ett mycket betydande antal europeiska museer. Mycket var ju flerstädes att lära, men många museer erbjödo också i olika riktningar varnande exempel. Germanisches Museum i Nürnberg och Musée de Cluny i Paris, dessa båda märkliga och ur många synpunkter högeligen intressanta museer, hvilkas lokaler ursprungligen voro gamla kloster, tillfredsställde mig icke, då jag saknade den öfverskådlighet, jag ansåg, att ett museum borde bjuda de besökande. Mera påverkades jag af den stora hallen i det nu med jorden jämnade Palais de l'industrie i Champs Elysées i Paris. Jag ville gärna få samlingarna i en sådan inramning, att ett besök i den blifvande byggnaden eller det blifvande palatset skulle bibringa en stark och mäktig stämning och således i sin mån verka fosterländskt väckande.

Detta i allmänhet om den för mig ledande hufvudgrundsatsen vid det tillämnade byggnadsföretaget.

Redan år 1876 lyckades jag åvägabringa ett upprop, undertecknadt af ett femtiotal framstående män, hvilket manade till lämnande af bidrag för uppförandet af en värdig byggnad åt dåvarande Skandinavisk-etnografiska samlingen. Anteckningslistor utsändes, och dels på dessa, dels genom en basar, som 1877 anordnades i Stockholm, och för hvilken friherrinnan THÉRÈSE AF UGGLAS, f. BJÖRNSTJERNA, stod i spetsen, hade vid slutet af år 1877 insamlats en summa af 68,869 kr. 75 öre. Denna summa har sedan småningom ökats så väl genom räntor, som genom tvänne nya basarer i hufvudstaden under ledning, den ena 1885 af grefvinnan EBBA ANKARCRONA, f. BIELKE, den andra 1888 af fru ANNA WALLENBERG, f. VON SYDOW, samt äfven genom inkomsten af konst- och industrilotterier. Vid 1888 års utgång hade byggnadsmedlen nått ett belopp af något öfver 410,000 kronor.

Den 17 april 1882 erhölls med anledning af en skrifvelse från museets styrelse Kungl. Maj:ts upplåtelse af den s. k. Lejonslätten å Djurgården till en byggnad åt Nordiska museet.[1] Denna tomt med sitt utomordentligt präktiga läge, fritt åt alla sidor och vid infarten från staden till Djurgården samt midt emot den stora esplanad, som utmynnar emot Djurgårdsbron, tillträdde museet den 14 mars 1884.

Sedan sålunda frågan om byggnadsplats blifvit lyckligt löst, uppgjordes i februari 1883 ett program för byggnaden. I detta utfästes för de bästa förslag, som komme att inlämnas, 5 pris om till sammans 3,000 kr., hvartill sedan lades extra pris till ett belopp af 2,000 kr. Inbjudningen, tryckt på svenska, tyska, franska och engelska, var ställd till arkitekter så väl inom som utom landet. Vid täflingstidens utgång hade 15 förslag inkommit, af hvilka 7 belönades. Första priset togs af arkitekten V. MANCHOT i Mannheim, det andra af arkitekten H. MAHRENHOLZ i Berlin, det tredje,

[1] Denna resolution är tryckt i *Samfundet för Nordiska museets främjande 1882*. Stockholm 1882. S. 57 o. f.

jämte ett extra pris, af arkitekten V. Karlson i Stockholm.[1] Något senare insändes såsom gåfva till museet ett förslag af den svenske arkitekten E. Strokirk i Stuttgart, hvilken år 1887 inkom med ännu ett förslag, hvilket han likaledes skänkte till museet.

Då emellertid inga af dessa ritningar syntes museets styrelse fullt tillfredsställande lösa uppgiften, uppdrogs den 22 oktober 1888 åt professor M. Isæus och arkitekten, sedermera professor I. G. Clason att utarbeta ett nytt förslag, i hufvudsak öfverensstämmande med den grundplan, som vid samma tillfälle fastställdes. Vid omnämnandet af denna grundplan är det mig kärt att egna en tacksamhetsgärd åt minnet af en nu bortgången vän, den danske tecknaren och författaren, sedermera professor R. Mejborg, som under besök i Stockholm, där han år 1886 särskildt vistades för studier i Nordiska museet, med lifligaste intresse omfattade museets byggnadsplaner och sökte ge arkitektonisk form åt flere af mina flyktiga utkast. Han skref också ett par entusiastiska uppsatser i ämnet i Berlingske Tidende,[2] där han lifligt skildrar, huru den stora hallen skulle blifva en af de största lokaler, som äro inrättade till världsligt bruk, samt huru den »skulle blifva lika hög som Roskilde domkyrka, en half gång bredare och dubbelt så lång».

Vid den nämda styrelsesammankomsten i oktober 1888 beslöts att, enär byggnadsmedlen uppgått till en summa af öfver 400,000 kr., genast börja schaktningsarbetet å tomten, där jag också hade glädjen att taga det första spadtaget den 24 oktober 1888, på dagen 15 år sedan museets första afdelning för allmänheten öppnades. Arkitekten Clason, som åtagit sig ritningarna till byggnadens fasader, företedde vid museistyrelsens sammankomst den 1 april 1889 utkast till dessa, och beslöts, att de samma, sedan åtskilliga ändringar vidtagits, skulle hänskjutas till bedömande af intendenten A. T. Gellerstedt och professor F. G. A. Dahl.

Sedan professor Isæus 1890 afgått med döden, öfvertog professor Clason ensam arbetet med samtliga ritningar. Dessa fullbordades

[1] Närmare redogörelse för denna pristäflan finnes i *Samfundet för Nordiska museets främjande 1883*, Stockholm 1884, sid. 84 o. f., där också programmet återgifves.

[2] Nr 239 och 241. Den 14 och 16 oktober. Köpenhamn 1886.

i det närmaste redan under detta år, och deras godkännande tillstyrktes af de nyssnämde till granskare utsedde arkitekterna.

I december 1891 började bortsprängningen af den på byggnadsplatsen befintliga bärgkullen samt verkställdes en del återstående jordschaktning under afvaktan på fastställelse af de nu till Riksmarskalksämbetet inlämnade ritningarna. Sedan K. M:t den 25 april 1892 lämnat tillstånd att uppföra en del af den tillämnade stora byggnadskomplexen, upptagande en enda genom hela byggnaden sig sträckande väldig hall med till den samma stötande gallerier, företogs genast och med betydande arbetsstyrka grundläggningen till en tredjedel af nämda hall, eller till en så stor del af byggnaden, som man med tillgängliga medel trodde sig kunna bringa under tak. Så snart grundläggningsarbetet afslutats, började omedelbart uppsättningen af granitsockeln. Byggnadsarbetet sköttes och skötes fortfarande af byggmästaren H. Larsson, hvilken redan vid styrelsesammankomst i april 1889 härtill utsetts, samt jämte honom sedan år 1891 af ingeniör C. G. Norström såsom kontrollant.

Under år 1893 började murarna resa sig i höjden. För fasadytorna användes sandsten från Roslagen, där han förekommer såsom kullersten i jordytan och vid strandbrädden. Stenen har sålunda under tidernas lopp af vatten och frost så pröfvats, att man bör fullt kunna lita på hans hållbarhet, och då han därtill har en omväxlande och behaglig färg, utgör han ett lika förträffligt som vackert byggnadsmaterial. På hösten 1894 afslöts murningen, så att taket kunde påläggas och göras färdigt med skiffer och kopparttäckning samt järnställning för det stora glastaket, och först nu kunde man göra sig en fullkomligare föreställning om byggnadens för våra förhållanden ovanligt präktiga arkitektur.

Äfven under åren 1895, 1896 och 1897 utfördes åtskilliga viktigare arbeten. Att byggnaden dock icke framskred mot sin fullbordan i så betydlig grad, som man haft anledning att hoppas, berodde därpå, att 1897 års allmänna konst- och industriutställning förlades till denna del af Djurgården.

Sedan åtskilliga förslag rörande plats för utställningen väckts och pröfvats, stannade nämligen den kommité, som hade att behandla

frågan, slutligen vid Lejonslätten såsom den för ändamålet fördelaktigaste. Från Nordiska museets sida hade också, alt sedan utställningsfrågan åter väckts till lif, ständigt framhållits de ömsesidiga fördelarna för så väl utställningen som museet, om museibyggnaden kunde i sin helhet så utföras, att han för utställningen blefve användbar.

De arbeten, som under 1895 kommo till utförande å museibyggnaden, föranleddes således hufvudsakligen af den tillämnade utställningen. Grundläggningsarbetet för museibyggnadens sydöstra del tog sin början strax på nyåret och fullbordades i juni samma år. Arbetet å granitsockeln till denna del bedrefs samtidigt. För de 35,500 kr., med hvilka utställningen åtagit sig att bidraga till byggnadsarbetets fortgång, bekostades fönster till hela den uppförda byggnaden, murning af hvalf samt de stora runda takfönstren i hvalfven öfver hallen. Dessa arbeten fullbordades först i början af 1896. Under 1897 fortsattes afslutningsarbetena på stora hallens fondparti och vidliggande västra sidoparti. Under 1898 har, såsom ses af denna årsberättelse,[1] arbetet bestått dels i fullbordande af yttre byggnadsdetaljer, dels och hufvudsakligen i utförande af byggnadens inre arkitektoniska utstyrsel.

Hela den på museibyggnaden till detta års utgång nedlagda kostnaden stiger till, i jämt tal räknadt, 735,000 kr. Såsom redan i det föregående sagts, utgjordes vid slutet af år 1888 byggnadstillgångarna af något öfver 410,000 kr. För de öfverstigande utgifterna har således nytt kapital måst uppbringas. En med anknytning till den beramade allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm affattad ansökan om beviljande af ett penningelotteri till förmån för museets byggnad inlämnades 1895 till K. M:t, men blef — egentligen till följd af hela utställningsfrågans fördröjda behandling af riksdagen — ej af K. M:t bifallen. Museet måste nu, då det penningebistånd, som från utställningens sida kom det till godo, var alt för knapt, tillse, huru det på annan väg kunde reda sig med uppgiften att till 1897 års utställning fullfölja alt nödigt arbete. I detta syfte upptog museet i Stockholms enskilda bank ett lån å

[1] Se sid. 152.

100,000 kr. Härmed voro nu visserligen de närmaste bekymren undanröjda, men då denna summa endast kunde räcka för en kortare tid, voro dock utsikterna för det stora byggnadsföretagets fullbordande fortfarande tämligen mörka.

Under år 1898 erhöll emellertid denna brinnande fråga sin mycket lyckliga lösning, då en del för saken varmt intresserade personer sammanslöto sig för åstadkommande af ett nytt lotteri, hvars hela vinst skulle komma museibyggnaden till godo. En ny ansökan om ett dylikt i högst sex serier inlämnades till K. M:t i slutet af 1897, och den 8 februari följande år beviljades i nåder denna gjorda hemställan. Redan den 1 oktober samma år egde den första dragningen rum, inbringande mer än 300,000 kr.; och har museet att af de följande serierna i lotteriet vänta ett belopp af ytterligare minst 1,250,000 kr. Härigenom hafva således de tyngande bekymren för denna högst väsentliga sida af museets framtid skingrats, och man kan nu med ogrumlad glädje se, huru detta stora företag dag från dag med säkra steg skrider mot sin fullbordan.

Museets fonder.

Museet har, utom sin byggnadsfond, ännu åtskilliga andra fonder: en *allmän fond*, en *pensionsfond*, en *Bredablicksfond*, en *Skansfond* samt *Herman Frithiof Antells fond*.

Grunden till den *Allmänna fonden* lades 1879 med 10,000 kronor, utgörande medel, som företrädesvis från landsorten influtit i sammanhang med den basar, som nämda år till förmån för museet anordnats i hufvudstaden, och hvilka medel af gifvarne ställts till museets styresmans fria förfogande. Denna fonds kapital skall förblifva orubbadt, men räntorna få användas till löpande utgifter för museets ändamål. Till fondens förstärkning gå de afgifter å minst 100 kr., som erläggas af ständiga ledamöter i Samfundet för Nordiska

museets främjande. Genom sådana afgifter har Allmänna fonden nu stigit till 53,272 kronor 47 öre.

Pensionsfonden, ämnad till understöd för museets personal, bildades 1885 genom en gåfva af 1,000 kronor. Vid 1898 års slut hade fonden genom upplupna räntor stigit till 1,885 kronor 62 öre.

Bredablicksfonden, som under namn af »Belvederefonden» bildades i slutet af år 1891, afser att skaffa bidrag till gäldande af köpeskillingen — 100,000 kronor — för Bredablick samt äfven att, efter dennas fullständiga gäldande, bereda medel till tornets underhåll m. m. Vid 1898 års slut hade summan af de till Bredablicksfonden lämnade bidragen uppgått till 74,570 kronor.

Skansfonden bildades år 1894 och afser att skaffa bidrag till gäldandet af köpeskillingen så väl för Öfre Skansen, inköpt 1891 för 25,000 kr., som för Nedre Skansen, inköpt 1896 för 50,000 kr. Bland de personer, som lämnat bidrag till detta ändamål, märkes H. M. DROTTNING SOFIA.

Genom testamente af den 1 okt. 1891 skänkte framlidne med. doktor H. F. ANTELL den storartade gåfvan af 100,000 kr. till Nordiska museet att enligt gifvarens närmare bestämmelse »af dess styrelse förvaltas som fond, hvars räntor användas till museets fromma». Denna fond, som år 1896 öfverlämnades till museet, bär namnet *Herman Frithiof Antells fond.*

Inträdesafgifter och besökande.

Inträdesafgifterna vid museets afdelningar i staden under tiden från den 24 okt. 1873 intill slutet af 1898 utgjorde kr. 155,517: 76; inträdesafgifterna vid Skansen och Bredablick under tiden från den 30 aug. 1891 och till 1898 års slut kr. 666,103: 93. Summan af samtliga inträdesafgifter uppgick altså, räknadt från dagen för museets första afdelnings öppnande och till slutet af 1898, till kr. 821,621: 69.

I sammanhang härmed må nämnas, att de årliga bidragen från Samfundet för Nordiska museets främjande, utgörande årsafgifter

af samfundets ledamöter, samt afgifter för lösa årskort, sedan samfundets stiftande år 1880 till och med 1898 utgjort kr. 208,756: 66.

Med hänsyn till samlingarnas tillgänglighet för allmänheten har det alltid varit min åsikt, att den samma borde vara så lätt som möjligt. Trots de många skilda lokalerna har också museet alt ifrån sin begynnelse stått öppet för besökande vida längre tid, än i allmänhet är förhållandet med offentliga samlingar så väl inom som utom vårt land.

De besökandes antal under första året af museets tillvaro, räknadt från den 24 okt. 1873 och till utgången af år 1874, uppgick till 22,222; under de följande åren och alt intill 1891 växlade summan af besök mellan det lägsta antalet 13,168 (1879) och det högsta 31,285 (1876). Men med tillkomsten af anläggningarna på Skansen ökades besökens antal högst betydligt. Så uppvisar 1892 en summa af 113,645, och sedan har en ständig stegring egt rum, så att året 1898 — om man frånräknar utställningsåret 1897, då de besökande voro 622,608 — visar det högsta antalet besök eller 446,319.

En noggrann statistik öfver de besökandes antal under de särskilda åren återfinnes i hvarje årgång af Nordiska museets meddelanden.

Från museet utgångna literära arbeten.

Samlingarnas fruktbargörande genom literära arbeten måste till följd af materialets snabba tillväxt och otillräckliga arbetskrafter undanskjutas vida längre, än jag önskat. Emellertid har alt sedan slutet af 1870-talet äfven på detta område en liflig verksamhet utvecklats. Detta torde tillräckligt tydligt framgå af de i hvarje årsberättelse meddelade öfversikterna af från museet utgifna eller det samma angående arbeten.

Här vill jag endast erinra om *årsberättelserna* från år 1881 till och med 1897; *Minnen från Nordiska museet*, af hvilka första bandet fullständigt utkommit och häftena 1—7 af det andra; *Finland i Nordiska museet* af G. Retzius, *Lifvet i Kinds härad i Västergötland i början af sjuttonde århundradet* af G. Djurklou, *Byskomakaren Jonas Stolts minnen från 1820-talet*, *Om nyckelharpospelet på Skansen* af K. P. Leffler, och *Vidskepelser, vantro och huskurer i Danderyd och Lidingö i slutet af 1700-talet* af E. Hammarstedt — alla dessa hörande till en serie *Bidrag till vår odlings häfder*. Vidare *Afbildningar af föremål i Nordiska museet*, häftena 1—7 af första bandet; *Handlingar angående Nordiska museet*, häftena 1—3; *Bilder från Skansen*, 11 häften; minnesbladen *Saga*, *Runa* och *Vår; vägvisare* genom museet på tyska, franska och engelska språken, jämte flere mindre skrifter och ett betydande antal småtryck, utgifna i samband med museets och framför alt Skansens fester.

Literära förbindelser med andra museer och samfund.

Museet har alt sedan 1883 trädt i literär förbindelse med flere utländska museer och lärda samfund, med hvilka det utväxlar skrifter, och hvarigenom dess bibliotek årligen erhåller en betydande tillökning. Dylika förbindelser hafva de senare åren alt oftare knutits. Antalet af de utländska museer och samfund, med hvilka Nordiska museet vid 1898 års slut stod i förbindelse, utgjorde 185.

Af dessa tillhörde 6 Norge; 7 Danmark; 8 Finland; 10 Ryssland; 106 Tyskland; 16 Österrike-Ungern; 7 Schweiz; 6 Holland; 3 Belgien; 1 England; 8 Frankrike; 1 Italien; 1 Portugal samt 5 Amerika.

Dess utom växlade museet vid nämda tidpunkt skrifter med 25 svenska museer, akademier och föreningar.

Nordiska museets betydelse.

Om den inflytelse Nordiska museet i olika riktningar öfvat kan jag här fatta mig kort, dels emedan jag i det föregående flerstädes och särskildt vid framställningen af Skansens utveckling berört den samma, dels emedan hon så ofta varit föremål för uttalanden så väl i den inländska prässen som i utlandets.

Endast några få sidor af denna inflytelse må därföre, om ock mera antydningsvis, vid detta tillfälle framhållas.

Att museets samlingar äro af utomordentlig vikt för utvecklingen af vår konstslöjd, särskildt för så vidt denna börjat gro på nordisk grund, och att de på henne redan verkat befruktande, har af flere sakkunnige vid olika tillfällen framhållits. I museets allmogeafdelning finna särskildt arbetarne på träskulpturens och textilindustriens vidsträckta områden en öfverraskande rikedom på förebilder, hemtade från hela Norden — från Lappland ned till Schleswig, från Island till Finlands gränser. Men samlingarna bjuda i sin konstindustriela afdelning äfven på en mångfald af mönster och motiv i skilda stilarter, altifrån den allvarliga romanska tiden och renässansens blomstringsskede till den lekande rokokon och kejsartidens stela former. Det är att hoppas, att handtverkaren och konstslöjdidkaren alt mer lära sig ösa ur de källflöden, som sålunda för dem framvälla.

Äfven må erinras om den sociala betydelse, som det nya folklif, hvilket utvecklar sig på Skansen, eger för hufvudstaden, och som torde få anses sträcka sin verkan äfven utom dennas gränser. Tusenden — ja hundratusenden samlas där årligen till oskyldig glädje. Det är en sådan glädje, som icke framkallas af de starka dryckernas olycksdigra inflytelse, och som därför icke tager sig råa uttryck. Alla ansatser till dylikt dämpas genast, och råheten

har aldrig funnit trefnad på Skansen. Det är altså ett förädladt nöjeslif, som sålunda framkallats, och som särskildt på ungdomen bör verka välgörande och uppfostrande, hvadan det må hända skall räknas såsom en icke oviktig insats i hufvudstadens sunda utveckling.

Och det gäller här att skapa traditioner, som aldrig öfvergifvas.

Nordiska museets väckande inverkan på bildningen och utvecklingen af åtskilliga bland våra landsortsmuseer är nogsamt känd. Bland de första var *Gotlands fornsal*, stiftad efter museets mönster redan 1874 af den vördnadsvärde fornforskaren P. A. Säve.[1]

Men äfven i utlandet hafva flere museer uppvuxit med Nordiska museet till förebild eller föranledda af det samma. Sålunda *Finska studentkårens etnografiska museum* i Helsingfors 1876, hvartill ingifvelsen gafs vid de finska studenternas besök i Stockholm 1875.[2]

I Norge manade professor L. K. Daa och senare doktor Y. Nielsen till bildandet af ett dylikt norskt museum,[3] hvilket också omsider år 1894 kom till stånd och sedan hastigt utvecklat sig under ledning af ibland andre professor L. Dietrichson och konservator H. Aall.

I Danmark är att nämna *Dansk folkemuseum* i Köpenhamn, stiftadt af direktör B. Olsen 1879.

Bland tyska museer, anlagda med särskildt åberopande af Nordiska museet, märkes främst *Deutsches Museum für Trachten und Geräthe* i Berlin, grundlagdt 1888 af den berömde vetenskapsmannen professor R. Virchow.[4] Flere andra tyska folkmuseer hafva gått i samma spår.

[1] Se hans uppsatser om »en Gotlands fornsal» i *Gotlands tidning 1874*. Nr 69 och 71. Den 29 aug. och 5 sept.

[2] Se *Östra Finland 1876*. Nr 6. Den 14 jan. — *Åboposten 1876*. Nr 20, 21 och 22. Den 19, 22 och 24 febr. samt flerstädes.

[3] Jfr Y. Nielsen: *Træk af den norske bondestands kulturudvikling*. Kristiania 1881. S. 151 o. f.

[4] Se *Zeitschrift für Ethnologie*. Jahrg. 20. Berlin 1888. H. 6. S. 461.

Liknande maningar uttalade i Holstein redan 1876 den bekanta fornforskarinnan fröken JOHANNE MESTORF[1] och samma år i Holland J. K. W. QUARLES VAN UFFORD,[2] båda efter besök i Stockholm 1874.

I Schweiz har samma väckelserop flere gånger ljudit, äfven där med hänvisning till Nordiska museet i Stockholm, och präktiga museer hafva senare där uppvuxit.

Slutligen må erinras om den franska afdelningen af *Musée d'éthnographie* i Trocadéropalatset i Paris, hvilken tydligen rönte inverkan af Nordiska museets utställning i Trocadéro 1878.

Härmed afslutar jag denna korta öfversikt af Nordiska museets historia under dess första tjugufemårsskede.

Då jag kastar blicken till baka på den hittills tillryggalagda vägen, glömmer jag gärna alla utståndna vidrigheter, gäckeriet och hånet, stundom lidna oförrätter och felslagna förhoppningar, och dröjer med innerlig tacksamhet vid de många, ja otaliga bevis på deltagande, hvarmed den fosterländska tanke, som ligger till grund för Nordiska museet, nära och fjärran omfattats. Måtte de minnen, Nordiska museet gömmer, och det nya hem, i hvilket de skola inflyttas, liksom det mångskiftande lifvet på Skansens höjder i sin mån bidraga att hos släkten efter släkten stärka nationalkänslan, att hos unga och gamla — för att använda ett fäderneärfdt uttryck — »ingjuta fosterlandskärlek i väldiga droppar», samt lära oss minnas de manande ord, jag ville sätta ofvan ingången i museiborgen på Lejonslätten:

Vi äro ett litet folk, men vi böra tänka stort.

Skansen i januari 1899.

ARTUR HAZELIUS.

---

[1] Jfr *Nya Dagligt Allehanda 1876.* Nr 114. Den 18 maj. Ur *Flensburger Norddeutsche Zeitung.*

[2] J. K. W. QUARLES VAN UFFORD: *Herinneringen uit Scandinavië.* 'S Gravenhage. 1876. S. 40 o. f.

Bil. 1.

Då Nordiska museet föddes.

Det var i synnerhet under en resa i Dalarna, sommaren 1872, som dr Hazelius kom på tanken att samla och bevara föremål, hvilka kunde belysa den svenska allmogens lif i förgångna tider. På den resan åtföljdes han af sin maka, fru Sofia Hazelius, född Grafström, hans trogna och intelligenta medarbeterska inom de sträfvanden för en stor fosterländsk sak, hvilkas förverkligande hon dock, bortryckt genom en tidig död, icke skulle få bevitna.

Under denna resa förde fru Hazelius en dagbok, i hvilken man tillåtit oss att bläddra, och ur hvilken vi vilja anföra ett och annat, just emedan det står i nära samband med den väckelse till sitt stora lifsverk, som Artur Hazelius fick genom aktgifvande på folket i de uti så många afseenden svenskt karakteristiska trakter, som han under nyss nämda färd besökte.

Efter en målande skildring af den näjd i Västerdalarna, genom hvilken deras färd gick, beskrifver fru Hazelius ankomsten till Björbo gästgifvargård, där hon och hennes man erforo en behaglig känsla vid åsynen af landtfolket i de gamla dräkterna samt huru gästgifvarfar, som varit riksdagsman, stod och slöjdade i sin ärliga flodadräkt.

En del af tiden under denna färd användes för att söka upp vissångerskor, bland hvilka t. ex. Spögubbs Brita i Floda sjöng en visa, som hennes mor, Nämkalls Maria, diktat i unga dagar, ett

intressant prof på allmogens poetiska sinnelag. En gumma, Fyr Kerstin i Björbohålan, föredrog också en af henne i ungdomen diktad visa, likasom den gamla Klyppers Anna, som stod och strök hvita spetsmössor af det slag, som bondhustrurna i Floda nytjade under sina röda hufvudbonader.

Det var en färd mellan gammal folkpoesi, gamla allmogeseder och dräkter samt i en natur af stor fägring, hvilket alt i förening kraftigt inverkade på resenärerna, som tillryggalade vägen dels åkande, dels till fots, men med ständigt öppna ögon och öron, i minnet troget bevarande hvad de sågo och hörde. Detta minne utgjorde sedan en trygg vägledning för Artur Hazelius vid fullföljandet af hans betydelsefulla värf.

Från Floda gick färden genom Åls och Gagnefs socknar, och från Tibblebärget hade de resande tillfälle att njuta af det täcka och intagande panorama, som utgöres af Ål, Insjön, sträckningen af Dalälfven, Leksands och Siljansnäs kyrkor samt de här och där framskymtande glimtarna af Siljans vatten.

Och så voro de framme i Leksand, och vi lämna nu ordet helt och hållet åt den älskvärda reseskildrerskan:

»Den 7 juli — en härlig dag, som länge skall lefva i mitt minne. Klockan omkring half sju voro vi nere vid Barkbacken för att taga emot de väntade båtarna. Det var den fagraste sommarmorgon. Siljan låg som en spegel. De grönklädda stränderna med sina byar här och där bildade en vacker och intagande tafla, men, som den norske skalden säger: 'Naturen er skjön kun ved Hjerternes Slag, som en Blomst på den elskedes Bryst.' Här var naturen dock skön i sin stillhet och i sig själf. Men huru klappade dock ej hjärtat med starkare slag, då man fick se bakom udden den ena båten efter den andra närma sig med raska årtag. De röda och hvita dräkterna skimra mot solen. Kullorna sitta på båtkanten och bilda en krans af kraftiga färger. Gamle-far synes högtidlig i aktern, vid styret. Tio par åror sätta fart i den stora, långsmala båten, som rymmer mer än femtio personer.

Man tänke sig mellan 30 och 40 sådana båtar nästan på en gång framskridande på den solbelysta vattenytan! Hvilken på en

gång praktfull och obeskrifligt intagande syn! Det var omöjligt att utan tårar betrakta detta sällsamma skådespel. Men nu lägga båtarna till vid den långgrunda stranden. Kullorna klifva obesväradt i vattnet, liksom de ej kunde på annat sätt rädda sig, och sedan båten blifvit lättare, draga karlarne med gemensamma krafter den helt och hållet upp på stranden.

Nu får man se kullorna jämka på sin dräkt, knyta mössan bättre, utdela bröd eller sådant åt de äldre barnen och amma de små. Gummorna jämka halsdukarna till rätta på gubbarne och hjälpa dem på med den tjocka fodrade vadmalsrocken, som på söndagen måste, äfven i den mest tryckande värme, sättas ofvanpå den vanliga, äfven ganska tjocka underrocken. Lägger man därtill en igenknäpt lång väst och en duktig ylleduk kring halsen, så behöfva de nog inte frysa på en het sommardag.

Men så försvinner småningom den ena gruppen efter den andra mellan träden uppe i backen, och vi skynda efter dem för att ännu med ögonen följa dem, där de alla, gamla och unga samt de små barnen, vandra mot kyrkan. Det är böndag och därför ottesång. Alla gå de ej in i kyrkan. Många slå sig ned här och där på den skuggrika kyrkogården. En vacker syn!»

Ett sådant folklif i Dalarna får man numera ej se, väl ingen annanstädes häller, men hvad Artur Hazelius såg så väl vid föregående besök där, som under den för honom minnesvärda resan 1872, vardt till de mest betydande följder för hans stora lifsuppgift. Det är därför, som vi uppehållit oss vid denna resa, och som vi framlagt ett och annat ur den täcka reseskildring, hvilken hade hans maka att tacka för sin tillvaro. — —

Ny Illustrerad Tidning den 22 okt. 1898.

Bil. 2.

Brefväxling emellan dr A. Hazelius och grosshandlaren O. Dickson.

Från dr A. Hazelius till grosshandlaren O. Dickson i Göteborg, dagt. Stockholm den 15 okt. 1872.[1]

Herr grosshandlare och kommendör m. m.!

Edert intresse för det allmänna har säkerligen så ofta tagits i anspråk, att det icke kan mycket väcka eder undran, då ett nytt försök i denna riktning göres. Äfven jag tager mig härmed dristigheten att vända mig till eder i en fosterländsk angelägenhet, ehuru jag skyndar mig att förklara, att jag med den kännedom jag tror mig ega om att eder hjälpsamhet så ofta anlitas, finner eder långt ifrån sakna skäl att lämna min nu följande anhållan utan afseende.

Till en början kan det synas tarfva förklaring, att jag utom hufvudstaden söker stöd för ett företag, som dock i denna hufvudstad skulle hafva sitt egentliga fotfäste. Men det kan dess värre icke vara någon hemlighet, att utsikterna för att på enskild väg få understöd för allmännyttiga företag äro vida ringare i rikets första än i dess andra stad.

Härifrån går jag till saken. Säkert såg ni, herr grosshandlare, för några år sedan i Stockholm de utmärkta af skulptören Söderman anordnade bilderna, klädda i svenska folkdräkter från olika landskap, och hvilka bilder senare utsändes till Pariserutställningen

[1] Dr A. Hazelii bref återgifvas efter koncept med några få uteslutningar, O. Dicksons svar enligt originalen.

1867. De väckte, såsom kändt är, en allmän och stor uppmärksamhet, och månget fosterländskt hjärta klappade högt vid åsynen af dessa präktiga och pittoreska gestalter från Dalarnas, Södermanlands och Skånes bygder. Denna samling af folkdräkter såldes emellertid till England för, efter hvad man sagt mig, ungefärligen inköpspriset; och man lät således för en jämförelsevis ringa penning den yppersta början till ett svenskt etnografiskt museum gå sig ur händerna. Icke häller hafva senare några verksamma mått och steg tagits för att godtgöra denna stora försummelse. Den uraktlåtenhet, som i detta afseende utmärkt vederbörande, är alldeles oförsvarlig, då de icke kunna hafva varit i okunnighet om, att i många trakter af vårt land folkdräkterna olyckligt nog mer och mer afläggas; ja, att de på månget håll redan så grundligt försvunnit, att det är en ren omöjlighet att anskaffa prof på deras utseende. — — —

Jag har under resor, synnerligen denna sommar och höst dels i Dalarna, dels i Östergötland och norra delen af Småland, fått den lifligaste erfarenhet af den förstörelse, som öfvergått och öfvergår våra svenska folkdräkter liksom i allmänhet alla minnen af en äldre tids slöjd och konstfärdighet, och det är under intrycket däraf och af vederbörandes overksamhet, som jag måst anse det vara den enskildes plikt att med allvar söka rädda åt eftervärlden, hvad räddas kan af dessa och liknande föremål.

Såsom en synnerligen gynnsam omständighet bör ock erinras, att den nämde artisten Söderman, med hvilken jag senast i går afton hade en öfverläggning i detta ämne, är på det allra lifligaste för saken intresserad, att han tyckes åt henne vilja egna en stor del af sin tid, samt att han för närvarande har att förfoga öfver en just på detta fält utmärkt och van medarbetare, som i saknad af detta slags arbete möjligen snart låter återbörda sig till Danmark.

Min afsikt vore därför att på egen hand grundlägga en samling af svenska landskapsdräkter, som framdeles under en eller annan form skulle kunna komma det allmänna till godo. Under mina resor har jag bland folket förvärfvat en kanske icke föraktlig början till en dylik samling, omfattande naturligtvis äfven andra föremål än själfva dräkterna.

Men för den här antydda planens verksamma utförande brister mig dock nervus rerum — penningen; ty det torde böra anmärkas, att det författarskap, åt hvilket jag i flere år med värme och, jag vågar säga det, samvetsgrant egnat mig, och hvari ingå skrifter för ungdomen och folket, gifver dess värre i vårt folkfattiga land, om också någon tillfredsställelse att kunna gagna, dock icke mycket — guld.

Den summa, som tarfvas för att få företaget i gång, torde böra anslås till omkring 5,000 rdr, men häraf behöfde näppeligen mer än 1,000 rdr eller något däröfver utgå detta år. De drygaste omkostnaderna kräfver skulptören, som anordnar figurerna, och detta i synnerhet för modelleringen af ansikte och händer. Hvarje figur kostar, sådan hon ifrån honom utgår, 230 rdr rmt, hvartill sedan kommer dräkten, som dock i de flesta fall icke torde komma att fordra mer än 50 till 100 rdr, om man för ändamålet med någon omtanke sätter sig i förbindelse med män af folket. Kostnaden för själfva figurerna förefaller nog dryg i förhållande till dräkten, men man måste nödvändigt underkasta sig honom för att göra dräkternas användning rätt åskådlig och afvinna dem intresse. Har man nu endast åtta till tio sådana konstnärligt utförda bilder, kan genast en förevisning börjas, och sedan vore att hoppas, att inträdesafgifterna skulle gifva medel att betala hyra för en till en början ej för anspråksfull lokal, samt ränta på skulden, äfvensom att låta samlingen småningom tillväxa. I förbigående må här anmärkas, att de 1867 utställda figurerna lära under de, om jag minnes rätt, tre månader, då de förevisades här hemma, hafva inbragt en högst betydlig summa. Härtill kommer den ytterst viktiga omständigheten, att ett sådant företag, en gång med allvar satt i verket, bör på många håll framkalla intresse i flere riktningar. Mången skall säkert här finna en fosterländsk angelägenhet upptagen, som hittills på ett nästan oförklarligt sätt blifvit försummad, och vilja i ett eller annat afseende bidraga till sakens främjande.

Skulle nu ni, herr grosshandlare, med det storartade deltagande ni i så många fall visat för allmännyttiga företag, som utan eder medverkan kanske icke blifvit utförda, vilja äfven härutinnan räcka

en stödjande hand, komme naturligtvis den summa, ni för denna angelägenhet skulle vilja försträcka, att blifva min skuld till eder. Men jag har ty värr ingen annan säkerhet att bjuda eder än samlingen såsom sådan. Dock synes det mig icke vara någon öfverdrifven förhoppning, att den samma, vederbörligen försäkrad mot brandskada, alltid skall behålla sitt inköpsvärde, till hvilket väl en gång staten, om omständigheterna så skulle kräfva, borde finnas villig att inlösa henne.

Ändtligen bör jag anmärka, att ett antal svenska folkdräkter af samme Söderman för närvarande anordnas för att afsändas till nästa års utställning i Wien. Äfven om vederbörande, hvilket vore i hög grad önskligt, icke såsom förra gången, försälja dem ute, utan låta dem återkomma till fäderneslandet, höra dessa dräkter till de ännu allmänt förekommande (Mora-, Rättviks- och Leksandsdräkterna m. fl.), hvaremot jag tänkt mig, att man framför alt borde söka anskaffa dylika från sådana trakter, där de äro nära att utdö, och med afseende på hvilka det är högsta tid att något göres (exempelvis Tunadräkten, folkdräkten i Åls sn i Dalarna, hvilka redan till viktiga delar hos mig ligga färdiga till användning o. s. v.). Ja, kunde sådana ansträngningar ske på ett par olika håll, så vore detta så mycket bättre: man skulle endast tillse, att man icke arbetade mot, utan med hvar andra till samma fosterländska mål.

Så ställer sig saken för närvarande för mig, och öfverlämnar jag henne härmed till herr grosshandlarens högsinnade och välvilliga pröfning med vänlig bön om öfverseende med min djärfhet, i hvilken jag hoppas, att herr grosshandlaren, äfven om svaret måste blifva afböjande, skall finna ett uttryck af en varm kärlek till de bortdöende minnena af en äldre svensk odling och af gammal svensk sed. — — —

Med största högaktning
eder
Artur Hazelius.

Från grosshandlaren O. Dickson till dr A. Hazelius, dagt. Göteborg den 19 okt. 1872.

Doktorn H. Herr Artur Hazelius

Stockholm.

Tacksam för ärade brefvet den 15:de dennes, får jag förklara mig böjd för att bidraga till förverkligandet af Tit. vackra förslag, att bilda en samling af Svenska landskaps-dräkter och är villig att för detta ändamål ställa R:dr 5,000 till Tit. disposition, dock med vilkor att samlingarne efter ett eller annat års förlopp få hamna i Göteborgs Museum. Under mellantiden skulle de exponeras emot afgift och det öfverskott som deraf kan uppkomma tillfaller Tit.

Om företaget genomföres, vore det önskligt, att hvad som kan hinnas färdigt afsändes till expositionen i Wien. — — —

Med utmärkt högaktning
Oscar Dickson.

Från dr A. Hazelius till grosshandlaren O. Dickson i Göteborg, dagt. Stockholm den 29 okt. 1872.

Herr grosshandlare och kommendör m. m.!

Med största tacksamhet har jag emottagit edert svar på min i ett föregående bref gjorda framställning. Det kunde icke annat än för mig vara en glad öfverraskning och uppmuntran, att det första försöket jag för det i fråga varande ändamålets vinnande gjorde, skulle så välvilligt upptagas; och jag skall alltid veta att uppskatta, att jag icke förgäfves vädjat till edert intresse för det allmänna, hvarom edert vackra anbud så otvetydigt talar.

Dess värre måste dock för mig några betänkligheter möta vid att mottaga detta ädelmodiga anbud i den form det gifvits. Jag behöfver visserligen icke för eder framhålla den stora betydelse en samling af det slag, hvarom här är fråga, ur flere synpunkter måste vinna därigenom, att hon befinner sig i landets hufvudstad. Endast på den omständigheten må det tillåtas mig att fästa eder uppmärksamhet, att de talrika eleverna vid de fria konsternas akademi här borde få ett ypperligt tillfälle att göra fosterländska studier och hemta fosterländska intryck, samt att samlingen i dylika afseenden bör kunna verka inom en vidsträcktare krets, om hennes plats blifver hufvudstaden.

Härtill torde jag få lägga, att samma känsla, som ledt eder vid vilkorets bestämmande — en önskan att gagna eder fädernestad — måste mana mig att söka förverkliga min plan härstädes, så länge någon förhoppning därtill förefinnes.

En annan omständighet är ock den, att jag ingalunda tänkt min verksamhet för ofvannämda samling afslutad efter ett eller ett par års förlopp, om annars hälsa och krafter stå mig bi. Det fält, på hvilket man här inlåter sig, är så stort, att det visserligen icke så lätt låter uppmäta sig. Såsom ett exempel vill jag nämna, att i vissa socknar finnas flerfaldiga (ända till 7 om icke flere) olika dräkter, hvilka begagnas den ena vid ett, en annan vid annat tillfälle. Äfven med tämligen ymnig penningetillgång måste därföre en rund tid åtgå, innan en någorlunda fullständig — d. v. s. så fullständig som möjligt, ty på många håll återstår *intet*, på andra endast spillror — samling kan anskaffas, hvarföre jag ock tänkt mig den angifna summan såsom en grundsten, på hvilken byggnaden småningom kunde uppföras. — — —

Då jag emellertid anser företaget i sig självt hafva den vikt, att jag utan all fråga hällre ville se det utfördt i Göteborg, än att det skulle gå om intet, eller att dess verkställande kanske till obotlig skada skulle uppskjutas, har jag med afsikt dröjt att besvara herr grosshandlarens bref, till dess jag kunde hinna undersöka, hvilka utsikter för planens genomförande härstädes funnes. Nu har jag ändtligen af en framstående medlem af detta samhälle

(en af ledamöterna i Wienerexpositionsnämden)[1] fått löfte att för ändamålet såsom lån erhålla en del af det tillämnade grundkapitalet; och ehuru det är en jämförelsevis ganska ringa början, ämnar jag med friskt mod gripa verket an, i förhoppning att småningom flere personers intresse skall kunna för saken väckas.

Men på samma gång ville jag visserligen äfven med glädje bidraga till att en så storartad gåfva, som den ni, herr grosshandlare, denna gång såsom så ofta annars, genast och med öppen hand varit redo att lämna, kunde komma edert samhälle och därigenom äfven vårt land till godo. Jag tager mig därföre friheten att fråga, om ni möjligen skulle önska, att jag samtidigt med min verksamhet för en samlings bildande härstädes, skulle söka främja en dylik i Göteborg, för så vidt ni anser sådant låta sig göra utan men för saken. Jag skulle då, så vidt tid och omständigheter medgåfve — — låta anordna dubletter till Göteborgsmuseet, till det antal och på de vilkor ni själf behagade bestämma. På detta sätt vunnes alltid en dubbel utsikt, att ett så dyrbart nationalminne som våra gamla folkdräkter bevarades åt eftervärlden.

Jag beder eder, herr grosshandlare, med välvilja upptaga, hvad jag här så väl i ett som annat afseende vågat framställa, och beder på samma gång att ytterligare få uttala min varma erkänsla för det ädla och för mig smickrande svar ni gifvit mig på mitt förra bref.

Med största högaktning

Artur Hazelius.

Från grosshandlaren O. Dickson till dr A. Hazelius, dagt. Göteborg den 23 nov. 1872.

Lektorn H. Herr Artur Hazelius

Stockholm.

Många omständigheter ha vållat att jag först nu kunnat besvara Tit. ärade skrifvelse af 29:de sistl.

[1] Sekreteraren i Järnkontoret F. Richter.

Jag kan lätt begripa, att Tit. icke vill afstå ifrån idéen att rikta sin fädernestad med samlingen af Svenska landskapsdräkter då jag sjelf med värma omfattat utsikten att skaffa densamma ett hem här. Att för vårt Museum anskaffa en dublettsamling, anser jag icke tillfyllest för mina anspråk, särdeles som samlingen här antagligen icke skulle kunna ernå samma fullständighet som den i hufvudstaden och måste jag derför afstå ifrån antagande af Tit. anbud i denna del. Emellertid gläder det mig mycket erfara, att Tit. erhållit medel för att börja samlingen och är jag villig att stötta under med Ett Tusen R:dr, emot säkerhet i samlingen till lika belopp, och kommer för sådant ändamål en anvisning att på Måndagen kuverteras till Tit. — — —

Med utmärkt Högaktning
har äran teckna
ödmjukast
Oscar Dickson.

2.

Festen den 24 oktober 1898.

Dagen för Nordiska museets tjugufemårsminne utmärkte sig genom ett för årstiden ovanligt vackert väder, hvilket synnerligen gynnade den uppgjorda planen för högtidens firande ute i det fria.

Redan tidigt på förmiddagen började deputationer och uppvaktande personer infinna sig ute på Skansen för att framföra muntliga lyckönskningar. Dess utom ingick under förmiddagens lopp ett mycket stort antal telegram, lyckönskningsbref och adresser från akademier, lärda samfund samt enskilda personer. De viktigaste af dessa återgifvas här längre fram.

Festen inleddes kl. 10 f. m. med klockringning från Skansen, och samtidigt började förevisningen af Skansens då helt nyligen öppnade grufutställning äfvensom af samtliga museets afdelningar i staden, där amanuenser tillhandagingo allmänheten med upplysningar. De båda paviljongerna, Drottninggatan 71, i hvilka museets samlingar först inhystes, voro smyckade med granrisgirlander och flaggor samt tvänne större flaggdekorationer, omslutande en sköld med begynnelsebokstäfverna N. M. samt årtalen 1873—1898. Kl. 11 till 12 utfördes å planen mellan paviljongerna musik af Kungl. flottans musikkår under anförande af direktör O. Blomquist. Kl. 11 till 3,30 e. m. var museets nybyggnad å Lejonslätten tillgänglig för alla, som erhållit inbjudningskort till minnesfesten. Museets arkitekter meddelade här de upplysningar, som äskades.

Kl. 1,25 ljöd åter klockringning från Skansen, dit den egentliga festen var förlagd, hvarefter Flottans musikkår från tornet Makalös, omväxlande med en barnkör från Håsjöstapelns galleri, utförde en del koraler. Kl. 2 dånade fyrdubbel svensk lösen från Skansens batteri. Därefter sjöngs af en barnkör en af professor O. Byström komponerad hymn »Till Sverge», och senare utfördes musik vid Framnäs af Flottans musikkår och vid Makalös af Kungl. Svea lifgardes musikkår under anförande af direktör J. Kjellberg.

Kl. 5 dånade å nyo kanonskotten, och nu vidtog vid skenet af marschaller och brinnande tjärtunnor festens hufvudafdelning.

Emedan Nordiska museets tjugufemårsdag sammanföll med tiden för tvåhundrafemtioårsminnet af Westfaliska fredens afslutande, hade motivet för dagens festtåg — hvilket i samma smakriktning, som kännetecknade 1600-talets triumftåg, anordnats af amanuensen vid Nordiska museet dr A. Björkander och artisten G. Krehl — valts från nämda för vår historia så ärorika tilldragelse.

Plötsligt ljödo några hornsignaler inifrån skogen, och omedelbart därpå framglimmade facklor ur skogsbrynet uppemot Bredablick. I spetsen för tåget red en skara ädlingar i 1600-talets dräkter. Därefter kommo puk- och trumslagare, hvilka följdes af en trupp krigare. Efter dem red en grupp fältherrar och statsmän, bland hvilka märktes gestalterna af fältmarskalkarne pfalzgrefven Karl Gustaf, Lennart Torstensson, Gustaf Horn och Karl Gustaf Wrangel samt vidare diplomaterna Johan Adler Salvius, Johan Oxenstjerna, Schering Rosenhane och Mattias Björnklou. Efter dessa afdelningar, som alla voro till häst, syntes en kransprydd char med en allegorisk grupp föreställande Freden, omgifven af Religionen, Hoppet, Vetenskapen och det Fredliga arbetet. Tåget afslöts af en fänika fotfolk.

Sedan detta tåg tvänne gånger dragit rundt om Skansen, hördes åter kanonskott, och båda de här förut nämda musikkårerna nedtågade under utförande af Finska rytteriets marsch till det af vallfacklor och marschaller upplysta Renberget. Så snart här tonerna af hymnen »Låt dina portar upp» förklingat, bestegs bärgets platå

af ledamoten af Nordiska museets styrelse, professor G. Nordenström, hvilken, erinrande om att konung Oskar II alt ifrån museets grundläggning med huld och skydd omfattat det samma, utbragte ett lefve för H. M. konungen. Detta följdes af hurrarop, fanfarer och kungssången.

Därefter höll bibliotekarien H. Wieselgren för Nordiska museets tjugufemårsminne följande tal:

»Käre vänner och landsmän!

25 år har Nordiska museet lefvat i denna dag, och med anledning häraf har jag blifvit anmodad af stiftaren att yttra några ord. Det veta vi alla, att han ej önskar, att jag skall prisa honom. Det göra för öfrigt hans gärningar tillräckligt.

Den starkaste kraften är ej dynamiten, det är kärleken. Det är ett kärleksverk vi i dag fira, och den ungdom, som för 25 år sedan såg början till det samma, är nu mognade män och kvinnor. Det är ett varmt och redbart arbete, genom själfva sin natur oegennyttigt i allra högsta grad; ett kärleksverk, som gifvit oss andra minnen att värma oss vid än dem, som äro prydda af blod. Finnas blodiga skjortor, så lyser dock ej blodet därå så bjärt. Flere äro de paltor från de fattiges kojor, som ännu finnas bevarade i museets samlingar, och som äro fuktade af arbetets svett.

Hur glädjande för oss att ha kvar icke blott minnen af de höga: kjortlar, mantlar, spiror, kronor; icke blott vapnen, som förts af fältherrar och officerare. Nej, här ha vi kvarlefvorna af ett folk, »som frös och svalt, men segrade tillika». Det är en samling, som gör det till en möjlighet att bättre än på skrifna blad få en bild af vårt fäderneslands historia. När så mycket skett på det första kvartseklet, hvad kunna vi icke då hoppas för de följande, så länge den kärlek till dessa minnen lefver, hvarom Skansen i så hög grad bär vitne.

Jag ber er alla, vänner, att höja ett trefaldigt lefve för detta Nordiska museum, för de 25 år af kärleksfullt nit, som bragt till stånd dessa samlingar, hvilka äro en juvel i de nordiska minnenas skatt.»

Efter detta tal, som följdes af hurrarop och bifallsyttringar, sjöng herr C. Gentzel Dybecks välkända »Du gamla, du friska,

du fjällhöga Nord», hvarpå riksantikvarien H. Hildebrand uppsteg och talade om tvåhundrafemtioårsminnet af Westfaliska freden i ungefär följande ordalag:

»Tvåhundrafemtio år ligga mellan den nuvarande stunden och den dag, då den Westfaliska freden undertecknades i Osnabrück och Münster. Länge hade underhandlingarna om freden varat, ännu mycket längre det krig, som genom denna lyktades. Vidsträckt var det område, som varit krigets tummelplats. Rubbade voro alla förhållanden. Ordning och rätt aktades ej. Svärtade murar, folktomma byar, armod och farsoter talade vidt och bredt om krigets fasor. Dryga voro de kostnader, dryg den manspillan, som drabbat Sverge och andra makter, hvilka ledt kampen mot kejsaren och katolicismen.

Men om kostnaderna voro stora, så var målet, hvilket striden gälde, af yttersta vikt — att häfda trons och tankens frihet.

När ur det förgångnas skuggor minnet af den Westfaliska freden träder fram för vår syn, må vi i främsta rummet tänka på dess betydelse för Sverge.

Sverge hade vunnit land vid Östersjön och äfven vid Nordsjön. Sverge beherskade inloppen till de tre stora floderna Oder, Elbe, Weser. Sverges östersjövälde var tryggadt. Den politik, som hade sväfvat för Gustaf Vasa, som Erik XIV börjat fullfölja, hade bragts ett betydande steg framåt. Ja, det var nu ej längre tal endast om Sverges östersjövälde. Sverge var vordet en stormakt i Europa.

Kriget var slut, och man kunde åter egna sig åt fridens värf. Ur kriget kunde Sverge gå med det stolta medvetandet, att det kämpat ej blott för sig, utan för mänskligheten, ej blott för timlig vinning, utan för andliga egodelar, med medvetandet att det var Sverge, som gjort det förnämsta.

Hur hade det lilla Sverge, liggande så långt afsides, kunnat utföra så mycket? Sverges öden leddes den tiden af män, hvilka hade nog snille att fatta hvad tiden fordrade, kraft att utföra hvad de ansågo vara rätt, klokhet att med små medel uträtta stora saker, villighet att offra alt för det andliga goda, såsom det högsta för människan.

Ett fjärdedels årtusende är sedan dess förrunnet — en lång tid, som medfört många genomgripande förändringar. Vår tids Sverge mäktar ej gå i spetsen för världskrig och världspolitik. Men är därför vår rol utspelt? Bort det. Vi hafva ännu att verka och kämpa för trons och tankens frihet, hvar i sin stad, liten så väl som stor. Sätten att föra striden växla, men ej striden själf. Må vi med Guds hjälp visa, att vi i denna strid ej vansläktats från våra fäder!»

Än en gång bestegs talarplatsen af bibliotekarien Wieselgren, hvilken utbragte ett trefaldigt lefve för Nordiska museets grundläggare och fortvarande styresman, doktor Artur Hazelius.

Sedan festens förnämligaste skede härmed afslutats, utfyldes programmet med sång från Orsakullen af herr Gentzel, ringlekar och folkdansar å dansbanan af Skansens personal, musik af Flottans musikkår samt slutligen kl. 8,15 ett storartadt fyrverkeri, anordnadt af herr J. Törner, hvilket afbrändes från Bredablick. Ett fackeltåg slöt vid niotiden på kvällen den enligt prässens och allmänhetens enstämmiga omdöme i alt lyckade och stämningsfulla högtiden, till hvilken många tusende personer infunnit sig.

3.

Adresser och lyckönskningsskrifvelser.

Talrika voro de uttryck af erkännande, som med anledning af tjugufemårsjubileet ingingo till museet och dess styresman från så väl medlemmar af vårt konungahus som från akademier, lärda samfund och museer samt från en stor mängd enskilda personer både i och utom landet.

En stor del af dessa skrifvelser återgifves här nedan. Andra åter upptagas i de efteråt följande förteckningarna.

Från den kungliga familjen.

Skrifvelser.

Min käre Hazelius.

Enär jag sjelf är förhindrad bevista festen om Måndag, vill jag på detta sätt dock hafva uttryckt min lyckönskan till Nordiska Muséets tjugufemårs jubilæum, samt mitt lifliga erkännande af din stora förtjenst om dess uppkomst och utveckling.

Med tillgifvenhet

Oscar.

Stockholms Slott d. 22 Oktob. 1898.

Herr Doktor!

På H. K. H. Kronprinsens nådiga befallning har jag härmed äran framföra Hans Kongl. Höghets lyckönskan till Herr Doktorn med anledning af den betydelsefulla dagen, med Hans Kongl. Höghets uttryck af sitt stora tack, för hvad Herr Doktorn genom sin lifsgerning uträttat för hela vårt land.

Med utmärkt högaktning
Carl F. C. Reuterswärd.
Vakthafvande adjutant.

Kongl. Slottet den 24 Oktober 1898.

Stockholm d. 23. X. 1898.

Herr Doktor Hazelius!

På Nådig befallning har jag härmed äran framföra till Herr Doktorn Hennes Kongl. Höghet Kronprinsessans varmaste lyckönskningar med anledning af 25-årigt, storslaget och framgångsrikt arbete för »Nordiska Museum». Hennes Kongl. Höghet hade gerna personligen velat närvara vid minnesfesten; men måste, beklagligtvis, på grund af helsoskäl och H. K. H. Prins Gustafs sjukdom afstå derifrån.

Med utmärkt högaktning har jag äran teckna
Carl Rosenblad.

Herr Doktor Artur Hazelius.

Då min Hustru och jag beklagligen äro af förhållandena förhindrade att personligen närvara vid dagens minnesfest å Skansen, bedja vi Eder, Herr Doktor, att i stället i dessa rader emottaga uttrycken af våra varmaste lyckönskningar på denna Eder hedersdag. Ty det är i sanning en heder för Doktor Artur Hazelius, att Nordiska Museet i dag kan blicka tillbaka på 25 år af gagnerik verksamhet i den svenska odlingens tjenst. — I ett qvarts sekel har Eder storartade skapelse nu upplyst och fostrat svenska folket, lärt det att vörda sina minnen och älska sitt land. Det är en stor och god gerning, åt hvilken Ni helgat Edert lif, och det är visserligen heller icke underligt att mångtusendes tankar i dag samlas omkring Eder i tacksamhet för den dyrbara minnesvård, Ni rest åt Sveriges folk.

Måtte det ännu i många år förunnas Eder, Herr Doktor, att till egen heder och Sveriges gagn få fortsätta fullbordandet af Edert lifs verk. — I denna önskan, som i dag är gemensam för så många svenska män och qvinnor, bedja min Hustru och jag att af hela vårt hjerta få förena oss.

Stockholm d. 26. Okt. 1898.

Med tacksamhet och tillgifvenhet

Carl.

Stockholm d. 24. X. 98.

Herr Doktor Hazelius!

Till minne af dagens betydelse och till tack för det nöje, som skaparen af Nordisk Museum beredt Deras Kongl. Högheter Hertigarna af Skåne, Södermanland och Westmanland, får jag på Hennes

Kongl. Höghet Kronprinsessans Nådiga befallning öfverlemna medföljande fotografi.

Med utmärkt högaktning har jag äran teckna
Carl Rosenblad.

Herr Doktor!

Enligt bref idag från Grefve v. Andlaw, har jag blifvit anmodad att till Eder framföra från H. K. H. Storhertiginnan af Baden en hjertlig lyckönskan med anledning af Nordiska Museets 25 års jubileum.

Mottag, Herr Doktor, försäkran om min utmärkta högaktning.
C. M. Lilliehöök.

Stockholm d. 29. Okt. 1898.

Från museer och vetenskapliga samfund m. fl.

Skrifvelser.

Till Nordiska museets styresman doktor Artur Hazelius.

Om någon, har ni odeladt satt in edert lif, eder personlighet i edert lifsdåd. Därför måste ock detta och edert namn för alla tider förblifva oskiljaktigt förenade. Ni och eder lifsgärning äro ett, och ett jubileum för Nordiska museet måste därför också vara ett sådant för eder.

Det är insikten om detta, som manat oss, Nordiska museets amanuenser, att på denna högtidsdag till eder härmed framföra vår hjärtliga hyllning, vår välgångsönskan och vår tack. Samtidigt bedja vi eder att såsom en ringa gärd af vår tillgifvenhet mottaga dessa bilder från Nordiska museets nuvarande utställningssalar. Redan resa sig på Lejonslätten det nya museipalatsets tinnar, och

den tid är nära, då Nordiska museets dyrbara, genom eder åt fosterlandet räddade skatter skola lämna sina gamla rum för att för kommande sekler finna en dem värdigare bostad. Må då dessa bilder, herr doktor, varda eder med ljus tecknade minnesblad från dagar, som varit, och — kanske drista vi vid dem fästa äfven denna önskan — må de också blifva eder ett minne af dem, hvilka då kämpade under edra fanor.

Stockholm den 24 oktober 1898.

Emilie Helleday. Agnes Ljungberg. P. G. Vistrand. Visen Lewin.

Hilda Wallin. Anna Lewin. Selma Ström.

Hermina Helleday, f. Helleday. *Augusta Nauman. N. E. Hammarstedt.*

C. U. Palm. John Böttiger. Lotten Hagberg. Louise Hagberg.

Amelie Bergman. Hedvig af Klint. f. af Klint. *Marianne Bäckström.*

Sigrid Millrath. Ellen Planthaber. Edith von Wedderkop, f. Stenman.

Ingegerd Ahlgrensson. Ebba Kjellerström. Tian Kistner.

Alarik Behm. Lina Sandell. Stina Rydberg. Ida Möller.

Kerstin Sandblad. Hedvig Boivie. A. I. Björkander.

Agnes Karlson, f. Axling. *Malin Strahl,* f. Kistner. *Ida Olsson,* f. Nordberg.

Adressen, inlagd uti en portfölj af gult skinn, åtföljdes af 15 st. fotografier från museets i Drottninggatan 71, 77 och 88 inrymda samlingar.

Till

Herr Doktor Artur Hazelius.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien vill på denna Eder högtidsdag till Eder frambära sitt varma och lifliga

erkännande af Eder verksamhet under tjugofem år för bevarande af forna tiders qvarlefvor samt för väckande och bevarande af kärleken till fosterlandet. Stockholm den 24 oktober 1898.

Å Kongl. Akademiens vägnar

O. M. Björnstjerna.

Hans Hildebrand.

Till

Nordiska Muséets Styrelse.

Nordiska Muséet firar i dag minnet af sitt grundande för tjugufem år sedan. För hvarje fosterlandsvän är denna dag betydelsefull. Åt framtidens betraktelse och forskning har Nordiska Muséet räddat otaliga vittnesbörd om flydda dagars lif och seder i Norden, af hvilka de flesta, denna institution förutan, skulle varit dömda till spårlöst försvinnande. I återväckandet af inhemsk sed och fosterländsk anda har det haft sin stora andel.

För de mödor, den hänförelse och den offervillighet, genom hvilka dessa stora resultat vunnits, ber *Nationalmusei Nämd* att för sin del få uttala en djupt känd tacksamhet på samma gång som den önskar, att Nordiska Muséet allt framgent måtte lika värdigt som hittills fullfölja sina stora uppgifter och att det ännu länge måtte få åtnjuta den oskattbara förmånen att få stå under hägn af sin grundläggare och styresman, genom hvars kraftiga initiativ och outtröttliga omsorger det kommit till stånd och vuxit upp till en institution, som är en heder för vårt land.

Stockholm den 24 oktober 1898.

Å Nationalmusei Nämnds vägnar:

J. Nordenfalk.

Till

Nordiska Muséets Styrelse.

Tanken på grundande af ett museum till bevarande af de för de nordiska folkens lif och lynne kännetecknande dragen upprann hos Arthur Hazelius och började af honom sättas i verket vid en tid, då nya förhållanden öfverallt ingrepo med omgestaltande makt i vårt samhälle och hotade att utplåna alla spår af det fornärfda.

Tack vare å ena sidan en beundransvärd energi och en ständigt vaken entusiasm hos Nordiska Muséets frejdade styresman och en ospard möda hos alla hans underordnade, å andra sidan en på samförstånd och förtroende grundad, sällspord offervillighet från allmänhetens sida, har Nordiska Muséet sett sina samlingar växa till en högst betydlig omfattning och ett ståtligt hem resa sig för att mottaga de tjugufem årens rika fosterländska skördar, på samma gång som friluftsmuséet å Skansen, denna i museiväsendets historia epokgörande anläggning, på några få år växt upp till en imponerande omfattning och mer än något annat bidragit att för folkets alla lager göra muséet njutningsrikt och dess idé fruktbärande.

Vid den tjugufemårsfest, som Nordiska Muséet i dag firar, få *Nationalmusei tjänstemän* frambära uttrycken af sin högaktning för det framgångsrika arbete, hvaraf Nordiska Muséet, sådant det i dag är, framgått och önska det lycka till att kunna med oförminskad framgång uppfylla de förpliktelser för framtiden, som det förgångna och fullbordade ålägga detsamma.

Stockholm den 24 oktober 1898.

Gustaf Upmark.

Georg Göthe. Ludv. Looström. Erik G. Folcker. Karl Wåhlin.

Herr Doktor och Kommendör!

För det stora fosterländska arbete, Ni Herr Doktor utfört under de gångna tjugofem åren, hembäres Eder en vördsam från hjertat

gående hyllning och tacksägelse. Måtte helsa och krafter beskäras Eder att ännu länge med samma framgång som hittills fullfölja Eder för vårt folk betydelsefulla uppgift!

Mottag Herr Doktor försäkran om min vördnad och tillgifvenhet.

Alb. Anderson.

Kongl. patriotiska Sällskapets ordförande.

Stockholm den 24 Oktober 1898.

Stockholm den 25 Oktober 1898.

Styresmannen för Nordiska Museet,
Herr Doctor Artur Hazelius.

Å Jemtlands läns fornminnesförenings vägnar tackar jag för inbjudningen till Nordiska museets 25-års jubileum och anhåller att på samma gång få lyckönska Eder Herr Doctor till det i sanning lysande resultat Ni uppnått genom edra kraftiga och aldrig trötnande fosterländska sträfvanden under det förgångna fjerdedelsseklet!

Denna eder lifsgerning skall bevara edert namn i tacksamt minne till våra efterkommande i sena led.

Med utmärkt högaktning

K. U. Sparre.

Ordförande i Styrelsen för
Jemtlands läns fornminnesförening.

Upsala den 19 Okt. 1898.

H. Herr Doktor m. m. A. Hazelius, Stockholm.

Norrlands Nation har med största tacksamhet mottagit den vänliga inbjudan Ni behagat tillställa densamma och ber att härmed genom mig få till Er, Herr Doktor, och till Nordiska Museets Styrelse framföra sitt vördnadsfulla tack.

Det är med glädje och stolthet, som Nationen bland de sina räknar den man, som i sin egenskap af Nordiska Museets stiftare och nitiske främjare inlagt så stora förtjänster om vår svenska odling. Därför skall den ock med synnerligt nöje begagna sig af det erbjudna tillfället att genom representanter närvara vid en jubileumsfest, som på samma gång den är Nordiska Museets, i alldeles särskild grad bör blifva Eder egen högtidsdag.

Å Norrlands Nations vägnar
Gustaf Lené.
Nationens Förste Kurator.

Till
Doktor Arthur Hazelius,
Nordiska Museets skapare.

Sveriges Konstnärer anhålla genom Konstnärsklubben att härmed i djupaste tacksamhet och vördnad få till Eder frambära sina hjertligaste lyckönskningar vid Edert i dessa dagar firade 25-års jubileum af Nordiska Museets grundläggande —

Konstnärsklubben
genom
dess Styrelse.

Adressen, bunden i ett vackert band af ljusbrun marokin, är målad i akvarellfärger å pergament af artisten G. Ankarcrona och framställer en svensk landskapsbild, i hvars förgrund synes en karolin, hållande ett draget svärd. Vid hans fötter ligger en »gyllene kalf» kullstörtad och sönderhuggen. Å taflans midtelplan hafva två all-

mogemän upprest en runsten; i bakgrunden framskymtar ett blånande vatten med holmar. Det hela, som är af en utmärkt färgverkan, inneslutes af en i grisaille målad bågformig ramomfattning, sammansatt af lager, hvilken öfverst bär årtalen 1873 och 1898 samt nederst en åttkantig skrifttafla med ofvanstående adress.

Herr Doktor Artur Hazelius.

Föreningen Svenska Folkdansens Vänner bringar Eder, sin Hedersordförande, på denna Edert lifsverks bemärkelsedag sin vördnadsfulla helsning.

Stockholm den 24 Oktober 1898

å föreningens vägnar

Torsten Uggla.

C. Ramström. Signe Rosborg. Erik Du Rietz.

Georg Sandberg. Sigrid Millrath. John Olsson.

Adressen, prydligt textad å pergament af G. Palm, har öfverst inom tvänne med förgylda band hopbundna ekkvistar dr Hazelii namn samt därunder inskriften. Nederst synas tvänne bugande figurer, klädda i folkdräkter. Ramen utgöres af en ranka stiliserad förgätmigej.

Kjöbenhavn, d. 21. Oktober 1898.

Paa Nationalmuseets og det Kongelige Nordiske Oldskriftselskabs Vegne takkes herved paa det bedste for Indbydelsen til at overvære Nordiska Museets 25 aars Fest den 24. Oktober. Til min Udtalelse af störste Beklagelse over at være forhindret fra at deltage i Festligheden, knytter jeg en hjærtelig Lykönskning til Museets Höjtidsdag og til de i de svundne 25 Aar opnaaede store Resultater.

Sophus Müller.

Genealogisk Institut.
Kjöbenhavn, den 20:de Oktober 1898.

Til

Nordiska Museet.

Stockholm.

Naar »Nordiska Museet» nu kan se tilbage paa en 25-aarig Virksomhed, maa det være med berettiget Stolthed, thi det Arbejde, der er udfört i det nu forlöbne Tidsrum, har været af den störste Betydning for Vækkelse og Bevarelse af sand og ægte Folkeaand og har baaret Frugt, som ikke blot Nutiden men ogsaa de kommende Slægter i rigt Maal vil komme til at höste Gavn af.

Da det Formaal »Nordiska Museet» har sat sig, at undersöge, belyse og fremstille Fortidens Forhold ogsaa er Genealogisk Instituts Opgave, om end ved andre Midler og paa anden Maade, forstaar dette godt hvilken udmærket Gjerning Museet har udfört og tillader sig samtidig med en Tak og Anerkjendelse derfor at udtale et broderligt og hjerteligt Önske om en fortsat lykkelig Fremgang og Trivsel i de kommende Tider.

Institutet maa dertil föje Önsket om, at den udmærkede Mand, som har været dets Skaber og som med en saa stor Kjærlighed til sin Opgave og enestaaende Udholdenhed og Dygtighed har fört det frem til sit nu saa höje Standpunkt, endnu i mange Aar maa leve og arbejde sammen med og for det.

R. Ström. *F. Meldahl.*

Thiset. *C. Zytphen Adeler*

Otto B. Wroblewski. *Ph. Weilbach.*

Sofus Elvius.

København, den 17:de oktober 1898.

Til
Nordiska museet, Stockholm.

Bestyrelsen for Universitetsjubilæets danske samfund har bemyndiget mig til at udtale sin hjertelige tak for den store ære at blive inbudt til festen i anledning af Nordiska museets femogtyveaarige bestaaen. Idet bestyrelsen i höj grad beklager, at ingen af dens medlemmer er istand til personlig at komme tilstede, sender den med sin bedste lykönskning til jubilæet ogsaa sin dybtfölte tak for det betydelige og kyndige arbejde, der er præsteret i de forlöbne aar, og sine varmeste önsker om, at Nordiska museet fremdeles længe maa bestaa til gavn for videnskaben og hele folket.

Ærbödigst

Otto Jespersen.
f. t. formand.

Direktionen for den zoologiske Have ved
Kjöbenhavn den 21:de Oktober 1898.

Herr Direktör, Dr. A. Hazelius,
Nordiska Musæet, Stockholm.

I Besiddelse af Herr Direktörens meget ærede Skrivelse — samt forskellige Böger og Prospekter — med Indbydelse til at overvære Museets 25-aarige Jubilæumsfest, tillader Direktionen sig at bringe sin bedste Tak for denne Indbydelse, som den desværre maa beklage ikke at kunne efterkomme.

Direktionen tillader sig derfor herved at bede Herr Direktören modtage dens hjerteligste Lykönskning i Anledning af denne Festdag, og til, at det, tiltrods for mange Vanskeligheder, hvormed Musæet i denne Aarrække har havt at kæmpe, dog er lykkedes Dem stadig at före Musæet fremad i Udvikling, saa at det staar som en Pryd for sit Land.

I Anledning af Jubilæet tillader Direktionen sig at bede Dem modtage Udnævnelsen til Æresmedlem af Aktieselskabet den zoologiske Have ved Kjöbenhavn og tillader man sig at vedlægge Diplomet.

I Haab om at Musæet maa gaa en smuk Fremtid imöde og med Önsket om et fortsat, godt Samarbejde, tegner

Ærbödigst

P. D. V.

Capitain *Carl Albert Næser.*
Formand.

General-Verwaltung Der Königlichen Museen.
Berlin den 22. Oktober 1898.

Der Direktion beehrt sich die General-Verwaltung für die freundliche Einladung zur Feier des 25 jährigen Bestehens des Museums ihren verbindlichsten Dank ganz ergebenst auszusprechen.

Zu ihrem Bedauern gestattet die Lage der Geschäfte keinem unserer Beamten der Einladung persönlich zu folgen. So erlaubt sich die General-Verwaltung auf diesem Wege ihre aufrichtigsten und wärmsten Wünsche für ein ferneres Blühen und Gedeihen des Museums auszusprechen, welches eine hohe Bedeutung nicht nur für den Skandinavischen Norden, sondern bei seinen weitgesteckten Zielen, auch für die übrigen germanischen Stämme hat und, als ältestes Institut seiner Art, von seinen ersten Anfängen an als ein lehrreiches und mustergültiges Vorbild aller späteren ähnlichen Schöpfungen zu betrachten ist.

Der General-Direktor

Schöne.

Berlin, den 11. Oktober 1898.

Die Directoren des Kunstgewerbe-Museums, welche die gütige Einladung zu der Feier am 24. Oktober erhalten haben, bedauern sehr, an derselben nicht theilnehmen zu können, verfehlen aber nicht, dem Institute, dessen Entwicklung sie mit lebhafter Theilnahme verfolgt haben, so wie seinem hochverdienten Schöpfer und Leiter ihre ganz ergebensten Glückwünsche auszusprechen.

Lessing. *Ewald.* *Jessen.*

Berlin, den 20:ten October 1898.

Zur Feier des 25 jährigen Bestehens des Nordischen Museums, dieser nicht allein durch den Reichthum und den wissenschaftlichen Werth seiner Sammlungen, sondern auch durch die vorzüglichen Veröffentlichungen ihres verdienten Leiters in aller Welt rühmlichst bekannten Anstalt, senden wir hierdurch unsere herzlichsten Glückwünsche.

Direction
des Märkischen Provinzial Museums
Ernst Friedel.

Zugleich für den Vorstand der Gesellschaft für Heimathkunde der Provinz Brandenburg.

Berlin 22. 10. 1898.

An
das Nordische Museum in Stockholm.

Sehr geehrter Herr Director!

Für die freundliche Einladung zur Feier des fünf und zwanzig jährigen Bestehens Ihres Museums und für die wiederholten werth-

vollen Zusendungen, sagen wir Ihnen hiermit unseren aufrichtigsten Dank.

Wenn auch die ungünstige Jahreszeit leider eine Theilnahme eines unserer Mitglieder ausschliesst, so wollen wir doch nicht versäumen Ihnen auf diesem Wege unsere herzlichsten Glückwünsche zu übermitteln. Mit grossem Interesse verfolgten wir das Anwachsen Ihrer herrlichen Schöpfung. Möge sie sich immer mehr vergrössern, damit die, uns allen am Herzen liegende Volkskunde in gleicher Weise wie bisher neue Freunde gewinne.

Mit grösster Hochachtung

Verein des Museums für deutsche Volkstrachten u. Erzeugnisse des Hausgewerbes.

Rudolf Virchow — mit herzlichstem Gruss. Vorsitzender.

H. Säkeland. Schriftführer.

Dem Nordiska museet in Stockholm

bringt zur Feier seines 25 jährigen Bestehens die Berliner Gesellschaft für Anthropologie Ethnologie und Urgeschichte die allerherzlichsten Glückwünsche dar.

Möge den reichen Sammlungen bald ein ihrer würdiges Heim beschieden sein, und mögen sie, sowie auch die volksthümlichen Schaustellungen des Museums, auch fernerhin bahnbrechend, belehrend und befruchtend wirken zur Ausbreitung der Erforschung der Ethnographie der europæischen Völkerschaften!

Berlin den 24. October 1898.

Waldeyer. *W. Schwartz.* Stellvertretende Vorsitzende.

Wilhelm Ritter. Schatzmeister.

A. Voss.

Max Bartels. *Neuhauss.* Schriftführer.

Adressen är textad i rödt, svart och guld, å papper.

Museum schlesischer Altertümer.

Breslau, den 20. October 1898.

Dem Nordischen Museum in Stockholm bringt der unterzeichnete Vorstand zur Feier seines 25 jährigen Bestehens unter dem Ausdruck des Dankes für die hierzu erhaltene freundliche Einladung seinen herzlichsten Glückwunsch dar.

Mögen die unvergleichlichen Erfolge, die dem Nordischen Museum in dem Vierteljahrhundert seines Bestehens beschieden waren auch fernerhin den Lohn seiner Bestrebungen bilden, möge es ihm wie bisher vergönnt sein, unter der genialen Leitung seines Begründers ein nacheifernswertes Vorbild für die verwandten Zwecken dienenden Institute zu sein! Dass damit zugleich eine Fortdauer der mit unserm Museum geknüpften freundschaftlichen Beziehungen verbunden sei, erbitten wir mit der festen Versicherung, dass wir unsrerseits nicht aufhören werden, dieselben getreulich und bestens zu pflegen.

Der Vorstand:

Dr. Grempler. *Dr. Seger.*

Breslau, den 18. Oktober 1898.

Dem Nordischen Museum

beehren wir uns zur Feier seines fünf und zwanzig jährigen Bestehens unsere herzlichen Glückwünsche zu übersenden. Möge die gedeihliche Entwickelung, die das schöne Institut im ersten Abschnitt seines Wirkens gehabt hat, sich in der Folgezeit immer mehr kräftigen und immer reichere Früchte zeitigen nicht nur zum Ruhme des Vaterlandes, sondern auch zur Freude und zum Vorteil der Fremden, denen es einen so lehrreichen und genussvollen Einblick in das schwedische Volksleben zu gewähren imstande ist. Eben deshalb verbinden wir mit unseren Glückwünschen die er-

gebenste Bitte, die vor Jahren angeknüpfte Verbindung mit unserem Verein auch fürderhin in gegenseitigen Interesse weiter zu pflegen.

Der Vorstand des Vereins
für Geschichte und Altertum Schlesiens

Grünhagen. *v. Prittwitz u. Gaffron.* *Markgraf.*

Verein für Geschichte Dresdens. 17. Oktober 1898.

Hochgeehrter Herr!

Sie sind so freundlich gewesen, unsern Verein zur bevorstehenden Jubelfeier Ihres Nordischen Museums einzuladen. Indem wir Ihnen dafür sowie für die beigefügte prächtige Veröffentlichung unsern verbindlichsten Dank aussprechen, bitten wir Sie, unsre besten Glückwünsche zu Ihrem Ehrentage und zugleich das beifolgende Exemplar der von uns herausgegebenen Canaletto-Mappe als ein bescheidenes Angebinde entgegennehmen zu wollen.

Hochachtungsvoll

Dr. O. Richter.
Vorsitzender.

Der historische Verein für Heimatkunde zu Frankfurt a. Oder beehrt sich mit bestem Dank für der Einladung und die übersandten wertvollen Abbildungen seine herzlichsten Glückwünsche auszusprechen für ein weiteres Gedeihen des dortigen vielseitigen und volkstümlichen Museums.

Beifolgend erlauben wir uns einige Ansichten unserer alten Haupt- und Handelstadt Frankfurt a. Oder dankbarst zu übersenden.

Frankfurt a. Oder, im Oktober 1898.

Der Vorstand.

Professor Schwarze. *Oberlehrer Dr. Gurnick.* *Kaufmann A. Baltzer.*
Rektor Bieder. *Stadtverordneter Dittmann.*

Kaiserslautern, den 11. Oktober 1898.

Verehrl. Direktion des Nordischen Museums in
Stockholm.

Für die gütige Einladung zur Feier des 25-jährigen Bestehens Ihres Nordischen Museums beehre ich mich, Namens des von mir geleiteten, dem Ihrigen seit einer Reihe von Jahren befreundeten Institutes den verbindlichsten Dank auszusprechen und damit in freudiger Anerkennung Ihrer verdienstvollen und erfolgreichen Thätigkeit und der gedeihlichen Entwicklung Ihres Institutes die wärmsten Glück- und Segenswünsche zu verbinden. Ein herzliches Glückauf für die nächste Periode Ihrer schaffensfreudigen Wirksamkeit!

Eine Vertretung bei Ihrer schönen Feier müssen wir uns mit Rücksicht auf die weite Entfernung und die Geschäftslage an unserem Gesamtinstitute leider versagen. Wir wünschen derselben frohes Gelingen.

F. Moser.
Direktor des pfælz. Gewerbemuseums.

Leipzig, den 17. October 1898.

An das Nordische Museum, Stockholm.

Im Besitz der geehrten Zuschrift vom September nahmen wir mit aufrichtiger Antheilnahme von der bevorstehenden Jubelfeier Kenntniss und bedauern es lebhaft, dass es den ergebenst Unterzeichneten an Zeit gebricht, der schönen Feier beiwohnen und persönlich die Glückwünsche des hiesigen Museums überbringen zu können. Wir bitten daher, auf schriftlichem Wege die Versicherung unserer vollsten Theilnahme an Ihren so rühmlichen und überaus

erfolgreichen Bestrebungen, sowie unsere herzlichsten Wünsche für die fernste Zukunft Ihres Instituts freundlichst entgegen nehmen zu wollen.

Der Vorstand des Museums für Völkerkunde

C. Northoff. *Dr. Obst.*

Das Nordische Museum in Stockholm

rüstet sich, am 24. Oktober ds. Jahres den frohen Gedenktag seines 25-jährigen Bestehens festlich zu begehen.

Die auch uns zugegangene freundliche und ehrenvolle Einladung zur Theilnahme an dieser Feier haben wir mit dem herzlichsten Danke empfangen, bedauern aber aufrichtig und lebhaft, ihr nach Lage der Verhältnisse keine Folge leisten zu können.

Um so mehr aber drängt es uns, dem Nordischen Museum zu seinem Ehrentage mindestens schriftlich unsere wärmsten Glückwünsche darzubringen.

In der verhältnissmässig kurzen Spanne eines Vierteljahrhunderts hat das Nordische Museum so Grosses und Eigenartiges geleistet, dass es den Verwaltungen aller kulturgeschichtlichen Museen als ein unerreichtes Vorbild dasteht.

Hervorgegangen aus der warmen Vaterlandsliebe und dem wissenschaftlichen Streben eines einzelnen Mannes, der es verstanden hat, mit seltener Aufopferung und rastloser Schaffensfreude seine Gedanken in die That umzusetzen, für seine umfassenden Pläne überall Verständniss und Begeisterung zu wecken, seinem Werke gleichgesinnte Freunde und Förderer zu gewinnen, ist das Nordische Museum überraschend schnell zu einer weit über die Grenzen der Nordischen Völker hinaus reichenden wissenschaftlichen Bedeutung herangewachsen.

Wie kein anderes Museum bietet es ein lebenswahres, bis in das Kleinste getreues, unmittelbar wirkendes, darum für den Forscher ebenso wichtiges, wie für den schlichten Mann aus dem Volke verständliches und anziehendes Spiegelbild der gesammten Kulturentwickelung des Nordens.

Es ist ein nationaler Schatz, um den andere Nationen die Nordischen Völker fast beneiden könnten, wenn er nicht auch zugleich für sie eine so reiche Quelle der Belehrung geworden wäre.

Denn das Nordische Museum hat es sich von Anfang her angelegen sein lassen, seine werthvollen Sammlungen durch zahlreiche, von den hervorragendsten Forschern bearbeitete, nach ihrem inneren Werthe wie nach ihrer vornehmen und schönen Ausstattung gleich gediegene Veröffentlichungen fruchtbar zu machen und sie auch denen, welchen die persönliche Anschauung versagt bleiben muss, vor Augen zu führen. Durch freundliche Überweisung dieser werthvollen Gaben ist auch uns eine mit lebhaftestem Danke anerkannte Förderung zu Teil geworden. Möge das Nordische Museum uns auch für die Folge diese bisher uns bewiesenen wohlwollenden Gesinnungen bewahren. Möge das Nordische Museum, kräftig gefördert von der wachsenden Theilnahme an seinen idealen Aufgaben, stets wie an äusserem Umfange an innerer Bedeutung zunehmen und — zumal in seinem grossartigen neuen Heim — zu immer schönerer Blüthe gelangen.

Möge es vor Allem aber noch lange Jahre seinen verdienstvollen ausgezeichneten Begründer in der altbewährten Thatkraft und mit demselben unermüdlichen Eifer und zielbewusstem Streben an seiner Spitze sehen.

Somit wünschen wir aufrichtig und herzlich dem Nordischen Museum für alle Zukunft ein fröhliches Gedeihen!

Lübeck, d. 18. Oktober 1898.

Das Museum Lübeckischer Kunst und Kulturgeschichte.

Theodor Hach. — Konservator.

Eduard Hach. — Vorsitzender.

Dem Nordischen Museum
zu Stockholm

sprechen wir zur Jubelfeier seines fünfundzwanzigjährigen Bestehens die herzlichsten Glüchwünsche aus.

Es hat sich aus kleinen Anfängen zu einer umfassenden, künstlerisch angeordneten Darstellung schwedischer Landesnatur und Volkssitte entwickelt, so dass seine Sammlungen den Einheimischen wie den Fremden mannigfache und erfreuende Belehrung bieten. Indem wir für die uns oftmals übersandten Schriften und Bildwerke ergebensten Dank sagen, versichern wir, dass wir auf die Erhaltung und Befestigung des geistigen Bandes, welches Lübeck mit den Ländern des Nordens verbindet, hohen Wert legen. Möge die kommende Zeit dem ferneren Wachsen und Wirken des Museums in aller Weise günstig sein!

Lübeck, den 20. Oktober 1898.

Der Verein für Lübeckische Geschichte
und Alterthumskunde.

Prof. Dr. Max Hoffmann.
Vorsitzender.

Metz, den 21. Oktober 1898.

Dem nordischen Museum und seinem Direktor, Herrn A. Hazelius, beehrt sich die Gesellschaft för lothringische Geschichte und Alterthumskunde unter dem Ausdruck des Bedauerns, nicht durch ein Mitglied vertreten sein zu können, die aufrichtigsten Glückwünsche zur Feier seines 25 jährigen Bestehens zu übersenden. Was das nordische Museum seit 25 Jahren geleistet hat, steht einzig da, ein leuchtendes Denkmal für die zielbewusste, wissenschaftliche Arbeit

seiner Leiter, gleichzeitig aber auch für die schöne Vaterlandsliebe des schwedischen Volkes.

Der Vorstand der Gesellschaft für lothringische Geschichte und Altertumskunde.

v. Hammerstein. — Vorsitzender.

Dr. Wolfram. — Schriftführer.

München, den 16. Oktober 1898.

Die Direktion des Nordischen Museums hatte die Aufmerksamkeit uns zur Theilnahme an der Feier des 25 jährigen Bestehens des Museums einzuladen.

Indem ich Namens unserer Akademie für die freundliche Einladung, der wir wegen der weiten Entfernung nicht folgen können, geziemendst danke, übermittele ich zugleich unsere herzliche Beglückwünschung zu dem Gedenktage und die besten Wünsche auf weiteren reichsten Erfolg der wissenschaftlichen Thätigkeit des Museums.

Der Präsident
der kgl. bayer. Akademie der Wissenschaften:
Dr. M. v. Pettenkofer.

München, d. 23. Okt. 1898.

Der historische Verein von Unterfranken
und Aschaffenburg in Würzburg
an
die Direktion des Nordischen Museums
in Stockholm.

Die hochverehrliche Direktion des Nordischen Museums hatte die grosse Liebenswürdigkeit unserem Vereine eine Einladung zur

Feier seines 25 jährigen Bestehens zukommen zu lassen. Indem wir für diese Aufmerksamkeit verbindlichst danken, bedauern wir augenblicklich nicht in der Lage zu sein, persönlich dem Feste anwohnen zu können. Um so mehr fühlen wir uns gedrungen, der Direktion des Nordischen Museums, welches für die Nordische Alterthumskunde sich während seines Bestehens die hervorragendsten Verdienste erworben hat und zu wohlverdientem Ruhme in der ganzen wissenschaftlichen Welt gekommen ist, die wärmsten Glückwünsche entgegenzubringen. Wir verbinden damit den Wunsch, dass die freundlichen Beziehungen, wie sie seit Jahren zwischen dem Nordischen Museum und unsrem Vereine bestehen, auch durch alle Zukunft sich in gleicher Weise fortpflanzen möchten.

In grösster Hochschätzung und Verehrung

Professor Dr. Th. Henner.
Direktor des Vereins.

Nürnberg, den 14. October 1898.

An das
Nordische Museum
in Stockholm.

Ihrer freundlichen Einladung sur Theilnahme an der Feier des 25-jährigen Bestehens Ihres Museums können wir leider nicht Folge leisten.

Wir verfehlen aber nicht Ihnen unsere aufrichtigen Wünsche für das fernere Blühen und Gedeihen des Nordischen Museums auszusprechen.

Mit vorzüglicher Hochachtung

G. Bezold. I. Director.

Stettin, den 17. October 1898.

An
das Nordische Museum
zu Stockholm.

Zu unserem lebhaften Bedauern ist es uns unmöglich einen Vertreter zur Theilnahme an der Festfeier des 25. Jubiläums des nordischen Museums zu entsenden, da wir gerade in denselben Tagen durch eine Festfeier unserer eigenen Gesellschaft hier festgehalten werden.

Die Erinnerung an die vieljährige politische Zusammengehörigkeit mit Schweden in seinen grössten Tagen, an die Wohlthaten, welche die gesammte protestantische Welt dem grossen Gustaf Adolf verdankt, an die treue und ruhmvolle Waffenbrüderschaft unter der Regierung von fünf schwedischen Herrschern ist bei uns keineswegs erloschen.

Desto aufrichtiger bringen wir unsere Theilnahme und Bewunderung für die grossen Erfolge des Nordischen Museums zum Ausdruck und wünschen von ganzen Herzen, dass es auf dem so ruhmreich beschrittenen Wege weitere Erfolge erzielen und, wie bisher, so auch ferner »ein Muster und Vorbild für Viele» sein und bleiben möge.

Der Vorstand der Gesellschaft für
Pommersche Geschichte und Alterthumskunde.

Lemcke.

Worms, den 20. Oktober 1898.

An den
Direktor des Nordischen Museums in Stockholm,
Herrn Artur Hazelius.

Sehr verehrter Herr Direktor!

Zur Feier des 25 jährigen Bestehens des von Ihnen begründeten, ganz einzigartigen herrlichen Nordischen Museums haben Sie freund-

lichst auch uns eine Einladung zugehen lassen. Der Vorstand unseres Vereins und des hiesigen Paulus-Museums fühlt sich Ihnen für diese Ehre zu grossem Danke verpflichtet und würde Ihnen deshalb sehr gerne an Ihrem Ehrentage durch einen Abgesandten aus seiner Mitte seine aufrichtigen, herzlichen Glückwünsche zu dem grossen Erfolge und dem vortrefflichen Gedeihen Ihres schönen Werkes aussprechen. Da dies aber bei der grossen Inanspruchnahme aller Mitglieder des Vorstandes durch Ihre Berufsthätigkeit bei der weiten Entfernung leider nicht möglich ist, hat der Vorstand unseres Vereins mich mit dem Auftrage beehrt, Ihnen und der Gesellschaft zur Förderung des Nordischen Museums schriftlich in seinem Namen zu der schönen Feier bestens zu gratulieren. Möge Ihr schönes, eigenartiges Museum, das nun auf sein erstes Vierteljahrhundert zurückblickt, indem es sich seinem Begründer zur grössten Ehre und allen, die es gefördert haben, jedenfalls zur grössten Freude wunderbar entwickelt hat, auch fernerhin in gleich günstiger Weise sich weiter entwickeln und auch fernerhin der gleichen Gunst weitester Kreise sich erfreuen wie seither, vor allem aber wünschen wir, dass es Ihnen, hoch verehrter Herr Direktor, noch recht lange möglich sein werde an der Spitze Ihrer schönen Schöpfung zu stehen; Ihre Leitung und Fürsorge wird jedenfalls die sicherste Bürgschaft für die weitere günstige Entwickelung des Museums sein. Seien Sie überzeugt, dass ich am nächsten Montag im Geiste auch in Ihrem Museum und unter den Glückwünschenden und für das Geleistete Dankenden sein werde! Indem ich zugleich noch für die übersandten schönen und wertvollen Publikationen bestens danke, bleibe ich mit der Versicherung

ganz besonderer Hochachtung
Ihr sehr ergebener

Prof. Dr. A. Weckerling.

Sehr geehrter Herr Director!

Indem wir für die freundliche Einladung zur Feier des 25 jährigen Bestandes Ihres Museums verbindlichst danken, beglückwünschen wir Sie zu den mannigfachen Erfolgen, auf welche das Institut zurückblicken kann, auf das herzlichste und wünschen Ihren Bestrebungen auch in Hinkunft einen gleichen Erfolg.

Unser Fernbleiben von der Feier bitten wir durch die Entfernung freundlichst entschuldigen zu wollen. Leider kommt sogar dieser Gruss zu spät; ich war beim Amsterdamer Kongress und dann längere Zeit in Belgien und Frankreich, so dass zu meinem lebhaften Bedauern unsere Wünsche sich so sehr verzögerten.

Wir bestätigen gleichzeitig mit bestem Danke auch den Empfang der uns zugekommenen Bilderhefte und des Liederbuches und verbleiben mit vorzüglicher Hochachtung

Der Director des Mähr. Gewerbemuseums

Leisching.

Brünn, 31:ten Oktober 1898.

An die löbliche Direction des Nordiska Museet

Stockholm.

Das ungarische Landes-Kunstgewerbe-Museum erhielt mit ergebenem Dank die freundliche Einladung zur Theilnahme am Feste, mit welchem der 25 jährige Bestand des Nordischen Museums am 24:ten d. Mts. gefeiert wird, und erlaubt sich mit Gegenwärtigem seinen aufrichtigen Glückwünschen in der Hoffnung Ausdruck zu verleihen, dass die Leiter der Anstalt, deren uneigennütziges und

zeitbewustes Wirken stets zur Ehre! und zum Nützen! Schwedens gereicht haben, noch lange dem Lande erhalten bleiben.

— — — — — — — — — — — — — — —

Budapest, am 11. Oktober 1898.

Der Director
des ung. Landes Kunstgewerbe Museum
Eugen von Radisich.

Städtisches Museum Carolino-Augusteum.

Salzburg 10/10 1898.

Hochgeehrter Herr Direktor!

Wenn es mir auch leider nicht möglich ist der schönen Feier am 24:ten October beizuwohnen, nehme ich mir wenigstens die Freiheit, Ihnen hochgeehrter Herr und dem Museum die herzlichsten aufrichtigsten Glückwünsche darzubringen.

Seit Jahren verfolge ich Ihre grosse segensreiche Thätigkeit, und sah wie das Institut unter Ihrer trefflichen Leitung gross und berühmt geworden.

Möge das nordische Museum noch lange unter so bewährten Leitung blühen und gedeihen, und Sie, hochgeehrter Herr, darin Ihren schönsten Lohn finden.

Vor Jahren hatte ich das Glück Sie persönlich in unserem Museum begrüssen zu können, und so oft des nordischen Museums in Stockholm Erwähnung geschieht denke ich mit vollster Verehrung und Bewunderung Ihrer unermüdlichen Energie und Thätigkeit, die auch das Glück hat durch reiche Mittel unterstützt zu werden.

Gott erhalte Sie noch lange Ihrem Lebenszwecke und dem Museum seinen Schöpfer!

Ihr ergebenster

Dr. Petter.
Direktor.

Die Anthropologische Gesellschaft in Wien beehrt sich das

Nordische Museum in Stockholm

zur Feier seines fünfundzwanzigjährigen Bestehens auf das herzlichste zu beglückwünschen. Durch die Thatkraft und Energie seines Schöpfers ist dasselbe im Laufe dieser Zeit zu dem ersten wissenschaftlichen Institut dieser Art herangewachsen, das ein leuchtendes Vorbild für alle derartigen Museen darstellt. Möge das Nordische Museum auch in Zukunft auf dieser Höhe bleiben zum Ruhme seines Volkes und zum Nutzen der Wissenschaft.

Wien 17. Oktober 1898.

Der Präsident: in Vertretung
Brunner v. Wattenwyl.
Vicepräsident.

Der Erste Secretär:
Frans Heger.

Amsterdam, 9 November 1898.

Herrn Artur Hazelius,
Director des Nordischen Museums
in Stockholm.

Hiermit habe ich die Ehre Ihnen zu berichten, dass Ihr Schreiben von September 1898 an der »Koninklijke Akademie van Wetenschappen», worin Sie alle Freunde des Nordischen Museums zur Gedenkfeier vom 24. October einladen, in der October-Sitzung der Akademie mitgeteilt worden ist. Die Akademie hat mich beauftragt Ihnen ihren herzlichen Glückwunsch zukommen zu lassen.

Hochachtungsvoll

C. B. Spruyt.
Secretär der Koninkl. Akademie.

Haarlem 19 October 1898.

Die Direction des Kunstgewerbe-Museums zu Haarlem sendet dem Nordischen Museum in Stockholm ihre herzlichsten Glückwünsche bei die Feier seines 25 jähriges Bestehens, und erlaubt sich die Hoffnung auszusprechen, dass das Nordische Museum noch viele Jahre unter seine gediegene und mit rastlosen Eifer beseelte Direction blühen mag, zur Förderung und Entwicklung des Kunstsinnes des so gediegenen Nordischen Volkes.

Die Direction des
Kunstgewerbe-Museums zu Haarlem

E. von Saher.

Bruxelles, le 13 Octobre 1898.

Monsieur le Directeur,

L'Académie Royale de Belgique n'est pas sans connaître le beau Musée ethnographique de Stockholm que vous avez fondé en 1873 et qui, grâce à vos soins, est devenu l'admiration de tous ceux qui ont pu juger de son importance au point de vue des costumes, des ustensiles, des armes, des instruments agricoles, des pittoresques contrées qui constituent la Suède et la Norwège.

Aussi l'Académie salue avec joie le vingtcinquième anniversaire de cette patriotique fondation. Ne pouvant déléguer aucun de ses membres à la cérémonie qui aura lieu le 24 Octobre, elle m'a chargé de vous dire qu'elle fait les vœux les plus sincères pour la continuation de la prospérité du Musée du Nord, lequel est devenu, grâce à Vous, Monsieur le Directeur, l'une des plus remarquables fondations de ce genre en Europe.

Veuillez agréer, Monsieur le Directeur, avec mes félicitations personelles, l'expression de mes sentiments les plus distingués.

Le Secrétaire perpétuel de l'Académie

Le chevalier Edmond Marchal.

Telegram.

Nordiska museets Styresman,
Stockholm.

Göteborgs museum frambär uttrycken af sina varmaste lyckönskningar vid den tjugufemårsfest, som Nordiska museet idag firar efter ett enastående framgångsrikt arbete till bevarande åt kommande släkten af svensk kultur och af fosterländska minnen.

Gustaf Lagerbring.

Carl Lagerberg.

Göteborg den 24 okt. 1898.

Doktor Artur Hazelius,
Stockholm.

På Nordiska museets jubileumsdag bringas dess beundransvärde grundläggare varmaste lyckönskan.

För Kalmar Läns Fornminnesförening

Fagerlund.

Kalmar den 24 okt. 1898.

Doktor Arthur Hazelius,

Stockholm.

Efter att hafva bevistat firandet af Nordiska museets 25-åriga tillvaro hafva vi i samlad krets härmed velat bringa en hyllning till Eder, museets stiftare och ledande ande, under förhoppning att Eder måtte tillstädjas krafter och välsignelse att ännu länge fullfölja det fosterländska arbetet.

Å Riksdagens Revisorers vägnar:

Gustaf Berg.

Stockholm den 24 okt. 1898.

Doktor Arthur Hazelius,

Stockholm.

Hallands folkhögskola, öppnad idag, frambär till Eder, Nordiska museets frejdade stiftare, sin hyllning med anledning af den stora fosterländska bragd, Ni under det förflutna kvartsseklet utfört.

Strandmark.

Vessigebro, Falkenberg den 27 okt. 1898.

Doktor Hazelius,

Skansen, Stockholm.

Mottag, herr Doktor, vår hjärtliga lyckönskan till framgången af Eder stora, fosterländska gärning.

Vördsammast

Gefle högre allmänna läroverks kollegium.

Gefle den 24 okt. 1898.

Doktor Artur Hazelius,
Stockholm.

Ett vördsamt tack för tjugufemårigt arbete, egnadt åt ett stort fosterländskt intresse.

Lärare vid Gefle folkskolor.

Gefle den 24 okt. 1898.

Nordiska Museet,
Stockholm.

Bestyrelsen for Vestlandske kunstindustrimuseum i Bergen sender Nordiska museet og dets grundlægger i anledning 25 aars jubileet: Maatte held og fremgang følge grundlæggerens store værk og maatte hans aand altid hvile over fremtidens arbeide for museets videre udvikling!

Schak Bull. *Kielland.* *Meyer.*
Stabell. *Pettersen.* *Johan Bögh.*

Bergen den 24 okt. 1898.

Doktor Hazelius,
Stockholm.

Bergens museum sender til jubileumsdagen kollegial hilsen med bedste önsker om heldig fortsættelse af Nordiska museums glimrende udvikling.

Armauer Hansen. *Gustafson.*

Bergen den 24 okt. 1898.

Dr. Hazelius,

Stockholm.

I dybeste beundring for deres storslagne verk sender vi dem vor hjertelige lykönskning og kollegiale hilsen.

Gustaf Storm.
Formand i styrelsen for Norsk folkemuseum.

Hans Aall.

Kristiania den 24 okt. 1898.

Arthur Hazelius,

Nordiska museet, Stockholm.

I broderlig anerkændelse af det i de 25 aar med saa stor energi, dygtighed og kjærlighed udförte storværk hilser og lykönsker Kristiania kunstindustrimuseum ved

Fr. Gjertsen.

H. Grosch.

Kristiania den 24 okt. 1898.

Doktor Hazelius,
Stockholm.

Finska fornminnesföreningen deltager uppriktigt i lyckönskningar, hvilka från hela den bildade världen tillsändas eder på Nordiska museets 25-åriga jubeldag, samt frambär sin tacksamhet

för de väckelser, hvilka eder energiska och framgångsrika verksamhet framkallat äfven i vårt land. Å finska fornminnesföreningens vägnar dess bestyrelse

Aspelin. Appelgren. Heikel. Schvindt.
Nervander. Forsman. Tikkanen. Snellman.
Hackman. Hahl. Ailio.

Helsingfors den 24 okt. 1898.

Doktor Hazelius,
Nordiska Museet, Stockholm.

Nordiska Museet, dess framsynte skapare och styresman lyckönskas till kvartsekellång, framgångsrik, enastående verksamhet. Måtte edert hängifna arbete för de nordiska minnenas hem alt framgent bära rik frukt.

Å Konstflitsföreningens i Finland vägnar

J. af Lindfors. Arv. af Schultén.

Helsingfors den 24 okt. 1898.

Nordisches Museum, Director Hazelius, Stockholm.

Dem nordischen Museum sendet zur Feier seines 25-jährigen Bestehens die kurländische Gesellschaft für Literatur und Kunst die wärmsten Glückwünsche. Möge das nordische Museum in nächsten Vierteljahrhundert ebenso reiche Wirksamkeit entfalten

wie bisher. Möge es noch lange seiner gegenwärtigen ausgezeichneten Leitung sich erfreuen.

Präsident Rudolf von Hoerner.

Mitau den 25 Okt. 1898.

Nordisches Museum,

Stockholm.

Der Gesellschaft des Nordischen Museums sendet zur 25-jährigen Feier ihrer ruhmvollen Thätigkeit aufrichtige Glückwünsche die estländische literärische Gesellschaft.

Vice Präsident Nottbeck.

Reval, den 24 Okt. 1898.

Nordiska Museet,

Stockholm.

Dem weithin berühmten Nordischen Museum wünscht am heutigen Ehrentage glückliches Gedeihen

Alterthumsgesellschaft in Riga.

Riga, den 24 Okt. 1898.

Dem Nordischen Museum in
Stockholm

und seinem genialen Leiter, Herr Doctor Hazelius, beehren wir uns zum Jubelfeste unsere herzlichsten Glückwünsche ergebenst auszusprechen.

Zoologische Gesellschaft in Hamburg.

Director Doctor Bolau.

Hamburg, den 24 Okt. 1898.

Dr. Hazelius.
Skansen, Stockholm.

Dem Nordischen Museum ferneres Gedeihen, seinem Direktor ewige Jugend, wünschen

Anthropologischer Verein und Alterthums Museum in Kiel.

Kiel, den 24 Okt. 1898.

An das Nordische Museum
in Stockholm.

Zum Jubelfest sendet bewunderungsvoll herzlichsten Glückwunsch für weitere erfolgreiche Wirksamkeit

Alterthumsgesellschaft Prussia.

Königsberg Pr., den 24 Okt. 1898.

Direktor Hazelius,

Stockholm.

Dem Nordischen Museum und seinem hochverdienten Begründer und Leiter sendet herzlichsten Glückwunsch zum heutigen Ehrentage

Mannheimer Altertums Verein.

Mannheim, den 24 Okt. 1898.

Herrn Dr. Artur Hazelius,

Director des nordischen Museums,

Stockholm.

Die K. K. Central Commission für Kunst und historische Denkmale begrüsst Euer hochwolgeboren auf das Wärmste und beglückwünscht Sie zu Ihrer schönen erfolgreichen Gründung.

Helfert.

Wien, den 22 Okt. 1898.

Från enskilda personer.

Skrifvelser.

Kristiania, den 14. 10. 98.

Kære, fortreffelige ven!

Jeg takker dig så hjerteligt for indbydelsen til festen på Skansen den 24 Oktober; men desværre er det mig umuligt at

kunne komme til Stockholm nu, da så mange uopsættelige arbejder binder mig til skrivebordet.

Vær imidlertid forvisset om at jeg her i tankerne skal være tilstede ved dit storværks jubilæums fest og genkalde i min erindring besögene i Nordiska museet ved Drottninggatan i 1877 og nu sidst oppe på den underbare Skansen.

Hæder og glæde og vedvarende fremgang for dette storartede nationale anliggende önsker af hjertet

din hengivne

Henrik Ibsen.

Til

Artur Hazelius,

Nordiska museets styresman.

For Indbydelsen til at være tilstede ved Festen paa Skansen den 24:de Oktober 1898 sender jeg min ærbödige Tak. Paa Grund af mine Embedspligter er det mig umuligt at möde frem.

Jeg frembærer mine bedste Önsker om, at nordiska Museet fremdeles, som hidtil, kraftig maa bidrage til at vække og styrke Kjendskab til og Interesse for hele Nordens Fortid og særlig for Sveriges hæderfulde Minder og derigjennem maa virke styrkende og klarende paa Folkeaanden hos de nu levende nordiske Folk.

Med broderlig Hilsen

Sophus Bugge.

Kristiania 15 Okt. 98.

Kjære Dr. Hazelius!

Som Svar paa Deres venlige Indbydelse beder jeg Dem modtage min hjærteligste Lykönskning i Anledning af det 25 Aars Jubilæum, Deres Musæum nu kan holde og som afslutter det förste Afsnit af dette Musæums Levetid, der alene skyldes Deres i saa höj Grad udmærkede Virksomhed. Det skulde have været mig en Glæde, om jeg personlig havde kunnet være med iblandt de mange, der paa denne Dag ville bevidne Dem deres Höjagtelse og Beundring for, hvad De har udrettet — men Stockholm ligger uheldigvis altfor langt borte fra Kjöbenhavn, og jeg maa derfor nöjes med paa denne Maade at föje min Röst til saa mange andres.

Deres hengivne

E. Holm.

20/10 Kjöbenhavn.

Lübeck, den 21. Oktober 1898.

S. T.

Herrn

Professor Dr. A. Hazelius
Direktor des Nordischen Museums
in Stockholm.

Hochgeehrter Herr!

In Anlass der freudigen Feier, welche Sie jetzt auf das fünfundzwanzigjährige Bestehen des von Ihnen geschaffenen und zu seiner hohen Entwickelung und wissenschaftlichen Bedeutung hinaufgeführten Nordischen Museums zurückblicken lässt, möchte Ihnen auch ich, der ich Ihnen und Ihrem freundlichen Wohlwollen so

vielfache Förderung zu danken habe, persönlich hiedurch beste Glückwünsche zu Ihrem Ehrentage darbringen und dabei der Freude Ausdruck geben, zugleich Sie, hochverehrter Herr Direktor, als das ersternannte korrespondierende Mitglied unseres Museums Lübeckischer Kunst- und Kulturgeschichte, welchem Sie allezeit Sich als wohlwollender Förderer erwiesen haben, begrüssen zu dürfen.

Die dennoch kleinen Verhältnissen unseres Museums entsprechende schlichte Ernennungsurkunde, welche hieneben für Sie erfolgt, werden Sie gebeten freundlich aufnehmen zu wollen als einen bescheidenen Ausdruck des lebhaft empfundenen Dankes, welchen wir dauernd Ihnen schulden und welchen hiedurch mit dem Ausdrucke hochachtungsvollster Verehrung Ihnen auch meinerseits aussprechen zu dürfen, ich mir zu hoher Ehre rechne, als

Hochgeehrtester Herr Direktor,
Ihr
ganz ergebenster
Th. Hach.
Konservator.

Telegram.

Hazelius.
Skansen, Stockholm.

Till tjugofemårsdagen sänder jag hjertlig lyckönskan. Ditt verk, som är vår stolthet, hedrar sin mästare för alla kommande tider.

Lagerheim.

Berlin den 24 okt. 1898.

Artur Hazelius,

Stockholm.

Ingen missundelse, bare tak ogsaa for Norge.

Andreas Aubert.

Kristiania den 24 okt. 1898.

Artur Hazelius,

Stockholm.

Min varmeste kollegiale hilsen til Jubilanten og tak for al kamp og fremgang til lysende exempel for os alle!

Johan Bögh.

Bergen den 24 okt. 1898.

Doktor Hazelius,

Stockholm.

Du trollade fram ur det flydda, hur fäderna lefde och tänkte, och bilderna själfva förklara din storsinta hug för ditt folk.

O. Donner.

Helsingfors den 24 okt. 1898.

Herrn Hazelius,
Stockholm.

Wärmste Glückwünsche dem allverehrten thatkräftigen Schöpfer und Führer des Nordischen Museums zum 25-jährigen Stiftungsfeste dieses leuchtenden Mittelpunctes volkskundlicher Arbeit.

Baron Andrian.

Baden-Baden, den 24 Okt. 1898.

Bland öfriga från museer, vetenskapliga samfund eller enskilda personer insända lyckönskningsskrifvelser och telegram må här följande omnämnas.

Från museer och vetenskapliga samfund.

Skrifvelser.

Artillerimuseum i Stockholm genom major *F. A. Spak.*

Kalmar läns fornminnesförening i Kalmar genom lektor *F. J. Bœhrendtz.*

Västra Härjedalens fornminnesförening i Funäsdalen genom handlanden *E. Fundin.*

Stockholms nation i Uppsala genom docenten *A. Langlet.*

Södermanlands-Närkes nation i Uppsala genom sin förste kurator *Martin Jansson.*

Industriforeningen i Köpenhamn genom formand *H. Bing.*

Historischer Verein von Schwaben und Neuburg i Augsburg genom Dr *Roger.*

Historischer Verein Dillingen i Dillingen genom Dr *Thomas Specht.*

Königl. Sächsischer Alterthumsverein i Dresden genom Dr *Julius Erbstein.*

Gesellschaft für bildende Kunst und vaterländische Altertümer i Emden genom Dr *F. Ritter.*

Oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften i Görlitz genom Dr *R. Jecht* och Professor Dr *Wetzold.*

Alterthums-Gesellschaft i Insterburg genom *Froelich*, Dr *Kirchholz*, *Jörgens*, *Borzutzki*, *Herbst*, *Loebell* och *Topf.*

Verein für Thüringische Geschichte und Altertumskunde i Jena genom Dr *O. Dobenecker.*

Schleswig-Holsteinisches Museum Vaterländischer Alterthümer i Kiel genom Direktor Professor *Johanne Mestorf.*

Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte i Kiel genom Professor Dr *R. v. Fischer-Benzon.*

Geschichts- und Altertums-Verein i Leisnig genom Dr *C. A. Mirus.*

Geschichts- und Alterthumsforschender Verein i Roda genom Dr *J. Löbe.*

Gesellschaft für die Erhaltung der geschichtlichen Denkmäler des Elsass i Strassburg genom Professor *K. A. Barack.*

Verein für Nassauische Altertumskunde und Geschichtsforschung i Wiesbaden genom Direktor *Düssel* och Dr *Zedler.*

Historischer Verein für Steiermark i Graz genom Professor Dr *H. v. Zwiedineck* och Professor Dr *A. Gubo.*

Oberösterreichischer Gewerbe-Verein i Linz genom Direktor *Mathias Schachermayer.*

Historischer Verein des Kantons Thurgau i Frauenfeld genom Professor Dr *J. Meyer.*

Musée national polonais i Rapperswyl genom Dr *Lewakowski* och *W. Ruzycki de Rosenwerth.*

Koninklijk Oudheidkundig Genootschap i Amsterdam genom Dr *J. Six* och Dr *R. W. P. de Vries.*

Koloniaal Museum i Haarlem genom Direktor *F. W. van Eeden.*
Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde i Leiden genom Dr *J. J. Salverda de Grave.*
Société Royale de Zoologie i Anvers genom Direktor *F. L'Hoëst.*
Smithsonian Institution i Washington genom *sekreteraren.*

Telegram.

Svenska turistföreningen. Stockholm.

Industriforeningen i Köpenhamn genom formand *H. Bing.*
Tekniska föreningen i Finland i Helsingfors genom direktor *E. Qvist* och ingeniör *A. Chydenius.*
Svenska literatursällskapet i Finland i Helsingfors genom professor *M. G. Schybergson* och sekreteraren *A. Hultin.*
Bestyrelsen för Åbo stads historiska museum i Åbo genom kommerserådet *F. v. Rettig.*
Lettisch-literarische Gesellschaft i Mitau genom Präsident *J. W. Sakranowicz.*
Société impériale russe d'archéologie i Petersburg genom vice presidenten *A. F. Bytchkoff* och sekreteraren *B. Droujinine.*
Société impériale russe de géographie i Petersburg.
Musée de Tobolsk i Tobolsk genom guvernör *L. M. Kniazeff.*
Gesammtverein der deutschen Geschichtsvereine och *Berliner Geschichtsverein* i Berlin genom Archivrat Dr *P. Bailleu.*
Verein für Geschichte der Mark Brandenburg i Berlin genom Professor *Holtze.*
Birkenfelder Altertumsverein i Birkenfeld.
Provinzial-Museum i Danzig genom Professor Dr *H. Conwentz.*
Verein für Erdkunde i Dresden.

Künstlerverein Malkasten i Düsseldorf.
Felliner litterarische Gesellschaft i Fellin.
Verein für Hamburgische Geschichte i Hamburg.
Kaiser Wilhelm-Museum i Krefeld genom Direktor Dr *Deneken*.
Krefelder Museumsverein i Krefeld.
Coppernicus-Verein i Thorn genom Professor *Boethke*.
Litauische litterarische Gesellschaft i Tilsit.
Altertumsverein i Torgau.
Landesmuseum Ferdinandeum i Innsbruck.
Numismatische und archäologische Gesellschaft i Krakau.
Verein für Geschichte der Deutschen in Böhmen i Prag genom Professor Dr *G. C. Laube*.
Rijks ethnographisch Museum i Leiden.

Från enskilda personer.

Skrifvelser.

Arkitekten *Bror Almquist*. Stockholm.
Landsekreteraren *A. Bagge*. Jönköping.
Ingeniör *R. T. Björklund*. Skultuna.
Generalkonsuln grefve *M. Björnstjerna*. Helsingfors.
H. exc. statsminister *Er. Gust. Boström*. Stockholm.
Konsthandlaren *H. Bukowski*. Stockholm.
Kommendörkapten och fru *Carlstedt*. Stockholm.
Grosshandlaren *Edv. Cederlund*. Stockholm.
Friherre *Emanuel Cederström*. Krusenberg, Uppsala.
Bankiren *Carl Cervin*. Stockholm.
F. d. kommendörkapten *C. de Champs*. Stockholm.
Professor och fru *Carl Curman*. Stockholm.

Öfverstelöjtnant *C. W. af Donner.* Stockholm.
Kapten *Vilh. Engelke.* Stockholm.
Kommendör *C. C. Engström.* Stockholm.
Geologen *Edvard Erdmann.* Stockholm.
Riksmarskalken friherre *F. von Essen.* Stockholm.
Fru *Laura Fitinghoff*, f. *Runsten.* Stockholm.
Professor *Emil Fogelmarck.* Stockholm.
Bibliotekarien dr *O. von Friesen.* Stockholm.
Professor *Carl M. Fürst.* Lund.
Intendenten *Albert Gellerstedt.* Stockholm.
Brukspatron och fru *Albert Giöbel.* Stockholm.
Boktryckaren *Ivar Hæggström.* Stockholm.
Godsegaren *Carl J. Hagman.* Moskwa.
Skriftställaren *Frans Hedberg.* Stockholm.
Direktör *Frithiof Hellberg.* Stockholm.
Justitierådet *C. G. Hernmarck.* Stockholm.
Direktör *Teodor Holmberg.* Tärna.
Lektor *Julius Humble.* Stockholm.
Folkskoleinspektör *Gustaf Insulander.* Gefle.
Direktör *Ludvig Josephson.* Stockholm.
Lektor *M. Klintberg.* Visby.
Direktör *Carl Robert Lamm.* Stockholm.
Lektor *Nils Linder.* Stockholm.
Öfveringeniör *C. A. Lindvall.* Stockholm.
Grosshandlaren *P. Em. Lithander.* Göteborg.
Professor *Fritz Läffler.* Djursholm.
Fröken *Clara Löfgren.* Stockholm.
Artisten *A. Montan.* Düsseldorf.
Professor *Oscar Montelius.* Stockholm.
Friherre *Johan Nordenfalk.* Stockholm.
Civilingeniör *C. G. Norström.* Stockholm.
Öfverste *Gustaf Nyblæus.* Stockholm.
Professor *Carl Rupert Nyblom.* Stockholm.
Assessor *H. Odencrantz.* Jönköping.
Riksarkivarien *C. T. Odhner.* Stockholm.

Assessorn friherre *E. von Otter*. Djursholm.
Bankdirektör *Sven Palme*. Djursholm.
Kontraktsprosten *C. F. Pettersson*. Sundborn.
Generallöjtnanten friherre *G. Peyron*. Helsingborg.
Bruksegaren *C. von Platen*. Stockholm.
Professor *Gustaf Retzius*. Stockholm.
Minister *L. Reuterskiöld*. Petersburg.
Professorn grefve *Georg von Rosen*. Stockholm.
Kanslirådet *O. S. Rydberg*. Stockholm.
Kammarjunkaren *Leonhard R. Rääf*. Bulsjö, Ydre.
Hofstallmästaren *Edvard Sager*. Stockholm.
Kammarherre *Robert Sager*. Stockholm.
Kanslirådet *N. Fredr. Sander*. Stockholm.
Fru *Clara Scharp*, f. *Westman*. Stockholm.
Bildhuggaren *Sven Scholander*. Stockholm.
Landshöfding *C. A. Sjöcrona*. Marieholm, Mariestad.
Professor *Mårten Sondén*. Stockholm.
Apotekaren *Rob. Stark*. Eksjö.
Doktor och fru *Hjalmar Stolpe*. Stockholm.
Ingeniör *C. A. Söderlund*. Stockholm.
Skulptören och fru *A. Söderman*. Stockholm.
Lasarettsläkaren dr *P. Södermark*. Mariestad.
Revisor *Filip Tammelin*. Stockholm.
Öfversten grefve *E. Taube*. Stockholm.
Öfverstelöjtnant *Gustaf Thestrup*. Landskrona.
Grosshandlaren *Arthur Thiel*. Stockholm.
Artisten *Johan Tirén*. Stockholm.
Fru *Anna Wallenberg*, f. *von Sydow*. Stockholm.
Med. doktor *Carl Waller*. Stockholm.
Bruksegaren *A. B. Wallis*. Dybeck, Tofthög.
Grefvinnan *Stéphanie von Wedel*, f. *Hamilton*. Berlin.
Rådman *E. O. Wennberg*. Lidköping.
Doktor *Ernst Westerlund*. Enköping.
Förste lifmedikus dr *Gerhard Westfelt*. Stockholm.
Fru *Eva Wigström*. Helsingborg.

Redaktör och fru *Kristian Winterhjelm*. Stockholm.
Rådman *Johan Wretman*. Stockholm.
Direktör *Fr. Vult von Steijern*. Kaggeholm.
Presidenten *N. H. Vult von Steyern*. Stockholm.
Lektor *Carl Aug. Zachrisson*. Stockholm.
Godsegaren och fru *Harald Zetterberg*. Lidingö.
Generaldirektör *Rich. Åkerman*. Stockholm.

Fröken *Jenny Arbo*. Guldskoven, Drammen.
Redaktören af Haandværkerbladet *Adolf Bauer*. Köpenhamn.
Amtsrichter Dr *R. Béringuier*. Berlin.
Direktor *C. Bertram*. Braunschweig.
M. *Théophile Bilbaut*, Conservateur honoraire de l'Exposition permanente des Colonies françaises i Paris.
Prins *Roland Bonaparte*. Paris.
Professor Dr *Justus Brinckmann*, Direktor des Hamburgischen Museums für Kunst und Gewerbe i Hamburg.
Direktor *E. von Czihak*. Königl. Kunstschule. Königsberg.
M. *Eugène M. O. Dognée*. Liège.
Direktor *F. W. van Eeden*. Koloniaal-Museum. Haarlem.
Herr *Sofus Elvius*. Köpenhamn.
Dr *von Falke*, Direktor des städtischen Kunstgewerbe-Museums i Köln.
Fiskeriintendenten *Arthur Feddersen*. Köpenhamn.
Dr *H. F. Feilberg*. Askov, Vejen.
Geheimer Sanitätsrath Dr *W. Grempler*. Breslau.
Mr *Frederick B. Harlow*. Worcester, Massachusetts.
Docent *J. Heierli*. Zürich.
Professor *August Holmberg*, Konservator vid Königl. Gemälde-Galerie i Schleissheim.
Professor *Harald Höffding*. Köpenhamn.
Höjesteretsassessor *Gottlieb Jensen*. Köpenhamn.
Professor *Finnur Jónsson*. Köpenhamn.

Justitierådet, direktör *N. Josephsen.* Köpenhamn.
Geheimer Hofrat *Joseph Kürschner.* Hohenhainstein.
Konsistorialrat Dr *Leuschner.* Wanzleben.
Skriftställaren *Victor Levy.* Wien.
Professor Dr *Konrad Maurer.* München.
Professor Dr *Rudolf Meringer.* Wien.
Journalisten *F. Mewius.* Berlin.
Professor *Moltke Moe.* Kristiania.
Eisenbahn-Direktionspräsident *Otto v. Mühlenfels.* Oldenburg.
Regierungs- und Baurat *O. Mühlke.* Schleswig.
Folkhögskoleföreståndaren *H. Nutzhorn.* Askov, Vejen.
Baron och baronessan *Pfusterschmid von Hardtenstein.* Salzburg.
Professor Dr *H. Riegel,* Direktor des Herzoglichen Museums i Braunschweig.
F. d. statsrådet *Ferd. Roll.* Kristiania.
Direktor Dr. *J. D. E. Schmeltz.* Leiden.
Konsul *C. G. von Sengbusch.* Riga.
Dr. *W. Splieth,* Kustos an das Schleswig-Holsteinisches Museum vaterländischer Alterthümer i Kiel.
Ingenieur *Franz Uhl.* Wien.
Docenten *Herman Wendell* för Svenska Landsmålsföreningen i Helsingfors.
K. Reichsarchivrath Dr. *Pius Wittmann.* München.
Gymnasiallehrer *M. Voss.* Husum.

Telegram.

Akademiske lärare vid universitetet i Lund: professor *Esaias Tegnér,* bibliotekarien *Elof Tegnér,* professor *Carl M. Fürst* och docenten *Carl af Petersens.*

Ledamöter af Samfundet för Nordiska museets främjande i Gefle: med. doktor *A. Grape*, folkskoleinspektör *G. Insulander*, lektor *H. Kempff*, grosshandlaren *Sten Nordström*, major *G. Nyström* och magistratsekreteraren *A. M. Troilius*.

Professor *Oscar Alin*. Uppsala.

Häradshöfding *A. G. Bergsten*. Orsa.

Hofrättsrådet *Axel Bratt*. Jönköping.

Genremålaren *R. Callmander* och kamrer *V. Berg* i Göteborg.

Apotekaren och fru *Gustaf Cavalli*. Sköfde.

Rektor *Julius Centerwall*. Söderhamn.

Brukspatron och fru *Johan Dahlberg*. Nyland.

Konsul och fru *Oscar Ekman*. Stockholm.

Lektor *Gullbrand Elowson*. Karlstad.

Bankdirektör *R. Gagge*. Västerås.

Fru *Emelie Grundberg*, f. *Lindberg*. Getinge.

Fröken *Sofia Gumælius*. Stockholm.

Hofintendenten och fru *August Hazelius*. Stockholm.

Direktör och fru *Hjalmar Hazelius*. Klakeborg, Skeninge.

Generalkonsul *Peder Herzog*. Stockholm.

Professor *Harald Hjärne*. Uppsala.

Fru *Ann Margret Holmgren*, f. *Tersmeden*. Uppsala.

Regementsläkaren dr *V. Högselius*. Alingsås.

Fru *Henriette Kempe*, f. *Diewel*. Stockholm.

Redaktionsekreteraren *Oscar Lagerstedt*. Söderhamn.

Doktor och fru *Johan Lilliehöök*. Göteborg.

Med. doktor och fru *A. V. Lundin*. Stockholm.

Komminister *E. Modin*. Linsell.

Kapten *A. Qvistgaard*. Huleviksberg. Ulfö.

Professor och fru *Seved Ribbing*. Lund.

Redaktör *Mauritz Rubenson*. Göteborg.

Konsul *Vilhelm Röhss*. Göteborg.

Jägmästaren *Hugo Samzelius*. Nederkaliks.

Herr *Charles Sandvall*. Borås.

Direktör och fru *Nils Stedt*. Stockholm.

Borgmästaren och fru *Gustaf Svanberg*. Göteborg.

Redaktör *N. E. Söderberg.* Hernösand.
Magistratsekreteraren *A. M. Troilius.* Gefle.
Redaktör *Victor Hugo Wickström.* Östersund.
Fröken *Sophie Witt.* Helsingborg.
Kapten *Otto Zethelius.* Landskrona.
Grosshandlaren *Eric Öhman.* Stockholm.
Major *Ivan Örtendahl.* Södertälje.

Ledamöter af Samfundet för Nordiska museets främjande i Borgå: kommerserådet *J. Askolin*, bryggeriidkaren *R. V. Ekblom*, doktor *A. Lindh*, borgmästaren *M. Schauman*, doktor *G. J. Strömborg*, professor *J. E. Strömborg.*
Redaktören af »Dannebrog» *Otto Borchsenius.* Köpenhamn.
Bundtmager *Fritz Bruun.* Trondhjem.
Direktor *E. von Czihak.* Königl. Kunstschule. Königsberg.
Professor *L. Dietrichson.* Kristiania.
Professor *O. E. le Sage de Fontenay.* Köpenhamn.
Doktor *Gabriel Gustafson*, konservator vid Bergens museum i Bergen.
Direktör *Karl Hagenbeck.* Hamburg.
Skriftställaren *Alfred Ipsen.* Köpenhamn.
Apotekaren *Herman Lindebäck.* Vasa.
Professor *Yngvar Nielsen.* Kristiania.
Professor *C. Nyrop.* Köpenhamn.
Justitieborgmästaren *J. L. Pentzin.* Uleåborg.
Justitierådet *Nicolai Petersen.* Köpenhamn.
Professor Dr *J. Ranke*, Präsident der Münchener Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte i München.
Redaktör *Uno Stadius.* Helsingfors.
Geheimrat *L. Stieda.* Königsberg.
Med. doktor *Alfred Thomsen.* Köpenhamn.
Grefve *I. Tolstoy*, sekreterare vid kejserl. ryska arkeologiska sällskapet i Petersburg.

Gårdsbrukaren *Helge Væringsaasen*. Elverum.
Antiquar *Adolf Weil*. München.
Dr *F. Weinitz*, Direktor des Museums für deutsche Volkstrachten und Erzeugnisse des Hausgewerbes i Berlin.
Häradshöfdingen friherre *R. F. von Willebrand*. Helsingfors.

Med anledning af Nordiska museets tjugufemårsminne lämnades till museet flere gåfvor af föremål äfvensom betydande penningebidrag. För dessa senare hafva i det föregående redogörelser lämnats [1]. Det sammanlagda beloppet af dessa bidrag utgjorde 15,450 kronor.

[1] Se sid. 160 och 227.

4.

Några uttalanden i tidningsprässen

med anledning af Nordiska museets tjugufemårsminne.

Bland de många yttringar af varm sympati för Nordiska museet och dess uppgift, hvilka i samband med skildringar af museets tjugufemårsjubileum förekommit i den svenska tidningsprässen, må följande här finna plats.

1.

Om måndag infaller en minnesdag, som är värd att af hela vårt folk hälsas med stolthet och glädje. Nordiska museet, detta »museum utan like», firar då sin tillvaros kvartssekeljubileum.

Det var nämligen den 24 oktober 1873, som den då s. k. »Skandinavisk-etnografiska samlingen» öppnade sin första förevisningslokal i den södra Davidsonska paviljongen, nr 71 Drottninggatan. Den första insamlingen af föremål egde rum sommaren 1872 under en resa, som dr Artur Hazelius och hans numera aflidna maka, född Grafström företogo i Dalarna. Tanken att skapa en etnografisk samling af föremål, karakteristiska för vår svenska allmoges lefnadsätt och kulturståndpunkt, hade doktor Hazelius långt förut hyst, men det lär först ha varit under färden genom den nyss-

nämda provinsen, så rik på minnen, och där folklifvet ännu bevarat mycket af forntida sed, som denna tanke fick fastare form.

Ur denna obetydliga början har det nu så rikhaltiga Nordiska museet sedan dess framväxt; det har blifvit en kulturskapelse af bestående värde, dess inflytande på vår konstindustriela utveckling, dess betydelse såsom en uppfostrare till intresse för fädrens lif och arbete, för väckande och höjande af kärleken till fosterlandet och dess minnen kan knapt öfverskattas. Så långt som svenskt språk talas, är detta museum nu föremål för offervillig omsorg, för allmän och odelad beundran, ja kärlek.

Och alt detta har åstadkommits på blott 25 år och af en enda man: *Artur Hazelius.*

Det är ursprungligen hans kraft och entusiasm allena, som skapat det stora verket, ty det är hans kraft och entusiasm, som medryckt tusenden, ja hela svenska folket till att blifva hans villige medarbetare och ekonomiske hjälpare; det är hans tro på sin sak, hans organisatoriska talang, hans vidsträckta framtidsvyer, som eggat gifvarne, påskyndat arbetet, format detaljerna till ett helt af lefvande totalverkan.

Därför är Nordiska museets jubileumsdag äfven Artur Hazelius hedersdag.

Vårt Land den 22 okt. 1898.

2.

En jubelfest af större betydelse än flertalet af de minneshögtider, som här firats under senare år, eger rum i morgon, då *Nordiska museets tjugufemårsdag* kommer att erinra om grundandet af det företag, som, förnämligast genom en enskild mans klara blick samt alt betvingande hänförelse för bevarandet af våra fosterländska

minnen, från förgängelsen räddat så många ovärderliga kvarlefvor af gamla svenska seder och bruk samt därmed lämnat dyrbara bidrag till vår odlingshistoria och äfven styrkt och lifvat kärleken till fosterjorden, manande att på den grunden framkalla en tryggad framtid.

Stockholms Dagblad den 23 okt. 1898.

3.

Den 24 oktober 1873 öppnades för första gången i de allbekanta små paviljongerna vid öfre Drottninggatan en liten samling af etnografiska föremål, som af sin upphofsman, dr *Artur Hazelius*, fått namn af den Skandinavisk-etnografiska samlingen. Under hans energiska och insiktsfulla ledning har den lilla samlingen efter 25 år vuxit ut till detta storartade Nordiska museum, som är ett föremål för berättigad stolthet inom vårt land och beundrande afund öfver hela den civiliserade världen.

Här är icke stället att teckna den lifsbedrift, som Artur Hazelius med aldrig svikande kärlek och aldrig sviktande energi utfört. Vi hafva många gånger under de gångna åren haft anledning att erinra därom, senast då dr Hazelius för några år sedan fylde 60 år.

Blott det må här tilläggas, att sedan den tiden ett af hans förnämsta verk nått en mera storartad utveckling, än de flesta då torde ha drömt om. Denna hans senaste skapelse är Skansen, denna enastående folkpark, som med sin förädlande folkuppfostran genom väckande af känslan för de verkligt fosterländska minnena står utan motstycke i hela världen.

Men huru har då en enda man ensam mäktat uträtta sådana storverk? Den hemligheten är icke svår att röja, och hans konst är lättare att utlära än att efterfölja. Han har med odelad hängifvenhet under en lång följd af år riktat hela sin kraft på ett

enda mål. Det är endast en sådan hängifvenhet, som mäktar uträtta stora ting här i världen.

Men därför har det också varit honom förunnadt att mera än de flesta se sina sträfvanden krönas med framgång. Det är rätt sällan, som en man af hans kynne får se frukten af sitt arbete mogna under sin egen lifstid. Men den lyckan har i sällsynt mått blifvit Artur Hazelius beskärd. En triumf återstår honom ännu, den att se sina väldiga samlingar flytta in i den monumentala byggnad, som reser sig där ute vid ingången till Djurgården. Men äfven detta hopp torde snart uppfyllas, då museipalatset med stora steg närmar sig sin fullbordan.

* * *

Det har blifvit anmärkt, att Hazelii födelsedag faller samman med tolfte Karls dödsdag. Som en äkta karolin har han också kämpat för sitt stora verk. Men en annan egendomlighet är, att 25-årsminnet af detta verks grundläggande faller samman med minnesdagen för den Westfaliska freden. Det oblodiga krig, som han under dessa 25 år fullföljt, har varit rikt på mödor, men också rikt på segrar, och af alt hjärta tillönska vi honom hälsa och krafter till att ännu under många år med oförminskad framgång fortsätta det.

Aftonbladet den 24 okt. 1898.

4.

Med ringning i Hedvig Eleonoras klockor i Håsjöstapeln uppe på Skansen inleddes i dag på morgonen Nordiska museets minnesfest. Det »ringde samman» för museets vänner, och de lyssnade till kallelsen. Genom de öppnade portarna hafva de strömmat in i

museets skilda afdelningar för att på minnesdagen glädja sig åt resultatet af det 25-åriga framgångsrika arbetet, och det har icke behöfts några särskilda tillrustningar för att öfver besöket i de gamla välkända visningssalarna sprida den rätta feststämningen. Och hvad mer är: de känslor, hvarpå denna feststämning är grundad, äro lefvande i snart sagdt hvarje svenskt bröst; det är tacksamhet för det storverk, som utförts, och det är den tillitsfulla förhoppningen, att Nordiska museet alt framgent kommer att fylla en stor fosterländsk mission: att föra stånd och klasser till sammans i känslan af ett gemensamt arf och att öfver vår utvecklingshistorias skilda skiften slå den bro, som förenar generationer och åt minnet gifver prägeln af fosterländsk pietet. Då förverkligas skaldens ord:

»Från fäder är det kommet, till söner skall det gå,
så långt som unga hjärtan ännu i Norden slå».

Då den svenska allmänheten en dag som denna skänker sitt tacksamma erkännande åt Nordiska museet, kan det ej undvikas, att detta erkännande tager sitt uttryck i en personlig hyllning för dess grundläggare och styresman. Artur Hazelius och Nordiska museet äro två namn, som för alltid förenats, och lika visst som att dr Hazelius icke kunnat utföra sitt verk utan den kraftigaste medverkan, lika visst är, att så som Nordiska museet nu framstår, är han dess skapare. Ingen gör honom hedern stridig: planen växte fram klar och löftesrik ur hans fosterländska sinne; det är han, som med klokhet och en aldrig sviktande energi fört den fram; under hans omsorgsfulla ledning har den realiserats i alt mer storslagna dimensioner — hedern är hans.

Nya Dagligt Allehanda den 24 okt. 1898.

5.

Öfveralt i de skilda tjäll, där dr Hazelius i afbidan på det stora museipalatsets fullbordan placerat sina storartade samlingar, såg man i går tydliga tecken till att dagen var en viktig och oförgätlig märkesdag för Nordiska museet. Men på Skansen nådde jubileumsfirandet sin höjd, och här hade en tacksam och intresserad allmänhet stämt möte på en höstdag så skön, att man ej kunde drömma sig den vackrare.

Sedan det besynnerliga villarucklet, som bar namnet Sevilla, försvunnit från jorden, presenterar sig Oskarsterrassen med sin vackra, om ock något mödosamma entré på briljantaste sätt. Från Slätten, där nu ångvältarna pusta för att bereda jämna vägar öfver den terräng, där fjolårets utställningsbyggnader i pittoresk mångfald reste sig, gör terrassens dråpliga granitbyggnad ett storslaget intryck. Och den utsikt, man därifrån hade, då man väl hunnit upp för den skarpa stigningen, var i går hänförande.

Till höger låg Djurgårdsbrunsviken med en vinröd ton öfver sin vattenspegel, som troget återgaf den upp- och nedvända bilden af Skogsinstitutets ännu i senhösten lummiga park. Strandvägens fönsterrader brunno som eld i den dalande solens glans och öfver Strömmen, öfver de aflägsnare stadsdelarna hvilade en violett töckenslöja, som gjorde konturerna mjuka och sammanflytande. Endast silhuetten af hustaken på söder med skorstenar och telefongalgar, med Katarinas vackra torn som samlings- och märkespunkt afteknade sig skarpt mot den färgrika aftonhimlen.

På Skansen stodo furorna som en mörk bakgrund, mot hvilken löfträdens glesnade kronor bröto sig i skiftande färger. Talrika människomassor böljade fram på alla vägar och stigar, väntande på att de fem kanonskotten skulle förkunna det historiska festtågets ankomst. Under tiden vandrade man kring örnarnas burar och älgarnas inhägnad, njöt af stillheten, som trots den stora människomassan, rådde rundt omkring, och af den vemodiga skönhet, som den fagra höstaftonen förlänade den i och för sig oförlikneligt

sköna platsen. Den nedgående solen bröt in mellan furornas grenar, mattades efter hand, och då hon icke längre bredde sin glans öfver Skansens höjder, började man att tända tjärtunnorna, som i pittoresk verkan öfverträffa de elektriska båglamporna lika mycket som de äro dem underlägsna i belysningseffekt.

Det var icke vårfesternas uppsluppna glädje, som hvilade öfver de närvarande, men det var ett visst något, som tydde på att man kände dagens stora betydelse. Och af spridda yttranden, fragmentariska dämpade utrop kunde man väl förnimma, huru kär Skansen är vorden för vårt folk, och hvilken beundran det egnar skaparen af detta enastående friluftsmuseum.

Nya Dagligt Allehanda den 25 okt. 1898.

6.

Man kan knappast tillräckligt uppskatta betydelsen af detta nationalmuseum. Alla dessa gamla minnesmärken af det svenska folkets egendomliga kultur, i dräkter, redskap, bohag och andra föremål, som genom tidsandens nivellerande inflytande voro på väg att totalt försvinna, komma att här samlas på samma plats, och att för kommande tider ge en fyllig och åskådlig bild af lifvet och sederna i Sverge under flydda dagar. Det blir en undervisningsanstalt i svensk kulturhistoria vida bättre än äfven den mest välskrifna lärobok, och det kommer att utgöra ett enande samband mellan det nya Sverge och det gamla, som vi utan en dylik åskådlig undervisning knapt förstå, samt att mer än många högtrafvande deklamationer underhålla intresset för och därmed äfven kärleken till vår fosterjord.

Allra populärast af Nordiska museets afdelningar har *Skansen* blifvit. Denna, som är af yngre datum än den öfriga anläggningen

— den inköptes först 1891 — ger den mest koncentrerade och på samma gång den vackraste bild af svensk natur och kultur man gärna kan tänka sig. På ett litet område med äkta svensk skogsnatur — barr- och löfskog, slätter och höjder samt små vattendrag omväxlande — äro samlade representanter för en stor del af Skandinaviens djurvärld, och här äro äfven uppställda en mängd stugor, på det noggrannaste efterliknande dem, som i olika landsdelar finnas, samt äfven inredda likasom i verkligheten och »bevakade» af kvinnor i respektive landskapsdräkter.

Det är en obeskriflig stämning af svenskhet och hemkänsla, som här gör sig gällande, och knappast kan väl någon, som här lustvandrar, göra sig fri från denna känsla, hvilken är så poetiskt uttryckt redan i skaldens ord öfver ingången:

»Lyssna till den granens susning,
vid hvars rot ditt bo är fästadt.»

Och alt detta är hufvudsakligen *en enda* mans verk — frukten af en enda persons alla hinder och svårigheter genomträngande genialitet och energi. Den mannen är *Artur Hazelius*, och i vår tids historia kommer hans namn att lysa som en af dess bäste bärare och bland dem, som verkat allra mest för vår odling och — något af det viktigaste för ett folk liksom för enskilda individer — vår självkännedom.

Norrlands-Posten den 25 okt. 1898.

7.

Under ett strålande väder, på en dag, som midt under höstrusk och tidig vinter med sin bländande sol och milda luft gaf hela hufvudstaden en prägel af sommar, firade Nordiska museet i går sin tjugufemårsfest. Och tack vare detta underbara väder blef festen, hvars tyngdpunkt var förlagd till »Skansen», ett minne, som vi icke glömma så snart; i denna sensommarbelysning framstod Artur Hazelii verk för oss alla i dess rätta dager: såsom en nationel skatt och ett nationelt äreminne.

Och då vi i dag blicka upp mot den mulna himlen och andas den trista, regnfylda luften, glädjas vi dubbelt öfver gårdagen. Artur Hazelius är väl värd att på sin jubileumsdag framstå som en gudarnes gunstling.

Det var ganska stilla i går på middagen uppe på Skansen; mera folk än vanligt visserligen, men lugnt och fridfullt. Förberedelserna till eftermiddagens fest pågingo. Men de promenerande, som kunnat slå sig lösa, njöto så mycket mera af den egendomliga tjuskraft, som hvilade öfver platsen. De strövade i grupper omkring på de slingrande gångarna, som alltid äro så fina och putsade; de beundrade de skiftande utsikterna öfver staden, som låg där nere inhöljd i en violett dimma; för hundrade gången böjde de sina hufvuden vid inträdet i de små bondstugorna; för hundrade gången beundrade de svandammarna med deras lif af sjöfåglar och den storartade zoologiska trädgården, där djur och fåglar njöto af den sällsynta solvärmen, som föll ner genom träden. Inne i Bollnässtugan drucko de glögg, i paviljongerna nedanför Bredablick kaffe samt öl och smörgåsar.

Och de försummade icke häller att höra på barnkören, som sjöng från Håsjöstapeln och nedanför den ståtliga Oskarsterrassen, efter det att Skansens batteri kl. 2 på middagen slungat fyrdubbel svensk lösen ut öfver staden.

Men mellan kl. 4—5 på eftermiddagen började skarorna tätna, och snart böljade en folkmassa, som säkerligen uppgick till öfver

10,000 personer däruppe. Mörkret hade ännu icke inträdt, men öfver hela Skansen flammade väldiga tjärtunnor, som kastade ett regn af gnistor mot den dunkla himlen och utkämpade en segerrik strid med den flyende dagen. Och rundt omkring den lilla »Offerholmen» lyste brokiga band af hundratals kulörta lyktor, som speglade sig i dammens vatten, blankt som glas. Och från tornet »Makalös», som dominerar den nedre delen af Skansen, ljödo Svea gardes toner, ljudande långt ut öfver den nya entrén till Djurgården med dess långa rader af lyktor och dess massor af människor, som alla strömmade utåt.

Ordningen på Skansen är beundransvärd, publiken känner disciplinen och redan före kl. 5 stod den i täta skaror utefter den väg, som det väntade festtåget till minne af Westfaliska freden hade att passera.

Nu ljödo upprepade fanfarer uppifrån Bredablick. Det var tåget, som nalkades, görande ett ytterst pittoreskt och måleriskt intryck i den effektfulla belysningen. Där kommo unga ädlingar till häst i sina lysande 1600-talets dräkter och därefter några af det trettioåriga krigets bekante fältherrar: pfalzgrefven Carl Gustaf, Lennart Torstensson, Gustaf Horn och Carl Gustaf Wrangel. Efter trenne ridande härolder syntes därefter fyra medlemmar af fredsbeskickningen: Johan Adler Salvius, Johan Oxenstjerna, Schering Rosenhane och Mattias Björnklou. Och omgifven af fackelbärare kom så den stora fredsapoteosen, dragen af en char, förspänd med fyra, i bredd gående hästar. Öfverst syntes Freden, omgifven af Religionen, Hoppet, Vetenskapen och Det fredliga arbetet. Tåget afslutades med en afdelning fotfolk.

— — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Den 24 oktober 1898 var, med ett ord, ett nationelt jubileum. Hufvudstaden visade det på det sätt, hvarmed den deltog i det samma. Nordiska museet har vuxit sig in i vårt medvetande, och Skansen har mera än något annat med sin idealt anlagda folkpark

visat oss betydelsen af den mans arbete, som i går i sällsynt mått kunnat fästa detta jubileum vid sin person.

Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning den 26 okt. 1898.

8.

Storslagen var den hyllning, som i måndags egnades doktor Artur Hazelius, Nordiska museets skapare, Skansens upphofsman. Konungen och prins Karl läto öfverlämna egenhändiga bref; akademier och sällskaper, i när och fjärran, med samma eller liknande uppgift som Samfundet för Nordiska museets främjande tolkade genom adresser i varma ordalag sitt erkännande för hans enastående lifsgärning, hundratals gynnare och vänner uttryckte i bref eller telegram sin beundrande tacksamhet, och i hela den svenska prässen höjdes ett samstämmigt »tack för god vakt» och hjärtliga önskningar om krafter till fortsatta sträfvanden, till vinnande af nya segrar. På aftonen slutligen samlades å Skansen i tusental den fagra mälardrottningens undersåtar för att där i den trolska belysningen af kulörta lyktor, facklor och bloss, under en stämning, som endast Skansen kan skänka, deltaga i den anslående jubileumsfesten, glädjas åt fosterländska sånger, värmas vid tanken på Sverges stora minnen och genomströmmas af ljusa förhoppningar för dess framtid.

Det var den 24 oktober 1873, som doktor Hazelius i den södra paviljongen vid Drottninggatan i Stockholm öppnade den s. k. *Skandinavisk-etnografiska samlingen*. Med en aldrig svikande energi och en alla hinder besegrande hänförelse har han sedan altjämt fortsatt den verksamhet han af kärlek till och till ovärderligt gagn för det svenska folket då begynte. Sällan förunnas det en människa att under ett fjärdedels sekel med en entusiasm lika stor som i de första arbetsdagarna och med nästan oförminskad kraft verka

i sin lifsgärning och bringa till fullbordan alt det hufvudsakliga af hvad hon tänkt och drömt. Denna sällsynta lycka har i rikt mått beskärts doktor Hazelius. Som en saga torde det förefalla honom själf och dem, som stodo med honom i kampens första dagar, när de nu från Oskarsterrassen på Skansen låta sina blickar dröja vid den ståtliga nybyggnaden å Lejonslätten, hvilken i en snar framtid skall vara redo att inom sina murar hysa en enastående skatt af minnen ur de skandinaviska folkens lif.

Skansen, denna af alla samhällsklasser med det varmaste intresse omfattade anläggning, är den yngsta och kanske den käraste af Hazelii skapelser. Under det oaflåtliga arbetet för Nordiska museet uppstod hos »doktorn» en liflig önskan att liksom gjuta en lefvande ande in i de döda tingen, att som han en gång själf yttrade »flytta museet ut i lifvet». Så rörde han med sin trollstaf vid människors hjärta och — kassa: och Skansen växte upp, fager och vän som en nordisk ungmö. Hvad som utgör det fängslande behaget hos Skansen, är ej så lätt att förklara. Man bör där liksom vid en målning eller annat konstverk söka den väsentliga tjuskraften i den anda, hvarmed konstnären besjälat sitt verk. »Det gifves ej en småsak, som icke doktor H. själf velat hafva just så gjord, så ordnad och så uppställd.» Öfver alt möta våra blickar äkthet, ursprunglighet och — svenskhet.

»Har doktor Hazelius aldrig sysslat med något annat?» frågade häromdagen en ung telning. På sätt och vis kan man på det spörsmålet svara nej, ty hans föregående verksamhet bildar egentligen en inledning till hans lifsgärning. År 1860 promoverades han till filosofie doktor efter att ha försvarat afhandlingen: »Inledning till Håvåmål». År 1864 utnämdes han till lektor i svenska språket och literaturhistoria vid Högre lärarinneseminarium. Han deltog i redaktionen af »Läsebok för folkskolan», och hans önskan att i ett dylikt arbete hafva fullt fria händer förmådde honom att utgifva »Fosterländsk läsning för barn och ungdom». Sin med utomordentligt nit och skicklighet handhafda befattning vid seminariet lämnade han år 1868. Följande år tjänstgjorde han som sekreterare vid det i Stockholm samlade Nordiska rättstafningsmötet och utgaf

åren 1870—71 två afhandlingar »Om svensk rättstafning», hvilka på sin tid väckte stort uppseende. Hösten 1872 beslöt han att i hufvudstaden skapa ett etnografiskt museum, och därmed hade han funnit sin lifsuppgift.

När det nu gäller att i denna tidnings spalter bringa Artur Hazelius en enkel hyllningsgärd, framställer sig helt naturligt den frågan: »Ha vi kvinnor något särskildt att tacka honom för, något utom det att vi liksom hela Sverges folk äro delegare i hans stora skapelse, att han bringat heder och glans öfver det svenska namnet, och att han skänkt oss en gärning, som satt outplånliga märken i vår kulturs historia?» Jo, vi äro skyldiga honom tacksamhet äfven för något annat, nämligen för hvad han verkat för *Sverges ungdom*. Ty hvilka äro väl närmare att bringa honom ett särskildt tack för detta än kvinnorna, som ju i första hand bära ansvaret för det uppväxande släktets uppfostran och utveckling. Doktor Hazelius har löst det svåra problemet att låta barnen *»lära med lust»*. Mångfaldiga gånger har jag hört lärare och lärarinnor uttala sin glädje öfver att i sin undervisning kunna hänvisa till ett sådant åskådningsmaterial som Skansen. Komma så till den faktiska kunskapen den *aktning* för gångna släktens arbete och lefnadsätt, som åsynen och studiet af deras hem, deras redskap och husgeråd ovilkorligen måste medföra, samt den *fosterlandskärlek* och *solidaritetskänsla*, som alstras så väl genom högtidlighållandet af våra stora minnen som genom det pietetsfulla bevarandet af drag äfven ur de ringaste medborgares lefnadsförhållanden. Dess utom har Hazelius genom att lämna bilder af lifvet rundt om i Sverges bygder förmedlat *bekantskapen* och liksom knutit ett *förståelsens band* mellan hufvudstadens och landsbygdens barn och till stor del skingrat den grofva okunnighet om landets alla förhållanden, hvilken i långliga tider vidlådit de förra.

Ej minst har doktor Hazelius utöfvat en förädlande inflytelse på vår ungdoms nöjeslif, dels genom de möjligheter han beredt och de anvisningar han gifvit i denna riktning, dels såsom en bland stiftarne af föreningen *Svenska folkdansens vänner*. Hundratals ungdomar söka i festliga samkväm på Skansen en sund veder-

kvickelse, och när »folkdansarne» om somrarna ge sig ut på ferieströftåg, intressera de landsbygdens ungdom för de gamla svenska lekarna, dansarna och — dräkterna. Månne ej till stor del genom den svenska folkdansens återupplifvande dessa senare räddats från att blifva endast museiföremål? — Det ligger i öppen dag, hvilket godt inflytande smaken för och deltagandet i ett *förädladt nöjeslif* skall hafva på hemlifvet i dess helhet.

Men djupast har doktor Hazelius kanske verkat på den svenska ungdomen genom sin *personlighet*, genom det *ädla föredöme* han skänkt. I en tid med många och olikartade kulturströmningar, då det ena intresset efter det andra sticker upp hufvudet för att göra sig gällande, är det ju en stor frestelse i synnerhet för de verksamhetsifriga att splittra sina krafter på en mångfald af uppgifter. Det är ett framträdande drag hos nutidsmänniskan att verka litet för en sak och litet för en annan, att med ett grepp här och ett grepp där deltaga i det stora kulturarbetet för att sedan vid hopsummeringen af sitt lifs arbete stå där med ett »brutet tal» till resultat. I dylika tider är det af stor betydelse att för de unga kunna visa på en lifsgärning sådan som Hazelii och på en arbetare som han, en man som *samlat hela sin kraft på en enda stor uppgift.* Då förstå de klarare den sanna innebörden i Viktor Rydbergs allbekanta ord:

»Bort med dem, som ständigt glömma,
att hvad stort, som världen såg,
verkats har af späda krafter,
spända af en eldig håg.»

Och hvad mera är, de se hvad den eldiga hågen förmår i förening med mannaålderns mognad, lifvets erfarenhet. De lära sig tro på möjligheten att bibehålla ungdomens glödande hänförelse in i ålderns höst. Artur Hazelius visar dem bilden af en man, som *aldrig svikit sin ungdoms idealer.* Men han lär dem på samma gång att uppnåendet af de *verkligt stora resultaten* fordrar *oaflåtligt arbete* och *oegennyttigt arbete;* han gifver dem i sitt lif tillämpningen af ett af sina valspråk: »Ingen dag spårlös.» Må Sverges söner och

döttrar in i sena tider bevara minnet af den väldige byggmästaren, som älskat sitt fosterland så högt och verkat så stort för det samma, och må de söka att hvar och en på sitt område likna honom.

Ty det är mer än *tacksamhet*, den må vara aldrig så djupt känd, som en nation är skyldig sina store män. På henne ligger äfven ett djupt *ansvar* att hägna om och vårda dem och deras verk, *arbeta* med dem, jämna deras väg så vidt möjligt är, taga i med dem, så att deras krafter ej sprängas på jätteföretagen, låta dem känna, att de lyckats bibringa sin samtid väckande impulser. Intet torde för stora andar kännas så tungt att strida emot som andras likgiltighet och dådlöshet. Doktor Hazelius har nog från de första åren af sin verksamhet åtskilligt att förmäla om en sådan kamp. Hans eldhåg bestod emellertid profvet, och det lyckades honom att samla omkring sig en skara män och kvinnor — en skara, som med hvarje år blir alt tätare — af hvilka han rönt liflig sympati och erhållit kraftig hjälp vid arbetet på sin stora uppgift. Om han ej varit så stark, hade vi kanske nu stått inför uppfyllelsen af den olycksbådande profetian: »Den dag kan gry, då alt vårt guld ej räcker att forma bilden af den svunna tid.»

Skulle ej Sverges kvinnor och ungdom kunna och vilja ge Artur Hazelius till jubileumsgåfva det löftet att *hvar och en* efter råd och lägenhet göra något för att bibehålla och föröka det stora arf han skänkt vårt folk? *Sverges bomärke* har Topelius kallat detta arf. Skall icke doktor Hazelius under kommande dagar kunna trygga sig vid den vissheten, att det fins en dådlysten och viljekraftig ungdomskara, som med honom och efter honom värnar och hägnar om detta Sverges bomärke? Må i vår stolthet öfver egandet och vår tacksamhet mot gifvaren blanda sig en förpliktande känsla af ansvar, hur arfvet kommer att förvaltas!

Ett enkelt *tack* till Artur Hazelius för hvad han verkat för de svenska hemmen och dess ungdom, ett tack för hvad han *skänkt* oss och hvad han *lärt* oss.

Gurli Linder.

Idun den 28 okt. 1898.

INNEHÅLL.

1.

1. **Lussi.** Af E. Hammarstedt. ..... Sid. 1.
2. **Om lapparnes sätt att hälsa.** Af K. B. Wiklund. ..... » 39.
3. **Ett bondbröllop i Danderyds socken i Uppland 1786 af J. P. Wallensteen.** Af E. Hammarstedt. ..... » 49.
4. **Gotlands fårmärken.** Af O. V. Wennersten. ..... » 59.
5. **Conterfeije och Målare Skråå, Hwarefter the sig vthi alla Städer i Sweriges Rijke rätte och regulera skole. förfatadt vthi efterföliende Artickler.** Ur Nordiska museets arkiv. Af P. G. Vistrand » 63.
6. **Arkivaliska notiser.**
   1. Bestämmelser angående stämpling af speglar. Af J. Böttiger... » 78.
   2. Till silfverfuntens i Slottskyrkan historia. Ur Nordiska museets arkiv. Af P. G. Vistrand ..... » 80.
   3. Stenhuggarämbetets i Stockholm mästarlåda. Ur Nordiska museets arkiv. Af P. G. Vistrand ..... » 84.
   4. Mässingslagare och gördelmakare. Ur Nordiska museets arkiv. Af A. Ahlén ..... » 86.
   5. Förgyllarne och målarämbetet. Ur Nordiska museets arkiv. Af A. Ahlén ..... » 88.
   6. Förgyllare, spegelfabrikörer och målarämbetet. Ur Nordiska museets arkiv. Af A. Ahlén ..... » 90.
7. **En tobaksdosa från frihetstiden.** Af C. Palm ..... » 91.
8. **En märklig bokstämpel i Nordiska museet.** Af C. M. Carlander. » 94.
9. **Till Gripsholmservisens historia.** Af J. Böttiger ..... » 97.
10. **Om kopparsticksamlingar. Deras betydelse och deras ordnande.** Af O. Sirén ..... » 113.
11. **Ur Nordiska museets arkiv.**
    1. Bref från Karl August Nicander till M. G. von Schantz ..... » 136.
    2. Bref från Egron Lundgren till hans broder ..... » 140.

2.

1. Nordiska museets styrelse och tjänstemän ..... Sid. 145.

2. Strödda meddelanden angående Nordiska museet år 1897.

Nordiska museets tjänstemän och personal ..... » 149.
Resor till museets främjande ..... » 150.
Antal utgångna och inkomna skrifvelser ..... » 151.
Museibyggnaden å Lejonslätten ..... » 152.
Penningedonationer ..... » 160.
Inkomster och utgifter ..... » 161.
Antal gifvare och gåfvor ..... » »
Förvärf till museet ..... » »
Samlingarnas bearbetning ..... » 174.
Utgifna arbeten ..... » »
Skansens utveckling ..... » 175.
Fester på Skansen ..... » 181.
Klädkammaren på Skansen ..... » 182.
De naturvetenskapliga afdelningarna på Skansen ..... » 183.
Lokaler och förevisningstider ..... » 185.
Brandförsäkring ..... » 186.
Deltagande i utställningar ..... » »
Literär förbindelse med utländska samfund ..... » 187.
Omdömen i prässen ..... » »

3. Skansens zoologiska trädgård år 1898. Af A. Behm ..... » 189.

4. Nordiska museets fonder.

1. Byggnadsfonden ..... » 194.
2. Allmänna fonden. ..... » 195.
3. Pensionsfonden ..... » »
4. Bredablicksfonden ..... » 196.
5. Skansfonden ..... » »
6. Herman Frithiof Antells fond ..... » »

5. Donationer till Nordiska museet ..... » 198.

6. Testamentariska förordnanden till förmån för Nordiska museet » 209.

7. Personer, som under år 1898 lämnat gåfvor till Nordiska museet » 212.

8. Ombud för Nordiska museet ..... » 229.

9. Museer och vetenskapliga samfund i utlandet, med hvilka Nordiska museet står i förbindelse ..... » 236.

10. Arbeten, som angå Nordiska museet eller utgått från det samma ..... » 244.

11. Antal besökande i Nordiska museet ..... » 256.

12. Ur Nordiska museets räkenskaper för år 1897 ..... » 258.

3.

Nordiska museets tjugufemsårsminne.

1. **Ur Nordiska museets historia.** Af A. Hazelius.

De första åren ... Sid. 271.
Deltagandet i världsutställningen i Paris 1878 ... » 275.
Museets nya organisation 1880 ... » 276.
Samfundet för Nordiska museets främjande ... » 279.
Museets ytterligare utveckling ... » 280.
Friluftsmuseet på Skansen ... » 282.
Museets styrelse och tjänstepersonal ... » 290.
Anslag af staten ... » 292.
Penningebidrag och penningebekymmer ... » 293.
Resor för museets ändamål ... » 295.
Gåfvor af föremål ... » 297.
Inköp af hela samlingar ... » 301.
Depositioner ... » 303.
Museets byggnad å Lejonslätten på Djurgården ... » »
Museets fonder ... » 308.
Inträdesafgifter och besökande ... » 309.
Från museet utgångna literära arbeten ... » 310.
Literära förbindelser med andra museer och samfund ... » 311.
Nordiska museets betydelse ... » 312.
Slutord ... » 314.
Bil. 1. Då Nordiska museet föddes ... » 315.
» 2. Brefväxling emellan dr A. Hazelius och grosshandlaren O. Dickson ... » 318.

2. **Festen den 24 oktober 1898** ... » 326.

3. **Adresser och lyckönskningsskrifvelser** ... » 331.

Gåfvor ... » 382.

4. **Några uttalanden i tidningspressen med anledning af Nordiska museets tjugufemårsminne** (1—8) ... » 383.

Arbeten, som angå Nordiska museet eller utgått från det samma:

Samfundet för Nordiska museets främjande. Meddelanden, utgifna af A. HAZELIUS. Stockholm 1881—1898. Pris: från 60 öre till 2 kr. 50 öre.

Meddelanden från Nordiska Museet. Utgifna af A. HAZELIUS. Stockholm 1898 och 1900. Pris: 3 kr. för hvarje årgång.

Handlingar angående Nordiska museet. Utgifna af A. HAZELIUS. 1—5. Stockholm 1890—1900. Pris: från 25 öre till 2 kr.

Minnen från Nordiska museet. Afbildningar af föremål i museet jämte åtföljande text, under medverkan af flere konstnärer och författare utgifna af A. HAZELIUS. Första bandet. H. 1—12. Stockholm 1880—1892. Andra bandet. H. 1—7. Stockholm 1888—1897. P. B. Eklunds förlag. Pris: 2 kr. för hvarje häfte.

Bidrag till vår odlings häfder. Utgifna af A. HAZELIUS. Afdelning 1—7. Stockholm 1881—1899. F. & G. Beijers och Nordiska museets förlag. Pris: från 75 öre till 3 kr.

Afbildningar af föremål i Nordiska museet, äfvensom af nordiska ansiktstyper, klädedräkter och byggnader, af hvilka teckningar förvaras i Nordiska museets arkiv. Utgifna af A. HAZELIUS. B. I. H. 1—7. Stockholm 1888—1892. Pris: 1 kr. 50 öre för hvarje häfte.

Karta öfver Skansen, Bredablick, Lejonslätten och Framnäs å Kongl. Djurgården. Upprättad af C. E. DAHLMAN. 2 uppl., öfversedd år 1897. Pris: 50 öre.

Bilder från Skansen. Skildringar af svensk natur och svenskt folklif, under medverkan af flere författare och konstnärer utgifna af A. HAZELIUS. H. 1—12. Stockholm 1896—1899. Plansch- & Litteratur-Aktiebolagets förlag. Pris: 2 kr. för hvarje häfte.

Skansen. Friluftsmuseet å Kongl. Djurgården. Skildradt och beskrifvet af H. A. RING. 2 uppl. Stockholm 1897. Samson & Wallins förlag. Pris: 1 kr. 50 öre.

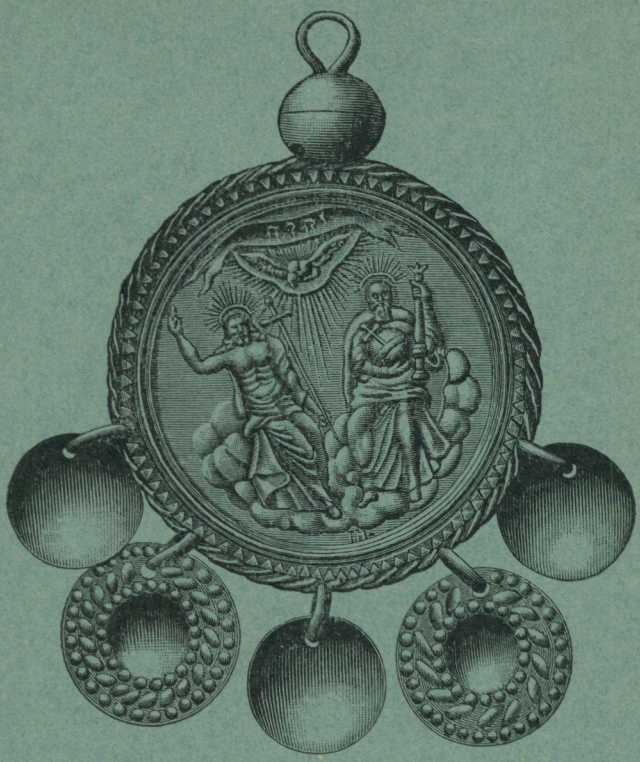

Hängsmycke af silfver.
Antagligen från Skåne.

Pris: 4 kr. 50 öre.
